

CHARLITTE.

A
vénkisasszony
titka

Eugenie Marlitt
A vénkisasszony titka

I.

– Te, Hellwig! Nem volnál olyan szíves megmondani, hogy hová a manóba hajtasz tulajdonképp?

– Hát egyenesen X-be, ha megengeded – hangzott félig dacosan, félig gúnyosan a válasz.

– Úgy? És mióta vezet út X-be dombnak fel?... Már látom, hogy nem vagy eszeden, Hellwig!... Megállj, én kiszállok! Semminemű kedvet sem érzek arra, hogy fölforduljak és a nyakamat szegjem... Megállj már, ha mondom!

– Fölfordulni? Mikor az én kezemben a gyeplő? Ohó barátom, ilyesmi énvelem nem szokott megtörténni – akart hihetőleg a megszólított védekezni, de e pillanatban egy iszonyú reccsenés hallatszott, mely rögtön elnémítá őt. Néhány másodpercig egy ló fúj tatása és toporzékolása volt hallható. Azután talpra pattant az állat és veszett vágtatásban száguldott tova.

– Na, köszönöm alássan! Megmondtam ugye, hogy ez lesz a vége? – dörmögött végre az, aki legalább megszólalt volt. – Hé, Hellwig! Böhm! Éltek-e még? – folytatá aztán, felülve a nedves, frissen szántott talajon.

– Élünk hát – szólalt meg közvetlen szomszédságában Hellwig, nagy buzgalommal kutatván a lucskos talajon parókája után. Siralmasan gyöngé hangjából az előbbi nagy önbizalomnak és gúnynak még leghalványabb árnyalata is kiveszett.

A harmadik áldozat buzgó kísérleteket tett a feltápáskodásra, egyelőre négykézláb, miközben iszonyatosan nyögött és káromkodott; hatalmas testalkatára ellenállhatatlan vonzóerőt látszék gyakorolni az anyaföld. Végre hosszas erőlködések után talpra állott a pórul járt társaság mindhárom tagja és töprenkedék azon, hogy mi történt – de még inkább azon, hogy mi fog ezután történni velük.

Annyit mindenekelőtt, alapos tapogatózás után kisütöttek, hogy a kis cséza, amelyen ma reggel X városkából útnak indultak, hogy a napot vadászattal töltsék, ott fekszik szerencsésen felfordulva azátkozott domb mellett, és égnek mereszti mind a négy kerekét. A megbokrosodott ló patáinak csattogása már rég elhangzott a messze távolban, és koromsötét éj borítá fátyolát Hellwig túlzott önbizalmának gyászos következményeire.

– Itt nem tölthetjük az éjt, annyi biztos! Hozzá kell látnunk, hogy kievickéljük innen valamiképpen! – szólalt meg végre Hellwig kissé nekibátorodott hangon.

– Úgy, úgy, csak parancsolgass! – mormogott bosszúsan a kövér bajtárs, mialatt titkon meggyőződött, hogy azt a gyanúsán csikorgó zörejt, mely szíve tájékán hallható vala, nem holmi összetört oldalbordák, hanem szép új pipájának cserépdarabokká változott hűlt teteme idézi elő. – Csak rendelkezél velünk tetszésed szerint. Jogod mindenesetre van hozzá, miután gyalázatos könnyelműségedben majdnem hogy a másvilágra küldtél két becsületes családapát... Persze hogy nem tölthetjük az éjt ebben a gyönyörűsége sártengerben, hát csak láss hozzá, hogy kimászhasunk abból a hínárból, amelybe a te bölcsességed vitt bennünket... Annyit előre is kinyilatkoztatok, hogy engemet hat ökör sem mozdít ki a helyemből ebben az istenverte sötétségben! Ámbár már nyakig az iszapba süppedtem, és ez az áldott szellőcske, mely itt északról lengedez, legalábbis hat óra minden porcikámba beleojtja a csúzt – isten neki, ebbe még csak belenyugszom valahogy, csak a te lelkiismereted nyugodjék bele, Hellwig! Annyira azonban nem bolondultam meg, hogy nyakamat szegjem vagy kezemet-lábamat törjem abban az ezernyi ezer lyukban és gödörben, amikre ezen az istenáldotta talajon lépten-nyomon bukkannánk!

– Ne kötözködjél, doktor! – szólalt meg a harmadik. – Csak nem fogsz itt állni, mint egy útmutató, amíg Hellwig és én a városba bebotorkálunk segélyért! Én már rég észrevettem, hogy ez a mi páratlan ügyességű kocsisunk nagyon is balra tart. Ha egyenesen jobbra indulunk, okvetlenül az országúira jutunk, arról kezeskedem. Menjünk, doktor, menjünk! Gondolj a feleségedre és gyermekeidre, akik bizonyára már sírnak és jajgatnak, hogy nem vagy otthon a vacsoránál.

A vastag polgártárs holmi szép multság-félét mormogott az orra alá, nagy nehezen azonban mégiscsak föltápáskodott és kezdett a többiekkel egyetemben előretapogatózni. Biz' ez igazán szép multság volt! Ökölnyi nagyságú sárkölöncök ragadtak a nehéz vadászcsizmák talpaira, és a bizonytalanul tapogatózó lábak egyike hatalmas loccsanással toppant bele egy víztócsába, amelynek tartalma aztán szökőkút vizeként freccsent szét a három bajtárs arcán és vadászöltönyén. Mindamellet azonban minden lényegesebb baleset nélkül elértek az országúthoz, amelyen aztán bátran és kedvtelten haladtak előre. Lassankint maga a doktor is felvidult, sőt annyira ment jókedvében, hogy egy ismert diáknótát kezdett dúdolni rettenetesen mély hangon.

A város közelében pislákoló fény tűnt vándoraink szemébe, mely rohamos sietséggel közeledett feléjük. A széles, vidáman mosolygó archban, melyet a lámpás fénysugarai vakítóan megvilágítottak, Hellwig úr csakhamar ráismert mindenesére, Henrikre.

– Jé, jé, Hellwig úr! Hát igazán ön az! – kiáltott fel a fickó. – Az asszonyosság már szentül azt hitte, hogy itt fekszik valahol az úton halva.

– Honnan tudja már a feleségem, hogy baleset ért bennünket?

– Hát, tudja Hellwig úr, a dolog úgy áll, hogy ma este egy szekér érkezett városunkba tele komédiásokkal – a jó ember színészek, bűvészek, énekesek, köteltáncosok és hasonló „népség” megjelölésére csak ezt az egy kifejezést ismerte. – Aztán, amint a kocsi befordult az *Oroszlán*ba, hát ott kullogott mögötte az a gebe, a mi szürkénk, mintha csak ő is hozzájuk tartoznék. A vendéglős persze rögtön ráismert és átvezette hozzánk... No hiszen, volt is ijedtség, amint az asszonyosság megtudta! Engem azonnal útnak indított a lámpással, Friderikának pedig megparancsolta, hogy rögtön főzzön kamillateát!

– Kamillateát?... Hm, az én nézetem szerint egy pohár borleves vagy forralt sör sokkal jobb szolgálatokat tenne!

– Én is azt mondtam, kérem alássan, de hiszen tetszik tudni, hogy az asszonyosság...

– Jól van, jól, Henrik. Most csak igyekezzél előre azzal a lámpással, mi meg majd szépen utánad megyünk.

A piactéren néma kézszorítással vált el a három bajtárs; az egyik, hogy kötelességéhez híven megigya a neki szánt kamillateát, a másik kettő meg ama lesújtó tudatban, hogy otthon nem valami barátságos fogadás vár rájuk. A hölgyek úgysem nézték soha jó szemmel férjüknek eme „nagyúri kedvteléseit”, és az egyetlen, ami őket valamennyire kibékíteni képes vala, a vadászszákmány volt, amit férjeik rendes körülmények között hazahozni szoktak. Ma azonban ez a védelmi szer ott hever összezúzva a felfordult kocsi alatt, és a ragadós sárral borított vadászöltöny bizonyára már az „isten hozott” első szótagját adáz dühkitöréssé fogja átváltoztatni...

Másnap reggel rikító színű nagy falragaszok voltak láthatók az utcasarkokon, amelyek értésére adták a tisztelt címzetes közönségnek, hogy Orłowsky, a hírneves bűvész megérkezett és fényes tehetségét be fogja a város műértő közönségének mutatni. A délelőtti órákban meg egy fiatalasszony járta sorba a házakat, hogy jegyeket adjon el az előadáshoz. Rendkívül szép volt a hölgy az ő pompás szőke hajfürtjeivel és délceg, karcsú, nemes alakjával. A kedves arc azonban halvány volt, „halvány, akárcsak a halál”, mondák az emberek, és ha aranycsillogású szempilláit felemelte – ami vajmi ritkán történt meg –, meghatóan szelíd, könnyben úszó tekintet tört ki a sötétszürke szempárból.

Körútjában eljutott a Hellwig-féle házhoz is, mely a legszebb épülete volt a vásártérnek.

– Asszonyosság! – kiáltott be Henrik a földszinti szobába, ki nem

bocsátva kezéből a vakítóan fehér ajtó sárgaréz kilincset. – A komédiásné van itt!

– Mit akar? – kérdezé egy női hang szigorúan.

– Az ura játszani fog holnap, hát biz’ ő szeretne az asszonyságnak egy jegyet eladni.

– Mi jóra való keresztények vagyunk, nincs pénzünk ily ostobaságokra, küldd el!

A szolgál sietett az ajtót becsukni. Majd a fültövét kezdte vakarni, és láthatólag nagy zavarban volt: hogyisne, mikor „a komédiásné” bizonyára minden szót hallott! Néhány pillanatig úgy is állt ott, mintha rögtön össze kellene rognia: halvány arcát futó pír borította, és kebléből nehéz sóhaj tört ki... E percben egy kisablak nyílt meg nesztelenül, amely a folyosóra vezetett: fojtott férfihang kért egy jegyet, az asszony átadta azt, mire egy ezüsttallért érzett a kezébe csúszni. Mielőtt a meglepett nő csak föltekintethetett volna, az ablakszárny már ismét zárva volt, bentről pedig zöld függöny takarta el sűrű, áthatolhatatlan redőkben az ablaktáblákat. Henrik ügyetlen meghajlással és nyájasan mosolyogva nyitotta előtte ki a kaput, és a nő kitántorgott, hogy továbbhaladjon tövisekkel borított útján.

A mindenes pedig ismét a fényesre kefélt csizma után nyúlt, amelyet az idegen nő érkeztekor félrerakott, és belépett gazdája szobájába, akit most a teljes napfényben mint kicsiny termetű öreges urat ismerünk fel, sovány és halovány, de végtelenül jóságos arccal.

– Hát bizony, Hellwig úr, az nagyon szép volt öntől, hogy jegyet vásárolt – jegyzé meg a mindenes, mialatt a csizmákat szokott helyükre tette. – Hiszen az a szegény asszony olyan, akárcsak a Krisztus Urunk kínszenvedése, és bizony sajnálom őt, akármily úton keresi is a férje kenyerüket... Úgy sem lesz itt szerencsénk, meglátja, Hellwig úr!

– És vajon miért nem?

– Mert az a dög, a mi szürkénk úgy a kocsijukhoz ragadt, mint a kullancs, amikor megérkeztek. Ez nem jót jelent: a szürke éppen egy szerencsétlenség színhelyéről jött... No csak tessék a szavamra emlékezni, Hellwig úr, meglátja, hogy nem lesz nekik szerencsénk!

Jól megtermett fejét csóváltgatva lassan elhagyta a szobát, miután gazdája semminemű megjegyzést sem tett fejtegetéseire. Künn a folyosón lehajolt, hogy a szigorú asszonyság szobájának küszöbén fekvő lábtörlőt szabályszerű helyzetbe hozza: az idegen nő, tudtán kívül, kissé félretolta a lábával.

II.

A nagy tanácsterem szintén zsúfolva volt már nézőkkel és még mindig új meg új csoportok jöttek föl a lépcsőn. Henrik a legnagyobb tolongásban állt, és váltig igyekezett jó helyhez jutni, bőkezűen osztogatván az oldalba ütések és titkos merényleteket intézve a körülötte állók tyúkszemei ellen.

– No hiszen, volna nálunk „nemulass”, ha az asszonyosság tudná... Tudom, hogy az urat már korán reggel gyónni küldené – suttogá jóízűen mosolyogva szomszédja fülébe, mialatt a terem oldalfalain végighúzó emelvény egyik ülésére mutatott, ahol Hellwig úr foglalt helyet barátja, Böhm orvos társaságában. Elég dolgot adott a derék fickónak, amíg tekintete rá tudott akadni gazdájának vézna termetére, mert a város előkelősége igen gazdagon volt képviselve. Nem csoda, a műsor bámulatos mutatványokat ígért. Az utolsó pont így hangzott:

D’Orlowska asszony mint pajzsos szűz jelenik meg. Hat főből álló legénység fog élesre töltött katonafegyverekből reá löni, és ő kardjának egy csapásával kétfelé fogja szelni a légben repülő hat golyót.

Különösen ez utóbbi csoda megtekintése vonzotta a közönség túlnyomó részét az előadáshoz. A szép fiatalasszony iránt általános volt az érdeklődés, mindenki szerette volna látni, hogy miképpen fogja elviselni a mellének szögezett fegyvercsövek látványát... Egyébiránt a bűvészek is sikerült a közönség érdeklődését mutatványai iránt felkölteni. Középnagyságú, karcsú és hajlékony termetű férfiú volt, szabályos, de halvány arccal, barna hajfürtökkel és élénk, kifejezésteljes szemekkel, egyike azon alakoknak, akiket a nők „érdekes” jelzővel szoktak fölruházni; magatartása könnyed, mozdulatai fesztelenek voltak, és sajátságos kiejtése, mely rögtön elárulá benne ama szerencsétlen, szertetépett nemzet fiát, még vonzóbbá tette megjelenését.

Mindez azonban rögtön feledve volt, amint a hat katona bevonult a színpadra egy altiszt vezetése alatt. Halk moraj futott végig a közönség sorain, hasonlóan a sziklákon megtörő tenger hullámveréséhez, mire aztán néma csend támadt.

A lengyel egy asztalkához lépett, és ott mindenki szeme láttára készíté el a töltényeket. Minden egyes golyóra néhány ütést mért egy kis kalapáccsal, hogy a feszült várakozásban levő közönség a tömör hangból meggyőződést szerezhessen arról, hogy valódi, hamisítatlan kétlatos fegyvergolyókat használ. Aztán szétosztotta a töltényeket a katonák között, akik a közönség szeme láttára azonnal

megettöltötték fegyvereiket... A bűvész csengetett.

Néhány másodperc múlva előlépett egy széles ernyő mögül a várva várt nő. Lassan haladt előre, és a katonákkal szemben foglalt állást. Elragadó jelenség volt. Bal karján nyugodott a pajzs, míg jobbában kard villogott, hófehér ruha takaró dús redőkben a délceg termetet, derekát ezüstcsillogású pikkelyek köríték, a gyönyörű keblet ragyogó ércpáncél fődte... De mindeme fény elhalványult aranycsillogású, dús hajfürtjei mellett, melyek a sisak alól kiömölve majdnem bokáig értek.

A halvány, bánatos arcú hölgy a halált hozó fegyverek csövébe mélyeszté szomorú tekintetét. Az arcizmok egyetlenegy rángása, a karcsú testnek legcsekélyebb mozdulata sem volt észlelhető – úgy állt ott, rendületlenül, mint egy kőszobor.

– Tüzelj! – hangzott a vezényszó a néma csendben. A hat lövés eldördült, oly egyszerre, hogy csak egy hang volt hallható. A keskeny kard sivítva szelte végig a levegőt, és tizenkét darab félgolyó hullott le a földre.

Egy percig még látható volt a délceg hölgy karcsú alakja megkövült mozdulatlanságában. Arcvonásait a sűrű lőporfüst nem engedé látni, csak a fényes fegyverzet csillogott őt halványan a fellegen... azután egyszerre megtántorodott, a kard és a pajzs csörömpölve hullott a földre, jobbával mintegy támpontot keresve görcsös vonaglással kapkodott a levegőbe, majd iszonyú jajkiáltással tört ki kebléből:

– Óh, éh istenem, meglöttek!– és a segítségére rohanó férjének karjaiba hanyatlott... ő az ernyő mögé helyezte el, aztán örültként rohant a katonáknak.

Ezek jó előre azt az utasítást kapták, hogy a fegyverek töltésekor a golyókat harapják le és tartsák a szájukban: ez volt egyszerű nyitja az egész csodának. Egyikük azonban, egy otromba parasztfiú, annyira zavarba jött a szokatlan fény és az óriási közönség láttára, hogy a döntő pillanatban teljesen elveszítette lélekjelenlétét, amint most a bűvész szenvedélyes hangon adott parancsára a többi öt rögtön előmutatta a szájában levő golyót, ez, halálos rémületére, mindössze néhány szem lőport tudott napvilágra hozni – az ő golyója terítette le a szerencsétlen áldozatot.

A bűvész arcvonásai a düh és kétségbeesés hatása alatt iszonyúan eltorzultak, szilaj elkeseredésében hatalmas ütést mért az önkéntelenül gyilkossá vált szerencsétlen arcába.

A teremben óriási zűrzavar támadt. Egy-két hölgy elájult, és számtalan hang kiáltozott orvos után. Böhm azonban, aki első perctől fogva tudatában volt a szerencsétlenségnek, rég az ernyő mögött volt már. Amidőn végre halotthalvány arccal ismét előlépett, halkan súgta oda Hellwignek:

– Menthetetlenül veszve van az a szegény, az a pompás teremtés! Egy órával azután a bűvész neje az Oroszlán Szálló egyik szobájában feküdt. A teremből pamlagra fektetve szállították el, egyike a pamlagot vivőknek a mi Henrikünk volt.

– No, Hellwig úr, hát igazam volt-e azzal a szerencsétlen gebével? – szólt menet közben urához. Sűrű könnycseppek peregtek végig az arcán.

A hölgy mozdulatlanul, behunyt szemekkel feküdt. Feloldozott haja egyes fürtökben hullott alá a fehér párnára, az ágy-szélbe, aranyba játszó karikákban végződött lenn a sötét szőnyegen... Az ágy előtt térdelt a férj, a sebesült jobbjá fején nyugodott. melyet mélyen elrejtett volt az ágytakaróba.

– Alszik Tündérke? – kérde a nő alig hallható hangon, látható megerőltetéssel nyitva föl szemeit.

A bűvész felemelte fejét, és a halvány kezecskét saját két kezében melengeté.

– Alszik – mormogá a fájdalomtól vonagló ajkakkal. – A vendéglős leánya a saját hálósobájába vitte, ott fekszik szép fehér ágyacskában. Gyermeünk jó helyen van, Metám, te aranyos életem!

A nő a benső fájdalmak leírhatatlan kifejezésével tekintett férjére, akinek izzó szemeiből tisztán kirítt a kétségbeesés.

– Jaskó, én meghalok... – sóhajtá.

A bűvész visszarogyott a szőnyegre, és iszonyú kínok között vonaglott.

– Meta, Meta, ne hagyj el engemet! – kiáltott fel önkívületben. – Te vagy a napfény az én sötét életem útján! Te vagy az angyal, aki az én megátkozott pályám szűrő töviseit saját szívedbe mártottad, hogy engemet ne vérezhessenek meg!... Meta, hogyan viseljem én tovább ezt az életet, ha te nem vagy mellettem örökös szemeiddel és szíved kiapadhatatlan szerelmével? Hogy éljek én tovább, ha nem hallhatom többé a te édes hangodat, ha nem láthatom a te angyali mosolyodat? Hogyan éljek tovább a gyötrő tudatban, hogy csak azért láncoltalak magamhoz, hogy kimondhatatlanul nyomorulttá tegyelek?... Isten, Isten, te nem taszíthatsz engemet ily feneketlen pokolba!...

A meggyötrött ember halk zokogásban tört ki.

– Jóvá akarom előbb tenni mindazt, amikben ellened vétkeztem, Meta. Dolgozni fogok, becsületos munkát keresek és dolgozom addig, amíg a vér kiserked mind a tíz körmöm alól! Dolgozni fogok ásóval és kapával. Meghúzódnunk csendesen és megelégedetten a világ egy rejtett zugában, el ezzel a cifra ronggyal!... az én testemet többé nem fogja érinteni! – kiáltott fel vadul, letépve vállairól a fekete, aranycsillagokkal kivarrt öltönyt... – Meta, maradj

mellettem, új életet fogunk kezdeni!

Fájó mosoly rángott a haldokló ajkai körül. Lassan fölemelte a fejét, a férj jobbjaival segítségére volt, míg a bal kezével örültként szorongatta kebléhez a halovány arcot.

– Jaskó, légy erős, légy férfi! – nyögé fájdalmasan, feje mintegy élettelenül hanyatlott vissza, de rögtön újra felnyitá félig megtört szemeit, úgy látszék, mintha a távozni készülő lélek még egyszer és utoljára görcsösen és kétségbeesve ragaszkodnék a megtört testhez. Az ajkak, melyek nemsokára por és hamuvá fognak változni, még egyszer szólni akartak: a szívnek nem volt szabad megszűnnie dobogni, hogy magával vigye a sírba az el nem mondott és meg nem értett anyai aggodalmak gyötrő tudatát.

– Te igazságtalan vagy önmagad iránt, Jaskó – szólt végre hosszú szünet után, minden erejét összeszedve –, te nem tettél engem nyomorulttá... én szeretve valék, mint kevés nő, és a boldog szerelem ezen évei fölérnek egy hosszú emberélettel... Jól tudtam, hogy az, akinek kezemet nyújtom, egy szemfényvesztő, egy bűvész, de azért a szülői házból, honnan e szerelem miatt száműzve valék, nyílt tekintettel távozáom, hogy nőddé legyek... Ha boldogságom egén néha-néha felhők jelentkeztek, annak oka egyedül én valék, aki túlbecsültem erőmet és aztán kishitűen összeroskadtam társadalmi állásod súlya alatt... Látod, Jaskó – folytatá halkabb hangon –, a férfinak az a tudat, hogy, művészete, bármi is legyen az, föléje helyezi őt az emberek kislelkű gáncsolódásainak, megnyugvást kölcsönöz, míg a nő mindig újra és újra felszisszen a világ kicsinylő bánásmódjának túsúrásai alatt... Oh, Jaskó, a Tündérünkért való aggodalom iszonyú kínommá teszi halálom óráját! Kérlek, könyörgöm, tartsd távol a lánykát hivatásodtól!

E szavaknál megragadta a férj kezét és magához vonta. Egész lelke, minden gondolata még egyszer és utoljára e gyönyörű szempárban összpontosult, amelyet nemsokára örökre le fog zárni a halál hideg keze.

– Óriási áldozatot kérek tőled, Jaskó – folytatá esdekelve. – Meg kell válnod Tündéikétől! Bízzad őt egyszerű, becsületes emberek gondozására, hadd nevelkedjék ott fel nyugodt, csendes családi élet közepette... ugye megígéred, te egyetlenem?

Könnybe fulladó hangon ígért meg mindent a boldogtalan férfiú.

Iszonyú éj következett be, szünni nem akaró küzdelem a halállal. Amint azonban a hajnal első sugarai áttörtek az ablakon, egy szép női holttestre hintették rózsáikat, melynek átszellemült vonásai sejtetni sem engedék többé az utolsó órák borzasztó küzdelmeit. Orlowsky a holttest fölé vetette volt magát, és csak több férfi együttes fáradozásainak sikerült őt a drága halottól elválasztani és egy szomszédos szobába elhelyezni.

Harmadnap estefelé helyezték örök nyugalomra a „komédiásnét”, a közönség óriási részvéte mellett. Részvételjes szívek virágokkal borították el az egyszerű koporsót. A város előkelő emberei között, akik a koporsót követték, ott volt Hellwig is... Amint az első göröngy tompa dübörgéssel hullott alá a koporsóra, a bűvész összerogyott, Hellwig azonban, ki mellette állt, felfogta karjaiba, támogatta, majd a temetés után vissza is vezette a városba. Itt órák hosszáig maradt bezárkózva a boldogtalan férjjel, aki a vigasz minden megnyilvánulását visszautasította, sőt egy ízben öngyilkosságot is kísérelt meg...

Akik a szoba előtti folyosón végighaladtak, hol keservesen sírni hallották a szerencsétlent, hol meg a határtalan szeretet szenvedélyes kitörései váltak hallhatóvá, amire egy kedves gyermekhang gügyögése adta meg a választ. Szívet facsaró volt a hatás, melyet az a könnyekbe fulladt férfihang és a víg, ezüstcsengésű gyermekkacaj együtt a hallgatóra tett.

III.

Késő este volt. Csípős novemberi szél söpörte végig az utcákat és a tél első hópelyhei táncoltak a háztetőkön, a kövezeten és annak az új sírdombnak sötét, hideg hantjain, amely alatt a szerencsétlen lengyel ifjú neje nyugodott.

A Hellwig-féle lakószobában már terítve állott az asztal. A tányérok mellé tömör ezüst evőeszközök voltak helyezve, a finom fehér damasztból készült asztalterítő selyem fénnel bírt és pompás mintájú vala. A lámpa a pamlag előtt álló kis kerek asztalkán égett, a pamlagon Hellwigné asszony ült és buzgón dolgozott egy hosszú pamutharisnyán. Nagy, széles vállú nő vala, a negyvenes évei elején. Talán az ifjúság derült fényében szép volt ez arc, legalább az arcái bírt ama jellemző vonással, melyet a szabályos szépség törvényei megkövetelnek, de valami elragadó varázst aligha volt képes valaha e nő kifejtteni. És bármily szép metszésűek és fényesek lehettek is valaha e nagy szemek, bármily ragyogó is ez arcszín, mindez bizonyára nem volt képes pótolni ama bizonyos zománcot, amellyel kizárólag egy nemes érzelmekben gazdag szív képes az arcot felruházni. Hogyan is kövülhetett volna meg annyira ez arc, ha nem hiányzott volna tulajdonosából a belső melegség? Hogyan tekinthetnének e merev, szürke szemek oly jéghidegen, ha tulajdonosuk át tudta volna érezni a családi élet zavartalan boldogságát és mindama érzeményeket, melyeket az élet a fogékony kebelbe beojtani szokott?... Néhány simára fésült sötét hajfürt köríté merev vonalban a még mindig fehér homlokot, a hajnak többi része teljesen eltűnt a kifogástalanul fehér főkötő alatt. Ez, valamint a túlzottan egyszerű szabású ruha szorosán testhez simuló ujjaival és a keskeny, fehér szalagocskával a kézcsuklónál, mely a kezelőt volt hivatva pótolni, a nő egész megjelenésének bizonyos puritán egyszerűséget kölcsönzött.

Időnkint megnyílt egy mellékajtó, és a résen az öreg szakácsné dugta be kémkedve ráncokkal borított arcát.

– Még nem lehet, Friderika! – szólt Hellwigné asszony mindannyiszor anélkül, hogy feltekintett volna, a kötőtűk azonban percről percre lázasabb sietséggel röpködtek kezeiben és a keskeny ajkak körül a konokságnak egy sajátságos vonása telepedett meg.

A vén szakácsnő igen jól tudta, hogy az asszonyság türelmetlen, aztán meg a tüzet is szerette szítani, ahol szerét ejthette, beszólt tehát siránkozó hangot a szobába:

– Én uram teremtem, de hol is marad ma oly soká az úr? A

pecsenye máris odavan félig és aztán mikor leszek én ma kész?

E megjegyzés miatt szigorú dorgálásban részesült ugyan a szakácsnő, mert Hellwigné asszony meg nem tűrte, hogy a szolgaszemélyzet kérdezetlenül kifejezést adjon nézeteinek, mindamelletts azonban teljes önmegelégedéssel vonult vissza a konyhába, mert nem kerülte el figyelmét az a vastag ránc, amely az asszonyság szemöldökei közt támadt.

Végre megnyílt az utcaajtó, a csengettyű éles hangja futott végig a tornácon.

– Óh, de szép ez a csilingilingi odafent – kiáltott fel oda-künn egy szép gyermekhang.

Hellwigné asszony egy előtte álló kosárkába helyezte a kötést és felemelkedék. Arcán a türelmetlenséget a bámulat és megütközés kifejezése váltotta föl, feszült érdeklődéssel irányultak szemei az ajtóra. Odakünn valaki rettenetes buzgalommal törülgette a lábait a törülőhöz: ez Hellwig úr volt. Végre mégis rászánta magát, hogy belépjen a szobába, némileg ingadozó léptekkel közeledve nejéhez. Egy körülbelül négyévesnek látszó kislánykát tartott karjain.

– Hoztam neked valamit, Brigittám – szólt kérő hangon, de rögtön elhallgatott, amint szemei felesége tekintetével találkoztak.

– Nos? – kérde ez anélkül, hogy megmozdult volna.

– Egy szegény kisgyermeket hoztam.

– Kié a gyermek?! – vágott szavába hidegen a nő.

– A szerencsétlen lengyelé, aki oly iszonyú módon vesztette el fiatal nejét... Kérek, kedves Brigittám, fogadd jó szívvel a gyermeket!

– Persze csak a mai éjszakára?

– Nem, szentül megígértem a szegény apának, hogy gyermeke az én házamban fog otthont találni.

Gyorsan és szilárdan ejtette ki e szavakat, hihetőleg úgy gondolkozott, hogy jobb előbb átesni a dolgon, mint később.

Hellwigné asszony fehér arcát lángoló pír borítá el és ajkai körül metsző, rideg vonás támadt. Egy lépést tett előre, és leírhatatlan bosszankodó arckifejezéssel megbökte homlokát a mutatóujjával.

– Tartok tőle, Hellwig, hogy hiányzik nálad egy kerék – szólt aztán. Hangja még mindig ama hideg nyugalmat árulá el, mely e pillanatban még fokozta szavainak sértő és bosszantó hatását. – Nekem teszed te ez ajánlatot?... Rólam, kiben él a buzgó igyekezet, hogy házamat az Úr templomává alakítsam át, rólam illet feltételezni, az én hajlékomba holmi komédiás-fajzatot becsempészni: na, ehhez már csak mégis több kell, mint a pusztá együgyűség.

Hellwig visszapattant és egyébként oly jóságos szemei villámokat szórtak.

– Úgy, hát ez a te véleményed, Brigitta? Nos, hát most már azt mondd meg nékem, hogy mily bűnökért sújtotta az Úr büntető karja a te bátyádat, akit vadászaton lelőtt egy vigyázatlan társa? Bátyád csak szórakozást keresett, az a szegény teremtés azonban szomorú kötelességének teljesítésében halt meg.

Hellwig szavaira minden csepp vér elhagyta az asszony arcát, amely halotthalvánnyá változott át. Néhány pillanatig hallgatott, miközben tekintetét csodálkozó és egyszersmind várakozó kifejezéssel függeszté férjére, aki egyszerre ily váratlan erélyt fejtett ki vele szemben.

Időközben a kisleányka, akit Hellwig letett volt karjaiból, levetette rózsaszínű kendőjét, mire egy elragadó szépségű fejecske lett láthatóvá, gesztenyebarna, dús hajfürtökkel borítva. A kis köpeny is csakhamar a földre hullott... Mennyire megkövülve kellett hogy legyen e nő szíve, ha erőt nem vett rajta a vágy, hogy rögtön kitarja karjait és kebelére ölelje a gyermeket! Teljesen vak volt-e, hogy a kis alakon előmlő leírhatatlan báj szemeibe nem tűnt, amint a leányka parányi lábacskaival gyorsan tipegett a szobában ide s tova, bámuló szemeket meresztve az új és szokatlan környezetre?... A kerekded vállacska hús rózsapirosan csillogott elő a világoskék posztóruhácskából, melynek szegélyeit és szalagjait csinos hímzés borítá – talán utolsó műve az anyai kezeknek, amelyek most már meghidegültek örökre.

De épp a csinos öltöny, a hajfürtöknek mesterkéletlen lehullása a homlokra és nyakra, a gyermek fesztelen és kecssteljes mozdulatai ingerelték ellene az asszonyt.

– Egy óra hosszáig sem tűrném körülöttem ezt a cifra papagájt! – kiáltott fel egyszerre anélkül, hogy csak egy betűvel is válaszolt volna férjének erélyes rendreutasítására. – Ez a tolakodó kis jószág az ő vadon nőtt hajával és meztelen vállaival sehogy sem illenék a mi komoly, szigorú családi életünk keretébe. Őt befogadni annyit jelentene, mint kaput nyitni a könnyelműségnek és cédaságnak. Hellwig, te nem léssz ily meggondolatlan, hanem gondoskodni fogsz arról, hogy a gyermek haladéktalanul visszakerüljön oda, ahova tartozik.

E szavaknál felnyitá a konyha felé vezető ajtót, és beszólítá a vén szakácsnőt.

– Friderika, öltöztess fel e gyermeket – parancsolá neki a köpenyre és kendőre mutatva, mely még mindig a földön feküdt.

– Friderika, rögtön menj a konyhába vissza! – parancsolá Hellwig erélyes és ingerült hangon, mialatt az ajtóra mutatott.

A bámuló cseléd sietett eltűnni.

– Most már torkig vagyok a te kőszívűségeddel, a te

kegyetlenségeddel, Brigitta! – tört ki az elkeseredett ember. – Tulajdonítsd tehát kizárólag magadnak és vak előítéleteidnek, ha most oly dolgokat vagyok kénytelen elmondani, amik rendes körülmények közt sohasem jöttek volna ajkaimra... Kié tulajdonképpen ez a ház, amelyet te – amint azt nagyon tévesen állítod – az Úr templomává alakítottál át? Az enyém... Te is mint szegény árva leány kerültél e házba, Brigitta! Az évek folyamán persze ezt már elfeledted és sajnos, nagyon sajnos, minél buzgóbban építkeztél ezen a te úgynevezett templomon, minél jobban igyekeztél a keresztényi szeretetet, az alázatosságot meg az Úr nevét örökké az ajkaidon viselni, annál gőgösebbé és keményebb szívűvé váltál... Ez a ház az én házam, a kenyeret, melyet eszünk, én fizetem, és én ezennel egész határozottan kijelentem, hogy a gyermek itt marad, ahol most van. És ha szíved oly rideg és üres. oly szeretet nélkül való volna, hogy anyai érzelmeket nem tudnál táplálni a szegény árva iránt, legalább annyit megkövetelek a feleségemtől, hogy a gyermeket a megkívánható női oltalomban részesítse... Ha tekintélyedet a szolgaszemélyzet előtt tönkretenni nem akarsz, akkor sietni fogsz, hogy a szükséges rendeleteket mielőbb kiadd a gyermek elhelyezésére, különben én fogok rendelkezni!

Az asszony hófehérré vált ajkai közül egyetlenegy hang sem jött válaszul. Minden más asszony a tehetetlen vergődés hasonló pillanatában bizonyára a nők legutolsó fegyveréhez: a könnyekhez folyamodott volna, ezek a hideg szemek azonban nem ismerték a vigasznak ezt az édes, enyhet adó forrását. Az a teljes némaság, az a vérfagyasztó hidegség, amellyel az egész női alak szinte páncélozta magát, valami nyomasztó hatással bírt, ami a szemlélőnek szinte a lélegzetét fojtotta el... Szótlanul nyúlt egy kulcscsomag után és távozott.

IV.

Időközben Friderika egy kis cintányért, egy gyermekevőkészletet és egy asztalkendőt helyezett el az asztalon. Ugyanekkor csöngetés volt hallható, és nemsokára Henrik benyitotta a szobaajtót, amelyen át egy körülbelül hétévesnek látszó fiú lépett be.

– Jó estét, papa! – kiáltott fel a gyermek, miközben sapkájáról a hópelyheket rázogatta le.

Hellwig két keze közé fogta fia szőke fejét és gyengéd csókot nyomott homlokára.

– Jó estét, fiam – szólt hozzá. – Nos, jól mulattatok a barátodnál?

– Igen, csak hogy az a buta Henrik nagyon korán jött értem.

– Anyád akarta úgy, fiam... Jöjj, Nathanael, nézd meg csak ezt a kisleányt, Tündérnek hívják.

– Ostobaság!... Hogyan hívnák őt Tündérnek? Hisz ez nem is név!

Hellwig tekintete megindultan siklott végig a kicsiny teremtesen.

– Anyuskája nevezte őt így, Nathanael – szólt rendkívül lágy hangon – tulajdonképpen Felicitasnak hívják... Látod, szegényke most már árva, anyját ma temették el, ezentúl nálunk fog lakni, és ugye fiam, te úgy fogod őt szeretni, mintha csak kis nővéred volna.

– Nem, papa, énnekem nincs szükségem nővérré!

A fiú megszólalásig hű hasonmása volt anyjának, szép arcvonásokkal és rendkívül tiszta, rózsás arccsinnel. Volt azonban egy csúnya szokása, hogy állat a mellére szokta szorítani és nagy szemével úgy sandított a domború homlok alól fölfelé, ez az egész arcnak az alattomoság és ravaszság kifejezését adá. E pillanatban még a szokottnál is mélyebben szegte fejét mellének, jobb karját szemei fölé emelte és gonosz tekintetet vetett alóla a gyermekekre.

A lányka mozdulatlanul állt ott és zavartan húzogatta ruhája fodrocskáit. Szemmel láthatólag nagy tiszteletet ébresztett benne a nálánál sokkal nagyobb fiú, lassankint azonban mégis közeledett hozzá és anélkül, hogy a fiú dacos magatartása által magát visszariasztatni engedné, villogó szemekkel kapott a bádogkard után, mely a fiú dereka köré volt kötve. Ő azonban dühösen ellökte a leánykát magától, és anyja elé futott, aki épp e percben lépett be a szobába.

– Énnekem nincs szükségem nővérré! – ismétlé siránkozó hangon. – Mama, küldd el ezt a neveletlen leányt, én egyedül akarok lenni veled és a papával!

Hellwigné asszony szótlanul vállat Vont és széke mögé lépett az

ebédlőasztalhoz.

– Imádkozzál, Nathanael! – parancsolá egykedvűen és összekulcsolá kezeit. A parancsszóra a fiú tíz ujja azonnal egymásba kulcsolódott, lesüté fejét alázatosan és elmondott egy hosszú asztali imádságot... A fennforgó körülmények közt ez az imádság a legundokabb megszenteltségtenítése volt a legszebb keresztényi szokások egyikének.

A háziúr hozzá sem nyúlt az ételekhez. Máskor oly halvány homlokán most a benső izgatottság pírja mutatkozott, és amíg kezei gépiesen játszottak a villával, megtört tekintete nyugtalanul siklott végig övéinek mogorva arcán. A kisleányka ellenben annál jobb étvággyal látott a vacsorához. A cukorkából, melyeket Hellwig a tányérja mellé rakosgatott, néhányat szépen eltett a zsebébe.

– Ezt anyámnak viszem – mondá bizalomteljesen –, nagyon szereti a cukorkákat, a papa gyakran hoz neki egész dobozokkal!

– Hiszen neked nincs is anyád! – kiáltott rá kaján hangon Nathanael.

– Óh, tudod is te azt! – vágott vissza a leányka izgatottan. – Van énnekem sokkal szebb anyám, mint neked!

Hellwig meghökkent és szinte félénken tekintett nejére, miközben karját önkéntelenül fölemelte, mintha a kis rózsás ajkakat akarná befogni, amelyek oly kevéssé értettek gazdájuk érdekeinek megóvásához.

– Gondoskodtál már ágyról, Brigittám? – kérdé gyorsan, de szelíd, kérő hangon.

– Igen.

– Hol fog aludni?

– Friderikánál.

– Nem szoríthatnánk számára egy kis helyet, legalább egyelőre, a hálószobában?

– Ha Nathanael ágját ki akarod dobatni, akkor igen.

Hellwig felháborodva fordult el és bekiáltotta a cselédet.

– Friderika, ez a gyermek éjjel a te gondjaidra lesz bízva. Légy hozzá jó és szívélyes, a leányka szegény árva, aki egy gondos jó anya gyöngéd bánásmódjához van szokva.

– Én bizonyára nem fogok útjába tenni egy szalmaszálat sem, Hellwig úr – felelt az öreg, ki nyilvánvaló, hogy eddig hallgatózott –, de én becsületes szülék gyermeke vagyok, és világeletemben nem volt semmiféle dolgom holmi komédiásfélékkel... ha legalább csak annyit tudna az ember, hogy voltaképpen igazán férj és feleség volt-e hát?

A vén banya e szavak után Hellwigné asszony felé pislogatott, kétségkívül egy dicsérő pillantást várva bátor fellépéséért, azonban az asszonyság épp e percben oldotta le Nathanael nyakáról az

asztalkendőt, és egyáltalában mit sem látszék törődni azzal, ami körülötte történik.

– Ez már mégis sok! – kiáltott fel Hellwig. – Tehát ma kell arra a szomorú meggyőződésre jutnom, hogy az én házamban se részvét, se irgalom nem található! És te azt hiszed, Friderika, hogy jogod van kegyetlennek lenni mások iránt, mert becsületes szülék gyermeke vagy?... Nos hát, megnyugtató tud meg, hogy a gyermek szülei törvényes házasságban éltek egymással. De tud meg azt is, hogy kérlelhetetlen szigorral fogok ellened eljárni, mihelyt csak legtávolabbról is észreveszem, hogy rosszul bánysz a gyermekkel!

Úgy látszik, hogy a derék ember belefáradt a küzdelembe. Felállt és a kisleánykát átvitte a szakácsné kamarájába. A gyermek ellentmondás nélkül engedé magát lefektetni, és csakhamar elaludt, előbb azonban az ő édesen csengő hangján rövid imát mondott apáért és anyáért, a jó bácsiért, aki holnap ismét vissza fogja őt vinni anyához és – „azért a nagyasszonyért, akinek oly gonosz arca van”.

Friderika késő éjjel tért nyugalomra. Dühös volt, hogy oly sokáig fenn kellett maradni, és tekintet nélkül az alvó gyermekekre, hánytvetett mindent nagy robajjal a kamarában. A kis Felicitas hirtelen felriadt álmából: felült ágyában, kuszáit hajfürtjeit elsimítá homlokáról és tekintete aggódva és kutatva futott végig a szűk félhomályba burkolt kamara füstös falain, szegényes bútorzatán.

– Anyám, anyám! – kiáltott hangosan.

– Csendes légy, gyermek, anyád nincs itt, aludj! – rivallt rá mogorván a szakácsné, miközben levetkőzött.

A kicsike rémülten tekintett rá. aztán elkezdett halkán sírni – szegényke félelmet érzett az idegen környezetben.

– No, most meg már bőgni kezd a kölyök! Még csak éppen ez hiányzik, fogsz mindjárt hallgatni, te komédiásporonty! – kiáltott rá, fenyegetőleg emelve fel karját.

A leányka ijedten dugta fejcskáját a paplan alá.

– Óh, anyám, édes jó anyám – susogá –, hol maradsz ma oly soká? Végy engemet magadhoz a te ágyacskádba! Nagyon félek... Meglásd, jól fogom magamat viselni és rögtön elalszom... El is tettem neked valamit, nem ettem ám meg mindent magam. Tündérke hoz neked valamit, édesanya... Vagy legalább csak a kezedet nyújtsd hát ide, aztán nyugodtan megmaradok az ágyamban és...

– Fogsz te csendesen lenni! – ordított fel Friderika, és lángoló dühvel rohant a gyermek ágyához... A leányka nem moccant többé, csak néha-néha törtek elő a keserves zokogás elfojtott hangjai a takaró alól.

A vén szakácsné már rég az igazak álmát aludta, mikor a szegény kisgyermek a felriasztott honvággyal kebelében még mindig a meghalt anya után sóhajtozott sóvárgó, epedő hangon.

V.

Hellwig kereskedő volt. Nagy vagyont örökölt apjától, különféle iparvállalatok útján még tetemesen növelte azt. Betegeskedése miatt azonban csakhamar nyugalomba lépett, csöndes visszavonultságban élt kicsiny szülővárosában. A Hellwig név köztisztületnek örvendett itt. A család a legelőkelőbbek közé tartozott, nemzedékeken át mindig képviselve volt legalább egy-egy taggal a városi magasabb tisztviselők névsorában.

A város végén fekvő kertek legszebbike és a vásártéri nagy ház emberemlékezet óta a család birtokában volt. A ház a vásártér és egy meredeken felkúszó hegyi utca sarkán állott, és e sarkon a ház homlokzatát hatalmasan előrenyúló erkély köríté. A két felső emeleten évről évre hófehér redőnyök fődék az ablakokat, csak háromszor évenként – mindannyiszor a nagy ünnepek előtt – tűntek el az ablakokról e leplek: mikor a szobákat szellőztették és sikálták. Ilyenkor aztán alkalmuk nyílt a tömör érc sárkányfőknek, amelyeknek ott fenn a tetőzeten hivatásuk volt az esővizet a csurgóból a kövezetre okádni, meg a történetesen arra röpködő madaraknak, hogy megbámulhassák a régi kalmárcsalád összehalmozott kincseit, a szobáknak ószerű fényűzését, a művésziesen kirakott magas szekrényeket a csillogó lakatokkal és karikákkal, a dús selyemhuzatokat a pamlagok dagadó vánkosain és a magas támlájú székeken, a szobával egyenlő nagyságú s a falba illesztett velencei kristálytükrökét és a hosszú sor szobákban a vendégágyaknak egész tömegét, amelyeknek vászonhuzataiból átható levendulaillat áradt szét.

E helyiségek lakatlanok voltak. A Hellwig családnál sohasem volt szokásban a ház egy részét bérbe adni. Ott fenn örökös, néma csend honolt, melyet csak egy-egy fényes esküvő vagy keresztelő szakított meg, s néha-néha a háziasszony lépteinek nesze, aki ott tartogatta vászonneműit, ezüstjét és porcelánkészleteit.

Hellwigné asszony mint tizenkét éves leány jutott e házba. Rokonságban állt a Hellwigeekkel és ezek siettek őt magukhoz venni, amint apja és anyja hirtelen, egymás után elhalálozván testvéreivel együtt árván és vagyontalanul állott a világban. A fiatal leánynak nem volt valami könnyű dolga az öreg nagynénivel szemben, aki éppoly szigorú, mint büszke volt. Hellwig, a ház egyetlen fia, eleinte részvétet érzett a leány iránt, aztán a részvét átváltozott szerelemmé. Anyja határozottan ellenezte e választást, minek következtében heves jelenetek folytak le a vén ház csöndes

falai között. De a szerelem végre is győzött, és Hellwig nőül vette a leányt.

Hellwig az ő imádottjának mogorva szótlanságát női szerénységnek, rideg érzéketlenségét erkölcsi szigornak, hajlíthatatlan makacsságát szilárd jellemnek tartotta, és így iszonyú csalatkozás érzete vett rajta erőt mindjárt házassága első napjain. Légvárai teljesen összeomlottak. A szegény jószívű ember nemsokára egy zsarnoki kéz nyomásának terhét érezte lépten-nyomon. Ott, ahol hálás odaadást remélt találni, a legundokabb önzés lépett eléje teljes meztelenségében.

Neje két gyermeket szült; a kis Nathanaelt és az ennél nyolc évvel idősebb Johannest. Az utóbbit Hellwig már tizenegy éves korában egy rokonára bízta, egy tudósra, kinek a Rajna-vidéken már évek óta nagy hírnévnek örvendő nevelőintézete volt.

Ezek valának Hellwig családi viszonyai, amikor a bűvész leányát házába fogadta. Az iszonyú jelenet, melynek szemtanúja vala, mélyen megrendíté őt. Soha sem tudta elfeledni a szerencsétlen nő végtelenül fájdalmas tekintetét, amint földig alázva állott háza folyosóján, és átvette tőle a tallért a vásárolt jegyért. Gyöngéd kedélyének fáj az a gondolat, hogy talán éppen az ő háza volt az, ahol a szerencsétlen teremtés szívén utolszor nyilait át dicstelen társadalmi állásának égető szégyene. Rögtön és habozás nélkül vállalkozott tehát a gyermek fölnevelésére, amint a lengyel közölte volt vele nejének utolsó óhaját. Csak akkor gondolt az ellentmondásra, amellyel otthon előreláthatólag találkozni fog, amidőn már kilépett volt a sötét utcára, hova a szerencsétlen apa velőtrázó sikoltása hangzott utána, és ahol a kisleány, szorosabban ölelve át nyakát, anyja Után kezdett tudakozódni. Csakhamar azonban megvigasztalódott: bízott a kisleányka ellenállhatatlan szeretetreméltóságában és ama körülményben, hogy az ő frigyüket úgysem áldotta meg az ég leánygyermekkel. Dacára az eddigi keserű tapasztalatoknak, Hellwig még mindig nem ismerte teljesen nejének jellemét, különben rögtön vissza kellett volna fordulnia és a szegény árvát ismét odahelyezni a kesergő apja karjaiba.

A Hellwig és neje közti viszony mindenkoron fagyos és rideg volt ugyan, de a kis árva közbejötté óta úgy látszék, mintha megdönthetetlen ércfalak emelkednének köztük. A házban mindamellett megmaradt minden a régi kerékvágásban. Hellwigné asszony naponta végigjárta néhányszor a szobákat és gazdasági helyiségeket. Járása a legkevésbé sem volt könnyednek mondható, és holmi érzékeny vagy ideges emberre nézvést ezeknek a nehéz, szilárd és súlyos lépteknek zaja bizonyára idegzavaró hatással lett volna. Jobb keze azalatt folyton végig-siklott a bútorokon, ablakpárkányon, lépcsőkoriáton – leküzdhetetlen hajlam, hogy ne

mondjuk, rögeszme volt ez asszonynál, hogy nagy fehér kezét a csontos ujjakkal és széles körmökkel végighúzza mindenben, ami útjába vetődik, hogy aztán gondosan megvizsgálja tenyerét, vajon nem fedezhető-e fel egy odatapadt porszem vagy egy szegény pókhálókísérletnek holmi kis foszlánykája... Az ájtatoskodást éppoly pontosan végezték, mint azelőtt. A szavak, melyek Isten örökkévaló irgalmát és jóságát dicsőítették, melyek az Úr parancsát ismételték, hogy szeretnünk kell még ellenségeinket is, éppoly egyhangúan és érzéketlenül hangoztak az ajkáról, mint azelőtt. Az egész család együtt étkezett, és vasárnaponként a házaspár látszólag a legszebb egyetértésben indult a templomba. Hellwigné azonban vaskövetkezetességgel hallgatott: nem szólt férjéhez soha egy szót sem. Hellwig abbéli kísérleteit, hogy társalgásba bocsátkozzék vele, a legridegebb kimértséggel tudta megghiúsítani, és szerit tudta ejteni annak, hogy tekintete mindig férjének kicsiny alakja fölött vagy mellett suhanjon el.

Éppoly kevésbé létezett számára a kis árva. Akkor, azon az emlékezetes estén, egyszer s mindenkorra megparancsolta a szakácsnőnek, hogy naponta egy adaggal többet tálaljon, aztán néhány darab ágyneműt dobott a vén szakácsnő kamarájába. A Felicitas ingóságait tartalmazó ládát, melyet Henrik időközben áthozott az Oroszlánból, Friderikának az asszonyság jelenlétében fel kellett bontania és a tisztaságtól ragyogó kis ruhatárat, mely finom illatot terjesztett körös-körül, azonnal kiakasztania a nyitott folyosóra szellőzni... Ezzel megkezdte s egyszersmind be is végezte összes működését és gondoskodását a „komédiásporonty” érdekében. Amint e nagy mű befejezte után ismét szobájába lépett, úgy érezte, hogy ezzel a dologgal örök időkre végzett. Csak egyetlenegyszer látszék úgy, mintha a részvétnek egy szikrája támadt volna rideg kebelében. Egy szép napon ugyanis egy varrónő üldögélt a Hellwigné asszony szobájában, és sötét szövetből két öltözéket készített Felicitas számára ugyanazon szigorúan egyszerű szabás szerint, mint a háziasszonyéi voltak. Ugyanakkor Hellwigné asszony térdei közé szorította a kissé húzódozó leánykát, s kefével, fésűvel és hajkenőccsel irgalmatlanul nekiesve a fejének nem nyugodott addig, míg a leányka gyönyörű hajhullámai teljében le nem simultak, és két merev, csúf varkocsba fonva lógtak le ügyetlenül a kis árva hátra... Az asszonyság ellenszenv minden iránt, ami szép, ami kedves, ami bájos, minden iránt, ami az ő megcsontosodott nézeteivel ellenkezett, s külső alakjánál vagy lényegénél fogva közeledett az eszményihez – ez az ellenszenv igen erősen ki volt fejlődve, annyira, hogy e pillanatban erősebb volt még amaz elhatározásánál is, hogy az árvának a házban való létezéséről nem vesz semminemű tudomást... Hellwig majdnem

sírva fakadt, amikor kedvencét először pillantotta meg így eléktelenítve, míg ellenben felesége az után az áldozat után, melyet szépségellenes érzelmeinek hozott, lehetőleg még ridegebben és visszautasítóbban viselkedék most a gyermekkel szemben.

Eddigelé azonban a leányka sorsa még nem volt oly vigasztalan: most még nyitva volt előtte az a lehetőség, hogy a rideg Medúza-szemek elől egy szerető szív forró ölelésében keressen menedéket. Hellwig oly forrón szerette őt, mint saját gyermekeit. Bátorsága persze nem terjedt odáig, hogy ezt nyíltan be is merte volna vallani – erélyességének összes készletét kimerítette feleségével szemben azon az emlékezetes estén –, szemei azonban mindenkor éber figyelemmel őrködtek Felicitas fölött. Neki éppúgy, mint Nathanaelnek, fenn volt tartva nevelőapja dolgozószobájában egy sarok, ott kénye-kedvére játszhatott és beszélgethetett a babáival, elaltathatta őket ama dallamokkal, amelyeket még anyja térdein ülve tanult. Nathanael nem járt nyilvános iskolába, magántanítóktól nyert oktatást az apa felügyelete alatt. Amint Felicitas elérte életének hatodik évét, órá nézve is megkezdődött ez oktatás. Mihelyt azonban a hó olvadni kezdett, és az ibolya meg a gyöngyvirág szerényen felütötték fejüket a még csupasz, üres és fekete virágágyak szélén, Hellwig naponta kísértelt a gyermekekkel a kertbe, kik felváltva játszottak és tanultak, s csak az ebéd ideje vetette őket ismét haza a vásártéri nagy házba.

Hellwigné asszony fölötté ritka vendég volt a kertben, szívesebben elüldögélt az elválaszthatatlan kötéssel kezében nagy, csendes szobájában, a kifogástalanul fehér, szabályos ráncokba szedett függöny mögött. Különben alapos okai voltak reá, hogy a kertet kerülje. Hellwignek egyik elődje ugyanis ófrancia modorban vetette meg e szép kertnek az alapját. Bizonyára mesteri kéz és véső volt az, amely a kertben szétszórt élelnagyságú mitológiai alakokat és fővénykőből készült csoportokat alkotta. A világos színű alakok körvonalait még élesebben feltüntette a háttérül szolgáló sötét, merev taxusfal. A mitológiai Flórának becses, de meglehetősen meztelen idomai, a magát védő Proserpina gyengéd, de leplezetlen karjai és vállai, s hatalmas elrablójának erőteljes, de minden ruhát nélkülöző alakja a belépő tekintetét alkalmas volt első pillanatban magára vonni – s természetes, hogy e szobrok Hellwigné asszony szemeiben a megbotránkozás állandó tárgyai voltak. Eleinte határozottan követelte, hogy „az emberi testnek é bűnös ábrázolásai” haladéktalanul eltávolíttassanak, Hellwignek azonban sikerült az ő kedvenc szobrait megmenteni, hivatkozván apja végrendeletére, amely a szobrok eltávolítását határozottan megtiltotta. Erre aztán Hellwigné asszony legsürgősebb teendőjének tartotta, hogy a mitológiai botránykövek talapzatai

közé a folyondárok és egyéb kúszónövények egész tömkelegét ültettesse el, és rövid időbe tellett, hogy Plútó úr haragos arca majdnem teljesen eltűnjék az őt környező dús növényzet mögött. Egy szép napon azonban Henrik ura parancsára hatalmasan nekigyürkőzött és valóságos gyönyörérettel esett neki a mindenféle gyimgyom-nak, le- és kitépve azokat a legparányibb gyökérszálig. E perctől fogva aztán Hellwigné asszony állhatatosan került a kertet, ahol a jámbor keresztény hívő lelki üdve állandóan veszélyben forog, és ahol – ez volt a fő dolog – a fehér szobrok gúnymosolygó tanúi voltak az ő vereségének. És épp ezért vált a kert a kis Felicitas valóságos otthonává.

A nagy taxusfalak mögött gyönyörű, tágas mezőség terült el. Óriási diófák hatalmas törzsei mélyedtek a virágborította talajba, egy zuhogó patakocska szelte ketté a nagy zöld hasábot. A patak partját sűrű mogyorórekettye szegélyezé és a kicsiny fűvel benőtt gát, melyet a tavaszonként jelentkező áradás ellen emeltek, májusban csak úgy sárgállott a tavaszi kankalinvirágoktól, míg későbbben a vadszegfű ütötte ki rózsapiros fejcskáját a ringó kalászok és buja fűszálak között.

Felicitas lankadatlan buzgalommal tanult, és az előadás ideje alatt bámulatra méltó mozdulatlanágban vesztegett helyén. Mikor azonban Hellwig hangja késő délutánonként befejezettnek jelentette ki az aznapi oktatást, a leányka egész lénye mintegy varázsütésre átváltozott. Még kipirultan az élénk tudásvágytól egyszerre mintha esztét vesztette volna, mintha megittasodnék a visszanyert szabadságtól: magasra emelt karokkal, minden cél és terv nélkül száguldott végig a zöld mezon, fékezetlenül vad kellemmel, fáradságot nem ismerő kitartással, mint a pusztáknak béklyót és zablát nem ismerő csikaja. Majd villámgyorsasággal kúszott fél a hatalmas diófák egyikének törzsén, felütötte szétbomlott hajának fürtjeitől körülröpködött fejcskáját a fa legmagasabb csúcsának lombjai között, és egy pillanat múlva már ismét odalenn volt, végigheverve a patak partján. Egymásba kulcsolt kezeit a feje alá téve és merően tekintve a fölötte lágyan susogó diófa sötét lombozatába, álmodozásba merült, álmodva ébren azokat a verőfényes, csalóka képeket a világról és a jövőről, melyeket az eleven gondolkozású gyermekfő a hallott tündérmesékből és saját élénk képzelőtehetségének alkotásaiból magának szépen összeállított... Alant a víz egyhangú csobogással folydogált tova, a nap sugarai vígan láncoltak a hullámokon, méhek és darazsak vágódtak el fölötte halk zümmögéssel, tarka pillangók, melyek a tulajdonképpeni díszkertben nagy unatkozva keringtek a gondosan ápolat és nyesegetett egzotikus növényzet körül, itt ismét elemőkben érezték magukat és félelem nélkül telepedtek le a virágkelyhekre,

sokszor a kisleány kipirult orcáinak közvetlen szomszédságában.

Fenn az égen, messze a fák lombja fölött, szeszélyes alakzatú és fehér ragyogványú felhők úsztak. A gyermek addig bámult rájuk, amíg egyszerre csak lelki szemei előtt állott a titokzatos múlt. Fehér ragyogványú volt az ő anyjának a ruhája is, a gyertyafény szinte visszatükröződött a hófehéren csillogó ruháról, amely hosszan és virágokkal borítva hullámszórt le a földig a keskenynek látszó ágyról. Felicitas még most is azon töprengett, hogyan volt az lehetséges, hogy az ő jó anyja egyetlenegy virágot sem adott neki, holott kezei telve voltak szebbnél szebb virágokkal. Még most is azon töprengett, vajon miért nem engedték meg akkor neki, hogy anyját gyöngéd csókjaival felébressze, holott ő azt máskor mindennap meg szokta volt tenni, amikor aztán volt nagy kacagás és kölcsönös ölelgetőzés – a szegény árva még máig sem tudja, hogy az az elragadó arc, mely a gyöngéd anyai szeretetnek oly leírhatatlan kifejezésével szokott volt fölője hajolni, már rég a föld alatt porladt. Hellwig sohasem merte vele a valót közölni, mert habár mostanában – öt év lefolyása után – nem is sírt olyan keservesen és viharos szenvedélyességgel szülei után, mint azelőtt, de mindamellett megható bensőséggel és szeretettel beszélt róluk, és rendületlen bizalommal ragaszkodék nevelőapjának kétértelmű ígéretéhez, hogy valaha majd viszont fogja látni szüleit. Éppoly kevésbé ismerte atyja foglalkozását. A bűvész maga óhajtotta ezt így, és ennél fogva Hellwig szigorúan ügyelt arra, hogy a gyermekkel a házbeliek közül senki se merjen a múltról beszélni.

Gyógyíthatatlan mellbeteg vala, de mint az ilyen betegek legnagyobb része, rendületlen életerőt vélt magában érezni és nem szűnt meg rózsás reményeket táplálni.

Pedig már odáig jutott, hogy kis tolókosijában kellett őt naponta kedvenc tartózkodási helyére, a nagy kertbe szállítani – ő azonban ezen állapotot „múlékony gyöngeségnek” jelentette ki, ami legkevésbé sem akadályozta őt abban, hogy nagyszerű úti- és építkezési tervekkel foglalkozzék.

Egy délután Böhm orvos váratlanul lépett be Hellwig szobájába.

A beteg íróasztalánál ült és nagy buzgalommal írt. A különféle párnák, melyeket hátul és mindkét oldalon a karosszékben elhelyeztek volt, csak nagy nehezen tudták a roskatag alakot egyenes helyzetben tartani.

– Hohó! – kiáltott fel az orvos botjával fenyegetőzve. – Hát ez meg már miféle újítás?... Ki az ördög engedte meg neked, hogy most firkálgass, mi? Teszed le rögtön azt a tollat!

Hellwig hátratekintett, vidám mosoly játszott ajkai körül.

– Íme egy újabb bizonyítéka annak, hogy orvos és halál

elválaszthatatlan fogalmak! – kiáltott fel kedélyesen. – A fiamnak írok, Johannesnek, a kis Tündér dolgában, és jóllehet soha. az életben nem gondoltam kevésbé a halálra, mint ma, nézd csak, hogy mit írtam épp abban a percben, mikor te beléptél hozzám.

Az orvos az íróasztal fölé hajolt és hangosan olvasta a megjelölt sorokat:

...én feltétlen bizalmat helyezek jellemedbe, Johannes, és így habozás nélkül a te kezébe helyezném a reám bízott gyermek sorsát, ha esetleg előbb kellene búcsút vennem az élettől, mint...

– Punktum! És azzal elég volt mára! – kiáltott fel az orvos az íróasztal egyik fiókjába dobva a befejezetlen levelet. Aztán gyorsan a beteg keze után nyúlt, hogy érverését megszámlálja, mialatt tekintete lopva siklott végig a két kerek és lángban égő folton, mely a beteg halvány és beesett arcán jobbról-balról látható volt.

– Olyan vagy, mint egy rakoncátlan gyermek, Hellwig! – dörmögé az orvos láthatóan elégedetlenül. – Mihelyt a hátamat fordítom, biztos lehetek benne, hogy valami meggondolatlanságot követsz el.

– Te pedig égbekiáltó módon zsarnokoskodsz fölöttem! Hanem csak türelem: jövő májuskor szépen megszököm előled, és aztán futhatsz utánam, ha úgy tetszik, egészen a svájci hegyek közé.

A rákövetkező napon a Hellwig-féle házban tárva-nyitva állottak a betegszoba ablakai. Átható pézsmailat özönlött ki az utcára, és egy feketébe öltözött hírnök járta be a várost, hogy a kiválóbb és előkelő családokat a gyászoló özvegy nevében értesítse Hellwig úr hirtelen haláláról, mely egy óra előtt következett be.

VI.

A folyosóra nyíló zöld függönyös ablak alatt – ott, hol öt év előtt a komédiás éppoly szép, mint szerencsétlen neje a megaláztatás keserves kínját érzé dúlni kebelében – állították fel a ravatalt Hellwig hült tetemével. Az előkelő ház néhai fejének holtteste körül még egyszer ki akarták fejteni a gazdagság minden fényét és pompáját. A koporsón tömör, nehéz ezüsfogantyúk voltak alkalmazva, az elhunyt feje fehér atlaszvánkoson nyugodott. Iszonyú ellentét! A kiaszott arc körül friss, üde rózsák terjesztették illatukat: ifjú, ártatlan élőlények, hogy idő előtt elhervadjanak, elhaljanak egy halott kedvéért.

Az emberek szakadatlanul jöttek-mentek, suttogva és nesztelenül. Az, aki itt kiterítve van, gazdag, előkelő és fölötte bőkezű ember volt, amíg életben vala, de persze most már behunyta szemeit örökre... Majd' minden szem csak futólag, mintegy félve siklott végig a halvány, önmagából kikelt arcon, hogy aztán annál alaposabban gyönyörködjék a körös-körül látható pompában, a földi dicsőség ez utolsó fellobbanásában.

Felicitas egy sötét zugban kuporodott össze néhány leander és narancsfa mögött meghúzódva. Két napig nem volt szabad a bácsit látnia, a halottas szobát szigorúan zárva tartották, s most itt térdel a hideg márványkockákon és mereven tekint az előtte teljesen ismeretlen arcra, amelyről maga a halál törölte le a határtalan jólelkűség megszokott kifejezését... Mit tudott a szegény gyermek a halálról! Az utolsó perceket is ott töltötte ágya mellett, de sejtelve sem volt arról, hogy azzal a vérömléssel, mely egyszerre a beteg ajkait pirosra festé, vége van mindennek. A haldokló leírhatatlan kifejezéssel függesztette tekintetét a kisleányra, amint azt kiküldték a szobából. Künn az utcán ingerülten és aggodalommal telten futkosott fel és alá a betegszoba tárva-nyitva levő ablakai alatt – a leányka jól tudta, hogy a beteg mennyire óvta magát a legcsekélyebb légvonattól is, és íme, most mily vigyázatlanok azok ott benn! Este nem győzte eléggé csodálni, hogy a bácsi szobájában nem fűtenek be, végre aztán, mikor megkérdezte a szakácsnét, hogy beviheti-e már a bácsinak a lámpát és a teát, a vén Friderika bosszúsan mordult rá:

– Hát igazán elment az eszed vagy nem értesz? Hiszen az úr meghalt, érted? *Meghalt!*

És amint most ismét látja a bácsit, látja a felismerhetetlenségig megváltozott vonásokat, csak most kezd benne halvány sejtelve

földerengeni annak, hogy mi is tulajdonképpen a halál.

Mihelyt új csapat kíváncsi látogató érkezett a tornácra, Friderika sietett előbújni a konyhából, és köténye csücskét szemeihez szorítva kifogyhatatlan volt a megboldogultnak magasztalásában, akit pedig világéletében lépten-nyomon bosszantani volt egyik legfőbb törekvése.

– Nézze meg az ember ezt a porontyot! – szakítá félbe szavait, amint a narancsfák között megpillantotta Felicitas halvány arcát, lázban égő száraz szemeivel. – Vajon hullatna-e csak egyetlen könnycseppet is!... Óh, a hálátlan teremtés! Tudja is ez, hogy mi fán terem a szeretet és ragaszkodás!

– Te nem szeretted őt soha, Friderika, és most mégis sírsz-rísz! – felelt a leányka találóan, de teljesen kifejezéstelen hangon, s még mélyebben visszahúzódott a rejtett zugba.

A folyosó lassacskán kiürült. A lakosság alsóbb rétegeiből való kíváncsiak helyett, akik most lenn a vásártéren verődtek csoportokba, hogy a temetkezési menetnek szemtanúi lehessenek, előkelő, fekete frakkos urak érkeztek. Ezek rövid megállapodás után a koporsónál a lakószobába siettek, hogy az özvegyet biztosítsák benső részvétükről. A tágas folyosón e pillanatban; mély csend uralkodott, oly csend, amely ünnepélyesnek lett volna nevezhető, ha időnkint félbe nem szakította volna a szobából kitörő hangzsivaj.

Egyszerre a kis Felicitas felrezzent szomorú merengéséből, és rémülten szegezé tekintetét az üvegajtóra, mely az udvar felé nyílt. Az üvegtáblák mögött egy sajátságos arc volt látható. –

Hiszen a bácsi itt fekszik mélyen beesett szemeivel, felismerhetetlenségig megváltozott arcvonásaival, szorosan lezárt ajkaival és íme, most... most ott áll az ablaknál, és fürkészőleg tekint végig az üres folyosón, arcán a megszokott jóságos kifejezéssel, csupán a feje van olyan idegenszerűen, oly sajátságosan beburkolva... Szinte kísérteties volt, amint a kilincs halkán megmozdult és rögtön reá az ajtó nesztelenül feltárult... A rejtélyes jelenség a küszöbre lépett. Az arcvonások tényleg bámulatos hasonlatossággal bírtak a Hellwigéivel, tulajdonosuk azonban nő vala, egy kicsiny termetű, öreg úrnő, aki kissé csodálatos, a divattal semminemű közösségben nem álló öltözékében lassú léptekkel közeledett a ravatalhoz. Szegletes, sovány termetét nehéz, fekete selyemruha fődte, ódivatú, teljesen ránc nélkül való sima szoknyával. A rövid ruha látni engedé a rendkívül kicsiny lábakat, melyeknek járása feltűnően ingadozó és bizonytalan vala. Homlokát szépen rendezett, dús, hófehér hajfürtök környezék, fejét pedig finom, fekete, átlátszó csipkekendő borítá, mely álla alatt volt megkötve.

Az éltes úrnő nem vette észre a gyermeket, aki mozdulatlanul és lélegzetét visszafojtva bámult fel reá, a koporsóhoz lépett. Iszonyodva tántorgott vissza, amint a halott arcát megpillantotta, bal kezéből egy gyönyörű virágokból álló, remek bokréta hullott a halott mellére. Egy pillanatra zsebkendőjébe rejté arcát, majd erőt vett érzelmein, és jobbát ünnepélyes mozdulattal helyezé a megboldogult hideg homlokára.

– Tudod-e most már, hogy miképpen függ össze az a dolog, Frigyes? – susogá kérdő hangon. – Tudod, bizonyára tudod... éppúgy, mint ahogy atyád és anyád is régen tudják!... Én már régen megbocsátottam neked, Frigyes, hiszen te nem tudod, hogy mily igazságtalanul ítélsz!... Nyugodjál boldogan... nyugodjál békében.

Megragadta gyöngéden a halott viaszsárga kezét, szeretetteljesen kezei közé fogta, mintha melengetni akarná. Aztán visszalépett a ravataltól, nyilván azzal a szándékkal, hogy éppoly nesztelenül távozzék, mint ahogy jött. E pillanatban azonban feltárult a lakószoba ajtaja, és Hellwigné asszony lépett be. Arca mintha hófehér márványból volna faragva a fekete főkötő alatt, arcvonásainak mozdulatlansága még szembeötlőbb volt, mint rendes körülmények között – első pillanatra kétségtelennek látszott, hogy azokból a rideg szemekből egyetlenegy könnycseppet sem sajtolt ki a fájdalom. Kezében egy georginarózsákból fűzött otromba koszorút tartott, hogy azt mint a „szeretetnek” utolsó jelét az elhunyt ravatalára helyezze.

Az özvegy tekintete meglepetve találkozott az öreg úrnőével. Egy másodpercig mindketten mintegy sóbálvánnyá meredten állottak ott, aztán az özvegy szemében vészjósló tűz kezdett lobbadozni, felső ajka kissé felhúzódott, látni engedve a hófehér fogakat... az egész arc az olthatatlan bosszúvágy kifejezését ölté magára... Az öreg úrnő arcvonásai is mély felindulásról tanúskodtak, kimondhatatlan ellenszenv érzete látszék rajta egy pillanatra erőt venni, de csakhamar leküzdé az érzelmet, és a halottra irányzott szelíd, meghatott tekintettel nyújtá jobbát Hellwigné asszonynak.

– Miért jött ön ide, néni? – kérdezé rideg hangon az özvegy, teljesen figyelmen kívül hagyva az öreg úrnő üdvözlő kézmozdulatát.

– Hogy megáldjam őt – volt a szelíd hangon adott válasz.

– A hitetlenek áldásának nincs foganatja!

– Az Isten meghallgatja azt, az ő örök jósága és bölcsessége nem köti magát az üres, külső formához, ha az áldás igaz szívből jön.

– És bűnnel terhelt lélekből! – kiáltott közbe az özvegy maró gúnnyal.

Az öreg úrnő termete kiegyenesedett.

– Ne ítéljetek!... – szólt ünnepélyes hangon, és mintegy fenyegetően emelte fel mutatóujját. – De nem, nem! – szakítá félbe magát leírhatatlan önmegadás hangján, és szelíden tekintve a halottra – egy szó se zavarja többé a te szent örök nyugalmaidat... Isten veled, Frigyes!

Lassú léptekkel haladt ki az udvarba, és ott eltűnt egy ajtóban, amelyet Felicitas eddigelé mindig zárva talált.

– No, ez már mégiscsak sok, amit az a vénkisasszony művel! – motyogott Friderika, aki a félig nyitott konyhaajtónál tanúja volt a jelenetnek.

Hellwigné asszony szótlánul vállat vont, és a magával hozott koszorút elhelyezte a halott lábainál. Felindulásából még mindig nem tudott magához térni. Amilyen gyakorlatlanok valának e nő arcvonásai a női szendesség és önmegadás kifejezésében, amilyen mozdulatlanoknak és kőből faragottaknak látszottak a vasszigor behatása alatt: a gyűlölet és megvetés kifejezésére rögtön megtalálták élénkségüket. Akinek csak egyszer is alkalma volt látni azt a gonosz mosolyt, mely ilyenkor arcát eltorzítja, az sohasem bízott többé az arc látszólagos nyugalmaiban. A halott fölé hajolt e percben, mintha valamit igazítani akarna a ravatal elrendezésén, keze eközben véletlenül hozzáütődött az öreg úrnő bokkrétájához, mely tompa koppanással hullott le Felicitas lábaihoz.

Odakünn hármat ütött az óra.

Néhány pap lépett be a tornácra teljes egyházi díszben. A lakószobában összegyűlt urak is eljöttek, utánuk pedig jött Nathanael egy magas, nyúlánk, vékony ifjú társaságában.

Az özvegy táviratilag értesítette idősebbik fiát a halálesetről, és Johannes rögtön útnak indulva ma reggelre érkezett meg, elég korán, hogy a temetésen jelen lehessen. A kis Felicitas egy percre megfeledkezett minden bajáról és a kilencéves gyermek leküzdhetetlen kíváncsiságával tekintett a jövevényre, aki az ő szeretett bácsijának kedvence volt... Vajon könnyezik-e a keskeny, sovány, de gondosan ápolt kéz mögött, mellyel szemeit elfödte, amint a halottat megpillantotta?... Nem, egyetlen könnycsepp sem szivárgott ki az ujjak között, és oly gyakorlatlan szemek, mint a gyermekéi, nem voltak képesek a komoly arcon a meghatottságnak egyéb jelét észrevenni, mint a rendkívüli halványságot, mely azt e percben borítja.

Nathanael mellette állt. Sűrűn hullatta könnyeit, de ez nem gátolta őt abban, hogy bátyját élénk suttogással ne figyelmeztesse Felicitásra, amint a leányka rejtekhelyét fölfedezte volt. Johannes tekintete a megjelölt irányt követte.

Most először tekintettek e szemek a gyermek arcára – rémítő szemek voltak azok, komorak, sötétek, a jószívűségnek és a benső

kedélyességnek minden melege nélkül. A bibliában gyakran látta a leányka az evangélistáknak, Jézus kedvenc tanítványának képét szép, szelíd arcával és majdnem nőies gyöngéd vonásokkal, „ez a te Johannes fiad”, mondogatta gyakran a bácsinak, aki ilyenkor mosolyogva intett igent... Az a kedves, gyöngéd, világos hajfürtökkel körített arc és ez a komor, szigorú fő a sima, rövidre nyírt hajjal és a túl komoly, halvány, szabálytalan körvonalú arccal semminemű hasonlatosságot nem mutatnak egymáshoz.

– Menj félre, gyermek, látod, hogy itt útban vagy! – szólalt meg szigorúan, amint látta, hogy előkészületeket tesznek a koporsó lezárására. A leányka pironkodva és rémülten, mintha valóban bűnt követett volna el, hagyta el helyét és észrevétlenül, lábujjhegyen húzódott vissza nevelőapja hajdani dolgozószobájába.

Itt aztán keserves sírásra fakadt... Neki nem volt útjában soha! Úgy rémlett előtte, mintha láztól forró kezei újra végigsimítanák homlokát, mintha újra hallaná a szavakat, melyeket lágyan suttogó hangján oly gyakran intézett hozzá az utolsó napokban: „Jöjj közelebb, kedves leányom, oly jól esik nekem, ha te nálam vagy!”

De hallga, micsoda kalapácsütések hangzanak odakünn? Oly bántó hatása van e zajnak a magas ívű helyiségben, ahol a sok jelenlevő alig mer halkán susogni. Felicitas lopva felemelte a zöld függönyt és kikandikált a tornácra... Iszonyú látvány tárult eléje: a bácsi alakja nem volt többé látható, az a rideg, fekete fedél ráborult a drága arcra és bezárva tartja a bácsit az ő fekvő helyzetében, örökké, kérlelhetetlenül. Ha csak kissé felemelni találná a karját, keze mindenütt szilárdan összetákolta, kemény deszkába ütköznék... és az a kegyetlen ember már ismét mozgásba hozza kalapácsát, sőt még erősen megrázza a koporsó födelét, hogy meggyőződjék afelől, vajon elég szilárdan van-e odaszegezve, vajon nem emelheti-e fel viaszszárga keze annak az embernek, aki most ott fekszik a szűk börtön mély sötétjében, ahol lélegzeni sem lehet, ahol oly iszonyú magány van...

A leányka kebeléből velőtrázó sikoltásban tör ki a vérfagyasztó rémület.

Minden szem megütközve néz az ablakra, de Felicitas valamennyi közül csak azt a nagy szürke szempárt látja, amelynek tekintete az imént oly nagy rémülettel töltötte el. Johannes rosszállólag tekintett reá, rögtön eltávozott az ablaktól és a nagy, sötét függöny mögé menekült, mely a szobát két részre osztá. Ott összekuporodott és remegve tekintett az ajtóra, el lévén rá készülve, hogy üldözője rögtön belép és kemény dorgáló szavakkal kiúzi innen.

Rejtekhelyéből nem láthatta, amint ott künn erős férfiak

megragadták és vállukra emelték a koporsót, nem látta, amint a jó bácsi elhagyta az ő házat örökre. Azt sem látta, hogy mint követi a hosszú, sötét gyászmenet az elhunytat, utolsó árnyékaként az immár befejezett életpályának... Az utcasarkon a kósza szellő belekapaszkodott a koporsóról alácsüggő, pompás fehér atlaszszalagba – úgy, hogy azok magasan felcsaptak a levegőbe. Talán az elhunytak utolsó üdvözlését akarta megvinni az elhagyott árva számára, akit a szeretve aggódó anyai szív kiragadott az apa foglalkozásának sötét posványából, hogy öntudatlanul puszta, sivár, terméketlen talajba ültesse át...

VII.

Hirtelen elnémult a sokhangú suttogás a tornácon, mély csönd támadt. Felicitas hallotta, amint az utcaajtót bezárják, de sejtelve sem volt arról, hogy ezzel véget ért a szomorú jelenetek sora a tornácon. Még mindig nem merete elhagyni rejtekhelyét. Abban a kicsiny, puha karosszékben ült, melyet a bácsi karácsonykor ajándékozott neki. Fejecskéje két karján nyugodott, melyeket az asztalra fektetett. Szíve már nem dobogott oly remegve, de a homlokban lázasan működött az agy, a gondolatok villámgyorsan úzték és váltották fel egymást. A kis termetű öreg úrnőre is gondolt, kinek pompás bokrétája ott hever künn a kőkockákon, ahol valószínűleg már rég összetipták vigyázatlan emberek... Ez volna tehát a „vénkisasszony”, aki oly magányosan lakik fenn a hátsó ház második emeletén, és aki szünni nem akaró vita és perpatvar tárgyául szolgál a vén szakácsnő és Henrik között! Friderika állítása szerint a vénkisasszony lelkére iszonyú bűn súlya nehezül: ő okozta volt apja korai halálát. A hajmeresztő történet mindenkor iszonyal és rémülettel töltötte el Felicitas kis szívecskéjét, de most már vége ennek a rémületnek... A kicsiny úrnő azzal a lelki jóságot eláruló arccal és a könnyekkel telt szelíd szemekkel nem lehet apagyilkos! Most már rendületlenül meg van arról győződve, hogy Henriknek van igaza, aki Friderika rémmeséinél állhatatosan rázogatta bozontos fejét és éppoly következetesen adott kifejezést abbéli nézetének, hogy „már csak mégis másképp kellett történnie annak a históriának”.

Évek előtt a vénkisasszony is lenn lakott a főépületben, de – mint a vén szakácsné mindenkor megújuló pulykaméreggel beszélte – sehogy sem volt rábírható, hogy legalább a vasárnap délutánt ne szentségtelenítse meg az ő istentelen világi dalaival és kicsapongóan víg zongorajátékával. Az asszonyság nem szűnt meg lelkére beszélni neki, sűrűn emlegetve poklot és mennyországot, de ez mind csak falra hányt borsó volt, amíg végre annyira elfajult a dolog, hogy már nem lehetett tovább túrni a házban ezt az istentelen botrányt. Ekkor aztán Hellwig úrnak szépecskén bele kellett nyugodnia neje akaratába, és a vénkisasszonyt felszállásolták oda hátul, a padlás alá... „Most már legalább ártalmatlanná van téve” – fejezte be elbeszélését a vén szakácsnő, és igazat kellett neki adni, mert e pillanattól fogva az átokkal sújtott zongorának egyetlen akkordja sem hallatszott többé soha a házban.

A bácsi is bizonyára nagyon neheztelhetett reá, mert sohasem

említette őt, pedig hát atyjának nővére volt, és milyen feltűnően hasonlított hozzá!... Amint a kis Felicitas erre a hasonlatosságra gondolt, forró vágy támadt kebelében, hogy fölkeresse a vénkisasszonyt padlásszobájában, de lelki szemei előtt felmerült Johannes komor alakja, és a kisleánykán végigborzongott a rémület – aztán meg a kisasszony lakása szorosán el volt zárva mindig a külvilágtól.

Egy hosszú, félreeső folyosó végén, közvetlenül a lépcső mellett, mely az alsó emeletről fölvezetett, volt egy ajtó. Egy ízben Nathanael, mikor odafenn játszottak, halkán a fülébe súgta:

„Látod, itt fenn lakik a vén szipirtyó!” – aztán mindkét öklével az ajtón dörömbölve torkaszakadtából felordított: „Vén boszorkány, gyere le!” és gyors futással iramodott le a lépcsőn. A kis Felicitas szívét borzasztó rémület szállta volt meg – meg volt arról győződve, hogy most mindjárt felnyílik az ajtó és kirohan azon egy iszonyt gerjesztő vén banya, élesre fent késsel a kezében, hogy megragadja őt a hajánál fogva...

Lassanként esteledni kezdett. Odaát a városháza tornyán az őszi nap utolsó sugára suhant végig, és a nagy faliórán lassú, kimért zakatolással verte el az ötöt – éppily lassan és kimérten ütötte el a hármat is, amikor hajdani tulajdonosát, aki évek hosszú során át pontosan felhúzta és szeretetteljesen gondját viselte, kivitték az örök nyugalomra.

Hellwig íróasztala fölött két olaj festésű arckép függött, egyik férfit, másik nőt ábrázoló. Utóbbi – büszke arccal, de szép szemekkel, amelyekből szellem és életkedv sugárzott ki – azt az öltönyt viselte, mely otromba utánzatát képezte az ógörög ruházatnak. A rövid derekat, melyen fehér, csillogó selyemszövet folyt körül, még rövidebbé tévé az arannyal átszótt piros öv. A mell és a karok majdnem túlságosan teltek és jórészen födetlenek, kihívó szépségükben egyáltalában nem valának összhangban az igénytelen, szerény ibolyabokrétával, mely az övhöz volt tűzve... Az arckép Hellwig anyját ábrázolta.

Az özvegy e kép elé lépett. Néhány másodpercig sajátos kifejezéssel jártatta rajta végig tekintetét, aztán egy székre hágott, levette az arcképet a falról, ahol az évek hosszú során át függött, majd vigyázva, hogy zajt ne idézzen elő, egy szöveget vert a falba a régi kettő közé, és arra akasztotta rá a másik arcképet, Hellwig atyjáét, mely most már párjavesztetten, egyedül maradt. Az özvegy lelépett a székről és a női arcképet magával vive távozott...

Felicitas figyelmesen hallgatta a szilárd léptek zaját: az özvegy végighaladt a tornácon, fel az első emeletre, aztán mindig magasabban visszhangzottak léptei a lépcsőházban, feljebb, mindig

feljebb, valószínűleg egész a padlásig.

Távoztakor nem húzta be teljesen az ajtót maga után. Amint lépteinek zaja elnémult, egyszerre csak Henrik rémült arca kandikált be a résen.

– Látod, Friderika?! Tudtam, hogy ez lesz a vége! – szólt ki a tornácra halk hangon, amelyből mindazonáltal kirítt a rémület. – Már elvitte a megboldogult tanácsosné asszony arcképét!

A vén szakácsnő felrántotta az ajtót és kíváncsian tekintett be.

– No, lám lám, hát igazán úgy van! – kiáltott fel bámulatában összecsapva kezeit. – Bezzeg, ha ezt a tanácsosné asszony tudná, megfordulna sírjában, amilyen büszke asszony volt világéletében, de hát még a megboldogult urunk!... No de azt meg kell adni, hogy borzasztóan volt öltözködve, majdnem egészen meztelen kebellet, hiszen tisztességes keresztény lélek rá sem nézhetett pironkodás nélkül.

– Hm, azt hiszed? – viszonzá Henrik kifejezésteljesen hunyorgatva szemeivel. – Mondok én neked másvalamit, Friderika – folytatá, miközben jobb kezének mutatóujját ráfektette a bal kéz hüvelykujjára, mint aki számolni készül valamit. – Hát először is a tanácsosné asszony sehogy sem akart belenyugodni, hogy a megboldogult úr nőül vegye az asszonyságot, és az asszonyság ezt még a mai napig sem tudja neki megbocsátani; másodszor meg a tanácsosné asszony derűs, víg kedélyű teremtes volt, aki szívesen forgolódott ott, ahol tánc, zene és jókedv uralkodott; harmadszor: egy ízben megmondta az asszonyságnak a szemébe, hogy nem egyéb egy szívtelen álszenteskedőnél. No hát, érted-e most már, hogy miért kell az arcképnek pusztulnia?

Amíg Henrik ilyeténképpen érvelgetett, Felicitas is előbújt rejtékhelyéből. A gyermek ösztönszerűleg megérezte, hogy ezentúl ez a kissé nyers, de alapjában véve derék és jószívű vén fickó az ő egyedüli gyámola ebben a nagy, rideg házban. Henrik nagyon szerette őt és főképpen az ő mindig éber szemeinek köszönhette a leányka, hogy mindaddig boldog tudatlanságában maradt az ő szomorú múltjának.

– Na, Tündérkém, hát hiszen te is itt vagy! – szólt hozzá nyájasan, kérges tenyerébe fogva a leányka kicsiny kezét. – Már égen-földön kerestelek... Jöjj velem a cselédszobába, ezentúl már úgysem fognak itt megtérni, te szegény kis bogaram... ha már a régi képeket is elmarják a helyükről, akkor képzelhetem, hogy...

Nagyot sóhajtott és kilépett a szobából. Friderika már előzőleg sietve húzódott vissza a konyhába, mert fönt a magasban hallani lehetett a visszatérő özvegy lépteinek visszhangját.

Felicitas szorongva járatá körül tekintetét a tornácra – üres volt. Ott, hol a ravatal volt felállítva, most néhány széttiport virág és

lehullott levél hevert.

– Hol van a bácsi? – kérdezé susogva Henriktől, mialatt ellenállás nélkül engedé magát a cselédszobába vezetetni.

– Hát biz’ őt kivitték, hiszen tudod, hogy ő most már az égben van, és ott jó dolga van, jobb, mint itt a földön volt – viszonzá búbánatosan Henrik.

Azután sapkája után nyúlt, mely ott függött egy szögön, és elment, hogy egy megbízatásban eljárjon a városban.

A cselédszobában már meglehetősen sötét volt. Henrik távozta óta Felicitas a fapadon térdelt, mely a sűrű rácsozatú ablak alatt állott, és merően tekintett arra a sötétülő darabka égre, mely a szűk, meredek utca csúcsos háztetői fölött látható volt; hiszen Henrik állítása szerint az ő bácsija most ott fenn lakik... Ijedten rezzent össze, amint Friderika a konyhalámpával belépett.

A vén szakácsnő egy tányéron vajjas kenyeret helyezett az asztalra.

– Jöjj ide és egyél, itt van a vacsorád! – szólt a lánykához.

Felicitas közeledett, de nem nyúlt az ételhez, palatábláját vette kezébe, melyet Henrik a bácsi szobájából idehozott, és írni kezdett. E percben gyors léptek zaja közeledett a konyha felől, s nemsokára Nathanael szőke feje jelent meg az ajtónyílásban. Felicitas remegve tekintett rá, mert a fiú mindig fölötte neveletlenül viselte magát iránta, mihelyt egyedül voltak.

– Ohó, hiszen itt van a tündérkisasszony! – szólt oly hangon, amelynek hallatára a leánykát mindannyiszor rémület szállta meg. – Mondd csak, te pimasz teremtés, hol kószáltál az egész idő alatt?

– A zöld szobában voltam – viszonzá Felicitas anélkül, hogy föltekintett volna.

– Te, csak merd még egyszer oda betenni a lábadat! – kiáltott fel Nathanael fenyegető hangon. – A mama azt mondta, hogy ott többé semmi kereseted sincs... Hát itt mit firkálsz?

– Feladatokat a nevelő úr számára.

– Úgy, a nevelő úr számára? – ismétlé kérdőleg, mialatt gyors mozdulattal letörlé a palatábláról az írást. – Azt hiszed talán, hogy a mama olyan együgyű lesz és továbbra is fizetni fogja érted a drága különórákat? Van eszében!... Annak most már vége van, mondta a mama... Most mehetsz megint oda, ahonnan jöttél, aztán az lesz belőled, ami az anyád volt, és végre teveled is úgy fognak elbánni, mint az anyáddal elbántak – e szavakkal kinyújtá egyik karját, másik kezét arcához érinté, ily módon jelezve a lövést, és nagyobb érthetőség okáért hangosan felkiáltott: „puff! durr!”

A leányka kerekre nyílt szemekkel bámult a fiúra. Anyuskájáról beszélt, amit eddigelé még nem tett soha – de amit beszélt, az oly érthetetlenül hangzott a leányka fülében.

– Hiszen te nem ismered az én anyuskámat! – szólt habozva, félig kérdő hangon, úgy látszott, mintha lélegzetét is visszafojtaná a nagy várakozásban.

– Óh, én sokkal többet tudok felőle, mint te! – viszonzá a fiú. Aztán rövid vártatva hozzátevén, miközben tekintetét a lesütött homlok alól orozva irányozó az árvára:

– Hisz te talán még azt sem tudod, hogy kik voltak a te szüleid?

A leányka megható ártatlan kifejezéssel intett tagadólag fejcskékjével, és tekintetét félve, szinte esdőleg függeszté a fiú ajkaira – sokkal jobban ismerte a Nathanael „szeretetre méltó” modorát, semhogy ne tudta volna, hogy most szükségképp kell valaminek következnie, ami fájdalmat fog neki okozni.

– Komédiások voltak! – kiáltott fel bántó hangnyomattal a fiú. – Tudod, olyan népség, amilyent a vásáron láttunk, akik buk fenceket hánynak, csepűt rágnak, a kezeiken járnak, aztán elindulnak tányérral kezükben krajcárokat koldulni!

A palatábla kihullott a gyermek kezeiből és apró szilánkokra tört. Felicitas felugrott és örültként rohant el a meghökkenett fiú mellett a konyhába.

– Hazudik, ugye, Friderika, hogy hazudik?! – kiáltott éles, átható hangon, és megragadta a szakácsnő karját.

– Hazudni éppen nem hazudott, de túlozta a dolgot – viszonzá Friderika, akinek kemény szívéen az iszonyúan felizgatott kedélyű gyermek láttára némi meghatottság vett erőt. – Koldulni nem koldultak, persze az szent igaz, hogy komédiások voltak!

– Mégpedig nagyon rossz komédiások! – egészíté ki Nathanael a tűzhelyhez lépve és fürkészőleg tekintve a leányka arcába, hiszen még nem sírt, sőt ellenkezőleg, oly „arcátlan szilajon” nézett rá lázban égő, villogó szemével, hogy a derék fiú határtalan dühbe jött.

– Nyomorult, ügyetlen komédiások voltak! – ismétlé bántó hangján. – Anyád valóságos istenkísértést követett el, azért nem is jut soha a mennyországba, mondta a mama.

– Hiszen az én anyuskám még meg sem halt! – kiáltott föl a megkínzott gyermek. Kicsiny, halvány szájacskája lázasan vonaglott, kezei görcsösen kapaszkodtak a szakácsnő ruhafodraiba.

– Óh, persze, te buta teremtés. Régen, nagyon régen meghalt... a megboldogult apa csak nem akarta neked megmondani... Odaát a városházán lőtték agyon a katonák, mikor komédiát játszott!

Az agyoncsigázott, elkínzott gyermek velőtrázó jalkiáltásban tört ki; Friderika igenlőleg intett fejével Nathanael utóbbi szavaira – most az egyszer tehát nem hazudott.

E percben tért vissza Henrik a városból. Nathanael rögtön elsompolygott, amint a szolga tagbaszakadt alakja a küszöbön

megjelent... Alattomos természetek leküzdhetetlen idegenkedéssel viseltetnek minden nyílt, becsületes arc iránt. A szakácsnő lelkiismeretét is nyomta valami – nagyon buzgón forgolódott a tűzhely körül.

Felicitas nem jajveszékelt többé. Magasra emelt karjait a falnak támasztotta és verejtékező homlokát karjaihoz szorította. Hallani lehetett, amint a kitörni akaró zokogás elfojtásával küszködött.

A gyermek megrázó jajkiáltása kihatolt a tornácra és az épp megérkező Henrik füleihez is eljutott. Beléptekor látta Nathanaelt, amint hirtelen eltűnt az ajtó mögött. Rögtön tudta, hogy itt valami gázság történt az ő kis védencével szemben. Szótlanul odalépett a leánykához, elfordította őt a faltól és megfogva állát felemelte fejcskáját. Az árva arcvonásai iszonyúan fel voltak dülva. Amint Henriket megpillantotta, újra keserves sírásra fakadt és zokogva fuldokolta:

– Agyonlőtték! Az én édes jó anyuskámat agyonlőtték... te szegény, drága anyuskám, te!

Henrik széles, becsületes arca egészen halványá lőn a bensejében forrongó düh miatt, csak nagy nehezen tudta az ajkaira tolaakodó káromkodást elfojtani.

– Ki beszélte ezt neked? – kérdezte aztán, és fenyegetőleg tekintett Friderikára.

A gyermek hallgatott, helyette a szakácsnő kezdte magyarázni, hogy miképpen történt a dolog, miközben a javában égő tüzet felpizkálta, az imént zsírral leöntött pecsenyét újra leöntötte, szóval mindenféle szükségtelen és fölösleges munka után kapkodott, csak hogy Henrik szemébe ne kelljen beszéd közben néznie.

– Hát hiszen magam is azt mondom, hogy Nathanael úrfi okosabban cselekedett volna, ha még el nem csacsogja neki ezeket a szomorú dolgokat – fejezé be mondókáját –, hanem hát utóvégre is annyi biztos, hogy a napokban az asszonyságnak is lesz egy-két szava a leánnyal, és biz' arra előre is el lehetsz készülvé, hogy szárazon fogja a fejét megmosdatni szegénykének!...

Henrik ismét visszavezette Felicitast a cselédszobába, gyöngéden leülteté maga mellé a falócára, és igyekezett őt megnyugtatni, amennyire kissé hiányos ékesszólásától telt. Lehető kímélettel elmondta neki a borzasztó jelenetet, mély annak idején a városháza termében lejátszódott, és biztosítá végül a leánykát, hogy az ő jó anyuskája, akire az emberek akkor is azt mondták, hogy olyan, akár csak egy valóságos angyal, most ott fenn van az égben és minden pillanatban láthatja az ő kis leánykáját. Aztán gyöngéden megsimogatta fejcskáját, mire a leányka ismét görcsös zokogásban tör ki.

VIII.

A harangok hangja ünnepélyesen csendült végig másnap reggel a városon. A szűk, meredek utcán végig az ájtatos hívók százai haladtak a magaslaton fekvő templom felé. Selyembe megbársonyba és kevésbé értékes, de kivétel nélkül ünneplő ruhákba voltak öltözve valamennyien, nemcsak az Úr iránti tiszteletből, hanem egy kissé azért is, hogy legyen felebarátainak mit megbámulni, esetleg megirigyelni is.

A vásártéri nagy sarokház ajtaján egy feketébe burkolt kis alak surrant ki. A durva, merev nagykendő alatt, melyet egy gombostű fogott össze az áll alatt, senki sem ismert volna rá a kis Felicitas délceg, ruganyos és karcsú termetére. Friderika kézbesítette neki a durva, olcsó szövetből készült kendőt azon fontoskodó hangon tett kijelentéssel, hogy ezt az asszonyság ajándékozza neki a gyászidőre, aztán kinyitotta előtte az ajtót. A kisiető gyermekre erősen ráparancsolt, hogy ne merjen – mint eddigelé – a családi templomszékekben helyet foglalni, jó lesz neki az iskolás gyermekek padján is!

Felicitas hóna alá szorítá az imakönyvet, és sietve fordult be az utcasarkon. Szemmel látható volt, hogy a gyermek türelmetlenül igyekezett kitűzött célját elérni, de odaát ünnepélyesen kimért léptekkel három alak haladt, akiknek megpillantásakor rögtön meglassultak a leányka léptei... Ott lépdelt az asszonyság két fiától környezve, és mindazok, akikkel találkoztak, tiszteletteljes mély meghajlással üdvözölték őt. Ámbár egész éven át nem volt senki számára egy barátságos pillantása és ajkai gyakran intéztek kegyetlen szavakat azokhoz, kiket a nyomor arra készítetett, hogy hozzá forduljanak segítségért. Az a kisebbik fiú pedig ott az asszonyság balján akárhányszor elverte a koldusgyermeket, akik be merték tenni lábukat a vásártéri nagy házba, s rugdalta őket, mint a kutyákat. Azonkívül meg a legarcátlanabb módon hazudott, és aztán mennyre-földre esküdött arra, hogy igazat mondott – hanem hát ez mind nem tesz semmit! Azért általános hajlongásoktól kísérve léptek be a templomba, méltóságteljesen foglaltak helyet a szorosan elzárt családi templomszékeken, finoman csiszolt üvegtáblák mögött, hogy fohászaikat felküldjék az egek urához, aki bizonyára kedvteléssel tekint le rájuk és majdan készségesen nyitja meg előttük a mennyország kapuját: mert hiszen ők – nem komédiások!

A három alak eltűnt a templomajtóban. A leányka tekintete

aggódva követte őket, aztán gyorsan tovasuhant a nyitott bejáratok mellett, melyeken már az orgona lélekemelő hangja hatolt ki, és amelyeken betekintve látni lehetett a hívók tömör sorait és a templom hajójának titokteljes félhomályát. De a dacosan fellázadt, háborgó gyermekszívre most az egyszer nem tudott hatást gyakorolni az orgona ünnepélyes hangárja, gyorsan haladt a leányka tovább. Ma nem tudott volna a jó Istenhez oly buzgón fohászkodni, mint egyébkor, hiszen ő mit sem akar tudni az ő szegény, agyonlőtt anyuskájáról, hiszen ő elzárta azt a szép, nagy kék eget az ő szerencsétlen anyuskája előtt, aki elhagyatva, elfeledve porladozik ott künn a temetőben. Oda sietett a gyermek, oda vonzotta őt keserűséggel telt kicsiny szíve, oda, ahhoz az elhagyatott sírdombhoz...

Felicitas egy szomszéd utcába fordult be, amely még meredekebben futott hegynek fel, mint a másik ott a nagy ház mellett. Majd elérte a városból kivezető ocsmány kaput, amelynek falai fölött egy még ocsmányabb torony emelkedett. De a kapuívázat alatt zölden viruló vidék mosolygott a leánykára; gyönyörű, jó karban tartott hársfasor húzódott végig mindenütt a város korhadt falainak mentén, mint üde mirtuszkoszorú, mely egy őszülő, kopaszodó főt körülövez. Ünnepélyes csend uralkodott itt künn. A gyermek összerezgett a zajra, amelyet saját léptei idéztek elő az apró kavicsal behintett ösvényen – hiszen ő most tiltott utakon jár! De azért csak haladt előre, mindig gyorsabban, amíg végre lélegzetfogytán elérte a temető bejáratát.

Felicitas most volt először e csendes helyen, még nem ismerte azokat a kicsiny, egyenlő alakú halmocskákat, ama zárköveket, amelyek alatt az élet százféle változatai hirtelen örök egyhangúságba mennek át. A kapu fekete vasrácsozata mellett két nagy bodzafa terjeszté szét dús ágait, oldalt egy ódon templom idő-és napbarnította falai voltak láthatók – ez bizony elég komor látvány volt; de ott a háttérben nagy, tágas, zöldellő térség feküdt, sűrűn behintve virágokkal és cserjékkel, amelyeket az őszi nap halvány sugarai aranyos zománccal árasztottak el – Kinek a sírhalmát keresed, kisleánykám? – szólítja őt meg egy ismeretlen, aki ingujjban állott az őrház ajtajában és sűrű, kék füstfelhőket eregetett hatalmas cseréppipájából.

– Anyámét! – felelt szorongva a gyermek, miközben tekintete kutatva surrant végig a virágokkal behintett terjedelmes térségen.

– Úgy, hát már itt fekszik? – No és ki volt a te anyád?

– Egy... egy komédiásné.

– Aha, tudom már, tudom... Aki úgy öt év előtt szerencsétlenül járt a városházán?... Az ott fekszik mindjárt a templom sarka mellett.

A szegény gyámoltalan, elhagyatott teremtes ott állott tehát a talpalatnyi halmocska előtt, amely alatt legédesebb gyermekálmainak, forró vágyainak tárgya alussza örök álmát!... Köröskörül virágokkal ékített sírdombok emelkedtek, a legtöbb annyira el volt lepve színdús virágokkal, mintha a jó Isten egész csillagtáborát leküldötte volna e helyre. Csak annak a kicsiny térségnek, ott a leányka lábainál, nem jutott egyéb, mint száraz, kiaszott fű, vegyítve a dúsan burjánzó tarackbúzával. Kegyeletet nem ismerő lábak gyalogutat tapostak a sírdomb fölött. A porhanyó föld az esőzések által alámosva mélyen besüppedt, és vele együtt az egyszerű, fehér sírkő is, mely az elhanyagolt sírt jelölé – *Meta d'Orlowska* felirat látszott rajta nagy fekete betűkkel, alig egy hajszálnyira a föld színétől.

A leányka odakuporodott a sírkő mellé, kezei öntudatlanul turkáltak a talajnak egy kiaszott foltján, ahonnan még a száraz fű is teljesen kiveszett volt... Föld, mindenütt csak száraz, porhanyó föld! És ez a súlyos, érzéketlen anyag nehezedik a szeretetet sugárzó arcra, a ragyogóan fehér atlaszruhába burkolt gyöngéd termetre, a virágokat tartó hófehér kis kezekre. Most már tudta a gyermek, hogy az ő jó anyuskája akkor olyan álmot aludt, amelyből nincs ébredés többé.

– Édes jó anyám! – susogta a gyermek. – Tudom, hogy te nem láthatsz engemet, de én azért itt vagyok, itt tenálad! Tudom, hogy a jó Isten elfordult tőled, hiszen egyetlenegy virágot sem növesztett sírodon, és az emberek sem törődnek veled semmit. Én azonban szeretlek, nagyon szeretlek, és fel fogom sírodat keresni mindig!... Egyedül csak téged foglak szeretni, más senkit, még a jó Istent sem, mert ő is oly szigorú, oly kegyetlen irántad!

Így hangzott a gyermek első imája a társadalom által száműzött anya sírján.

Egy szellőcske suhant végig a sírok között, gyengéden és hűsítőileg, mint az anya keze, mely a lázbeteg gyermek égő homlokát érinti. A virágok mintha üdvözölni akarnák a bánatos gyermeket fejük meghajtásával, a száraz fűszálakon is halk susogás futott végig. Fenn a magasban pedig üde, szinte áttetsző kék színében mosolygott az égbolt – az örök, a változatlan ég, amelyet emberi fogalmak földi szenvedélyek harcterévé alacsonyítanak le.

Amint Felicitas visszatért a vásártéri nagy házba – a gyermek sejtelemmel sem bírt róla, hogy mennyi időt töltött bús merengésbe merülten a tágas, néma sírkertben –, az utcaajtót nyitva találta. Gyorsan besurrant, de a legközelebbi saroknál meghökkenve állt meg, mert a bácsi szobájának ajtaja félig nyitva volt. Benn a szobában Johannes beszélt hangosan, Felicitas tisztán hallotta a zajt,

melyet egyenletes, szilárd, kimért léptei idéztek elő.

Ámbár tegnap óta a leányka kedélyén bizonyos vad, elszánt dac vett erőt, azért az a felindulást nem ismerő, kegyetlenül hideg és szenvtelen hang, azok a kérlelhetetlen, komor szürke szemek mégis halálos rettegéssel töltötték el. Nem volt bátorsága arra, hogy a félig nyitott ajtó mellett elmenjen – ott állt remegve, mintha kicsiny lábai gyökeret vertek volna a kőkockákban.

– Teljesen igazad van, anyám – szólt benn a szobában Johannes, félbeszakítva gépies sétáját –, annak az alkalmatlan kis teremtésnek tényleg legjobb helye volna egy tisztességes kézműves családnál. Azonban én e befejezetlen levelet reám nézve éppoly kötelezőnek ismerem el, mint bármely jogérvényes végrendeletet... Ebben a levélben azt írja atyám, hogy a gyermeket semmi körülmények közt sem engedi távozni házának védő födele alól – kivéve azon egyetlen esetet, ha apja jelentkeznék, hogy visszakövetelje gyermekét. Emitt pedig e szavakkal: *és így habozás nélkül a te kezeidbe helyezném a reám bízott gyermek sorsát, ha esetleg előbb kellene búcsút vennem az élettől, mint...* – kétségbevonhatatlanul engemet bíz meg végső akaratának teljesítésével... Egyáltalában nem vagyok feljogosítva arra, hogy atyám eljárását bármely tekintetben is bírálat alá vonjam, de ha tudta volna, hogy mily határtalan ellenszenvvel viseltetem ama néposztály iránt, amelyhez e gyermek tartozik, úgy bizonyára megkímélt volna attól, hogy a gyámságot reám ruházza.

– Te nem tudod, hogy mit kívánsz tőlem, Johannes! – válaszolt az özvegy a legmélyebb kedvetlenség hangján. – Teljes öt évig kellett e gyalázatos, Istenről megfélemezett teremtest közelemben túrnóm, tovább nem érzem magamat erre képesnek.

– Úgy hát nem marad egyéb hátra, minthogy felhívást tegyünk közzé a gyermek atyjához.

– No hiszen, azt ugyan felhívhatod! – kiáltott fel Hellwigné asszony érdes, gúnyos kacaj kíséretében. – Az örül, hogy megszabadult a haszontalan kenyérfogyasztótól! Böhm orvos említette a minap, hogy tudtával egyszer írt Hamburgból rövid időre rá, hogy a poronty házukba került, azóta hírért sem lehet hallani.

– Mint igazhitű kereszténynek, anyám, különben sem volna szabad megengedned, hogy a gyermek visszatérjen oda, ahol bizonyára elveszítené lelki üdvösségét.

– Az már úgymint veszve van örökre!

– Nem, anyám! Habár elismerem, hogy a könnyelműségnek szükségképp vérében kell feküdnie, de rendületlenül bízom az öntudatos, jó nevelés áldást hozó hatásában.

– Eszerint hát azt akarod, hogy még továbbra is évek hosszú során át kidobjuk a sok drága pénzt egy oly teremtés neveltetésére,

akihez se égen, se földön nem köt bennünket semmi? Eddigelé oktatást nyert a francia nyelvben, a rajzban, a...

– Óh, korántsem, azt egyáltalán nem akarom! – vágott közbe Johannes, miközben szenvtelen hangja most először nyert némi élénkebb színezetet. – Azt egyáltalán nem akarom! – ismétlé. – Anélkül is teljes lelkemből utálom ezt a modern nőnevelést... A mai nőnevelés mellett nemsokára keresve kell keresni az olyan asszonyokat, mint te vagy, akik igazi keresztény érzelmeiktől áthatva, hamisítatlan nőiességükben sohasem lépik át azon határt, mely nemükben kijelöltetett. Nem, mindennek vége kell hogy szakadjon a mai nappal! Neveld e gyermeket szigorú háziasságban arra, ami majdan hivatása lesz: a munkára, a szolgálattételre... Teljes megnyugvással teszem le kezeidbe ez ügyet. A te akaraterőddel, a te keresztény érzelmeiddel...

E percben hirtelen teljesen feltárult az ajtó és Nathanael, akit e párbeszéd hihetőleg nagyon untatott, kilépett a tornácra. Felicitas rémülten lapult a falhoz, de a fiú mindamellettrögtön megpillantotta őt és ölyvként rohant a remegő gyermekhez.

– Csak rejtse el magad, te gyönyörűséges mákvirág, azért én mégis rád találok! – kiáltott fel ujjongva és megragadva a lányka kézcsuklóját a szoba felé vonszolta őt, miközben oly erővel szorította meg a gyöngéd kart, hogy a gyermek fájdalmasan felsikoltott. – Most velem fogsz jönni és elmondod a mamának a mai szentbeszéd szövegét! Ugye, hogy ez kissé bajos dolog lesz? Te nem voltál ott az iskolás gyermekek padján, óh, én nagyon jól odafigyeltem... És milyen állapotban vagy!... Mama, mama, nézd meg csak ezt a ruhát!

E szavakkal az ajtóhoz hurcolta a vonakodó leánykát.

– Jöjj be! – parancsolá Johannes, aki a szoba közepén állt és még mindig kezében tartotta atyja utolsó levelét.

Felicitas habozva lépte át a küszöböt. Egy pillanatra végigsuhant tekintete a magas, nyúlánk alakon, mely előtte állt. A rendkívül finom, fekete öltönyön sehol semmi nyoma a legparányibb porszemnek, a vakítóan fehér ingen sehol a legcsekélyebb gyűrődés, a homlok fölött a simára fésült hajnak egyetlen szála sem emelkedék föl a kéz nyomán, mely folytonosan simogatta – mindenütt túlcsigázott, szinte kínos rend és tisztaság.

A komor ifjú az undor egy nemével tekintett a leányka ruhájának szegélyére.

– Hol jutottál ehhez itt? – kérdezé aztán, ujjával mutatva a helyre, mely figyelmét magára vonta.

A gyermek félve tekintett oda – biz' az meglehetősen vigasztalan látvány volt. A sírkertben a fű és virág még nedves volt a harmattól, s a sírhalomra leborulva nem gondolt arra, hogy a harmat nagyon is

szembeötlő nyomokat fog hátrahagyni fekete ruhácskáján...

Szótlanul, földre szegezett szemekkel állt bírása előtt.

– Nos, nem felelsz?... Olyan vagy, akárcsak a megtestesült rossz lelkiismeret. Nem voltál a templomban, ugye?

– Nem voltam – felelt őszintén Felicitas.

– Hát hol voltál?

A gyermek hallgatott. Inkább meghalt volna, semhogy anyuskájának drága nevét ajkaira vegye ezen emberek hallatára!

– Megmondom én, Johannes! – kiáltott közbe Nathanael. –

Künn volt a kertünkben és gyümölcsöt lopott, mindig úgy szokta! Felicitas villogó szemekkel tekintett reá, de ajkai zárva maradtak.

– Szólj! – parancsolá Johannes. – Igaza van Nathanaelnek?

– Nincs igaza. Hazudik most is, mint mindig! – viszonzá a gyermek szilárd hangon.

Johannes e pillanatban nyugodtan kinyújtá a karját, hogy visszatartsa Nathanaelt, aki dühtől sápadozva készült vádlójára rohanni.

– Ne nyúlj hozzá, Nathanael! – szólalt meg most Hellwigné asszony is. Mostanáig szótlanul ült az ablaknál férje kedvenc karosszékeiben. Felemelkedék – a magas alak mintha sötét árnyba burkolta volna a szobát.

– Hinni fogsz szavaimnak, Johannes, ha biztosítlak, hogy Nathanael nem hazudik soha – fordult idősebb fiához. – Ő istenfélő és az Úr parancsai szerint él és cselekszik, mint kevés gyermek. Én óvtam és neveltem őt, én vezéreltem őt életútjain és ezt tudnod elég. Még csak az hiányzott, hogy e nyomorult teremtés most a testvérek közé furakodjék, mint ahogy már válaszfalat emelt a szülők között... Nem megbocsáthatatlan bűn-e már magában véve, hogy tudja Isten, merre és hol csavargott ahelyett, hogy az istentiszteletre ment volna?...

Tekintete öldöklő hidegséggel mérte végig a leányka termetét.

– Hol van a kendő, melyet ma reggel kaptál? – kérdezé egyszerre.

Felicitas ijedve kapott jobbával vállaihoz. Teremtő Isten, a kendő nem volt sehol: bizonyára ott fekszik a csendes, elhagyatott sírkertben! A gyermek teljes tudatában volt annak, hogy most valóban bűnös. Mélyen elpirult, lesütött szemei megteltek könnyekkel és ajkaira önkéntelenül bocsánatot kérő szavak tolultak.

– Nos, hogy tetszik a dolog, Johannes? – kérdezé Hellwigné asszony metsző hangon. – Alig néhány órája, hogy egy vadonatúj kendőt ajándékoztam neki, és arcáról leolvashatod, hogy a kendő máris elveszett... Kíváncsi vagyok megtudni, hogy vajon mennyibe került megboldogult apádnak egy éven őt a kisasszony ruhatára... Bízd őt sorsára, ha mondom! Itt nem használ többé semmi. Soha sem fogod kiirtani azt a nyomot, ami egy könnyelmű, erkölcstelen

anya örökségéül ebben a teremtésben oly dúsan burjánzik.

E szavakra Felicitas egész lénye iszonyú változáson ment át.

Sötét pír futotta el az arcot és a hófehér nyakat, le egészen a fekete ruha kivágásáig. Sötét szemei, melyekben még a megbánás könnyei csillogtak, most vad tűzben égve tekintettek az özvegy arcába. Az a nyomasztó félelem, mely öt évig lidércnyomásként nehezült kicsiny szívére és lezárta ajkait ez ijesztő asszony jelenlétében, mintegy varázsütésre eltűnt. Mindaz, ami tegnap óta a gyermek túlfeszített idegeit felkorbácsolta, egyszerre teljes erejével előtérbe lépett és megfosztá őt az önuralomnak utolsó maradványától is – a gyermek magánkívül volt.

– Ne merje szegény anyuskámat gyalázní, azt nem tőröm! – kiáltott fel, lágy hangja most az egyszer áthatóan csengett. – Anyuskám nem bántotta önt soha!... A halottakról sohase mondjunk rosszat, mondta sokszor a bácsi, mert azok már nem védhetik magukat. De ön mégis megteszi, és ez csúnya, ez gyalázatos!

– Látod őt most, Johannes, látod ez a vadállatot? – kiáltott fel Hellwigné asszony gúnyosan. – Ilyen gyümölcsöket terem az a híres szabadelvű nevelés, amelyben őt atyád részesítette. Íme, ez az „angyali teremtés”, ahogyan őt a levélben nevezi!

– Helyesen cselekszi, hogy anyját védelmezi – szölt Johannes halkán, komoly tekintettel –, a modor azonban, amelyben ezt teszi, rakoncátlan, durva... Hogyan mersz ily illetlen hangot használni ezen úrhölgygel szemben? – fordult aztán Felicitashoz, miközben a gyenge pírnak egy halvány árnyalata futá el arcát. – Nem tudod, hogy éhen kell veszned, ha ő nem ad kenyeret, és hogy az utca kövezete lesz a párnád, ha kiutasít a házából?

– Nekem nem kell az ő kenyere! – szölt a gyermek fojtott hangon. – Ő gonosz, nagyon gonosz asszony... és oly borzasztó tekintete van... Én nem akarok ebben a házban maradni, ahol mindenki hazudik, ahol egész nap remegnem kell a rossz bánásmódtól. Inkább temessenek engemet is rögtön anyuskámhoz, a sötét föld alá, inkább éhen vesszek...

Nem folytathatta szavait, Johannes megragadta karját és sovány, csontos ujjai acélvasként szorították a gyermek húsát. Néhányszor hevesen megrázta a leánykát.

– Térj magadhoz, térj eszméltre, te gonosz gyermek, te! – kiáltott rá. – Szégyelld magad, hogy leány létedre ily zabolátlan magaviseletet tanúsítasz! Megbocsáthatatlan hajlam a könnyelműségre és vásottságra, és még ez a korlátlan indulatosság... Átlátom, hogy itt nagyon sok lett elmulasztva – fordult aztán az özvegyhez –, de a te vezetésed és célszerű szigor mellett mindez meg fog változni.

A leányka karját még mindig nem bocsátotta el, kivezette őt karjánál fogva a szobából, a cselédszobába lépett vele.

– Mától fogva engemet illet meg a jog, hogy fölöttem rendelkezzen, jól jegyezd meg magadnak! – szólt érdes hangon. – És ha távol leszek is tőled, de azért tudni fogom módját, hogy példás büntetésben részesítselek, mihelyt arról értesülök, hogy nem engedelmeskedsz anyámnak, mindenben, vakon, ellentmondás nélkül... Mai rakoncátlan magaviseletedért hosszabb ideig szobafogságban leszel, annál is inkább, mivel tapasztaltam, hogy mily rosszul használod fel a szabadságot. A kertbe, anyámnak határozott engedélye nélkül be ne merd többé tenni a lábadat. Éppoly kevésbé szabad az utcára menned, kivéve, ha a polgári iskolába mégy, amelynek előadásait mától fogva látogatni fogod. Itt fogsz enni és napközben tartózkodni a cselédszobában mindaddig, amíg kétségbevonhatatlan jeleit fogod adni a jobbulásnak... Megértettél?

A leányka szótlanul elfordult. Johannes távozott.

IX.

Délután a Hellwig család a kertben uzsonnázott. Friderika magára öltötte volt a flanelbélésű karton ünneplőköpenyt, fejébe nyomta a fekete selyemkucsmát és elindult a templomba, onnan pedig egy rokonához. Henrik és Felicitas magukra maradtak a csendes, nagy házban. Előbbi már rég visszatért a temetőből, ahova titkon kiosont az ott feledett kendőért, amely most már kitisztogatva és gondosan összehajtogatva a ruhaszekrényben hevert.

A derék fickó a délelőtti jelenetet végighallgatva a konyhából, sőt részben szemtanúja is volt annak, nagyon közel volt hozzá, hogy a kísértésnek engedve berohanjon a szobába és izmos ökleivel még alaposabban megrázza a ház ifjú örökösét, mint ahogy az a lázadó gyermek karját rázogatta. Most ott ült a cselédszobában és nagy buzgalommal járagcsált sétabotján, miközben halkan és – mellékesen megjegyezve –, meglehetősen ügyetlen és hamis hanghordozással fütyörészett. De nem is csoda, mikor egészen máshol járt az esze: tekintete folytonosan és ideges nyugtalankodással csüggött a hallgatag gyermek kicsiny alakján... Hiszen ez az arc nem is a Felicitas arca! Ugy ült ott, mint egy fogoly madár, mégpedig olyan madár, akinek szívében a szabadság utáni olthatatlan vágy ég, és aki engesztelhetetlen gyűlölettel gondol a kezekre, melyek őt fogságba ejtették... Őlében feküdt a *Robinson története*, amelyet Henrik saját szakállára csent el számára Nathanael könyvesszekrényéből – de a leányka egy pillantást sem vetett az érdekes könyvbe. Oh, Robinsonnak jó dolga volt a puszta, lakatlan szigeten! Ott nem voltak gonosz emberek, akik anyját könnyelműnek és erkölcstelennek szidalmazzák, ott szabadon játszottak a napsugarak a pálmák koronáin, a buja fű zöld hullámain – ide pedig csak derengő félhomályként hatolhatott be a világosság a sűrű rácsozatú ablakokon, és sehol egyetlenegy zöld levélke sem hatott üdítőleg a sóvár szemekre sem odakünn a szűk utcán, sem idebenn a rideg, nagy házban. Igaz, benn a lakószobában egy cseréppgerely állt az ablakban – az egyetlen virág, amelyet Hellwigné asszony maga körül megtűrt, de Felicitas ki nem állhatta azokat a szabályszerű, mintegy márványból faragott virágcsomókat, kemény leveleket, amelyek soha meg nem mozdultak, még a legnagyobb léghuzat behatása alatt sem –, óh ez korántsem volt oly elragadó, mint künn a szabadban a mozgékony zöld levelek ezrei a fákon és cserjéken az ő örökös zizegésükkel és

susogásukkal.

A gyermek hirtelen felugrott. Ott fent a padlásról szabadon szertecsaponghat a tekintet messze, távoli vidéken, ott szabad, üde a levegő – mint egy árnyék suhant fel a főlépcső márványfokain.

A Hellwigék tulajdonát képező ház bizonyos tekintetben sokat veszített az utóbbi időben régi dicsőségéből. Valaha büszke nemesi lak volt, a mostani egyszerű polgári ház. Volt is külsejében valami nagyratörő – ha nem is oly mérvben, mint a magas tornyokéban, amelyek mindent túlszárnyalva magát a csillagos eget is szeretnék mint kizárólagos tulajdonukat csúcsaikra tűzni –, de mindamellet mutatkoznak itt-ott a magasratörésnek bizonyos jelei, például az erkély toronydíszében és különösen a szédítően magas kéményekben, amelyek különben nélkülözhetetlenül szükségesek valának azon időkben, amikor még a vadpecsenye teljes eredeti életnagyságában sült a nemesi konyhák hatalmas nyársain... A kék vér, mely a hajdani tulajdonosok ereit büszkén dagasztá, lassanként elapadt, sőt mi több, az utolsó nemzedékeken ugyanazon sorsra jutott, mint a régi nemesi lak: régi dicsősége teljesen elhalványult.

A háznak a vásártérre néző előrésze az idők folyamán némi változáson ment keresztül, a hátsó rész azonban, mely három hatalmas szárnyból állott, érintetlenül megmaradt úgy, mint eredetileg kikerült építőjének alkotó keze alól. Itt még látni lehetett azokat a hosszú, visszhangzó folyosókat rézsútos falaikkal és elkoptatott kövezettel, hol még a napsugaras déli órákban is ama kísérteties félhomály dereng, mely annyira megkönnyíti a hagyományos fehér asszonyoknak, hogy hosszú uszályú ruháikkal, halvány arcukkal és keresztbe font karjaikkal megjelenjenek a borzongó unokák szeméinek. Itt még fellelhetők voltak azok a félig rejtett kis csigalépcsők, amelyekre egy-egy folyosó végén váratlanul bukkan az ember, és amelyek valahol a földszinten egy hétszeresen elzárt, rejtélyes ajtónál végződnek – azok a félreeső, látszólag teljesen céltalan és szükségtelen zugok egy-egy magányos ablakkal, melynek kerek, ólomkeretű üvegtábláin át a nap sugara halványan szűrődnek át, hogy megvilágítsák a szertemálló téglakövezetet. Maga a por is, mely itt-ott a járókelők fejére hullott a magasból, történeti nevezetességgel bírt; valaha mint egyik-másik gerendának alkatrésze vagy talán mint az újdonatúj vakolat egyik paránya szemtanúja Volt az előkelő, fényes életnek, melynek e folyosók a kék vér virágzásának idejében színhelyei valának.

A kőfaragó nem mulasztotta el, hogy mindenhová, ahol ez csak félig-meddig lehetséges volt, a nemesi lak első tulajdonosának, Hirschsprung lovagnak címerét alkalmazza. Az ajtók és ablakok terméskő keretén, sőt a padozat egyes kőkockáin is látható volt a hatalmas szarvas, amint magasra fölágaskodva egy iszonyú

mélységet készül átugrani. Az előház tágas termei egyikének ajtófélfáján látható volt a nemes lovagnak és hű élete párjának arcképe is, magas, nyúlánk alakok birétomban és fodros fejkötőben. A rettenthetetlen hős páratlanul kihívó göggel tekintgetett a világba, amely pedig rég elfeledte őt és terjedelmes kutyabőrön „örök időkre” engedélyezett, megpecsételt előjogait és igényeit.

Felicitas fönt állott a lépcső legmagasabb fokán, és tágra nyílt, bámuló szemekkel tekintett egy félig nyitott ajtóra, amelyet eddigelé sohasem látott másképp, mint gondosan elzárva... Mily nagy mérvben tarthatta lekötve bosszútervének kivitele az asszonyság minden gondolatát, hogy ő, a legfigyelmesebb és leggondosabb gazdaasszony nyitva feledje a máskor oly óvatosan elrekesztett ajtót!...

Az ajtó mögött egy végtelen hosszúnak látszó folyosó terült el, mely a hátsó épületek egyikén futott végig, és amelyre számtalan ajtó nyílt. Ezeknek egyike nyitva volt. Egy lomtárul szolgáló kamrába vezetett, mely egyetlen magasan fekvő ablakkal bírt. A kamra zsúfolva volt mindennemű limlommal. Oldalt egy ódon karosszéken feküdt a tanácsosné arcképe is. Még csak annyit sem tett meg az asszonyság, hogy a festményt valahova egy védőfalnak támasztotta volna; por és pókháló szabadon és akadálytalanul telepedhetett az arcra, amelynek tulajdonosa valaha azon büszke meggyőződésben ült a festő ecsetje elé, hogy arcképe majdan mély tisztelet tárgyat képezendi az unokák és dédunokák szemeiben.

A nagy, kissé kiálló és sóvár szemek így közvetlen közlőről megtekintve félelmet gerjesztőleg hatottak a gyermekre – gyorsan elfordult tőle. E pillanatban mintha késszúrást érzett volna szívében: a vér zúgva toltul kicsiny fejébe – a padlón egy bőrrel bevont kis ládát pillantott meg, amelyet jól, óh nagyon jól ismert!... A felindulástól remegve, visszafojtott lélegzettel nyitotta fel a láda födelét – legfölül feküdt egy világos gyapotruhácska, finom kivitelű csipkével szegélyezve. A leányka emlékezett e ruhára: valamikor régen ő viselte azt, amíg egy este Friderika levetette róla és azóta eltűnt, másnap aztán egy esetlen, sötét szövetruhát kellett helyette magára öltenie.

Mindig mélyebbre és mélyebbre hatolt a lányka kutató kezeckéje... Óh... mi minden került itt napfényre, és mily vihar keletkezett a gyermek szívében e viszontlátásra!... Mindezen tárgyakat – egytől egyig csinosak és finomak, mintha egy hercegnőt volnának hivatva ékíteni – az ő anyuskája készítette hófehér kezeivel. Felicitas keserű pontossággal emlékezett vissza azon kellemes érzelmekre, amelyek őt eltölték, ahányszor anyja felöltözteté és gyöngéd, bársonypuha ujjai itt-ott megérintették kicsiny testét... És íme, itt van a kis tarka macska, mely valaha a

leányka kedvence és büszkesége volt: egy kis kézitáskára van hímezve! – De nini, a táskában van valami! Nem holmi játékszer, mint Felicitas gondolá, hanem egy gondos kivitelű, agátkőből faragott pecsétnyomó, amelynek ezüst mezejére ugyanazon ágaskodó büszke szarvas volt vésve, amely a Hellwig-féle házban oly nagy változatosságban volt látható. A címer alatt hajszálnyi finomsággal vésve két betű állt: H. M.... A pecsétnyomó bizonyára a mama tulajdonát képezte volt és a gyermek félig öntudatlanul elsajátította azt.

Mindinkább magasabbra és magasabbra csapkodtak a visszaemlékezés hullámai, és egyik-másik mozzanatra egy sugara esett a leányka most már kifejtettebb értelmének. Most már érteni kezdte azt is, hogy mit jelentett az, mikor esténként szelíd álmaiból felrezenve ágyacskája előtt látta szüleit állani: apját aranycsillogású zubbonyban, anyját hullámozó szőke hajával – most már tudta, hogy ilyenkor az előadásról jöttek... és az ő szegény jó anyuskája mindennap kitárta mellét a lövéseknek, míg ő mit sem sejtve, nyugodtan szendergett ágyacskájában, és aztán mosolyogva tekintett az anya halotthalvány arcába. Arra is emlékezett, hogy az előadás utáni estéken anyuskája mindenkor lázas szenvedélyességgel ölelte őt dobogó keblére.

A leányka az újra fölfedezett kincsek mindegyikét gyöngéden megsimogatta, gondosan összehajtogatta és visszahelyezte a ládába, mikor aztán a láda lezárt födele ismét eltakart mindent, a gyermek gyöngéden átölelte karjaival a sokat utazott ládát, és ráhajtotta fejcskékjét a födelére – hiszen ők jó barátok voltak, akik elválaszthatatlanul egymáshoz tartoztak a nagyvilágban, amelyből az árva egy talpalatnyit sem nevezhetett otthonának... Az imént még zabolátlan dactól sugárzó arc most szelíd és békés kifejezést nyert, amint hamvas orcáját a ládának félig molyette födeléhez szorítva, mozdulatlanul, lehunyt szemmel feküdt.

Az ablakon át szabadon csapongott be az enyhe lég, balzsamos illattal árasztva el a félreeső, csendes kamrát... Honnan kerülhet ide ily jelentékeny magasságba ezen illatár, mely egész rezedaágyakból látszék eredetét nyerni? És miféle hangok lehetnek azok, melyek most elmosódva érkeznek a szellő szárnyain?... Felicitas felnyitá szemeit és hallgatózva felült. Orgonahang nem lehetett, mert hiszen a közeli templomban már régen vége kell hogy legyen az istentiszteletnek. Az egyszerű, tudatlan gyermekénél gyakorlottabb fül különben bizonyára nem hozta volna kapcsolatba az orgonával e hangokat, Don Juan nyitányát, melyet művészi kéz elragadóan játszott a zongorán.

Felicitas egy rozoga asztalt tolt az ablak alá és arra felmászott. Óh, milyen látvány! A kilátás messze tájakra ugyan álomképnek

bizonyult, mert négy tömör fal egy elzárt négyszöget képezett, és a szemközt fekvő elzárt a gyermek sóvár szemei előtt a világot. De épp ez a szemközt fekvő tető nyújtott a leányka tekintetének oly csodálatos látványt, amilyent a legszebb mesekönyvben is keresve kellene keresni. Ott a magas, de szelíd lejtőjű harántoldalon, ahol más házakon nem látni egyebet, mint sötétbarna, piszkos és mohával benőtt téglákat, itt valóságos virágözön pompázott, sármák és georginák, melyek tarka fejüket éppoly biztonsággal lóbálták ott fenn a magasban, mintha csak lenn az anyaföld biztos, szilárd kebelében nyugodnának gyökereik. Amennyire egy ember ápoló karja a tető alsó széléhez hozzáépült erkélyből elérhetett, mindenütt virágágyak voltak láthatók, körülöttük a piros színnek minden árnyalatában játszó sűrű levéltömkeleg, hasonlóan egy színdús köpenyhez, melyet egy elragadó szépség vállaira dobnak. A vadszőlő indái egészen a tetőgerincig felkúsztak, sőt egyes kacsok még a szomszéd háztetőre is átverődtek csillogó leveleikkel és sötétkék bogyóikkal. Az erkély az egész tető mentén végighúzódott, és oly könnyedén lebegett ott, mintha egy láthatatlan kéz varázsolta volna oda, mindazonáltal korlátjának könyöklője televényfölddel telt vályúkkal volt végigrakva, amelyekbe száz meg száz rezeda-bokor és számtalan hónapos rózsa vala ültetve.

Egy fehérre mázolt, meglehetősen esetlen kerti szék, mely egy kis kerek asztalka mellett állott; és az asztalon elhelyezett porcelán kávékészlet kétségbevonhatatlan bizonyítékaul szolgált annak, hogy itt a magasban élőlényeknek kell lakniuk. A gyermek meg volt felőle győződve, hogy az a kicsiny lugasféle, melyet egy üvegajtó választott el az erkélytől, a virágok tündérének lakhelyéül kell hogy szolgáljon. A lugasnak sem oldalfalai, sem tetőzete nem voltak láthatók: nagy levelű skót folyondár lepett el mindent, felkúszva egészen a lugasnak zöld bádogormáig, ahonnan egyes kacsokban ismét himbálva hullott alá egészen az üvegajtóig. Az ajtó félig nyitva volt, onnan hatoltak ki ama hangok, amelyek a leányka figyelmét felköltötték és őt az ablakhoz csalogatták.

Egy tekintet, le a négy épületszárny által körülzárt területre, homályos sejtelmeket ébresztett a gyermek agyában. Tompa gágogás és kukorékolás hangzott onnan fel – ott lenn volt a baromfiudvar. Felicitas még nem volt ott soha, mert Friderika, tartva attól, hogy a lármás szárnyasok egyike vagy másika az első udvarba, sőt talán még a tornácra is vetődhetnék, a kulcsot óvatosságból mindig magánál tartotta. A gyermek most visszaemlékezett reá, hogy nemegyszer tért vissza haragosan a baromfiudvarból a konyhába, hogy zsörtölődve szóljon oda Henriknek: „Az a vén csont odafönn már ismét öntözgeti azt a sok

haszontalan gyimgyomot, csak úgy csurog le a folyókából a víz, mint a zápor!...” Tehát ez az ezernyi ezer színdús és illatos virág volt az a „haszontalan gyimgyom”, és aki őket ültette és ápolja, gondját viseli, az nem lehet más, mint a vénkisasszony, aki most az egyszer „a vasárnap délutánt ismét megszenteltségteleníté az ő világi és kicsapongóan víg zongorajátékával”.

Alighogy a gyermek agyában mindeme gondolatok megfogamzottak, a kicsiny lábak már fenn is állottak az ablakdeszkán. A gyermekkedély kiirthatatlan ruganyossága, mely egy új és meglepő látvány fölött bűt és bánatot rögtön feledni tud, itt is érvényesült... Felicitas úgy tudott kúszni, akár csak egy mókus: gyermekjáték volt végigfutnia a háztetőn. A padlás ereszére alkalmazott két csatorna bizonyára megbízható ösvényül fog szolgálni, kissé rozogának látszott ugyan és jobbára már a moha is ellepte, ott a sarkon pedig, ahol egymásba ömölnek, mindkettő kissé oldalt hajlik, de azért bizonyára még sokáig, nagyon sokáig meg fogják állni helyüket anélkül, hogy leszakadnának, és mindenesetre biztosabb alapul fognak szolgálni, mint egy vékonyka kötél, amelyen pedig Felicitas már akárhányszor látott magánál kisebb leányokat ingadozás nélkül végighaladni, sőt táncolni is.

Gyorsan kisurrant az ablakon, és alig két lépés után a meredek háztetőn már a csatornán állott. Kedvetlenül csikorgott és pattogott ez a kis lábacska súlya alatt, melyek bátran lépdeltek előre. Jobbról semminemű támasz vagy korlát, balról pedig négyemeletnyi, tátongó mélység – óh, ha ezt az anyai szemek látnák! –, de a dolog egészen jól ment. No még most felmászni a jelentékenyen magasabb háztetőre, egy ugrás a korláton át – és a gyermek kipirult arccal és csillogó szemekkel ott állott az ezernyi virág közepette. És elragadtatva tekintett szét a szomszédos alacsonyabb tetők fölött a messze nagyvilágba, amelyre az épp leáldozóban levő nap hintette e percben bíborvörös, pazar búcsúsugarait.

A kis kerek asztalkán különféle hírlapok és folyóiratok is feküdtek. Utóbbiak egyikének címlapján egy viráglugas volt rajzolva. Igen, ez való ide, ahol a világosság és napfény otthon van, ahol oly friss, üde a levegő!

A leányka habozva tekintett be az ajtó üvegtábláin, amelyek talán most először ez életben tükröznek vissza kicsiny gyermekarcot... De mi ez? Hát az a szép zöld folyondár keresztülhatolt a falakon, hogy itt, a terjedelmes szobában továbbterjessze indáit? A szoba falazatából egy talpalatnyi sem volt látható, annyira befutotta azt a zöld növényzet. Itt-ott állványok voltak elhelyezve, rajtuk nagy gipszszobrok – komoly, mozdulatlan fők, amelyek csillogva, kísértetiesen váltak ki a háttérül szolgáló dús lombfalak erőteljes zöldjéből. Hallgatagon eltűrték a folyondárindák bizalmaskodását

is, amelyek egyiknek a mellét ölelték át zöld karjaikkal, a másiknak magas homloka köré fűztek dús levélkoszorút. Hiszen az ablakokkal szemben sem tanúsítottak nagyobb kíméletet ezek az elbizakodott kúszónövények: zöld felhőként csüngtek alá a függönyökre, félhomályt terjesztve maguk körül, pedig ez a két ablak a két leggyönyörűbb tájkép volt, amit az ember képzelhet. Kilátást nyújtottak a mélyen alattuk fekvő háztetőkön át az ősziesen tarka erdőre, a hegyhátra és a letarolt szántóföldek halvány mezsgyéire.

Az ablakok mellett állt a zongora. Előtte ült a vénkisasszony ugyanazon ruhában, melyet tegnap viselt, és gyöngéd kezei hatalmas erővel futottak végig a billentyűkön. Arca némileg megváltozott: szemüveget viselt és tegnap hófehér orcáit most gyöngéd pír borította.

A kis Felicitas halkán belépett, és mozdulatlanul állt a lugas bejárata által képezett ív alatt... Vajon megsejtette-e a vénkisasszony egy emberi lény közellétét, vagy holmi csekély nesztette-e őt figyelmezzé? Hirtelen abbahagyta a játékot és a nagy szempár tekintete a gyermek orcáira irányult. Villanyos ütéshez hasonló érzet futott át a magányos nő gyöngé alakján, ajkairól halk sikoltás hangzott. Reszkető kezekkel vette le a szemüveget és felegyenesedett, miközben a zongorára támaszkodott.

– Hogyan jutottál ide, gyermekem? – kérdezé végre bizonytalan hangon, mely azonban dacára a rémületnek, most is szelíd és gyöngéd volt, mint mindig.

– A háztetőn át – viszonzá szorongó hangon, s a kicsiny kezével visszamutatott az udvar irányába.

– A háztetőn át? Hisz az lehetetlen! Jöjj, mutasd meg, hogy hol jöttél!

Kezénél fogta a gyermek és kivezette az erkélyre. Felicitas némán mutatott a padlásablakra és a csatornákra. A kisasszony iszonyodva takarta el arcát kezeivel.

– Óh, istenem! Ne ijedjen ám meg! – szolt Felicitas behízelt gyermekhangjával. – Nem volt az olyan nehéz! Tudok én úgy mászni, mint bármely fiú, és Böhm orvos úr mindig azt mondja, hogy olyan könnyű vagyok, akárcsak egy hópehely, meg hogy nekem nincsenek is csontjaim, oly hajlékony vagyok!

A kisasszony levette kezeit az arcáról és mosolygott, miközben két sor egészséges, hófehér fog vált láthatóvá. Visszavezette a leánykát a szobába és helyet foglalt egy karosszékekben.

– Te a kis Tündér vagy, ugye? – szolt a gyermekhez és közelebb vonta magához. – Kitaláltam, habár nem is rózsaszínű felhőkön repültél hozzám... Henrik, a te régi jó barátod beszélt rólad ma délben egyet-mást.

Henrik nevének említésére a gyermek ismét tudatára ébredt a reá nehezülő bánatnak. Arcán ismét jelentkezett az égető pír, mely ma reggel rajta honolt. Az elfojtott keserv meg a dacos gyűlölség érzete ismét ama fanyar vonással köríté a leányka ajkait, amely a gyermek szende arcát annyira eltorzítá...

A kisasszony figyelmét nem kerülte el a hirtelen változás. Gyengéden kezei közé fogta a gyermek arcát és magához szorítá kis fejcskéjét.

– Látod, kisleányom – folytatá lágyan –, Henrik évek óta minden vasárnap feljön hozzám, hogy megbízatásaimban eljárjon... Henrik nagyon jól tudja, hogy előttem egy szóval sem szabad említenie azt, ami odalenn a főépületben történik, és mindeddig nem is szegte meg tilalmamat... A derék ember bizonyára nagyon is szereti a kis Tündért, hogy miatta évek óta először cselekedett szigorú parancsom ellenére!

A gyermek szemeiben megtört a dac.

– Igen, Henrik szeret engemet... más senki, senki! – szólt a megindulástól elcsukló hangon.

– Más senki? – ismétlé a vénkisasszony, mialatt végtelenül szelíd tekintete szeretetteljes komolysággal pihent a leányka arcán. – Hát nem tudod, hogy van felettünk valaki, aki szeret és szeretni fog mindig, ha az emberek valamennyien elfordultak is tőled? – a jó Isten...

– Óh, hisz ő hallani sem akar rólam, mert szüleim komédiások voltak! – vágott közbe Felicitás kitörő keserűséggel. – Hellwigné asszony ma reggel mondotta, hogy lelki üdvösségem el van veszve örökre, és odalenn mindnyájan azt állítják, hogy az én jó anyuskámat nem bocsátotta magához, nem fogadta be a mennyországba... Nem is szeretem őt többé, cseppet sem szeretem és nem is akarok hozzája jutni, ha meghalok – mit csináljak én nála, ha anyuskám nincs ott?

– Óh, én uram, teremtőm! Mivé tettek téged azok a kegyetlen emberek az ő úgynevezett keresztény hitükkel, te szegény gyermekem, te!

A vénkisasszony gyorsan felállt és egy oldalajtót nyitott ki. A gyermek előtt úgy rémlett, mintha fehér felhők lebegnék körül fejcskéjét. A sarokban álló ágyat, az ablakokat és az ajtókat mindenütt hófehér függönyök fődék. A kis terem halványzöld kárpitja csak itt-ott mutatkozott keskeny csíkokban a lenge csipkeszövet alatt... Mily ellentét ezen kis helyiség között – mely oly üde és érintetlenül tiszta, mint az egészséges szeplőtlen lélekben megfogalmazott gondolat – és ama komor, nagy terem között odalenn, ahol Hellwigné asszony már a kora reggeli órákban imádkozni szokott imázsámolyán, azon az imázsámolyon,

amelynek hímzett vánkosai között csak kínzókamrák rémes szerszámai számára volt hely, ahonnan azonban száműzve voltak a béke és az engesztelődés jelképei...

Az ágy mellett álló éjjeliszekrényen egy nagy, elnyűtt biblia feküdt. A vénkisasszony biztos, gyakorlott kézzel lapozgatott a könyvben, aztán hangosan és megindulva olvasá:

... És ha beszélnek tihozzátok az embereknek és az angyaloknak az ő nyelvükön, és hiányában volnék a szeretetnek, úgy nem volnék egyéb, mint csengő érc vagy élet nélküli érzéketlen kolomp...

És olvasott tovább és tovább, amíg végre befejezte a zsoltárral:

A szeretet nem szűnik meg soha, amikor pedig megszűnend az ismeret, elnémulnak a nyelvek és megszűnend a gondolat...

– És ez a szeretet, gyermekem, tőled ered, sőt ő maga a szeretet, ő, a jó Isten – szólt aztán, karjait a gyermek vállalai köré fonva. – Anyuskád az ő teremtménye, mint mi mindnyájan, és most ott pihen az ő örök kegyelmének árnyékában, mert: „a szeretet nem szűnik meg soha”... Légy nyugodt, gyermekem, anyád ott fenn lakozik a mennyekben, és ha éjjelenként feltekintesz a csillagokkal borított égre, találj vigaszt azon tudatban, hogy az ilyen ég mellett nem létezhetik pokol!... Ugye, most már ismét szereted a jó Istent, Tündérmém – igaz szívedből szereted?

A leányka nem válaszolt, hanem ahelyett szenvedélyesen átölelte kicsiny karjaival a tisztas hölgyet és forró, enyhet adó könnyekben tört ki.

Két nappal később egy hintó gördült a Hellwig-féle ház elé. Az özvegy foglalt helyet benne két fiával, hogy elkísérje őket a szomszéd városig. Johannes Bonnba ment, hogy magát orvossá képezze ki, előbb azonban Nathanaelt kellett ugyanazon nevelőintézetben elhelyeznie, ahol ő maga éveket töltött.

Henrik szétterpesztett lábakkal, elégedetten állott a nyitott utcaajtóban Friderika mellett, és a kocsi után nézett, mely lassan és döcögve haladt végig a vásártér rázós kövezetén. Csúcsosra idomult ajkairól halk füttyentés hangzott, ami a derék embernél csalhatatlan jeléül szolgált a benső megelégedésnek. Hüvelykujjait izmos ökleibe szorítá, ami népnyelven körülbelül olyasmit jelent: „Megszabadítottál uramisten a gonosztól, most már add, hogy vissza ne térjen többé!”

– Egy pár esztendőcske csak beletelik, amíg egyik vagy másik ismét visszakerül hozzánk! – szólt oda önelégülten Friderikához, aki kötelességszerűen köténye csücskével törülgeté száraz szeméit.

– És ez persze tetszik neked, te hájfejű! – förmend reá a vén szakácsnő. – Ez a köszönet a zsíros borra valóért, amit az ifjú úrtól kaptál!

– Csak kotródjál a konyhádba, ott fekszik még a tűzhelyen, én

tudom, hogy hozzá nem nyúlok! Tartsd meg magadnak, vehetsz rajta piros rokolyát és sárga cipőket a vásáron.

– Óh, te istentelen!... Piros rokolyát és sárga cipőt, mint a kötéláncosnők! – kiáltott fel elkeseredve Friderika. – Különben nagyon jól tudjuk, hogy miért fújsz oly nagyon, az ifjú úr jól megmosta a fejedet ma reggel!

– Lám, mi mindent tudsz te! – szólt egykedvűen a mindenes. Kezeit kabátja oldalzsebébe dugta, vállait magasra felhúzta és még jobban szétvetette lábait. Jól tudta, hogy ezek a mozdulatok a vén szakácsnő tehetetlen dühét mindig a legmagasabb fokra szokták csigázni, mert bennük a legmélyebb kicsinylést és megvetést látta kifejezve szavaival és állításaival szemben.

– Nézze meg az ember! – nyelvelt dühösen tovább. – Húsz tallér fizetése és legföljebb ha ötven megtakarított tallérja van az éhenkórásznak, és odaáll a gazdag uraság elébe, akárcsak egy herceg, és azt meri mondani: „Bízzák énreám az árva gyermeket, én elviszem a nővéremhez, nem fog önöknek soha többé egy fillérjükbe sem kerülni” és...

– És – vágott szavába Henrik nagy lassan arccal fordulva a dühöngő felé – erre azt felelte az ifjú úr: „A gyermek jó helyen van, Henrik, tizennyolc éves koráig minden körülmények közt itt marad a házunkban, és nehogy megtudjam, hogy valaha biztatni mered őt, ha engedetlenséget tanúsít anyámmal szemben, és ha még egyszer megcsíped azt az égetni való vén boszorkányt, hogy az ajtónál hallgatózik, hát szegezd irgalom nélkül a fülénél fogva az ajtófélfához!” Nos, Friderika, mit gondolsz, nem jó volna, ha most mindjárt...

E szavakkal felemelé jobbját, mire a szakácsnő hangosan szitkozódva a konyhába menekült.

X.

Kilenc év suhant el azóta a vásártéri ház fölött. E hosszú idő éppoly kevés változást tudott előidézni a hatalmas épület szilárd, tömör kőfalain, mint azon a komor női arcon, mely most is naponta ott látható a jól ismert földszinti szoba ablakánál... Csupán a magas háztető csatornáinak sárkányfejein tudott volna a figyelmes szemlélő a rongáltságnak némi csekély jeleire bukkanni – nem csoda, hiszen évről évre majd együtt sírtak az égbolttal, a kövezetre ontva annak könnyzáporát, majd meg a nap sugarai perzselték meg őket forró leheletükkel, ami tudvalevőleg még a sárkányfejeket is képes egy kissé megviselni. A ház úrnője azonban rendületlenül megállta helyét a merev meggyőződés talaján és saját énjének csalhatatlanságába vetett hit magas talapzatán: ebben a mozdulatlan, fagyos légkörben nem léteznek kételyek és lelki küzdelmek, amelyek idő előtt össze változtatnák a közönséges halandó hajfűrtjeit.

Egy lényeges változás mindamellettt észlelhető volt a régi építményen: az első emelet nagy erkélyszobájának ablakain már hetek óta nem valának a függönyök lebocsátva, mint egyébkor, és az ablakpárkányokon virágcserepek álltak. A ház előtt elhaladók tekintete most is, mint azelőtt, legelőbb is kötelességszerűen a földszinti szoba ablakára irányult és Hellwigné asszony éppúgy biztos lehetett a tiszteletteljes köszöntések felől, mint valaha, hanem aztán lopva felsuhant a tekintet az erkélyre is. Ott, az ablak terméskő foglalatának közepette gyakran megjelent mostanában egy bájos női arc, szinte ragyogó üdeségben, hamvasszürke hajfűrtöktől környezve, galambszelíd, kék nagy szemekkel, amelyekkel gyermetegszelíden tekintgetett szét. A hölgy ruganyos alakja a legklasszikusabb arányosságú vala, öltözékét rendszeren egy hófehér, egyszerű mollruha képezte.

Az utóbbi évek folyamán ugyanis egy vállalkozó szellemű mérnök addig fűrt-faragott X város határában, amíg szerencsésen fölfedezett és felszínre hozott egy keserűvízforrást, mely a levegőn – ha arannyá és ezüstté nem is – sókristályokká jegecesedett. A város lakói persze siettek e sokat ígérő kincses-bányát kellőképp kiaknázni. Sós fürdőt létesítettek, amely a türingiai üde levegő elterjedt hírnevével együttesen rövid idő alatt a szélrózsa minden irányából oda vonzotta a gyógyulást keresőket.

Az ifjú hölgy is azért jött a városba, hogy gyermeke a sós

fürdőket használhassa, amiket Hellwig Johannes bonni tanár úr oly melegen ajánlott... Úgy bizony, Johannesból tanár lett! Az asszonyság sokat tett az ő fia érdekében. Mindenekelőtt ő volt az, aki férje ellenzése dacára kivitte, hogy zsenge gyermekkorában a szigorú és istenfélő rajnai rokonhoz küldessék nevelőbe; aztán hétévi távolléte alatt egyetlenegyszer sem volt szabad akár csak egy napra is hazajönnie a szünidők alatt. Minden istenadta reggelen pontosan imájába foglalta nevét, és el nem mulasztotta soha, hogy fehérműinek mennyiségét és állapotát a távolból lelkiismeretesen számon tartsa és ellenőrizze – nem csoda tehát, ha ily körülmények között végtére is hírneves ember vált fiából!

Különben, dacára nagy tudományosságának és hírnevének, aligha sikerült volna a tanár úrnak kieszközölnie, hogy védenecinek; egyike előtt a szülői ház féltékenyen őrzött erkélyszobájának ajtaja megnyíljék, ha védeneci nem állottak volna a családhoz közeli rokonságban. Az ifjú nő ugyanis ama rajnai istenfélő rokonnak leánya volt, aki Hellwigné asszony előtt fölötté nagy tekintélyben állott. Mellékesen pedig maga a szép, ifjú hölgy is bírt egy szépen hangzó cím előnyével – elhunyt férje kormánytanácsos volt és Bonnban lakott. Egyáltalában nem volt kellemetlen Hellwigné asszonyra nézve a gondolat, hogy a világnak legalább egy kis kormánytanácsosnét mutathat be mint családtagot, miután Hellwig mindig csökönyösen vonakodott attól, hogy nejét egy kis utánjárással a „kereskedelmi tanácsos-né” vagy más ehhez hasonló címhez juttassa.

Hellwigné asszony az ablaknál ült az emelvényen. Az ember azt hitte volna, hogy az évek nyomtalanul vonultak el a finom fekete ruha meg a gallér és kézelők fölött. Egészen a kis gombostűig, mely a gallért az áll alatt összefoglalta, az egész öltöny ugyanaz vala, melyet az özvegyen az első, eseményteljes estén láttunk. Csak a kebel látszék valamivel teltebbnek, a szűk ruhaujj szorosán odasimult az erős felsőkarhoz. A szabó – talán titokban – valamivel több ráncot alkalmazott a ruhán az esetlen, legkevésbé sem karcsú derék körül... Az elválaszthatatlan kötést tartó nagy, fehér kezek szünetet tartva pihentek ölében – most az egyszer fontosabb dolga akadt az asszonyságnak.

Az ajtó mellett, tiszteletteljes távolban az özvegytől, egy férfiú állt. Vézna alakját kopott kabát födé és kezei, melyeket beszéd közben gyakran fölemelt, kérgesek voltak a munkától. Halkan és akadozva beszélt – a szobában uralkodó néma csend nyomasztólag hathatott reá, szavait csak a falióra egyhangú ketyegése kísérte. Az asszonyság összeszorított ajkairól egyetlen biztató szó sem hangzott, sőt úgy látszék, mintha a mozdulatlan alak még lélegzetet sem venne, mintha a merev, hideg szemeknek tekintete nem

ismerne egyéb célpontot, mint az idegen halvány, aggódó arcát.

A férfi befejezte előadását és kimerülten elhallgatott, karton zsebkendőjével a homlokán összeverődött verítékcseppeket törle le.

– Nem jó helyen jár, Thienemann mester! – szólt hosszú szünet után Hellwigné asszony. – Én nem forgácsolom szét tőkémeket ilyen apró összegekben.

– Óh, Hellwigné asszony, hiszen nem is úgy értettem én, annyira szerénytelen csak nem leszek! – viszonzá az idegen élénken, és egy lépéssel közeledett az özvegyhez. – De Önt az egész világ úgy ismeri, mint jótékony nőt, évről évre gyűjtéseket rendez és a neve gyakran benne van a hetilapban jótékony sorsjátékoknál és ilyesfélénél, és azért akartam arra kérni, hogy segítene meg szorult helyzetemben huszonöt tallérnyi kölcsönrel a gyűjtött pénzből. Hat hónap után becsületesen visszafizetem a kamatokkal együtt.

Hellwigné asszony mosolygott, a szegény kérelmező nem tudta, hogy e mosoly alatt az ő reménységének halálos ítélete rejtőzik.

– Előbb-utóbb azt kell hinnem, hogy nincs minden rendben az ön agyvelejében, Thienemann mester, ez a gondolat igazán nem rossz! – szólt az asszonyság gúnyosan. – De hiszen jól tudom, hogy ön édeskeveset törődik a szent vallás dolgaival és az igazhitűek buzgó törekvéseivel. Vegye hát tudomásul, hogy abból a háromszáz tallérból, amely jelenleg szabad rendelkezésre áll kezeimben, egyetlenegy fillér sem marad itt a városban. Ezt a pénzt a misszió szent céljaira gyűjtöttem, ez a pénz istennek tetsző célokra szánt szent pénz, nem pedig arra, hogy odadobjuk azt olyan embereknek, akik dolgozni tudnak.

– Óh, a szorgalom és munkakedv meg volna énbenem! – kiáltott fel a szegény ember fojtott hangon. – De a hosszú betegség nyomorba juttatott... Én uram, istenem! Amikor még boldogabb időket éltem, munkaszünet után gyakran készítettem mindenféle apróságokat és odaajándékoztam az önök jótékony sorsjátékának, mert abban a hiszemben voltam, hogy a pénzen a még nálamnál is szegényebb emberek nyomora enyhíttetik, és íme, önök szélnek eresztik a pénzt, tudja isten, melyik világrészbe, holott nálunk, itthon is számtalanon vannak, akiknek betevő falatjuk nincsen, és akik egész télen át a hideg kályha mellett dideregnek!

– Kikérem magamnak az illetén megjegyzéseket!... Különben tudja meg, Thienemann mester, hogy gyakoroljuk mi a jótékonyt itt helyben is, csak hogy természetesen jól megválogatjuk embereinket... Azok, akik a kézművesegyletbe holmi istentelen tévtanokat dicsőítő felolvasásokhoz oly szorgalmasan eljárogatnak, természetesen mit sem kapnak. Látja, ön is sokkal helyesebben cselekednék, ha ott ülne szorgalmasan a gyalupadnál, ahelyett hogy bölcs fejtegetésébe bocsátkoznék a

világrendnek és azt vitatgassa, hogy nem éppen úgy van ám minden, amint azt a szentírás mondja... Úgy bizony, Thienemann mester! Az ilyen istenkáromló beszédek eljutnak ám mihozzánk is, és mi lelkiismeretesen számon tartjuk azokat, hogy adandó alkalommal hasznát vegyük... Nos, most már hallotta véleményünket, és át fogja látni, hogy tőlem nincs mit várnia!

Hellwigné asszony e szavakkal elfordult és az ablakon tekintgetett ki.

– Óh én uram, teremtőm, mi mindent el kell a szegényembernek tűrnie, ha meg van szorulva! – sóhajtott fel Thienemann mester. – És mindennek csak a feleségem az oka, ő nem hagyott addig nyugton, amíg rászántam magam, hogy ide jöjjek!

Tekintetét még egyszer a szoba másik ablaka felé irányozta, de miután onnan sem jött sem egy jó szó, sem egy biztató tekintet, leverten távozott. A szegény mesterembernek ez utolsó tekintete a tanácsosné asszonynak szólt, aki Hellwigné asszonnal szemben ült. Ha valaha teremtett az Isten női lényt, akinek külső megjelenése alkalmas volt arra, hogy a segílyt kereső szívében reményteljes várakozást keltsen, úgy bizonyára ez az elragadóan bájos asszony volt az, az ő lenge, hófehér, egyszerű ruhájában. Az arcái lágy körvonalai, a világos hajfürtök dús koszorúja a homlok körül, a szende kék szemek – mindez összefoglalva egy angyalfő benyomását tette: a figyelmes szemlélőre persze csak egy kőből faragottét. mert amíg Hellwigné asszony arcát ismételten futotta el a megbotránkozás pírja azalatt, míg a kérvényező oly megható hangon és kézmozdulatokkal ecsetelte szomorú helyzetét, addig arról a bájos arcról egy másodpercre sem tűnt el a derült nyugalom kifejezése. A telt kebel lélegzetvétele egy pillanatra sem szűnt meg teljesen egyenletes lenni, a hófehér kezekben tartott félig kész hímzett rózsa a leírt jelenet alatt egy levélkével megszaporodott, és a legszigorúbb műértő szeme sem lett volna képes a gondosan megszámlált öltéseken a legcsekélyebb hibát fölfedezni.

– Talán csak nem bosszankodtál, kedves néni? – kérdezé a mester távozta után munkájáról föltekintve dallamosan behízelt hangján. – Megbaldogult férjem is folytonosan hadilá-bon állott ezekkel az úgynevezett szabadelvűekkel és különösen a munkásegyletek töltötték őt el felháborodással... Ah, nini, Karolina!

E felkiáltásnál a konyhára nyíló ajtó felé intett fejével. Az ajtón már régen – még az asztalos ittléte alatt – egy fiatal leányka lépett be halkán és nesztelenül... Aki tizennégy évvel ezelőtt a bűvész nejét látta volt a városháza termében a töltött fegyverek csövei előtt állni, annak önkéntelenül meg kellett hökkennie ez újra feltámadt jelenség fölött. Teljesen ugyanazon testalkat, ha nem is annyira kifejlődve – csakhogy a leányka termetét durva, sötét szövetből

készült esetlen ruha fődte, míg ama szerencsétlen asszonyt a színpadi pompa színdús ragyogványa környékezé. Ugyanazon nemes vonósokkal bírt, a hófehér, keskeny homlokkal, az alig észrevehetőleg lefelé hajló ajkszélekkel, melyek az arcnak a szelíd mélabú elragadó kifejezését kölcsönözték. Ama boldogtalan asszonymál a sötétszürke szemeknek könnyfátyolon áttörő tekintete egészítette ki e kifejezést, a fiatal leánya fekete szempillái alatt ellenben barna, villogó szempár volt látható. E szemek tekintete oly szellemre vallott, amely nem engedi magát elnyomni és nem tűri meg, hogy a mindent ellentmondás nélkül elviselő rabszolga szerepéig süllyesszék le. Ebben a tekintetben törhetetlen erő és ellenállási képesség volt kifejezve – hiszen a fiatal teremtés ereiben lengyel vér csörgedezett, egy eltévedt, vihartól elsodort cseppje annak a nemes forrásnak, melynek hullámai mindig újra és újra magasan csapkodnak a zsarnoki túlerő hatalmas kőszirtjei ellen.

Olvasóink tudni fogják, hogy az ajtóban álló alak nem más, mint Felicitas, ámbár mindenki a házban Karolinának szólítja őt – Hellwigné asszony, mindjárt egyeduralmának megkezdése után, szigorúan eltiltotta a „komédiásnév” használatát.

Felicitas a ház úrnőjéhez lépett, és egy bámulatra méltó, finoman hímzett batisztkendőt tett a kis varróasztalra.

A tanácsosné asszony mohó sietséggel kapott utána.

– Ez is a missziópénztár javára fog eladatni, kedves néni? – kérdezé Hellwigné asszonytól, miközben az összehajtogatott kendőt szétbontotta és figyelmesen vizsgálgatta a hímzést.

– Természetesen – viszonzá Hellwigné asszony –, hiszen Karolinának e célra kellett azt hímeznie. Bizony elég sok időt elfecsérelt vele. Azt hiszem, hogy három tallért csak megér!

– Talán – szólta a tanácsosné vállat vonva. – Mondja csak, kedves gyermekem, honnan szerezte a rajzmintát a sarkokhoz?

Felicitas arcán halvány pír ömlött el.

– Magam terveztem a rajzot – válaszolt halk hangon.

A fiatal özvegy meghökkenve tekintett fel. Kék szemei egy másodpercre egészen átváltoztak, szinte zöldes színt játszottak.

– Úgy? Maga tervezte? – ismétlé vontatottan. – Ne vegye rossz néven gyermekem, de ez oly vakmerőség, amelyet a legjobb akarat mellett sem vagyok képes megérteni. Hogyan foghat ily merész terv kivitelébe a megkívántató előképzettség nélkül!... Látja, gyermekem, ez finom batiszt, a néni bizonyára legalább egy tallért fizetett érte és íme, most teljesen tönkre van téve a kontár minta folytán.

Hellwigné asszony indulatosan felpattant.

– Kérlek, kedves néni, ne haragudjál Karolinára, ő bizonyára csak jót akart – szólta lágy, kérlelő hangon a fiatal özvegy. – Talán mégis

sikerül valamiképpen túladnunk rajta... Látja, kedves gyermekem, én elvből nem foglalkoztam soha a rajzolással, nekem női kézben sehogy nem tetszik a rajzón, mindazonáltal igen éles szemeim vannak a rajz hibáinak feltalálásában... Úramisten, milyen szörnyszülött egy levél ez itt!

E szavakkal egy hosszúkas levélre mutatott, mely csalódásig hű körvonalakban mintegy odaleheltnek tűnt az átlátszó gyolcsra.

Felicitas nem válaszolt, csak ajkait szorítá össze és szilárd tekintettel nézett a gáncsoskodó özvegy arcába.

A tanácsosné hirtelen elfordult és jobbjával mintegy védőleg elfödte szemeit.

– Óh, óh, kedves gyermekem, már ismét az a szűrő tekintet! – szólt panaszos hangon. – Igazán nem való az ön helyzetében lévő fiatal leányhoz, hogy másokat ily kihívóan végigmérjen. Jusson eszébe, hogy mit mondott önnek számtalanszor Wellner titkár úr, az ön igazi jó barátja: „Csak szerényen, csak alázatosan, kedves Karolina!...” No lássa, most meg már ismét az a megvető vonás látható ajkai körül, az ember igazán még utoljára bosszankodhatnék is!... Hát igazán szándékában van továbbra is a regényhősnő szerepét játszani és konokul visszautasítani e derék ember kezét csupán csak azért, mert – mert nem szereti?... Valóban nevetséges! Ily körülmények közt nem marad más hátra, minthogy Johannes parancsszava vessen véget esztelen vonakodásának!

A leány felpattant a tanácsosné utóbbi szavaira, látni lehetett, amint a lázongó vér arcába tolul. Hirtelen fölemelte fejét, arcvonásait az elkeseredettség és a megvetés kifejezése majdnem a felismerhetetlenségig eltorzította. Mindemellett néhány másodperc múlva nyugodtan és hidegen hangzott ajkairól a válasz:

– Be fogom várni a parancsszót.

Látszott, hogy a szegény árvának busás alkalma vala, hogy magát az önuralomban gyakorolja.

– Hányszor kértelek már, Adél, hogy ne hozd többé szoba ezt a kellemetlen ügyet! – szólt közbe Hellwigné asszony bosszankodva. Azt hiszed talán, hogy rövid néhány hét alatt megtörheted ennek a konok teremtésnek, ennek az érzéketlen fa-tuskónak éretlen dacoskodását, holott az nekem kilencévi szakadatlan és buzgó igyekezet mellett sem sikerüli? Mihelyt Johannes hazaérkezik, véget fogunk vetni a dolognak, és én keresztet vetek rá... Most pedig siess és add elő kalapomat és köpenyemet! – rivallt Felicitasra. – Remélem, hogy Isten segítségével ez a kontár munka volt az utolsó, melyet a házamban összetákolnál! – tette még hozzá, megvetőleg dobva félre a keszkenőt.

Felicitas szótlanul távozott.

Néhány perc múlva Hellwigné asszony és vendége a vásártéren

haladtak végig.

A fiatal özvegy gyöngéd gondoskodással vezette beteg gyermekét kezénél fogva.

Kíváncsi szemek tekintettek ki mindenfelé az ablakokon és utána bámultak az elragadó szépségű asszonynak, akinek üde ajkairól mindegyikük számára jutott egy derült, gyermeteg mosoly.

Rózsa, a tanácsosné cselédje és a vén Friderika követték őket kosárral karjaikon; a két nő a kertben szándékozott vacsoráim, hogy vacsora után koszorúkat és virágfüzéreket kössenek.

Holnapra várták a fiatal tanárt, kilencévi távoliét után, a szülői házba, és a tanácsosné elhatározta, hogy ez ünnepélyes alkalomra virágokkal fogja díszíteni a várva várt vendég szobáját, mindamellet, hogy Hellwigné asszonynak sehogy sem tetszett ez a „haszontalanság”...

XI.

Henrik bezárta az ajtót a távozók után. Felicitas pedig sietett fel a lépcsőkön. A fent oldalt elágazó keskeny sikátor fülledt, langyos levegője kimondhatatlanul kéjes érzettel tölté el e leányt, aki gyors léptekkel haladt végig a folyosón. Aztán egy elhagyatott, félreeső tornác következett. A rézsútos falakra, a szüette korláttal védett otromba, rozzant csigalépcsőre és az esetlen tulipánokkal meg téglavörös rózsákkal telemázolt ódon ajtóra halvány félhomály derengett a zöld üvegtáblákon át.

Felicitas kulcsot vett ki zsebéből és zajtalanul felnyitotta az ajtót, amely a padlásra vezető keskeny, sötét és rozoga lépcsőre nyílt.

A leánykának csak egyszer kellett megtennie a nyaktörő utat a háztetőn át, első látogatása óta szabad bejárata volt a vénkisasszony féltékenyen elzárt lakásába. Az első években látogatásai kizárólag a vasárnapra szorítkoztak, amikor Henrik kíséretében ment fel. Bértálása napján azonban a vénkisasszony átadta neki a tulipános ajtó kulcsát, ez időtől fogva minden szabad idejét odafenn töltötte.

Valódi kételtűséget folytatott; egyet lenn, a másikat fönn, egyet borús félhomályban, a másikat verőfényes, derült napsugaraktól körülfogva – és a leányka lelkülete teljes mérvben átérzé mind a derűt, mind a borút. Lassanként aztán odajutott, hogy az a mérhetetlen keserv, melyben élete odalenn oly gazdag volt, a sötét árny, mely szellemére ott lenn nehezült, rögtön szétfoszlott, amint a keskeny, rozoga lépcsőn fölfelé haladt...

Odalenn a vasalót és a főzőkanalat kezelte, úgynevezett „szabad idejében” pedig hímzésekkel kellett foglalkoznia, amelyek aztán jótékony célokra eladattak. A biblia és egy imakönyv kivételével nem juthatott könyvhöz soha. Fent ellenben feltárult előtte a nagy szellemek egész kincstára. A leányka fáradhatatlan buzgalommal tanult, a vénkisasszony sokoldalú ismeretei kiapadhatatlan forrást képeztek – olybá tűnt fel, mint a művésziesen csiszolt gyémánt, amely minden irányba pazarul szórja sugarait.

Henrik kivételével senkinek a házban sejtelve sem volt Felicitas látogatásairól – Hellwigné asszony részéről természetesen a leghalványabb gyanú is elegendő lett volna arra, hogy véget vessen az érintkezésnek közte és a vénkisasszony között. Mindamellet az utóbbi ismételen lelkére kötötte a leánynak, hogy leplezetlenül vallja be a valót, ha valaha kérdőre találnák vonni. Szerencsére ez még eddigelé nem következett be, Henrik szüntelenül lesen állt és a legnagyobb éberséggel őrködött biztonságuk fölött.

Felicitas végére ért a lépcsőnek. Hallgatózva állt meg egy pillanatra, aztán gyorsan félretolt egy rezeszt és mosolyogva kandikált be. Madárfütty, ének és csicsergés hangzott ki zűrzavaros egyvelegben a teremből. A magas helyiség közepében két fenyőfa állott, alacsony cserje futott végig a falak mentén oly zölden és üdén, hogy bármely díszkertnek becsületére vált volna. A fák ágain és a cserjék lombozata közt víg madár csapat ugrándozott fel és alá: az egyedüli élőlények, amelyeket a vénkisasszony csendes magányában megtűrt. A kis szárnyasok harsány torkából ugyan változatlanul mindig egy és ugyanazon ének dallamai hangzottak, de legalább ebben sem hasonlíthattak az emberekhez, akik ma „üdvözlégny”-gyel fogadnak és holnap már azt kiáltják feléd, hogy: „feszítsd meg!”

Felicitas továbbhaladt és a szomszédos szobába lépett. Olvasóink évek előtt látták már a zöld repkénnyel befutott szobát, ismerik már a komoly tekintetű szobrokat, amelyek a falak mentén felállított talapzatokon nyugszanak, azt azonban még nem tudják, hogy igen közeli viszony fűzi ezeket ama piros bőrbe kötött vaskos kötetekhez, melyek szép sorjában el vannak helyezve amott abban az ódivatú üveges szekrényben. Hatalmas szellemáradat tört ki eget ostromló hullámokban e magas homlok alól – aki e hullámokban uralkodni képes, az nem tudja, mi a magány, mi az elhagyatottság...

Különbéle nemzetek és különbéle korok hírneves zeneszerzőinek szobrait és. műveit hozta magával az agg nő magányába, és valamint a repkény egyenlő bőkezűséggel fonta zöld indáit valamennyi köré, éppoly egyenlő lelkesedéssel, oly egyoldalú elfogultság nélkül csüggött az ő fogékony lelke valamennyi szellemóriás halhatatlan alkotásain.

Azonban még másnemű kincseket is rejtett az ósdi üvegszekrény magában, oly kincseket, amelyek a legválogatósabb kéziratgyűjtőt is az elragadtatás legmagasabb fokával töltötték volna el. Ama fennkölt szellemű férfiak kéziratái feküdtek ott a halvány üvegtáblák mögött, gondosan borítékokba takargatva, amelyek felbecsülhetetlen értéket képviseltek. Régen, nagyon régen volt az, amikor e gyűjtemény keletkezett, abban a boldog időben – szokta a kisasszony mosolyogva mondani –, amikor még erőteljesen csörgedezett a vér ereiben, és amikor a vágyak mellett még birtokában volt a kellő erélynek is, hogy azokat betöltse. Bizony, a megsárgult, fakó papírlapok némelyikének megszerzése éppannyi áldozatot, mint kitartó erélyt kívánt meg!

Felicitas a hálósobán túl fekvő kis benyílóban bukkant rá a vénkisasszonyra. A tisztos hölgy alacsony zsámolyon ülve guggolt egy nyitott szekrény előtt. Körülötte székeken és padlón

vászontekercsek, fehérneműek és ezerféle apró tárgyak heverték, amire a kicsiny világpolgárnak égető szüksége van világpolgárságának mindjárt legelső pillanatában.

A kisasszony a belépő felé fordult. Finom metszésű arcvonásai az utóbbi években szerfölött nagy átalakuláson mentek át, és habár e percben az élénk öröme és önmegelégedés kifejezése honolt rajtuk, mindamellet első tekintetre szembeötlő jelei mutatkoztak arcán a testi sorvadásnak.

– Éppen jókor jössz, Tündérkém! – kiáltott fel, amint a leányt megpillantotta. Imént tudtam meg a takarítónőtől, hogy Thienemann asztalosmesterék házában minden percre várják a gólya-vendéget, és a szegény emberek még a legszükségesebb ruhaneműekkel sem bírnak a kis ártatlan teremtés számára... Készletünkben még teljesen kifutja ugyan a fölszerelés és már össze is rakosgattam egyet-mást, hanem itt egy bökkenő van – e szavakkal egy rózsaszínű kartonból készült kis fejkötőt húzott fel öklére és egy keskeny, fehér csipkeszalagra mutatott. – Ezt mindjárt fel is varrhatnád, Tündérkém, és rögtön segítve lenne a bajon – folytatá aztán. – Még ma este okvetlenül lakásukra kell küldenünk ez egész csomagot!

– Oh, Cordula néni! – szólt Felicitas, miközben gyorsan tút és cérnát fogott. – Ezzel még nincs ám teljesen segítve a szegény emberek baján; biztosan tudom, hogy Thienemann mesternek égető szüksége volna pénzre, mégpedig teljes huszonöt tallérra!

A vénkisasszony néhány másodpercig gondolkozott.

– Hm – szólalt meg végre –, hát ez bizony kissé sok az én jelenlegi pénzügyi helyzetemben, hanem azért majdcsak telik arra is valahogy!

A vénkisasszony felemelkedett, ami szemmel láthatólag neheze esett. Felicitas karját nyújtotta neki és átvezette a zongoraszóba.

– Néni – szólalt meg egyszer hirtelen megállva –, Thienemanné asszony nemrég vonakodott fehérneműidet mosni, mert nem akarta magát kitenni a veszélynek, hogy Hellwigné asszony haragját magára vonja. Te már elfeledted ezt?

– Te, én úgy veszem észre, hogy játékot akarsz űzni belőlem! – viszonzá korholó hangon a vénkisasszony, miközben azonban szemeivel kedélyesen hunyorgatott. Aztán végigsimogató a leányka arcát, mire mindketten jóízű kacajra fakadtak.

A szobába érve az üvegszekrény előtt állottak meg.

A nehézkes, ósdi bútordarabnak szintén megvoltak a maga titkai. Cordula néni hüvelykujjával megnyomta a díszes faragványok egyikét, mire egy keskeny ajtócska pattant fel a külső szekrényoldalon. E kis rejtkehely szolgált a vénkisasszony kincstárául. Évekkel ezelőtt Felicitas gyermek szemeiben

valóságos dicsfényvel volt övezve, mert csak nagy ritkán nyílt alkalom, hogy egy lopott, futó pillantást vethessen az ottani felhalmozott drága kincsekre és ritkaságok gyűjteményére. A keskeny oldalrekeszekben néhány ércpénztekercs, ezüst evőeszközök és ékszerek heverték.

Mialatt a vénkisasszony a tekercsek egyikét felbontotta és a tallérokat óvatosan számlálgatta, Felicitas egy doboz után nyúlt, mely a rejtekhely legsötétebb zugában állott és mohó kíváncsisággal felnyitotta. Egy arany karperec feküdt benne, gondosan puha gyapotra fektetve. Nem volt drágakövekkel ékítve, ellenben igen súlyos és kétségkívül tömör szinaranyból való volt. Rendkívül feltűnő körülmény volt azonban a karperec óriási terjedelme – annyira bő volt, hogy női kézről bizonyára rögtön lecsúszott volna. Minden jel arra mutatott, hogy az ékszer egy erőteljes, jól megtermett férfi kézcsuklójára készült. Középe felé az aranypánt sokkal szélesebb volt, mint egyebütt, e helyen valamely ismeretlen művész vésője rózsákból és finoman körvonalazott gallyakból font koszorút varázsolt az aranyba. A koszorú által körülzárt felületen a következő sorok voltak bevésve:

*Hol két szív egyszerre dobban
És egymásért lángra lobban:
Ott az igaz szerelem.*

A leányka jobbra-balra forgatta a karperecet, hogy a vers folytatását fölfedezze, mert hisz az kétségtelen volt, hogy e sorok csak bevezetését képezik a költeménynek.

– Nem tudod a folytatást, néni? – kérdezé a vénkisasszonytól, még mindig buzgón keresgélve a karperecen.

A megszólított megbökte ujjával a kezében tartott tallért és felhagyott a számlálgatással.

– Minek vetted ezt kézbe, gyermek?! – kiáltott fel indulatosan. Harag, rémület és levertség egyesültek a hangban, amellyel e néhány szót kiejté. Mohón kapott a karperec után, remegő kezekkel tette vissza a tokba és bezárta a födelet. Egyik orcáján hirtelen egy finoman árnyalt piros folt mutatkozott, összeráncolt szemöldökei arcának komor, töprengő jelleget kölcsönöztek – eddigelé sohasem észlelt látvány Felicitas szemeiben. Úgy látszott, mintha a jelen teljesen elmosódnék e vénkisasszony lelki szemei előtt. Az erőszakos kézzel felriasztott visszaemlékezések hatása alatt mintha teljesen megfeledkezett volna Felicitas jelenlétéről: amint a dobozt lázas sietséggel visszadobta volt a zugba, ahol azelőtt feküdt, egy közelében álló szekrénykét vett kézbe, melynek oldalai szürke papírral voltak beragasztva és jobbával mintegy dédelgetve

simogatta végig az ódon szekrényke ütött-kopott sarkait, miközben szeretettel teljesen szorítá kebelére.

– Előbb kell meghalnod, mint én meghalok... pedig nem tudlak meghalni látni! – mormogá halk, akadozó hangon.

Felicitas aggódva karolta át a kis, gyöngé termetű alakot, mely e pillanatban teljesen megtörtnek és erőtlennek látszott. Kilencévi ismeretségük folyamán ez volt az első eset, hogy a néni elvesztette önuralmát. Amilyen gyöngé és gyarló volt a vénkisasszony testileg, oly ruganyosnak bizonyult szelleme minden alkalommal; a gyöngé testben megingathatatlan lelki-erő lakozott, amely nem egykönnyen veszíté el nyugalmát és egyensúlyát. Szívének egész erejével és szeretetének egész bensőségével csüggött a leánykán, ismereteinek dús tárházát, egészséges életnézeteinek egész kincsesszekrényét megnyitotta a tanulni vágyó fogékony szív előtt, de múltjáról Felicitas most is éppoly keveset tudott, mint kilenc évvel ezelőtt.

A leányka a legkeserűbb szemrehányásokkal illette önmagát, amiért most – habár akarata ellenére is – durva kezekkel felbolygatta ennek az előtte teljesen ismeretlen múltnak emlékeit.

– Kérlek, néni, bocsáss meg! Ne neheztelj reám! – szólt esdőleg. Milyen megható gyermeteg hangon tudott kérni az a fiatal teremtés, akit Hellwigné asszony „érzéketlen fatuskónak” szokott nevezni!

A vénkisasszony végigsimította tenyerével szeméit és homlokát.

– Hagyd abba, gyermekem! Hiszen te nem vétettél semmit. Hanem én... csacsogtam ész nélküli dolgokat... az én vén fejem a hibás! – szólt elhaló hangon. – Megvénültem... Vén vagyok, vén és törődött! Azelőtt, óh, azelőtt tudtam hallgatni, mint a sír, és szilárdan álltam meg helyemet a viharok közepette. Most már nem bírom tovább... itt az ideje, hogy pihenni térjek örökre!

A papírral beragasztott kis szekrénykét még mindig habozva tartotta kezében, mintha össze akarná minden bátorságát szedni, hogy a kimondott halálítéletet most mindjárt végrehajtsa. Néhány perc múlva azonban gyors elhatározással visszatette régi helyére és bezárta a rejtekhely ajtaját. Úgy látszott, mintha erre aztán külső nyugalma is visszatért volna. Odalépett az üvegszekrény mellett álló kis kerek asztalkához, amelyre a pénzt számlálta volt, ismét a tekercs után nyúlt és még két tallért tett a már előbb megszámláltakhoz.

– A pénzt tiszta papírba fogjuk takargatni és beletesszük ebbe a kis piros főkötőbe – szólt Felicitashoz fordulva, hangjából még érthetően kirítt a nehezen leküzdött benső vihar utóhatása. – Hadd hozzon áldást a szegény családra még mielőtt a kis teremtés fejcskéjére kerül... Henrik ma este kilenckor készen álljon, hogy a csomagot kézbesítse, el ne feledd neki megmondani!

A vénkisasszony sajátos tulajdonságai közé tartozott ugyanis, hogy gondosan kerülte a napfényt jótéteményeinél. Adományai és alamizsnái hasonlítottak a denevérekhez: csak naplemente után keltek szárnyra, hogy az ínségesek és betegek ajtaján bekopogtassanak, mikor az utcák már kihaltak, a járókelők lakásaikba vonultak vissza.

Évek óta Henrik játszotta ama bizonyos jobb kéz szerepét, amelyről a balnak nem volt szabad tudnia, hogy miket cselekszik. Ő vitte a vénkisasszony kegyadományait a megszorultak hajlékaiba és e feladat teljesítésében oly titokzatos ügyességet és körültekintést tanúsított, amely élénk ellentétben állott máskülönben oly nehézkes modorával – így történt, hogy anélkül, hogy erről sejtelmük lett volna, sokan ették a városban a vénkisasszony kenyerét, akik a leghajmeresztőbb rémtörténeteket suttogták és szentül el is hitték ismeretlen jötevőjükről.

Mialatt Cordula néni lelkiismeretes pontossággal csomagolta be a huszonöt tallért egy papírlapba, Felicitas feltárta az ajtót, mely az erkélyre vezetett.

Május vége felé járt az idő... Oh, te sokat megénekelt tavasz, mily kevesen tudják, hogy milyen a te működésed a szép Tübingiában! Itt nem vagy az a szőkefürtű, kicsapongóan víg fiú, amilyennek a messze dél ismer, akinek ereiben mintha tűzzé váltan lüktetne a heves vér, és akinek nyomdokain önmagától fakadnak a narancs- és mirtuszvirágok. Itt a komoly fenség trónol homlokodon, ajkaid körül a megfontolt alkotás önelégült, csendes mosolya játszadozik. Szemünk jóleső önérzettel kíséri ecsetvonásaidat; nem oly merészek és hatalmas arányúak azok, mint a déli testvéredé, de telvék gyöngédséggel és utánozhatatlan bájjal.

A távoli hegyek alján zöld táblákban terültek el az áldásdús szántóföldek a lányka szemei előtt, széles szalagokként indulva ki az erdő szegélyéből és végigfutva a kék völgylapályon.

Az egyes mezsgyék határvonalán ültetett gyümölcsfák köröskörül telvék a színdús virágok ezreivel, a legfiatalabb cseresznyefa-csemete éppúgy, mint a korhadt vadkörtefa egyenlően pompázik az üde, dús virágdíszben, amellyel a tavasz pazar kézzel elárasztotta – irigylésre méltó részrehajlatlansága a természetnek, amelyet mi emberek hasztalanul esdünk tőle.

Az erkély szintén dúsan el volt lepve virágokkal: jácint, gyöngyvirág és tulipán mindenfelé, az üvegajtó mindkét oldalán hatalmas vödrök állottak díszes és illatos virágcserejéssel.

Felicitas középre tolt a kis kerek asztalkát és melléje állította Cordula néni kényelmes karosszékét. Az asztalkendőt, egy kicsiny kávéfőzőt és a még elkészítendő babaruhákat szépen az asztalra rakosgatta.

Néhány perc múlva a kis főzőgép vígan sistergett és bugyogott, pompás mokkaillat tölte be a levegőt. A vénkisasszony karosszékében ült, révedezve tekintve ki a verőfényes tavaszi tájképre.

Felicitas ismét munkához látott.

– Tudod-e már néni, hogy holnap megérkezik? – kérdezé rövid szünet után Felicitas, feltűnően hangsúlyozva minden egyes szót.

– Tudom, gyermekem, olvastam a hírlapban – viszonzá Cordula néni.

E szavakkal a lap után nyúlt és hangosan felolvasta:

Hellwig tanár, a kitűnő tudós, üdülés céljából kéthavi szabadságra Tübingiába utazik.

– Hírneves ember vált belőle azóta, Tündérkém! – tette hozzá rövid vártatva.

– Nem irigylem tőle e hírnevet. Ő nem ismeri a részvétet, mely sokszor oly fájdalmassá teszi a kötelesség teljesítését... Ugyanazzal a könyörtelen érzéktelenséggel metéli éles késével keresztül-kasul embertársainak testét-lelkét egyaránt!

A vénkisasszony megütközve tekintett a leány kipirult arcába; ez a kimondhatatlan keserűséggel telt hang teljesen új és meglepő volt számára.

– Vigyázz, hogy igazságtalanul ne ítélj! – szólt pillanatnyi szünet után lassan és végtelenül szelíden.

Felicitas hirtelen feltekintett – barna szemei e pillanatban szinte feketéknek látszottak.

– A legjobb akarat mellett sem volnék képes enyhébb ítéletet mondani fölötte – viszonzá aztán. – Sokat, nagyon sokat vétett ellenem, és ezt nem tudom elfeledni soha. Nem tudnék rajta bánkódni, ha szerencsétlenség sújtaná őt, és ha csak kis-ujjamat kellene megmozdítanom, hogy elhárítsam róla e szerencsétlenséget, nem tenném meg!

– De Tündér!

– Úgy van, néni, ez a tiszta leplezetlen való!... Arcom mindig nyugodt volt, amikor hozzád feljöttem, mert nem akartam együttlétünk szűkre szabott óráit megkeseríteni. Sokszor hittél te lelkem zavartalan nyugalmában, amikor ott benn, szívem rejtekében pusztító viharok dühöngtek!... Aki eltúri, hogy naponta, nem, óránként porig alázzák, aki elhallgatja, amint szüleit gyalázzák, emléküket sárba tiporják, őket „Istentől megátkozottaknak” nevezik, akiktől ő – gyermekük – jórészt csak az ő képzeletükben létező hibáit és erkölcstelenségét örökölte, akit – bár érzi kebelében a hő vágyat, hogy magasabb szellemkörbe hatoljon fel – lépésről lépésre visszadobnak, visszarántanak a műveletlenség kátyújába csupán csak azért, mert szegény és

ennélfogva az ő szemeikben nincs joga műveltséghez, aki látja, hogy hóhérai az istenfélő igazhitűség dicsfényével övezik fejeiket, míg őt büntetlenül gyilkolják szellemileg az Úr nevében, aki mindezt átélte és szívének minden csepp vére fel nem lázadt ellene, aki mindezek után megbocsátani tud, az nem az angyalok béketűrésével bír, hanem egy gyöngé, erélytelen lélek, gyáva, rabszolgai meghunyászkodásával és méltán megérdemli sorsát!

Felicitas szilárd, erőteljesen csengő hangon mondotta el e szavakat. Bámulatatos volt, hogy mennyire tudott a fiatal leányka önmagán uralkodni, alig egy kézmozdulattal kísérte szenvedélyes szavait.

– Képtelen vagyok leírni azt a határtalan izgatottságot, amellyel már maga a puszta gondolat eltölt, hogy ismét szemben kelljen állnom azzal a megkövült arccal! – folytatá rövid szünet után. – Bizonyára ismételni fogja érzéketlen, rideg hangján mindazt, amikkel kilenc esztendőn át leveleiben ellenem vétkezett... Mint a kegyetlen gyermek, ki a fogoly madarat rövid zsinagra kötve, gyönyörrel nézi kinteljes vergődését, úgy bilincselte ő engem ehhez az iszonyú házhoz, reám nézve átokká változtatva jószívű apjának végintézkedését... Nem a kegyetlenség netovábbja-e azon bánásmód, amelyben engem kezdettől fogva részesített? Magasabb szellemi tulajdonságokkal, érző, fogékony szívvel, kifejtett becsületérzettel nekem nem volt szabad bírnom – az ő szemeikben mindez teljesen fölösleges egy komédiásporontynak. Születésemnek nagy bűnét csak úgy vezekelhetem le, ha az Úrnak az úgynevezett szolgálójává szegődöm, már tudniillik akként, amint azt ők értelmezik: egy minél korlátoltabb láthatárral bíró, saját akaratot nem ismerő érzéketlen bábbá!

– Nos, azt hiszem, hogy e tekintetben teljesen meg lehetsz nyugodva: ezt a célt már bizonyára nem érik el! – jegyzé meg Cordula néni mosolyogva. – Egyébiránt Johannes megérkezte bizonyára fordulópontra fog képezni életedben – tevé hozzá komoly hangon.

– Heves küzdelmek után, igen. Hellwigné asszony ma vigasztalt meg azzal a kijelentéssel, hogy akkor „vége szakad mindennek!”

– Akkor aztán én sem leszek többé kénytelen ismételni, amit eddigelé mondtam, hogy meg kell maradnod azon a helyen, ahová az elhunyt bácsi helyezett, hogy erkölcsi kötelességed tiszteletben tartani jótevőd akaratát, aki igyekezett sorsodat biztosítani, aki úgy szeretett, mint saját gyermekét... Akkor aztán teljesen szabad leszel és nyíltan felléphetsz a világ előtt is mint az, ami eddig titokban voltál: agg nénidnek egyetlen vigasza és ápolója. Akkor aztán nem kell többé attól tartanunk, hogy erőszakos kezek elválasztanak bennünket egymástól, ha majd azok odalent önként lemondottak

jogaikról reád.

Felicitas csillogó szemekkel tekintett fel, megragadta a vénkisasszony keskeny, kiaszott kezét és megcsókolta.

– Kérlek, néni, ne gondold rólam rosszat most, amikor mélyebb pillantást vetted benső lényembe – szólt lágyan esdő hangon. – Én szeretem az embereket és magas véleménnyel viseltetem irántuk. Erélyes küzdelmemnek, melyet a szellemi elsatnyulás ellen folytattam, jórészben azon vágy is szolgált alapjául, hogy az emberiség körében én is betölthessem helyemet és ne legyek pusztán teherhordó állat... Azért, hogy egyes emberek méltatlanul bántak velem, korántsem vádolom az egész társadalmat, még csak bizalmatlansággal sem viseltetem iránta. Arra azonban képtelen vagyok, hogy ellenségeimet szeressem és áldjam azt a kezet, amely a csapásokat méri reám. Ha mindjárt sötétnek találsz is jellememnek ezen vonását, néni, de én nem tudok rajta változtatni. És nemcsak hogy nem tudok, de nem is akarok, mert itt fekszik a hajszálnyi finom határvonal, mely a jámbor béketűrést a jellemtelen meghunyászkodástól elválasztja.

Cordula néni nem válaszolt, elhomályosult tekintetét komoran szögezte a padlóra... talán az ő életében is voltak pillanatok, melyekben egyáltalában nem, vagy csak a legnagyobb önmegadással volt képes megbocsátani...

A néni hallgatása véget vetett a párbeszédnek. Tűt és cérnát vett kezéhez és serényen hozzáláttak a munkához.

Mikorra beesteledett, együtt volt a kicsiny világpolgárnak szánt csomag. A csomag közepén jól elrejtve helyeztetett el a gondosan papírba burkolt tekercs azzal a kis tókével, amelynek elnyeréséért a szegény asztalos hiába rimánkodott az istenfélő „igazhitűeknél”, míg most minden kérés és könyörgés nélkül kapja azt meg a kiátkozott „hitetlen” kezéből.

Amikor Felicitas elhagyta a vénkisasszony lakását, már ismét visszatértek volt a ház lakói. Hallotta, amint Anna, a tanácsosné asszony leánykája, vígan kacagott és csevegett, és erős kalapácsütések zaja hangzott közelében.

A leány sietve haladt végig a folyosón. Egyszerre meglepetve állt meg megpillantván Henriket, aki egy létrán állva virágfüzéreket font egy ajtó fölé. Felicitas megjelenéskor arcán komikusan furcsa fintorgás mutatkozott, amelyen a düh, a gúny és a jókedv sajátságos vegyülékké olvadt össze, aztán még néhány hatalmas ütést mért a szerencsétlen szögek fejére, mintha nagy hajlamot érezne magában azokat pozdorjává törni, végre pedig esetlen cammogással mászott le a létráról.

A kis Anna, aki eddigelé feladata fontosságának teljes tudatában büszkén tartotta gyöngé kezecskéivel a létrát, hogy el ne essék,

rögtön meglepedkezett az önként vállalt tisztségéről és ingatag léptekkel tipegett Felicitás elé, amint megpillantotta őt, és karjával átölelte a leány térdeit, az pedig lehajolt és karjaiba vette a szegény teremtest.

– Hát nem olyan világgraszoló húhót csapnak, mintha csak lakodalom lenne holnap a házban? – dörmögött Henrik bosszúsan.
– Pedig mindössze is csak egy vendéget várnak és az az egy is olyan, mint akinek az orra vére folyik. Nem néz az se jobbra, se balra, egész nap olyan arccal jár-ke, mintha ecetet ivott volna... És nézze csak az ember, még a nefelejcsvirágfüzérre mutatott. – No, de annak a dolga, aki kötötte, az bizonyára tudja, hogy mit akar vele!

Annácska eközben átölelte a leány nyakát és orcácskájával szorosan odasimult arcához. Henrik ezt sem állhatta meg szó nélkül.

– Kérlek, Tündérmé – szólt a leányhoz –, tedd meg nekem azt a szívességet, hogy ne hurcold szüntelenül az öledben ezt a kis szörnyeteget, hiszen nincs abban egyetlen egy csepp egészséges vér sem, és ki tudja, hátha mégis ragadós?

Felicitás átölelte a vézna gyermekalakot és benső szánalommal telten ölelte kebelére. A gyermek megszeppenve Henrik haragos tekintetétől, a leány ruháiba rejté el rút kis arcát, csak fürtös fejcskéje volt látható: a fiatal leányka a kiseddel karján e percben a megtestesült madonnakép vala.

Már megnyíltak ajkai, hogy korholó választ adjon Henrik gyöngédtelen szavaira, amidőn a füzér övezte ajtó egyszerre felnyílt, hihetőleg csak betámasztva volt, mert lassankint önmagától feltárult, a folyosón állók szabadon pillanthattak be a szobába. Valóban úgy látszott, mintha egy ifjú menyasszony ünnepélyes fogadtatására készülnének; a szoba egyetlen ablakának deszkáján virágvázák voltak sorba állítva, és a tanácsosné asszony épp e pillanatban készült el vele, hogy egy hosszú virágfüzért helyezzen el kecses kanyarulatokban az íróasztal fölötti falon. Néhány lépést hátrált, hogy művének benyomását jobban tanulmányozhassa, miközben véletlenül megfordult és megpillantotta künn a folyosón a fent leírt csoportot. Lehet, hogy neki is feltűnt a madonnával való hasonlatosság, annyi azonban kétségtelen, hogy tetszését semmi esetre sem nyerte meg a látvány, mert szemöldökeit kedvtelenül ráncolta össze és az ajtó felé mutatva néhány szót szolt cselédjének, aki a bútorokat húzogatta végig egy nagy törlőronggyal.

A szobalány sietett ki a folyosóra.

– Nem jössz be mindjárt, Anna! – kiáltott rá a gyermekre. – Minek engeded, hogy mindenki az ölébe vegyen?...

Aztán Felicitáshoz fordult:

– A nagyságos asszony egyáltalában nem szereti – szólt lenézően

–, hogy Annácska akárkivel is megbarátkozzék és magát dédelgetni vagy csókolni hagyja, azt mondja, hogy az nem egészséges a gyermekeknek!

Azzal elvette tőle a gyermeket, a földre tette és kezénél fogva bevezette a szobába, bezárva maga után az ajtót. Annácska keserves sírása még onnan is kihallatszott.

Henrik fogait csikorgatta tehetetlen dühében.

– Istenem, hát még ezek is emberek! – dohogott magában, amint a lépcsőn lefelé tartott Felicitas oldalán. – Látod, Tündérmém, ez a jutalmad a jószívűségedért! Ezek a gögös, felfuvalkodott emberek azt hiszik, hogy nekik még a nyavalyáik is éppoly előkelőek, mint ők magok, és a magukfajta szegény embernek örülnie kell, ha egészséges kezeivel csak megérintheti is az ő csenevész tetemüket.

Felicitas szótlanul lépdelt a haragvó mindenestől mellett, nem válaszolt heves kifakadásaira.

Amint leértek a tornácra, egy kocsis jött végig sebes vágta-tással a vásártéren, a kapu előtt állt meg. Még mielőtt Henrik az ajtóhoz ért volna, már egy erőteljes kéz nyomása alatt feltárult. A tornác már meglehetősen homályos volt, csak a körvonalakból lehetett sejteni, hogy a belépő egy erőteljes, köpcös férfialak.

Néhány gyors lépés és az ismeretlen a lakószoba ajtajánál állott, amelyet e pillanatban belülről kinyitottak. Hellwigné asszony ajkairól a meglepetés felkiáltása hangzott, majd e száraz hangon mondott szavak: „Most az egyszer nem voltál pontos, Johannes. Mi csak holnapra vártunk!” voltak hallhatók, aztán az ajtó ismét bezárult, és csak a künn álló kocsis és egy finom szivar illatos füstje mutatták, hogy valóban vendég érkezett.

– Ő volt az! – susogá Felicitas dobogó szívére szorítva kezét.

– No, most kezdődik a komédia! – dörmögé Henrik, de hirtelen elhallgatott és hallgatózva tekintett a lépcsőház felé.

Gyorsan futó lépések nesze hangzott felülről. A tanácsosné asszony rohant le szinte szédítő gyorsasággal a lépcsőkön, szőke hajfürtjei csak úgy röpködtek utána, a fehér ruha mintegy felhőbe burkolta a repülő alakot. Rózsát és a nehézkesen lépdelő gyermeket messze maga mögött hagyva benyitott a szobába.

– No lám, Tündérmém, most már legalább tudjuk, hogy mit jelentsen a nefelejcs ott az ajtó fölött! – szólt fanyar mosollyal Henrik, aztán kiment az utcára, hogy átvegye a vendég málhait.

XII.

Másnap korán reggel Felicitas felhasználta a legelső alkalmat, hogy észrevétlenül felsurranhasson Cordula nénihez értésére adandó, hogy Henrik pontosan eljárt megbízatásában a szegény asztaloséknál.

A második emelet folyosóján Henrik jött vele szemközt. Elégedett mosoly játszadozott a derék mindenek ajkai körül és szemhunyorogva mutatott az ajtóra, amelyet tegnap virágfüzérékkel díszített fel. A sok virág ott hevert egymásra dobva nagy halomban a földön, a folyosó fala mellett különféle virágvázák voltak sorba állítva.

– Csak láttad volna, hogy miképpen repült le a sok cifraság! – magyarázgatá Henrik suttogva. – Nem telt bele több egy percnél, és az egész limlom itt hempergett a földön, még a nefelejcs virág is! Éppen arra értem oda, amint a létrán állva folytatta a nagy pusztítást.

– Kicsoda?

– Ki? Hát a tanár úr... Nagyon mérges lehetett, mert biz' ugyancsak odaszögeltém ám azt a cifra micsodát, emberségesen meg kellett dolgoznia, amíg valamennyit le tudta tépni!... Hanem képzeld csak Tündérmé: amint „jó reggelt” kívántam neki, hát egész barátságosan kezét nyújtott, nem győztem eléggé csodálkozni fölötte!

Felicitas megvetőleg biggyesztette fel ajkait, szólni akart valamit, de e percben az ajtóhoz közeledő léptek zaja hangzott ki a szobából, mire a leány gyorsan sietett tova a homályos folyosón.

Mikor később a vénkisasszonytól visszatérve lefelé haladt a lépcsőn, az első emeletről a tanácsosné asszony szelíden panaszos hangja hatolt fel hozzá.

– Oh, azok a szegény ártatlan virágok! – szólt bánatos, lágysz hanglejtéssel.

– De hogyan is tudtál ilyesmit cselekedni, Adél? – hangzott a válasz mély, férfias hangon. – Jól tudod, hogy utálok az ünnepeltetésnek és tömjénezésnek minden nemét!

Ugyanaz a hideg hang volt ez, amely évek előtt oly kiolthatatlanul visszataszító benyomást gyakorolt Felicitas kedélyére, csak hogy most férfiasabban és a rosszallás kifejezésével hangzott.

Felicitas óvatosan áthajolt a lépcsőkorláton és szinte félve, visszafojtott lélegzettel tekintett le.

A gyűlölt alak lassan haladt le a lépcsőn, gyöngéd óvatossággal vezetve Annácskát kezénél fogva. Megjelenésében semmi sem volt felfedezhető, ami összhangzásban lett volna tanári voltával. Az ösztudományoknak ezen képviselői a leányka szemében eddigelé mindig az előkelőség és magasztosság dicsfényével valának övezve, itt azonban hasztalan kutatott ezen tulajdonságok külső jelei után. Az ifjú Hellwig erőteljes, köpcös termettel bírt, mozdulatai szögletesek valának, biztos magatartása legkevésbé sem volt előkelőnek nevezhető; fellépésében volt valami, ami a makacsságig menő szilárdságra és az udvariasságnak teljes hiányára engedett következtetni. Aki e merev nyakat látta, önkéntelenül is meg volt győződve arról, hogy az meghajolni senki előtt nem képes. Feje még kevésbé volt alkalmas arra, hogy ezen benyomást enyhítse. Egy pillanatra feltekintett, és Felicitas tisztán kivehette szépnek egyáltalában nem mondható arcvonásait, amelyeket valaha Szent

Jánoséhoz tartott hasonlóknak. Úgy találta, hogy azok kifejezése most sem árul el több jóakaratot, mint első találkozásukkor. Sűrű, göndör, vörösesszőke szakáll fődte állát és orcáit, leérve majdnem a mellig, bozontos szemöldökei között, amelyeket e percben az iménti jelenet utóhatása alatt sötéten ráncolt össze, mély redő húzódott végig. És mindezeknek dacára ez a legkevésbé sem előkelő és megnyerő külső bírt valami tiszteletet gerjesztő hatással a nézőre a férfias erő és határozott, hajthatatlan akarat folytán, amely elvitathatatlanul kifejezésre jutott minden mozdulatában.

Egyszerre csak lehajolt a nehézkesen haladó gyermekhez, és karjaiba vette.

– Jöjj az ölembe, majd elviszlek – szólt hozzá. – Szegény lábacskaidnak nehezükre esik a lépcsőmászás.

Felicitas meghökkenve hallgatta e szavakat. Hiszen ez bámulatra méltó gyöngéden és részvétteljesen hangzott!

„Különbén ez természetes, hiszen ez a gyermek nem komédiásfajzat!” – gondola magában, miközben szívét kimondhatatlan keserűség töltötte el.

A délelőtti órákban szokatlanul zajos volt az egyébkor oly csendes ház, a csengettyű majdnem szakadatlanul csilingelt az ajtó fölött. Mint mindenütt, úgy itt is akadtak elegenden, akik szerettek hírneves emberek dicsfényének rájuk eső sugaraiban sütkérezni, nem fontolván meg, hogy e sugarak még kirívóbban tüntetik fel saját semmiségüket.

A ház urai azonban kétségkívül mielőbb át akartak esni a dolgon. Alighogy az ebédet elköltötték, Henrik nyitott be a konyhába, figyelmesen végigjáratta tekintetét Felicitas öltözékén, a sötét ruhaujjról egy kis lisztport vert le és bizonytalan hangon

megszólalt:

– Ott oldalt felbomlott kissé egy hajfürt, hozd rendbe Tündérmém, mert tudod, hogy annak odabenn nem szabad ilyesmit észrevennie... Oda, kell menned hozzájuk a megboldogult urunk szobájába, ott vannak összegyülekezve... no, no, azért ne ijedj meg! Hiszen egészen halvány lettél. Csak bátorság, Tündérmém, oda se neki! A fejedet csak nem haraphatja le!

... Felicitás belépett a megboldogult Hellwig egykori szobájába. A vér még mindig nem tért vissza orcáiba, ami arcának kísérteties haloványságot és mozdulatlanságot kölcsönzött.

Hellwigné asszony ezúttal is az ablak közelében ült karosszékén, éppen úgy, mint kilenc évvel ezelőtt, azon az emlékezetes reggelen. Mellette háttal fordulva az ajtónak és hátul keresztbe tett karokkal állott az, aki az elhagyott árvát zsarnoki önkénnyel örökös szolgaságra akarta kárhoztatni, aki soha meg nem tűrte a legcsekélyebb letérést sem arról az útról, amelyet ő szabott eléje, és akinek büntető keze még messze távolból is kérlelhetetlenül sújtotta őt, anélkül, hogy valaha megkérdezte volna tőle: „Bűnös vagy-e?”

Igaza volt a leánykának, amikor félt az első találkozástól, mert most, amikor a tanár gyűlölt alakja előtte állt, érezte, hogy az elkeseredésnek, a méltatlankodásnak leküzdhetetlen érzése erőt vesz kedélyén, pedig teljes tudatával bírt annak, hogy sohasem volt oly nagy szüksége higgadtságra és önuralomra, mint most, a döntő pillanatban.

– Itt van Karolina – szólalt meg Hellwigné asszony.

A tanár megfordult, arca élénk meglepetést árult el. Hihetőleg sohasem jutott eddigelé eszébe, hogy a kis komédiáslány, aki kilenc év előtt ugyanezen helyen oly illetlenül viselkedett, időközben meg is növekedhetett. Arra meg éppenséggel nem lehetett elkészülve, hogy nyugodtan meg tudjon állni előtte. És íme, most egy felnőtt, sudár leány áll vele szemben büszkén, egyenes magatartásban, habár földre szegezett tekintettel.

Néhány lépest tett a leány felé és jobb karjával egy mozdulatot tőn – talán kezét akart neki is nyújtani, mint Henriknek? A leány szíve elfacsarodott erre a gondolatra, ujjai görcsösen görbültek befelé és karjai szorosan odasimultak karcsú alakjához. Hirtelen felemelte szempilláit és jéghideg tekintetet vetett a tanárra, így tekinthet a halálos kimenetelű párbajra készülő vívó ellenfelének szemébe.

Természetesen a tanár figyelmét sem kerülhette el a feltűnően ellenséges viselkedés, önkéntelenül hátrált néhány lépést és tetőtől talpig élesen végigmérte a leányka alakját.

E pillanatban kopogás hangzott az ajtón és rögtön reá a tanácsosné asszony szőke fürtű szép feje tűnt fel az ajtónyílásban.

– Szabad? – kérdezé mosolyogva, behízelt hangon és mielőtt még a tanárnak ideje maradt volna a válaszra, már be is lépett volt a szobába.

– Úgy veszem észre, hogy éppen jókor jövök a végtárgyalásra. Most hihetőleg át fogja látni, kedves Karolina, hogy még más embernek is van akarata, nem csak önnek, és a szegény Wellnernek most már nem sokáig kell várnia!

– Kérlek, Adél, légy szíves a dolgot teljesen Johannesre bízni! – szólt közbe Hellwigné asszony kedvetlenül.

– Nos, hát maradjunk meg ennél a pontnál – vette át a szót a tanár. Karjait mellén keresztbe tette és egy asztalhoz támaszkodott, aztán Felicitashoz fordult.

– Lesz oly szíves okát adni annak, hogy miért vonakodik Wellner úr megtisztelő ajánlatát elfogadni?

Nyugodt, szenvedélytelen tekintete fürkészőleg irányult a leány arcára.

– Mert megvetéssel viseltetem a nyomorult képmutató iránt, aki a jámbor istenfélelem örve alatt igyekszik leplezgetni kapzsiságát és zsugoriságát – viszonzá a leány szilárdan és határozottan. Tudta jól, hogy az ellene intézett támadást csak rendületlen szilárdság és a valónak kíméletlen feltárása mellett lesz képes visszaverni.

– Teremtő Isten, ki hallott valaha ily vakmerő rágalmat!

– kiáltott fel a tanácsosné. Méltatlankodva csapta össze fehér kezeit és szemeit mintegy váddal telten emelte ég felé.

Hellwigné asszony rövid, bántó kacajban tört ki. Aztán fiához fordult.

– Íme, Johannes, most ismét előttünk fekszik egy újabb bizonyítéka úgynevezett gyámleányod szeretetre méltó modorának! – szólt hozzá. – Éles nyelve mindig készen áll arra, hogy megvetést, lenézést hangoztasson mások iránt. Óh, énelőttem ez már megszokott dolog!... Végezz vele gyorsan, kérlek! Szépszerével mit sem fogsz nála elérni, nekem pedig semminemű kedvem nincs, hogy sokáig eltűrjem, amint fülem hallatára rágalmaznak tisztességes úriembereket, akik mindenkor szívesen látott vendégei házamnak.

A tanár nem válaszolt. Mialatt kezével – meg kell adni, hogy rendkívül szép, keskeny kezei voltak – hosszú szakállát simogatta, tekintete folyamatosan a tanácsosné alakján csüggött, aki még mindig úgy állt ott, mint egy ájtatoskodó szeráf. Úgy látszik, mintha egyedül csak a fiatal özvegy szavai jutottak volna el füléig, ajkai körül a rángásnak egy neme volt észlelhető – de hogy mire gondolt, azt ugyan senki ki nem olvashatta volna e sajátságos arcvonásokból.

– Hiszen te, úgy látszik, bámulatra méltó haladást tettél ittléted

rövid ideje alatt a jellemek tanulmányozásában, Adél!

– szolt végre. – Ha valaki feljogosítva érzi magát arra, hogy ily határozottsággal lépjen fel védőügyvédként...

– Az Isten szerelmére kérlek, Johannes – vágott szavába élénken a tanácsosné –, csak nem gondolod tán, hogy valami személyérdek... hirtelen elhallgatott, és arcán élénk pír jelentkezett.

Most már határozottan gúnyos kifejezés csillant fel a tanár szemeiben, amelyeknek tekintete még mindig a szép nőre volt irányozva.

– A néninél megfordulni szokott hölgyek nézete teljesen egyező abban, hogy Wellner tetőtől talpig becsületes ember – tette hozzá néhány másodpercnyi szünet után mintegy mentegetőzve a tanácsosné. – A misszió céljaira szánt pénz mind az ő kezén fordul meg, és a hívők teljes bizalommal viseltetnek iránta.

– És te természetesen vaktában meg mernél esküdni a más emberek nézetének helyes voltára – szolt közbe a tanár röviden véget vetve a párbeszédnek.

Aztán Felicitashoz fordult.

– Én nem ismerem az illetőt – mondá –, és így nem ítélném meg, hogy mennyiben alaposak a vádak, amelyeket ön ellene emel.

– Johannes! – vágott szavába Hellwigné asszony indulatosan.

– Kérlek, anyám, hagyjuk a bővebbi fejtegetéseket későbbre, majd ha magunkra maradunk – szolt a tanár nyugodtan és csitítólag. Majd ismét Felicitashoz intézte a szót.

– Kényszeríteni, természetesen, nem fogja önt senki – szolt hozzá. – Edd igeié ugyan megtagadtam öntől azon jogot, hogy bármely ügyben is önállóan hozhasson határozatot, először is azért, mert teljes tudatában voltam annak, hogy oly vezetés alatt áll, amely feltétlen bizalmamra jogosan tarthat igényt, másodsor meg azért, mert az ön jelleme nagyon is hajlandó veszélyes túlzásokra és fellázad minden ellen, amit mások, az ön javát célozva, tesznek... Férjhezmenetelének kérdésében azonban megszűnik ezen hatalmam ön felett. Megvallom különben, hogy bizonyos tekintetben igazat kell adnom önnek: ön fiatal, Wellner úr pedig, amint említeni hallottam, már előrehaladott korban van – ez hiba. A második akadályt a társadalmi állásuk közti különbségben találom: egyelőre csak eltekintend valahogy az ön származása fölött, későbbben azonban annál biztosabban beáll a visszahatás. Az egyensúly megingatása a társadalomban mindenkor meg szokta magát bosszulni.

Hát biz' ez igen okosan hangzott: okosan és – szívtelenül. E percben ugyanaz volt, aminek leveleiben mutatkozott, azon levelekben, amelyek a bennük foglalt utasításokban sohasem tévesztették szem elől a komédiásleány alacsony származását.

Felicitas ajkai körül keserűséggel teljes mosoly játszadozott.

A tanár elhagyta eddigi helyét és egészen közel lépett hozzá.

– Sok bajt okozott ön már nekünk – szólt hozzá felemelve mutatóujját. – Ön sehogy sem tudta, és mint feltételeznem kell, nem is akarta, anyám meglegedését kiérdemelni... A dolog ilyenén állása mellett, azt hiszem, önre nézve is aligha tűnik fel kívánatosnak, hogy továbbra is e házban tartózkodjék.

– Legszívesebben venném, ha rögtön távozhatnám.

– Nem kételkedem benne, legkevésbé sem. Elég érthető jeleit adta ön mindig annak, hogy elviselhetetlennek találja a szigorú, de igazságos felügyeletet, amelynek házunkban alá van vetve.

A tanárnak eddigelé oly higgadt hangjába az ingerültségnek egy árnyalata vegyült, amint folytatá:

– Minden igyekezetünk kárba veszett az ön nyugtalan szellemével szemben... Jól van hát, legyen meg az ön akarata. Előbb azonban, hogy a reám ruházott feladatnak minden irányban megfeleljek, kísérletet fogok tenni arra nézve, hogy hozzátartozóit feltaláljam.

– Ezelőtt más nézetben voltál e tekintetben – szólt közbe Hellwigné asszony gúnyosan.

– Amint láthatod, anyám, nézetem az idők folyamán megváltozott – viszonzá nyugodtan a tanár.

Felicitas hallgatagon tekintett maga elé. A leányka nagyon jól tudta, hogy a lépések ez irányban nem fognak célhoz vezetni. Cordula néni már rég megelőzte volt a tanárt. Körülbelül négy évvel ezelőtt már megjelent az összes lapokban egy felhívás, mely D’Orlowskyt és elhunyt nejének rokonait jelentkezésre szólította fel, azonban a felhívás eredménytelen maradt: mindeddig nem jelentkezett senki.

A leánynak természetesen nem volt szabad erről szólnia, nehogy a vénkisasszonnyal való viszonya kitudódjék.

– Még ma meg fogom tenni a kellő lépéseket – vette át a tanár ismét a szót. – Azt hiszem, hogy kéthavi határidő elegendő lesz arra, hogy végére járjanak a dolognak... Addig ön gyámságom alatt marad, és anyám parancsainak lesz alárendelve. Ha azonban ez idő alatt rokonai közül senki sem volna fellelhető – és tartok tőle, hogy nem lesz –, akkor...

– Akkor a kitűzött határidő után kérni fogom, hogy visszanyerjem szabadságomat! – vágott szavába gyorsan Felicitas.

– De ez már mégiscsak sok! – kiáltott fel a tanácsosné asszony megbotránkozva. – Hiszen ön tökéletesen úgy beszél és viselkedik, mintha a keresztény felebaráti szeretet e hajlékában agyongyötörték és keresztre feszítették volna önt!... Iszonyú hálátlanság!

– Ön tehát azt hiszi, hogy nélkülözhetni fogja további

támogatásunkat? – szólt a tanár anélkül, hogy a fiatal özvegy kifakadásait figyelmére méltatta volna.

– Köszönöm. Nem tartok igényt rája.

Néhány másodpercnyi szünet állt be, amelyet a tanár hangja szakított félbe.

– Jól van. Legyen úgy. Két hó múlva tehet ön, amit jónak lát – szólt határozott hangon.

Aztán elfordult és az ablakhoz lépett.

– Mehetsz! – fordult Hellwigné asszony a leányhoz.

Felicitas távozott.

– Tehát még nyolcheti küzdelem! – susogá a leányka, amint végighaladt a tornácon... – Nyolcheti küzdelem: életre-halálra.

XIII.

Három nap telt el a tanár megérkezése óta, e három nap teljesen felforgatta a vén ház megszokott egyhangúságát, Felicitásra nézve azonban sokkal nyugodalmasabban folyt le, mint hitte volna. A tanár ügyet sem vetett rá, úgy látszott, hogy az első napon lefolyt tárgyalás után nem volt szándékában véle további értekezésekbe bocsátkozni.

Felicitas szabadabban lélegzett, de mindazonáltal – sajátságos jelenség – sohasem érezte magát annyira sértve és porig alázva, mint épp most... A tanár már ismételten találkozott vele a tornácon, de mindig elment mellette, mintha észre sem venné őt – igaz, hogy mindannyiszor mogorva és kedvetlen vala és arckifejezése haragos volt, ami egyáltalában nem tette őt szebbé.

A tanár kedvetlenségének megvolt a maga oka: Hellwigné asszony ugyanis, fiának minden kérése és tiltakozása dacára is, mindannyiszor felküldött érte azon üzenettel, hogy jöjjön le a lakószobába, valahányszor egyik-másik ismerősük ellátogatott hozzájuk, hogy a tanárt láthassa. Ilyenkor kénytelen-kelletlen lejött ugyan, de a társalgásban vajmi csekély részt vett és egyáltalában igen tartózkodó, rideg magaviseletét tanúsított.

Jöttek azonban naponta tömegesen oly látogatók is, akiket Henrik egyenesen a másodemeleti szobába utasított: segélyt kereső betegek, gyakran ütött-kopott külsejű, szegényes alakok, akiket Friderika egyébkor minden habozás nélkül menten kikergetett volna: most azonban, a vén szakácsné bosszúságára és – ha jól kutatjuk a dolgot – hát bizony Hellwigné asszonynak tetszése és akarata ellenére is, egész bátorságosan mentek fel az előkelő ház hófehérre sikált lépcsőin, és odafenn kivétel nélkül bebocsáttatást nyertek.

A tanár különösen a szemgyógyászat terén bírt kiváló hírnévvel: sikerült neki néhány esetben oly mérvű szembaj meggyógyítása, amelyeknél elismert szaktekintélyek kizártnak jelentették ki a siker lehetőségét. Így történt, hogy a még fölötte fiatal tudós nevét szárnyaira kapta a hír és helyet biztosított neki a tudomány legfényesebb képviselői között.

Hellwigné asszony Felicitast bízta meg fia szobájának kitakarításával és rendben tartásával. A szűk helyiség egész változáson ment át, amióta lakót kapott: azelőtt meglehetősen kényelemmel volt bútorozva, most ellenben feltűnően hasonlított egy karthauzi zárkájához. A tarka kartonfüggönyök ugyanazon

elbánásban részesültek, mint a virágfüzerek: a tanár saját kezűleg szedte őket le, mert a szobát elsötétítik. Néhány kezdetleges kivitelű, de annál rikítóbb színekben pompázó csatakép szintén eltűnt a falakról, ellenben egyszerre csak egy igen régi kis acélmetszet tűnt fel a tanár íróasztala fölött a falon; a régi, ütött-kopott keretbe foglalt képecske, mely eddigelé az előterem egyik legsötétebb zugában lógott búsan és elhagyatva, valóságos remeke volt az acélmetszésnek – egy szép, fiatal anyát ábrázol, aki fázó gyermekét prémes bársonybundájába takargatja. A pamlag előtt álló asztal gyapotterítője és néhány hímzett párna szinte száműzve lőn, mert magokba szedik a port. A pohárszéken állott porcelánalakok helyén most a tanár könyvei sorakoztak szorosán egymás mellett, a legszebb rendben. A könyveken sehol egy behajtott lap, a bekötésen sehol egy lekopott sarok dacára annak, hogy igen gyakran forogtak kézben. A könyvek kivétel nélkül igénytelen külsővel bírtak, bekötésük szinte megfelelt a különféle nyelvek egyikének – a latin nyelven írottak színe szürke volt, a németeké barna és így tovább.

– Éppen így szeretné az emberek szellemét is születésük szerint osztályozni – gondolta magában keserűen Felicitas, mikor először pillantotta meg a sűrű könyvsorokat –, és jaj annak, aki elég vakmerő, hogy más színt óhajtsa, mint amilyent ő szánt neki!

Reggelenként anyja és a tanácsosné asszony társaságában kávézott a tanár, reggeli után azonban szobájába vonult vissza és délig dolgozott. Az üveg bort, melyet Hellwigné asszony mindjárt megérkeztek első napján felküldött volt, visszautasította, ellenben elrendelte, hogy mindig egy kancsó friss víz álljon íróasztala közelében. Úgy látszik, hogy nemigen szereti mások szolgálatait igénybe venni; sohasem használta a csengettyűt, ha a víz már nem volt eléggé friss, fogta a kancsót, lement az udvarba és újra megtöltötte azt.

A negyedik nap reggelén levelek érkeztek a tanár számára. Henrik a városban járt dolgai után, minélfogva Felicitas küldetett fel a levelekkel. Habozva állt meg az ajtó előtt: a szobából idegen hangok hallatszottak ki, egy asszony beszélt odabenn a tanárral.

– Böhm orvos úr tett már előttem említést fiának szembajáról – hangzott a tanár válasza szokatlanul nyájas hangon –, meg fogom őt vizsgálni.

– Oh, nagyságos tanár úr... nem is merem remélni, hogy olyan nagy hírnevű ember...

– Hagyja ezt abba! – vágott szavába a tanár oly nyersen, hogy az asszony ijedten hallgatott el. Majd ismét enyhébben hangzott ajkairól:

– Holnap felkeresem önöket és megnézem a beteget.

– De kérem alázatosan... mi szegény emberek vagyunk, az idők rosszak... a kereset csekély...

– Hallja, jó asszony – szakítá félbe ismét szavait a tanár türelmetlenül –, ezt már harmadszor ismétli előttem, amióta itt van!... Menjen szépen haza és ne töltesse velem hiába az időt... Megmondtam már, hogy segíteni fogok a bajon, ha tudok... Isten áldja meg!

Az asszony végre kijött a szobából, Felicitas pedig nyomban belépett.

A tanár az íróasztalnál ült, tolla ismét gyorsan szántott végig az előtte fekvő papírlapon. Mindemellett nem kerülte el figyelmét a leányka belépte; anélkül, hogy munkájából föltekintett volna, bal kezével a levelek után nyúlt.

Felicitas kifelé indult, miközben a tanár a levelek egyikét felbontotta.

Ki szokta ezt a szobát takarítani? – szólalt meg egyszerre, félig-meddig már a levél olvasásába merülten.

– Én – viszonzá a leány megállva.

– Ez esetben kérem kell ont, hogy a jövőben íróasztalommal kissé figyelmesebben bánják. Már az is igen kellemetlenül érint, ha egy könyvet csak a helyéről is elmozdítanak, most pedig éppenséggel meg sem tudok egyet találni.

Felicitas az asztalhoz lépett, amelyen néhány halomban különféle könyvek feküdtek.

– Mi a könyv címe? – kérdezé nyugodt hangon.

A tanár komoly arcán halvány mosoly futott végig. Az orvos dolgozószobájában kissé vakmerően hangzott ez a kérdés egy fiatal, tanulatlan leány ajkairól.

– Aligha fogja megtalálni, a könyv francia szerző műve: Cruveilha: *Anatomie du système nerveux*. A cím a hátlapra van nyomtatva.

Újra jelentkezett arcán az iménti futó mosoly e szavaknál.

Néhány másodperc múlva Felicitas átnyújtotta néki a kívánt könyvet, mely félig elrejtve feküdt több francia mű között.

– Itt van a keresett könyv – szólta a leány. – Bizonyára ott feküdt most is, ahová utolszor tette... én részemről sohasem nyúlok a könyvekhez.

A tanár bal kezével az asztalhoz támaszkodott, gyorsan megfordult a leány felé és fürkészőleg tekintett arcába.

– Ön ért franciául? – kérdezé nyersen és erős hangnyomattal.

Felicitas meghökken: elárult valamit, amit nem lett volna szabad elárulnia.

Persze, hogy értett franciául: nemcsak értett, de szépen, folyékonyan beszélt is – a vénkisasszonynak kitűnő oktatási

rendszere volt. Feleletet kellett adnia a kérdésre – határozott feleletet. Az acélszürke szemek átható tekintete meg nem szűnt arcát kémlelni, érezte, hogy e tekintettel szemben nem lehet hazudni. Igazat kellett válaszolnia.

– Oktatást nyertem a francia nyelvből – viszonzá némi habozás után.

– Ah, igaz! Emlékszem, hogy kilencéves koráig tanulta, és aztán valami megragadt belőle – szólt a tanár tenyerével homlokát dörzsölgetve.

Felicitas hallgatott.

– Ez volt az a szerencsétlen szirt, amelyen nevelési rendszerünk hajótörést szenvedett – folytatá a tanár. – Gyermekkorában mindenféle bogarakkal tömték tele kedélyét, és mert anyám és én egészen más nézeteket vallottunk e tárgyban, hát ön persze gyűlöl bennünket, kínzóinak és tudj’ Isten, mi mindennek néz bennünket, nemde?

Néhány másodpercnyi benső küzdelmen ment át a leány kedélye, végül is győzött az elkeseredés. Elhalványult ajkairól hidegen hangzott a válasz:

– Igen. És teljes joggal!

A tanár sűrű szemöldökei egy pillanatig sötét ráncokba húzódtak össze a válasz hallatára, de talán eszébe jutottak azon, az orvos életében nem éppen ritka esetek, amikor egyik-másik türelmetlen, izgatott betegének heves kifakadásait hallgatagon kellett eltűrnie. Nézete szerint az előtte álló leány is betegségben szenvedett, ha mindjárt nem is testileg.

Hihetőleg e gondolat volt az, mely lehetővé tette neki, hogy egészen higgadt hangon válaszolhasson a leánynak.

– Ha valaha a konokság vádjával illettem volna önt, úgy e vádat ezennel ünnepélyesen visszavonom. Ön őszinte, nagyon is őszinte! Különbözn tudni fogjuk kedvezőtlen ítéletének súlyát elviselni.

Újra a levél után nyúlt, Felicitas pedig távozott. Amint a nyitott ajtó küszöbén állott, a tanár önkéntelenül még egy pillantást vetett utána. Künn a verőfényes nyári nap sugarai töltötték be az előcsarnokot; a sötétebb szobában lévő leányalak oly benyomást tett a szemlélőre, mint egy élethű festmény aranyalapon. Termete még nem volt oly telt, még nem bírt ama kerekdedséggel, mely a teljesen kifejlett női szépség fogalmától elválaszthatatlan. Lágú körvonalai azonban minden mozdulatnál leírhatatlanul kecses ruganyosságot és simulékonyságot árultak el... Haja sem volt mindennapi. Rendesen gesztenyeszínűnek látszott, ha azonban – mint például e percben – a napnak akár csak egy sugára érte, rögtön aranysárga zománcban csillogott. Legkevésbé sem hasonlított ama selyemfinomságú, majdnem a földet érő hajhoz, melyet évek előtt bámulva

látott a közönség a komédiásnő ragyogó sisakja alól aláömleni. Felicitas haja meglehetősen rövid, de annál sűrűbb és tömöttebb volt, amelynek hullámai sehogy sem akartak megférni az egyetlen vastag hajfonatban, melyet hátul feltűzve viselt. Egyes hajfürtök folytonosan lerázták magukról bilincseiket és beárnyékolák – mint éppen most is – a hófehér nyakat.

A tanár ismét munkához látott, azonban gondolatmenetét, melyet előbb az asszony látogatása, majd meg Felicitas belépte zavart meg, nem bírta többé a rendes mederbe terelni.

Bosszúsan dörzsölte homlokát, aztán egy pohár vizet ivott – mindhiába. Végre is türelmét veszítve az asztalra dobta a tollat és kalapját véve távozott, kedvetlenül dörögve valamint a folytonos zavarásról, amelynek ki van téve.

Végighaladva a tornácon benyitott egy percre a lakószobába.

– Kérek anyám, ne küldd fel többé hozzám azt a leányt megbízatásokkal. Engedd azokat át Henriknek. Ha olyankor éppen nem találna itthon lenni, hát várhatok én egy kissé.

– Látod – kiáltott fel Hellwigné asszony diadalmaskodva –, te már háromnapos itthon tartózkodásod után nem akarod többé látni azt az ellenszenves arcot, engem pedig arra kárhoztattál, hogy kilenc álló esztendőn át megtűrjem őt körülöttem!

Johannes nem válaszolt, csak vállán rántott egyet, aztán távozni készült.

– Teljesen megszűnt a polgári iskolába való beléptével a magánoktatás, melyben a leány atyám haláláig részesült? – kérdezte az ajtónál még egyszer visszafordulva.

– Nem értem, hogy hogyan intézheted hozzám e kérdést, Johannes! – szólt Hellwigné asszony bosszankodva. – Azt hiszem, hogy eléggé kimerítően írtam leveleimben erre nézve, sőt ha jól tudom, személyesen is elmondtam, amikor nálad valék Bonnban... A könyvek eladattak, a füzeteket pedig rögtön a tűzbe dobtam.

– És kikkel érintkezett azóta?

– Kikkel érintkezett?... Hát ha jól vesszük, csak Henrikkel és Friderikával. Hiszen ő maga volt az, aki így akarta.

Az a kegyetlen, kaján vonás jelentkezett ismét az özvegy arcán, amely felső ajkát kissé felhúzta és fogainak egyikét láthatóvá tette.

– Természetesen képtelen valék magamat rászáni, hogy vele egy asztalnál egyem és őt szobámban megtűrjem – folytatá rövid szünet után. – Először is azért, mert éveken át ő képezte a válaszfalat, mely köztem és atyád között állt, másodsor meg tapasztalnom kellett, hogy napról napra büszkébb és dacosabb lesz. Egyébiránt kiszemeltem számára egy-két tisztességes leányt, hogy azokkal barátkozzék, valamennyien igazhívó kézműves családokból származtak és jó keresztény nevelésben részesültek. De hiszen

tudod, hogy hallani sem akar róluk kijelentvén, hogy azok valamennyien képmutatók és több effélék... Csak türelem, majd látsz te még egyebeket is az alatt a nyolc hét alatt, amelyeket magad akasztottál a nyakadba.

A tanár elhagyta a házat és messze sétára indult.

Ugyanazon nap délutánjára Hellwigné asszony néhány hölgyet – nagyjából idegen fürdővendégeket – várt magához kávéra. Az uzsonna a kertben volt megtartandó, és miután Friderika kissé rosszul érezte magát, Felicitas küldetett a kertbe, hogy a szükséges előkészületeket tegye. Rövid idő kellett hozzá, hogy a gyors kezű, ügyes leányka elkészüljön teendőivel. A kavicsal behintett, tág porondon, magas taxusfal árnyékában állott a csinosan felszerelt kávéasztal, a kerti ház konyhájában vígan forrt és bugyogott a forró víz. A leányka a ház egyik nyitott ablakánál állt, fájó visszaemlékezésekbe merülten tekintett ki a kertbe.

Odakünn üdén és buján zöldellt, virágzott és illatozott minden, a csendes, tiszta, kék légből, mintha sohasem tépte volna meg az ágakat a pusztító őszi szél dühöngése, mintha sohasem vonta volna be a dermesztően hideg tél öldöklő jégkristályaival a hervadt virágbokrokot. Éppen így virultak és illatot leheltek a bokrok és virágágyak évekként ezelőtt, amikor még az ő jótevőjének tekintete is gyönyörködhetett bennük, az övé, akinek melegen érző szíve már rég porladozik, az övé, aki sohasem habozott segílyre mindenkor kész kezét nyújtani annak, aki arra rászorult – fakadó virágbimbónak és sínylődő embertársainak egyaránt... És íme, a természet most is csak úgy mosolyog a hideg, részvétlen emberek arcába, mint valaha reá, és az élők már rég feledték az elhaltat...

Sokszor menekült ő ide a kicsiny árva, a rideg, nagy ház úrnőjének gonosz tekintete és éles nyelve előtt – és nem csak a verőfényes nyári napokon, gyakran, amikor még odakünn a tavasznak heves küzdelmet kellett folytatnia a téllal, vidám tűz pattogott itt benn a nagy fehér porcelánkandallóban; a padlón vastag szőnyegek melengették a lábakat, az ablak alatt ültetett cserjék fázékonyan simultak rügyező bimbóikkal az átmelegedett ablaktáblákhoz, amelyeken egy-egy vakmerően oda-szállongó hópehely menten vízzé olvadt, és a távolból a félig még hóval borított hegyorom intett barátságos üdvözlést... Óh, mily kedves, boldog napok valának ezek a leányka életében!

Amottan állnak még a vén diófák is, a félig kifejlett levelek e pillanatban lomhán és mozdulatlanul csüggnék alá, mintha mámorral töltötték volna el őket a delelő nap sugarai... Valaha be sok szépet tudtak e levelek az árnyékukban heverő kis árva fülébe susogni! Ígérték neki kellemes életet, szép jövőt, örök boldogságot: oly zavartalant, mint amilyen most odafenn a verőfényben úszó,

fellegtelen kék égbolt. Hanem aztán egyszerre vészes felhők tornyosultak fölötte, a villám váratlanul lecsapott és meghazudtolta az ígéreteket, elhervasztotta a reményeket...

Közeledő léptek zaja és a kertajtó nyikorgása zavarták meg Felicitas ábrándozásait, felriasztva őt elmélyedéséből.

Az északra nyíló sarokablakból tisztán kivehette, amint a tanár egy másik úr kíséretében a kertbe lépett. Lassú lépésben közeledtek a házhoz.

A tanár kísérője az utóbbi időben gyakori vendége volt a Hellwig-féle háznak. Szülei a város legelőkelőbb polgárai közé tartoztak, régtől fogva baráti viszonyban állottak Hellwigékkal. Körülbelül egyidős volt a tanárral, kiképeztetését vele egyidejűleg nyerte a Rajna tájékán lakó rokon nevelőintézetében. Később, habár csak rövid ideig, együtt hallgatták az egyetemen az előadásokat és dacára jellemük és nézeteik nagyon is eltérő voltának, mindig jó barátságban éltek egymással.

Tanulmányaik befejezte után Hellwig Johannes rögtön a tanári pályára lépett, míg az ifjú Frank hosszabb külföldi útra indult volt. Csak rövid idő előtt szánta rá magát, szüleinek unszolására, hogy a jogtudományi vizsgálatokat letegye. Aztán ügyvédi irodát nyitott szülővárosában, és most nagy türelmesen várja a klienseket.

Amint így lassan közeledett, mindinkább előnyösebb színben tűnt fel kifogástalan szépségű férfialakja – karcsú és mindamellet erőteljes törzsön szellemdús fő ült. Ez a fő magában véve az ő finoman metszett, szinte gyöngéd arcvonásaival talán nőiesnek tűnhetett volna fel, de a biztonság és határozottság, amellyel helyét a széles vállak fölött elfoglalva tartotta, egyesülve az erélyes, habár előkelő magatartással, mely az egész alaknak tulajdona volt, rögtön elejét vette ezen föltevésnek.

Most éppen szivarját vette ki a szájából, egy darabig figyelmesen nézegette, aztán megvetőleg dobta el. A tanár szivartárcája után nyúlt és megkínálta őt.

Az ügyvéd komikus rémülettel emelte fel mindkét kezét.

– Isten ments, hogy elfogadjam! – kiáltott fel mosolyogva. – Nem tudnám elviselni a lelkeimen azt a tudatot, hogy a kínai, meg tudj' Isten hova való árvákat megraboltam!

A tanár szintén elmosolyodott.

– Mert amennyire én ismerlek – folytatá az ügyvéd –, hát bizonyára törhetetlenül ragaszkodol ifjúkori szokásodhoz, és elvitathatatlan önmegtagadással csak egy szivart szívsz el naponta abból a háromból, amelyet költségvetésedbe felvettél –, hogy aztán a megmaradó kettőnek árát a misszió céljaira szánt takarékperselyedbe dobhassad!

– Úgy van – viszonzá mosolyogva a tanár –, ehhez a

szokásomhoz mindeddig hű maradtam, azzal a különbséggel azonban, hogy most már egyéb rendeltetése van a megtakarított pénznek: szegény sorsú gyógykezeltjeim részére van szánva.

– Lehetetlen!... Te, a pietisztikus törekvések hajthatatlan előharcosa, a mi Rajna melletti zarnoki nevelőnk leglelkesebb híve! Hát így követed te az ő magasztos tanait, te szerencsétlen hitehagyott!?

A tanár vállat vont. Megállt és elmélázva verte le ujjáival szivarja hamuját.

– Mint orvos megtanultam más szempontból ítélni meg az emberiséget és az egyesek kötelességét embertársaik iránt – szólt aztán. – Mindenkor azon vágy vezérelt cselekedeteimben, hogy valóban hasznos irányban érvényesíthessem tehetségeimet és erőmet: hogy e magasztos célhoz jussak, sok mindent felednem és sok tarthatatlan nézettel szakítanom kellett.

Ismét folytatták sétájukat és szavaik elhangzottak a távolban.

Azonban a kavicsos ösvény, amelyen sétáltak, egy tisztáshoz vezetett, amelyre a nap sugarai forrón tűztek le. Beszélgetésükbe mélyedve szinte ösztönszerűleg megfordultak, és visszatértek az akácfacsoporthoz, mely sűrű ágaival hűvös, védő árnyékot vetett a ház előtt végighúzódó, széles kőkockával borított útra.

– Kár Vitatkoznod! – hallotta Felicitas a tanár ajkairól a rendesnél valamivel élénkebb hangon. – A tényeken képtelen vagy változtatni... Most is, éppúgy, mint évekkel ezelőtt, vagy határtalanul unatkozom, vagy pedig bosszankodnom kell a nők társaságában, és annyit egész őszintén mondhatok, orvosi minőségemben az úgynevezett gyöngéd nemre vonatkozólag nyert tapasztalataim legkevésbé sem alkalmasak arra, hogy magasabb véleményt gerjessenek bennem a nők iránt... Szánalmas vegyüléke a szellemi szegénységnek a jellem ingatagságával – íme, ez a nő!

– Hogy a női társaságban unatkozol, azt igen természetesnek találom – viszonzá Frank, megállva a sarokablak alatt. – Hiszen szándékosan keresed a szellemileg korlátoltak, hogy né mondjam, bárgyúakét... Gyűlölettel viseltetel a modern női nevelés iránt – elismerem, hogy némely tekintetben jogosan, jól van! Én sem vagyok barátja a gépies zongoracincogásnak és az üres, semmitmondó francia csacsogásnak, de azért nem esem egyik szélsőségből a másikba... Korunkban – ahol az emberi szellem naponta új meg új, eddigelé járatlan ösvényeken tör előre, ahol mindenki küzd, alkot, közreműködik a hatalmas lendületben, amelyet minden irányban tapasztalunk – ti az asszonyt még mindig a középkor szellemi bilincseibe verten akarjátok látni, működését egyedül a konyhára és cselédszobára szorítani és szellemi láthatárát szolgálójáéval egyenlő korlátoltságává tenni. Ez a törekvés

nemcsak igazságtalan, de egyszersmind botor is. Az asszony kezeibe van adva gyermekeink lelkülete zsenge éveikben, amikor még kedélyük a legfogékonyabb a benyomások befogadására, amelyek aztán életüknek egész folyamán kísérni fogják őket... Adjátok a nőnek alkalmat komolyabb gondolkodásra, bővítsétek ki ama nagyon is szűkre szabott kört, amelyet rút önzésből a nő szelleme köré vontatok, elnevezvén azt „női hivatásnak”, és tapasztalni fogjátok, hogy a hiúság és a jellem ingatagsága önmagától megszűnik.

– Biztosítalak, kedves barátom, hogy én részemről bizonyára nem kockáztatom e kísérletet! – szólt gúnyosan a tanár néhány lépést haladva előre.

– Nagyon jól tudom, hogy te más meggyőződésben vagy, a te nézeted szerint mindez sokkal könnyebben elérhető egy jámbor hitestárs által... Engedd megjegyeznem, hogy én sem óhajtánék feleségül egy vallástalan nőt – az asszony lelkülete hit nélkül olyan, mint az illatát vesztett virág. De jó lesz vigyáznotok! Azon meggyőződésben, hogy a ti ájtatos feleségeitek cselekedeteiben teljesen megbízhattok, bizvást engeditek, hogy kénye-kedve szerint cselekedjék, amíg egyszerre azon veszitek magatokat észre, hogy a saját házatokban oly zsarnoki uralomnak vagytok alávetve, amelyet kevésbé istenfélő hitvestárstól bizonyára nem szívlelnétek el. Az ájtatoskodás örve alatt igen könnyen kifejlődnek a nő jellemében szunnyadó ferde hajlamok. Lehet az ember kegyetlen, hosszúálló és lakozhatik benne ráadásul még egy jó adag gőg is, vakon ronthat neki minden szépnek és nemesnek, sárba ránthatja, meghurcolhatja és elítélheti azt – mindazt az Úr nevében és az „üdvözítő szentegyház” úgynevezett érdekében.

– Túlzod a dolgot.

– Legkevésbé sem... Eljön még az idő, amelyben te is át fogod látni, hogy az asszony vallásossága csak az esetben boldogíthat bennünket, ha a nő kedélyét megnyitjuk az emberiség nagy eszméje előtt és elméjének megadjuk a lehetőséget, hogy csiszolódjék és művelődjék.

– Ezek oly célok, amelyeknek elérésére törekedni legkevésbé sincs kedvem és hajlamom – viszonzá hidegen a tanár –, hivatásom és tanulmányaim annyira igénybe veszik időmet...

– No, no! – szakítá félbe halk hangon az ügyvéd, miközben a kert bejárata felé mutatott, ahol éppen e percben lépett be a tanácsosné gyermeke és Hellwigné asszony kíséretében. – Hát nem eszményképed megvalósulása a te szép rokonod? – folytatá félreismerhetetlen gúnyal. – A lehetőségig egyszerű, mindig fehér mollruhában jár, ami mellesleg megjegyezve, igen jól áll neki, hogy vallásos, azt bizonyára senki sem vonhatja kétségbe, aki a szép

szemek égre irányított rajongó tekintetét látja az istentisztelet alatt. Azonkívül megátalkodott ellensége minden tudománynak, önálló gondolkodásnak és szellemi foglalkozásnak, mint amely dolgok a harisnyakötés vagy hímzés magasztos foglalatosságában akadályozhatnák őt. Végül pedig hozzád illő pár volna, ami szintén nagy előny a te szemeidben, miután nézeted szerint a társadalmi állás egyenlő volta múlhatatlan kellékét képezi a boldog házassági frigynek. Szóval, ő az, kit mindenfelé úgy tekintenek, mint a te...

Nem fejezhette be a mondatot. A tanár indulatosan vágott szavába:

– Igazságtalan vagy! Mindig ellenszenvvel viseltetél Adél iránt, hihetőleg csak azért, mert atyja annak idején a kellő szigorral bánt velünk... Adél jószívú, igénytelen asszony és a leggyöngédebb anyja.

Aztán a lassú léptekben közeledő hölgyek elé ment és szívélyesen üdvözölte őket.

XIV.

Rövid idő múlva a finom kaviccsal behintett térség megélenkült a bájos hölgyalakok megérkeztével, akik jobbára könnyű, fehér ruhába öltözöttek, világos felhőként lebbentek ide s tova. Csengő kacaj és élénk csevegés zaja tölté be a langyos nyári levegőt, csak néha-néha szakítva félbe egy-egy mély férfihang által. Nemsokára a meghívottak valamennyien együtt voltak és helyet foglaltak a nagy asztal körül, amire rögtön előkerültek a különféle kézimunkákat tartalmazó kosarak is.

Hellwigné asszony egy intésre Felicitas csakhamar közeledett az asztalhoz egy nagy tálcát hozva, rajta a kávékészlettel.

– Az én jelszavam: „Egyszerűség és olcsóság!” – hallotta a tanácsosné asszony vidor hangját amint közelebb ért. – Elvből nem viselek soha nyáron oly ruhát, amelynek kelméje három tallérnál drágább volna.

– Csakhogy arról megfeledkezik kedves tanácsosné asszonyom, hogy ezen az olcsó kelmén egész tömeg horgolt és csipkékkel díszített betéteket tetszik alkalmazni, amelyeknek ára az egész ruha értékét legalábbis háromszorosan fölülmúlja! – szólt közbe kissé csípősen egy feltűnően felpiperézett ifjú hölgy, gúnyos tekintettel mérve végig a feldicsért olcsó ruhát.

– Kinek jutna eszébe e lenge patyolathalmot prózai tallérok szerint ítélni meg! – kiáltott fel az ifjú Frank, akit nagyban mulattatott a szúró tekintet, amellyel a két ifjú hölgy kölcsönösen végigmérte egymást. – Azt hinné az ember, hogy rögtön ég felé röpíti bájos viselőjét, ha... ha nem volnának például az ilyen vastag, arany karperecek, amelyeknek súlya a földhöz láncolva tartja a lenge termetet.

Tekintete látható érdeklődéssel csüggött a közelében ülő tanácsosné kézcsuklóján. A fiatal özvegy önkéntelenül megrezzent és egy pillanatra sötét pír borítá el arcát és homlokát.

– Megvallom, nagyságos asszonyom, hogy az ön karperece egy jó félóra óta élénken foglalkoztat – folytatá aztán a tanácsosnéhoz fordulva. – Pompás régiség és az ötvösség valóságos műremeke. Ami azonban legjobban felkelté kíváncsiságomat, az a felirat, melynek ott a koszorú közepén kétségtelenül lennie kell.

A tanácsosné asszony arca időközben már ismét visszanyerte üde rózsaszínét. Szép szemének szende tekintetét nyugodtan az ügyvédre irányozva elfogulatlanul vette le kezéről a karperecet és átnyújtotta neki.

Felicitas e percben épp az ifjú Frank háta mögött állt és így figyelmesen szemügyre vehette az ékszert, melyet az kezében forgatott...

A karperec minden tekintetben párja volt ama másiknak, melyet a vénkisasszony szekrényének rejtekhelyén tartogatott, és amely kétségtelenül fontos és titokteljes szerepet játszott volt Cordula néni múltjában. Csakhogy a tanácsosné asszony birtokában lévő sokkal csekélyebb terjedelemmel bírt, mint amaz, és teljesen hozzásimult tulajdonosnője gyöngéd kézcsuklójához.

*...Ahol ezek egyesülnek
S egymás iránt meg nem hűlnek:
A boldogság ott terem.*

Ez volt a felirat, melyet az ügyvéd hangosan olvasott le a karperecről.

– Sajátságos... a versszaknak nincs kezdete! – kiáltott fel. – A költeményt különben ismerem. Régi, nagyon régi vers az, amelyet Lichtenstein Ulrich írt. Címe: *Örök szerelem*. Az egész versszak a következőképpen hangzik:

*Hol két szív egyszerre dobban
És egymásért lánggra lobban:
Ott az igaz szerelem.
Ahol ezek egyesülnek
S egymás' iránt meg nem hűlnek:
A boldogság ott terem.*

– Kétségtelen, hogy létezik e karperecnek egy hű társa, amelyen a vers kezdősorai olvashatók – jegyzé meg az ügyvéd élénk érdeklődéssel. Talán az is birtokában van, nagyságos asszonyom?

– Nincsen – felelt a tanácsosné asszony és mélyen hajolt kezimunkája fölé, míg a karperec kézről kézre járt az asztal körül.

– És hogyan jutottál e valóban szép ékszer birtokába, Adél – kérdezte a tanár.

A tanácsosné arcán ismét jelentkezett a pírnak egy halvány árnyalata.

Atyám ajándékozta nemrég – szólt aztán. – Tudja Isten, hogy melyik régiséggyűjtőtől származott hozzá.

Ismét átvette a körútját befejezett karperecet és karjára csatolta, miközben egy közönyös kérdést intézett szomszédnői egyikéhez.

Ezáltal a társalgás más irányt vőn.

Mialatt a társaság figyelme a karperecre irányult, Felicitas körüljárta az asztalt. Mindenki sietett magát ellátni anélkül, hogy a

felszolgáló leányt bővebb figyelemre méltatták volna. Éppoly észrevétlenül tért vissza ismét a konyhába, amily észrevétlenül jött.

Útközben a ház előtti árnyas úton játszadozó Annácskával találkozva megállt egy pillanatra, aztán fejét és ruganyos felsőtestét kissé hátrahajtva lábujjhegyre emelkedett és magasra nyújtott karokkal az akácfa egyikének ágait igyekezett elérni, hogy a gyermek kérését teljesítve virágot törjön le számára. Kifogástalanul megalkotott női termet szépségeinek szembetűnővé tételére alig képzelhető előnyösebb testállás, mint amelyet a fiatal leány néhány másodpercig öntudatlanul elfoglalt. Az ügyvéd, aki meglehetősen rövidlátó volt, hirtelen szemüvege után nyúlt: sötét szemeinek tekintete félreismerhetetlen bámulattal csüggött a leányka sudár alakján, ami a legkevésbé sem került el a látszólag nagy buzgalommal hímzésébe merült tanácsosné asszony figyelmét.

Mikor Felicitas végre belépett a házba, az ifjú ügyvéd ismét levette szemüvegét, gyorsan Hellwigné asszonyhoz fordult, nyilván azon szándékkal, hogy egy kérdést intézzen hozzá a leányra vonatkozólag. A fiatal özvegy azonban – kétségkívül felismerve szándékát – meggátolta őt annak kivitelében: hozzá intézve a szót bővebb részleteket kért tőle az őt utazása közben ért balesetről, és ily módon ügyes kézzel oly tárgyra terelte át a társalgást, melyet maga az ügyvéd is igen szívesen érintett.

Rövid idő leteltével a tanácsosné asszony nesztelenül felkelt és a kerti ház irányába távozott.

A házhoz érve egyenesen a konyhának tartott.

– Kedves Karolina – szólt belépve –, nem szükséges önnek a vendégeket kiszolgálnia... csak maradjon itt benn. Van itt kéznél egy kávéforraló, nemde? Úgy ni... Töltse meg forró vízzel a kannát. Én majd elviszem magammal és el fogom látni kávéval a vendégeket. Ezekre nézve is kedélyesebb lesz így, és... és őszintén megvallom, ön valóságos torzkép ebben a színehagyott kartonruhában. Miképp is jelenhetik meg férfiak előtt ebben a rövid, utálatos szoknyában! Hiszen ez a szó szoros értelmében botrányos... Nem látja ön azt be, gyermekem?

Az illetéknéppen legyalázott szoknya a legdíszesebb és legjobb állapotban lévő volt azok közt, amelyeket a leányka magáénak nevezhetett. Ez volt az ő úgynevezett ünneplő ruhája. Igaz, hogy színehagyott volt már a sok viseléstől, és a leány bizony már jó ideje kinőtt belőle –, de kifogástalanul tiszta és frissen vasalt vala...

Felicitas keserűen mosolygott, amint hallotta, hogy szemrehányással illetik őt olyasmi miatt, amibe ellentmondás nélkül és panasztalanul, valódi önmehtagadással belenyugodott volt. Mindamellet hallgatott, teljes tudatával bírt annak, hogy itt minden mentegetőzés és magyarázó szó céltalan, sőt a fennforgó

viszonyok között határozottan nevetséges volna.

Mikorra a tanácsosné asszony visszatért a kertbe és ismét helyet foglalt az asztalnál, már javában folyt ama tárgyalás, amelyet imént megakadályoznia sikerült.

– Feltűnően szép? – ismétlé Hellwigné asszony nyers kacaj kíséretében. – Piha, kedves Frank, mit tartunk ily nyilatkozat után az ön ítélőtehetségéről?... Hogy feltűnő, azt megengedem, de oly irányban az, amilyenben fiatal leánynak soha sem volna szabad, feltűnővé válnia... Csak vegye egyszer figyelmesebben szemügyre azt a halvány arcot, azokat a rendetlen, kuszáit hajfürtöket. Kihívó arcvonásai és fajtalan mozdulatai, szemei, amelyeknek tekintete arcátlan vakmerőséggel tapad az ember arcába – mindez a könnyűvérű, kicsapongó életű anya örökére vall... Hiába, itt is megvalósult a közmondás, hogy az alma nem esik messze a fájától: aki csavargónak született, az megmarad örök életében csavargónak... Saját szomorú tapasztalataimról beszélek. Kilenc hosszú esztendőn át nem resteltem semminemű fáradtságot, minden lehetőt elkövettem, hogy visszavezérlek egy eltévelyedett lelket az Úr nyájának igaz ösvényére... mindhiába! E megátalkodott teremtésnél kárba veszett buzgó törekvésem.

– Hála az égnek, néni, most már nemsokára átesünk rajta! – vigasztalá őt a tanácsosné asszony, miközben megtöltötte és szétosztotta a kávéscsészéket. – Még csak rövidke néhány hét és házad megszabadul tőle örökre. Sajnos, én is tartok tőle, hogy intelmeid nemes magva hálátlan, terméketlen talajra hullott. Nemes jellem semmi esetre sem lakozhatik e hálátlan teremtésben, akinek minden igyekezete oda irányul, hogy a fegyelem és erkölcsösség gátló bilincseit mielőbb lerázza magáról... Egyébiránt nekünk, kik a sors kedvezményeképp tisztességes szülőktől származunk, nem szabad őt túlságos szigorral megítélnünk. Neki a könnyelműség már születésénél fogva vérében van.

Aztán mosolyogva fordult az ügyvéd felé és tréfásan enyelgő hangon folytató:

– Nemsokára, ha ismét útra talál Frank úr indulni, még találkozhatik valahol, távoli országban vele, mint valamelyik lovarda- vagy kötéláncos csapat ragyogó csillagával.

– Aligha. Nem olyan fából van az faragva! – szólalt meg egyszerre a tanár a nála megszokott nyugodt, erélyes hangon.

A tanár eddigelé következetesen hallgatott – annál nagyobb feltűnést okozott tehát az ajkairól elhangzott ellentmondás, amelybe a rosszallásnak egy árnyalata is vegyült. Hellwigné asszony gyorsan fiához fordult és haragos pillantást lövellt rája, az ifjú özvegy szemei pedig egy pillanatra elveszítették szende kifejezésüket. Csakhamar azonban visszanyerte önuralmát és

mosolyogva rázta meg kis fürtös fejecskéjét, szólásra nyitá ajkait, bizonyára hogy – mint rendesen – lágy, behízelt hangján csillapítólag szóljon közbe. Azonban egy közbejött esemény meggátolta őt szándéka kivitelében.

A kaviccsal behintett térség felől Annácska keserves sírása hangzott fel. A tanácsosné hirtelen megfordulva maga is a rémület éles sikoltásában tört ki a szemei elé táruló látványra.

A gyermek, amennyire csak nehézkes teste engedte, gyors futással tartott egyenesen anyjának. Magasra tartott jobbában görcsösen szorongatott egy csomag kénygyufát, ruhácskája pedig lobogó lángokban állott.

A tanácsosné asszony, mint már említettük, rémülten sikoltott fel, amikor a feléje futó gyermeket megpillantotta. Egyidejűleg saját lenge és könnyen gyúlékony öltözékén sikamlott végig tévetegek tekintete. Félig önkívületben, halálosan sápadt arccal nyújtotta ki mindkét kezét, mintegy elutasítólag a gyermek felé, és egy szökéssel eltűnt a védő taxusfal mögött.

A „lengé patyolatba” öltözött hölgyecsapat rémült sikoltozással röppent szét a szélrózsa minden irányába, hasonlóan egy felriasztott galambcsapathoz. Csak Hellwigné asszony állta meg helyét, elszántan emelkedve fel a gyermek védelmére, és a két férfi rohant gyorsan megmentésére... De már későn érkeztek.

Felicitás hirtelen ott termett és szoknyáját a gyermek égő ruhái köré csapva, igyekezett a lángokat elfojtani – hasztalanul. A tűz már nagyon elharapózott és ahelyett, hogy kialudt volna, egy pillanat alatt a bátor leány vékony kartonszoknyája is lángot fogott. Mindazonáltal nem vesztette el lélekjelenlétét. Hirtelen elhatározással ölébe kapta a vézna gyermeket, gyors futásban rohant tova a gát irányába, és odaérve habozás nélkül vetette magát a patakocskák mentő hullámai közé.

Mindez alig egy perc műve volt. Mielőtt a tanár és az ügyvéd csak sejthették volna is a tovarohanó leány szándékát, már megszűnt a veszély: a lángok oltva valának.

Mire a gáthoz értek, Felicitás már ismét talpon állt, a megmentett gyermeket jobb karján tartva bal kezével a fűzfabozót ágaiba kapaszkodott, hogy az e helyen rohamos vízfolyás tova ne ragadja őt.

Egyidejűleg az urakkal a tanácsosné asszony is megjelent a gáton.

– Annácskám!... Gyermekem!... Oh, mentsétek meg gyermekem!... – sikoltozott szívszaggató hangon. Mozdulatai nagyfokú kétségbeesésről tanúskodtak. Attól lehetett tartani, hogy rögtön a vízbe dobja magát gyermeke után.

– Vigyázz Adél! Be ne vizezd valahogy cipőidet, mert, isten ments, még utoljára náthát kaphatnál! – szólt hozzá a tanár maró

gúnnyal, mialatt gyorsan a víz partjához lépett és mindkét kezét Felicitas felé nyújtá, hogy segítségére legyen a partraszállásnál.

Karjai azonban csakhamar lehanyatlottak. A leánykának eddigelő teljesen nyugodt arca hirtelen átváltozott, szemöldökei közt mély ránc képződött és az a dermesztően hideg, ellenséges tekintet, amelyet már volt alkalma megismerni, fúródott ismét a tanár szemeibe.

Felicitas elfordított arccal nyújtotta feléje a csuromvíz gyermeket, aztán a köszönet halvány mosolyával ragadta meg az ügyvéd kezeit, és néhány másodperc múlva maga is a gáton állott.

A tanár a házba sietett a gyermekkel és a szünet nélkül jajveszékélő anya segítségével levetkőztetve alapos vizsgálat alá vette a kicsiny testet égési sebek után kutatva. Örvendetes meglepetésére azonban a gyermek bámulatos módon teljesen épségben maradt; csupán bal kezecskéjén, ahol a tűz támadt, mutatkoztak az égés nyomai.

A gyermek azalatt, amíg anyja a konyhában Felicitással beszélt, észrevétlenül levette volt a gyufacsomagot a tűzhelyről, aztán a kertbe ment és gyújtogatni kezdte a gyufákat, miközben a kis rongydarab, mely egy jelentéktelen vágás folytán bal kezének hüvelykujja köré volt csavargatva, hirtelen lobbot vetett. A megrémült leányka oly módon igyekezett a lángot elfojtani, hogy ruhájához dörgölte égő ujjait, miáltal aztán a ruha is meggyulladt.

A megriadt hölgyek ismét gyülekezni kezdtek. Ajkaikról csak úgy omlott a sopánkodás a baleset fölött, vegyítve a szerencsétlen megmentett gyermek anyjához intézett szerencsekívánatokkal. A „szegény kis angyalkát” pedig a szó szoros értelmében elhalmozták gyöngédséggel és a szeretetnek minden tőlük telhető jeleivel.

– De az isten szerelmére, édes Karolinám, hát nem tarthatta volna kissé szemmel Annácskát ott künn a kertben? – szólt a tanácsosné asszony a gyöngéd szemrehányás hangján Felicitashoz, aki közelében állt és aggódva várta a tanár vizsgálatának eredményét.

Ez a szemrehányás, mely az igazságtalanságnak legszélsőbb határát érinté, még az ilyesmikhez már hozzászokott leánykát is felháborítá.

– Alig néhány perccel előbb tiltotta ön meg, hogy a kertbe menjek! – viszonzá sötéten és átható tekintetet vetett a fiatal özvegyre, halvány arcát a felháborodás pírja öntötte el.

– Megtiltotta? Mi oknál fogva, Adél? – kérdezé Hellwigné bámulva.

A tanácsosné asszonyt legkevésbé sem hagyta el nyugalma.

– Én istenem – viszonzá zavartalanul –, azt nagyon könnyen kitalálhatod, kedves néni, ha egy pillantást vetsz hajára... Meg akartam őt és saját magunkat kímélni ama kellemetlen

benyomástól, amelyet a feltűnő elhanyagoltság látványa kelt rendszerető emberekben.

Felieitas ijedten kapott fejéhez. Tudta, hogy haját a leggondosabban tűzte volt fel – azonban a fésű, amely a dús, tömör hajfürtökben egyébkor sem igen szilárdan állt, most teljesen hiányzott... valószínűleg a patakban hevert valahol. A felbomlott hajfürtök, amelyeken még itt-ott a felkorbácsolt hullámok egy-egy vízcseppje ragyogott, dicsfényként hullámozottak a leány arca és vállai körül.

– Mindaz, amit most elmondani tetszett, bizonyára élénk hálaérzelmeinek kifolyása a mentő kéz iránt, mely gyermekét tűzön és vízen keresztül sértetlenül vezérelte át, nemde, nagyságos asszonyom? – szólt közbe élesen az ügyvéd, akinek tekintete eddigelé szakadatlanul Felicitas alakján csüggött.

– Oh, istenem, hogyan ítélné meg oly igazságtalanul, Frank úr! – védekezék a fiatal özvegy a mély megbántódás hangján. – Ön férfi és mint férfi sohasem lesz képes az anyai szív érzelmeinek rejtekébe behatolni; az anya szerető szíve a fellobbanás első hevében öntudatlanul haragot táplál azok ellen, akik némi elővigyázat mellett a szeretett gyermek balesetét megelőzhatték volna, habár aztán hálásan elismeri, hogy az illetők az utólagos segélynyújtás által jóvátették mulasztásukat...

E szavak után Felicitashoz fordult.

– Sohasem fogom önnek a mai napot elfeledni, kedves Karolinám – szólt hozzá gyöngéd hangon. – Bárcsak már most bizonyítékát adhatnám a végtelen hálának, melyet ön iránt érzek!

Egyszerre, mintha hirtelen jött eszmének engedne, levette csuklójáról a karperecet és a leány felé nyújtá.

Felicitas felháborodva háritotta el a kezét, mely az ékszert nyújtotta feléje.

– Köszönöm – szólt fejét hátraszegve ama büszkeséggel, amelyet környezete sohasem tudott a „komédiásfajzatnak” megbocsátani. – Nem fogadok el fizetést azért, hogy a felebaráti szeretet kötelmeinek megfelelttem, és még kevésbé áldozatot... Önmaga mondotta, nagyságos asszonyom, hogy egyszerűen csak mulasztásomat tettem jóvá, magától értetődik tehát, hogy nekem a legcsekélyebb hálával sem tartozik.

Hellwigné asszony időközben már kiragadta volt a karperecet a tanácsosné asszony kezeiből.

– Talán csak nem ment el az eszed, Adél? – kiáltott fel bosszúsan, figyelmére sem méltatva Felicitas büszke válaszát. – Mit csinálna Karolina ezzel a haszontalan cifrasággal?... Ajándékozd meg holmi egyszerű, tartós kartonruhával, annak legalább hasznát veheti, és

azzal vége van!

A háziasszony szavai után az ügyvéd hirtelen távozott. Aztán kalapját vette és a nyitott ablak alá lépett, amelynél Felicitas állt.

– Úgy tapasztalom, hogy mi valamennyien, egytől egyig kegyetlenek vagyunk ön iránt! – szolt a leánykához. – Előbb hitvány arannyal akarják önfeláldozását megfizetni, aztán meg részvétlenül elnézzük, ahogy ön átázott ruháiban didereg... Sietek a városba és intézkedni fogok, hogy rögtön hozzanak ki mindent, amire önnek és a kis gyújtogatónak szüksége van.

Azzal köszönt és távozott.

– Valóságos futóbolond! – szolt Hellwigné asszony bosszúsan a hölgyekhez, akik kedvetlenül és a távozása fölött érzett jól-rosszul elpalástolt sajnálkozással tekintettek utána.

A tanár még mindig a gyermekkel foglalkozva egyetlenegy szóval sem vett részt a hős mentő megjutalmazása fölött kifejtett vitában. Arcát azonban, attól a pillanattól fogva, amelyben a tanácsosné asszony karperecét ajánlotta fel Felicitasnak, szokatlanul sötét pír borítá el... Az elvitathatatlan tény, hogy a természet a legkevésbé sem ruházta őt fel azon tulajdonságokkal, amelyekkel egy női orvosnak bírnia kell, különösen ama finoman csiszolt és pallérozott „egészségügyi tanácsosoknak”, akik állásuknál fogva a gyöngéd nemhez tartozó gyógykezeltjeik magas és legmagasabb szeszélyeit mosolyogva elviselni hívatnák... Természetében feküdt a kíméletlenségig menő ridegség. A fennforgó esetben például igen természetes dolog vala, hogy a hölgyesereg megrémülve a „szegény kis angyalkát” ért baleset fölött, szeretett volna a netáni következményekre nézve avatott ajkáról megnyugtató felvilágosításokat nyerni. Azonban a tudomány embere csak rövid, szófukar válaszokat adott a hozzá intézett részvétteljes kérdésekre, sőt még ezekből a rövid válaszokból is helyyel-közzel maró gúny csillámlott ki.

Végre teljesen átengedte a vastag, meleg nagykendőbe burkolt gyermeket a gyöngéd, ápoló kezeknek és az ajtó felé indult.

Felicitas ezalatt a tágas szoba egyik félreeső sarkába húzódott, ahol teljesen észrevétlenül, biztonságban hitte magát. Vállait fájdalmasan magasra húzva támaszkodott a falhoz, arcát kísérteties halványság borította, szemeinek merev tekintete, ráncolt szemöldökei és összeszorított ajkai felismerhetetlenül elárulták, hogy a leányka testileg szenved – karján egy nem éppen jelentéktelen égési seb volt, mely iszonyú fájdalmakat okozott neki.

Az ajtóhoz érve a tanár még egyszer visszafordult és figyelmesen tekintett szét a szobában: amint a leánykát megpillantotta, néhány másodpercig merően reászögezve tartotta tekintetét, aztán hirtelen elhatározással néhány lépést téve közvetlenül előtte állott.

– Ön fájdalmat érez? – kérdezé gyorsan.

– El bírom viselni – felelt Felicitas remegő ajkakkal, amelyeket hirtelen lezárt ismét a fájdalom.

– Égést szenvedett?

– Igen.

– Hol?

– A karomon.

Az égető fájdalom dacára a leányka magatartása határozottan visszautasító vala; tekintetét elfordította az ablak felé. Képtelen vala akár csak egy pillanatra is azokba a szemekbe nézni, amelyeket zsenge gyermekéveiben megtanult gyűlölni.

A tanár habozott néhány másodpercig – azonban végül is győzedelmeskedett a kötelességérzet.

– Felajánlhatom önnek a segítségemet? – szólt célzatosan lassú és szívélyes hangon.

– Nem akarom önt fárasztani – viszonzá a leány sötéten. – Mihelyt a városba érek, magam is fogok segíteni tudni bajomon.

– Nos hát, amint tetszik! – szólt a tanár hidegen. – Egyébiránt mégis figyelmeztetni akarom önt arra, hogy egyelőre még anyám jogos igényt tarthat az ön munkájára és idejére. Már csak ez oknál fogva is kötelessége önnek vigyázni, nehogy könnyelműen kockára tegye egészségét.

Az utóbbi szavaknál elfordította tekintetét Felicitas arcáról.

– Nem fogok megfélemezni kötelességemről – viszonzá a leány. Hangja már nem volt oly ingerült, mint az imént. Ösztönszerűleg érezte, hogy a tanár ajkairól a kötelességére való utalás nem sértő vagy őt megalázó célzó szándékkal hangzott el. Nem szenvedhetett kétséget, hogy ezáltal csak azt akarta elérni, hogy a leányt segédkezésének elfogadására bírja.

– Ismerem egyezségünknek minden határozmányait – folytatá Felicitas rövid szünet után –, és teljesíteni fogom kötelességemet az utolsó pillanatig!

– Itt is szükségesnek mutatkozik az orvosi segély, Johannes? – hangzott a tanácsosné asszony ajkairól, aki e percben hozzájuk lépett.

– Nem – felelt a tanár kurtán. – De szabad tudnom, hogy mi kereseted van még idebenn, Adél? – folytatá elégedetlenségét eláruló hangon. – Az imént mondtam, hogy Annácskát rögtön a szabad levegőre kell vinned, egyáltalában nem értem tehát, hogy mi tartóztat itt vissza. Vagy talán előnyösebbnek tartod a gyermekkel a szoba fülledt levegőjében tartózkodni?

Ezzel elhagyta a szobát, mire a tanácsosné asszony rögtön karjaira vette gyermekét és kilépett a kertbe, barát női követték őt.

Hellwigné asszonyt ott találták az asztalnál ülve, rendületlen lelki

nyugalommal folytatta a kézimunkáját. A munkában levő harisnyának utolsó előtti sora és ama sor között, amelyen most oly buzgón köt, két emberi lénynek halálos veszedelme és szerencsés megmentése feküdt – ez azonban legkevésbé sem tudta megzavarni az asszonyság lelki nyugalmát, mely acélidegeinek és acélnál is keményebb szívének megingathatatlan oszlopszatán nyugodott.

Végtére megérkezett Henrik is a szükséges ruhaneműekkel. A derék fickó futott, ahogy csak a lábai bírták. Csak úgy szakadt róla a veríték.

Henrikkel egyidejűleg Rózsa is megérkezett volt, minek következtében Hellwigné asszony engedélyt adott Felicitasnak, hogy visszatérhessen a városba.

A leányka tudta, hogy Cordula néni dúsán felszerelt kézi gyógyszerárában van egy ír, mely égési sebeknél kitűnő szolgálatot tesz. Hazaérve tehát sietett fel a vénkisasszony lakására, míg Henrik rendes szokása szerint lesbe állt odalenn.

Mialatt a vénkisasszony megrémülve keresgélte elő a gyógyírt és óvatosan kötözgeté be a leányka sérült karját, utóbbi a kertben történtek elmondásához fogott. Gyorsan beszélt, szaggatott mondatokban. Testi fájdalom és lelki felindulás egyesültek, hogy lázas izgatottságot idézzenek elő keblében.

Eddigelé még vas akaratereje diadalmaskodott a szenvedély zajgó hullámai fölött. Mikor azonban Cordula néni nyugodt hangon jegyezte meg, hogy a felajánlott orvosi segélyt nem kellett volna visszautasítania, egyszerre szédítő erővel tört ki belőle az elkeseredés elfojtott vihara.

– Nem, néni! – kiáltott fel –, nem, annak a kéznek nem szabad hozzám nyúlni, ha mindjárt halálos veszedelemből menthetne is meg! „Határtalan ellenszenvvel” viseltetik ama néposztály iránt, amelyhez én tartozom. Saját ajkairól hallottam ezt még mint kisgyermek, és a gyermek szívében iszonyú fájdalom dúlt e szavak hallatára – ezt nem tudom elfeledni soha! Kötelességérzete ma lehetővé tette neki, hogy leküzdje egy pillanatra a mély megvetést, amellyel a társadalomból kitaszított pária iránt viseltetik – énértem ne hozzon áldozatot!

Kimerülten hallgatott el a heves kifakadás után. Arcán végigvonaglott a metsző fájdalom, melyet a sajtó seb előidézett.

– Tudom, hogy könnyörületes szíve van – folytatá rövid szünet után –, önmagától megvonja a pénzt, hogy szegény sorsú gyógykezelteit segíyezhesse. Bárki másnál meghatná szívemet a jótékonyág ezen magasztos példája – ennél az embernél azonban felháborodással tölt el... Érzem, hogy igazságtalan vagyok, hogy alacsonyan gondolkozom, de nem tehetek róla – harag, fájdalom és felháborodás tölt el, ha arra gondolok, hogy elismerjem bármely

nemesebb jellemvonását annak, akit gyűlölni fogok örökké!

Most, miután hosszú hallgatás után végre megeredt a leányka panaszainak visszafojtott árja, elmondott egyet-mást a tanácsosné asszony szívtelen magaviseletének jellemzésére is.

Szavaira a vénkisasszony arcán – habár csak futólag – ismét megjelent a kerek piros folt, amelyet egyszer már volt alkalmunk ott látni.

– Természetes dolog, hiszen nemhiába a Hellwig Pál leánya! – szólt végre.

A gyenge, de éles hangon kiejtett néhány szóban szigorú elítélés kifejezése rejlett.

Felicitas meglepetve tekintett fel. Cordula néni eddigelé soha egy szóval sem érinté a Hellwig családdhoz való viszonyát. Annak idején hallgatagon és teljes közönnyel fogadta a tanácsosné asszony megérkeztének hírét, elannyira, hogy Felicitas meg vala felőle győződve, hogy közte és a Rajna-vidéki rokonok között sohasem létezett közelebbi összeköttetés.

– Hellwigné asszony az Úr választottjának, a szent hit rendíthetetlen bajnokának nevezi őt – szólalt meg habozva a leányka. – Bizonyára egyike lehet ama vakbuzgó hívőknek, akik szigorúan az egyház törvényeihez alkalmazkodva élnek ugyan, de éppen ez oknál fogva kérlelhetetlenek embertársaik hibáinak és gyöngéinek elítélésében.

Halk, szinte fojtott kacaj volt az egyedüli válasz Szavaira.

A vénkisasszony egyikével bírt ama arcoknak, amelyek megpillantásánál az embernek sohasem jut eszébe, hogy megkérdezze önmagától, vajon ez arc vonásai szépek-e vagy rútak. A valóban nőies szendesség, hamisítatlan jólelkűség és a mélyen érző kedély játsszák itt a közvetítő szerepet a szépség törvényeinek merev követelményei és a természet kezének szeszélyes alakításai között, ahol egyik-másik vonás eltér a szabálytól, ott siet pótolni a hiányt a kifejezés: de épp ez oknál fogva válnak az illetén arcok idegenekké és szinte felismerhetetlenné ránk nézve, mihelyt az azokon megszokott összhangot bármi is megzavarja.

Cordula néni arca is szinte kísérteties változáson ment át. A máskor oly méla, szelíd és rokonszenves vonások eltorzultak a határtalan keserűség és mély megvetés befolyása alatt, amelyeknek kifejezése tanyát ütött azokon. Az ő ajkairól hangzott

– bizonyára évek óta először – az a halk, fojtott kacaj, mely Felicitas szavait kísérte.

A vénkisasszony rejtélyes magaviselete és a tanácsosné asszony atyjára vonatkozólag tett nyilatkozata halvány fénysugarat vetett titokteljes múltjára, mely azonban még mindig mély homályban feküdt a leányka előtt...

Cordula néni nemcsak hogy nem bocsátkozék bővebb magyarázatokba, de mindent elkövetett, hogy elfeledtesse kedvencével az iménti jelenetet.

A szoba közepén álló kerek nagy asztalt számos füzetek és irományok borították. Felicitas már rég ismerős volt ez irományokkal. A durva, megsárgult papírlapokon színehagyott tintával és sokszor alig olvasható ákombák betűkkel írva világraszóló nevek valának olvashatók: Haydn, Händel, Gluck, Mozart – Cordula néni féltett kincse volt ez, hírneves zeneszerzők kéziratgyűjteménye.

Felicitas beléptekor a vénkisasszony az okmányok rendezésével foglalkozott, amelyek évek óta hevervén érintetlenül az üvegszekrényben, átható penészszaggal tölték be a szobát.

Most újra hozzálátott a félbeszakított munkához, nagy óvatossággal, elővigyázattal helyezte ismét vissza a becses ereklyéket a megfelelő tokokba.

Lassanként ürülni kezdett az asztal, míg végre láthatóvá lőn egy vastag írott hangjegyfüzet, mely legalul feküdt volt.

Az felsőbbbségnek az ő nagy bölcsessége az serfőzést illetőleg című operettje zenéje, írta Johann Sebastian Bach állt nagy betűkkel a címlapon.

A vénkisasszony jelentőségteljesen mutatott ujjával a zeneszerző nevére.

– Ezt még nem ismered, ugye? – kérdezé bánatos mosollyal.

– Éveken át szépen összegöngyölgetve feküdt a rejtkehely legfelső rekeszében... Ma reggel mindenféle gondolatok támadtak agyamban, valamennyi azt susogta, hogy ideje lesz rendet csinálni a hazatérés előtt. No hát csináljunk rendet!... Tegyük hát ez a kéziratot is az ő rendes helyére, ebbe a vörös tokba itt... Ez az egyedüli példány, amelyben e mű létezik, arannyal fogják ezt valaha megfizetni, Tündérkém. A szövegekönyvre, melynek tárgya a mi kis városunk viszonyaiból van merítve és nagyjából itteni tájszólásban írva, körülbelül két évtized előtt bukkantak rá: a dolog óriási érdeklődést keltett a zenevilágban azáltal, hogy zenéjét, a címlap állítása szerint, Bach írta. A hangjegyek, amelyek után eredménytelenül kutattak, íme itt fekszenek. A bűbájos hangok, melyek egy évszázadnál hosszabb idő óta alusszák e papírlapokon álmaikat, valóságos ereklyét képeznek minden zenekedvelő szemeiben, annál is inkább, mivel tulajdonképpen ezek egyedüli operadallamok, amelyeket Bach szerzett... Az 1705. évben adták elő itteni polgárok és a helybeli országos tanintézet növendékei odaát a városháza termében.

Felnyitotta a füzet címlapját, amelynek belső oldalán a következő felirat volt olvasható: *Johann Sebastian Bach saját kezűleg leírt*

szerzeménye – emlékül a szerzótől az 1707. évben Hirschsprung Godofréd.

– Ez is énekelt benne egy szerepet – szólt ingadozó hangon a Hirschsprung névre mutatva.

– És miképpen jutott birtokodba e becses ereklye, néni?

– Örökség útján – volt a rövid válasz, mely elutasítólag, szinte durván hangzott Cordula néni ajkairól.

A jelenlegihez hasonló esetekben teljes lehetetlenség lett volna tovább fűzni a társalgást azon tárgy fölött, amelyről a vénkisasszony elterelni óhajtotta azt. A kicsiny, roskatag alak mozdulataiban és tartásában ilyenkor oly határozott visszautasításnak a kifejezése jutott érvényre, hogy azzal szemben csak durva tapintatlanság vagy arcátlan kíváncsiság kockáztathatót volna további kérdéseket.

Felicitas sóvárgó tekintetet vetett az eltűnt kézirat után; a zenemű, melyet Cordula néni kivételével egyetlen élőlény sem ismer, élénk érdeklődéssel töltötte el őt. Mindazonáltal nem kért engedélyt arra, hogy beletekinthessen, éppúgy, mint ahogy a mai események elbeszélése alkalmával hallgatással mellőzte a karperec történetét – nem bírta volna lelkére venni, hogy öntudatosan oly tárgyat pendítsen meg, amelynek felemlítése kellemetlenül érinthetné a vénkisasszonyt, akit oly forrón szeretett.

A vénkisasszony a zongorához ült, Felicitas pedig kilépett az előcsarnokba.

A nap leáldozóban volt...

Ott a messze távolban, a kis falucska alacsony viskóira már nem hatoltak el a nap sugarai, de a torony csúcsán még utolsót lobbadozott a játszi fény...

A csendes nyári este megható nyugalma terült el ott lenn a vidéken, itt fenn pedig bódító illatár tölté meg a légkört.

A legcsekélyebb szellőcske sem mozdult, hogy gyors szárnyakon tovaragadjon a virágok illatos leheletét, vagy megmozgassa a napsugaraktól eltikkadt leveleket és ágakat.

Néha-néha egy esetlen cserebogár vágódott nagyot koppanva a falnak, vagy égy-égy fecskepár röptelt el a leányka fölött, hogy eleséget vigyen haza kicsinyeinek – különben néma csend honolt körös-körül. Annál meghatóbban hangzottak ki a Beethoven-féle gyászinduló magasztos hangjai a szobából. Azonban alig egy-két ütem után a leányka megriadva emelte fel gondolatokba merülten lehajtott fejét és rémülten tekintett be a szobába – ami onnan kifelé tört, az nem volt többé zongorajáték. E kísérteties, elhaló hangsusogás egy hirtelen megértett túlvilági látomány, megnyilatkozás erejével hatott a leányka elboruló kedélyére: azok a kezek, melyek a billentyűk fölött elsuhannak, fáradtak, pihenésre vágytak, az elhaló hang végső fellobbanása egy porhüvelyétől

örökre elválni készülő léleknek.

XV.

A tűz- és vízpróba mégiscsak megtermé gyümölcseit mind a mentőre, mind a megmentettre nézve. A gyermekén az éj folyamán heves láz vőn erőt. Felicitas pedig másnap reggel gyötrő főfájással ébredt fel. Mindamellet azonban a legnagyobb pontossággal felelt meg most is, mint mindig, a reá bízott teendőknék. A megsérült kar nemigen akadályozta őt a munkában – Cordula néni gyógyírja megtette volt kötelességét.

A tanár délután tért vissza a házba. Egy szembajos betegén végzett volt oly mütétet, amelyre eddigelé egy szemorvos sem akart vállalkozni, és sikeresen végezte. Járásában és testtartásában most is, mint rendesen, közönyös fesztelenség volt kifejezve és arca sem mutatott egyetlen árnyalattal sem élénkebb színt, mint egyébkor. Aki azonban szemeibe nézett, annak fel kellett hogy tűnjék a szokatlan fény, mely a sűrű szemöldök alól előtört. E hideg szürke szemek, amelyek kizárólag arra látszottak teremtvé lenni, hogy átható tekintetükkel mások legrejtettebb gondolataiba hatoljanak, e pillanatban a benső megelégedés tüzében égtek.

A kapuban találkozott Friderikával, aki egy cseber vízzel kezében jött vele szemközt. Megállt és hogyléte után tudakozódott.

– Nekem már nincs semmi bajom, tanár úr – szólt a szakácsnő letéve a csöbröt –, én már jól érzem magamat. Hanem annak odaát – az udvar túlsó végére mutatott egy földszinti ablakra –, a Karolinának alighanem megártott a tegnapi tűz-história. Egész éjjel alig tudtam a szemeimet behunyni, folytonosan csacsogott álmában, most pedig olyan az egész arca, akárcsak a pipacs és...

– Ezt már előbb kellett volna velem közölnie, Friderika! – vágott szavába szigorú hangon a tanár.

– Már jókor reggel jelentést tettem róla az asszonyságnak, de az asszonyság csak annyit szólt rá, hogy majd elmúlik az magától is. Soha ez életben nem hívtunk mi hozzá orvost, akármilyen baja volt, azért kilábolt ő belőle, hiszen tetszik tudni, tanár úr, hogy rossz pénz el nem vész!...

A tanár arca feltűnően elsötétült a szakácsnő utóbbi szavainál, ami a ravasz banya figyelmét nem kerülte el. Jónak látta tehát egyet fordítani a dolgon.

– Egyébiránt mit sem használ, ha az ember jót akar is vele tenni – folytatá mentegetőzve. – Kicsiny korától kezdve makacs, önfejű teremtés volt és amellet olyan rátartó, akárcsak egy királyleány. Az ember nem tudta, hogy kacagjon-e vagy bosszankodjék az istenadta

komédiás leánya fölött!... Néha, amikor valami nyalánkságfélét sütöttem-föztem az asszonyág számára, hát öelébe is odacsúszttam egy-két falatot belőle, hiszen nekem is csak van szívem! Azt hiszi, tanár úr, hogy hozzányúlt volna? Nem az, a világért sem!... Otthagyta érintetlenül a tányéron. No lássa, tanár úr, ilyen megátalkodott volt már gyermekkorában is! Egyáltalában attól a naptól kezdve, amelyen az Istenben boldogult Hellwig urat eltemettük, éppen csak annyit evett, hogy el ne pusztuljon, jól nem lakott egyetlenegyszer sem... És miért? Mert megátalkodott konokságában és vétkes gögijében senkitől sem akar ajándékba elfogadni valamit – senkitől és semmit! Saját füleimmel hallottam, amint egyszer úgy nyilatkozott Henrik előtt, hogy mihelyt egyszer örökre hátat fordíthat ennek az iszonyú háznak, hát éjjel-nappal dolgozni fog, amíg a vér ki nem serked a tíz körme alól és minden fillért, amit keres, el fogja küldeni az asszonyághoz mindaddig, amíg minden falat kenyér ki lesz fizetve, amelyet életében e házban elfogyasztott.

A vén szakácsnő nem vette észre, hogy szavaira mint festi a tanár arcát mindinkább sötétté az odatoluló vér. Alig hangzott el ajkairól a befejező mondat, amint a tanár szótlánul hátat fordított neki és az udvaron áthaladva egyenesen a vén Friderika által megjelölt ablaknak tartott. Magas ívezetű ablak vala ez, meztelen kőfogalattal és lenyúlt majdnem az udvar kövezetéig; a kis kamarához tartozott, amely a szakácsnő és Felicitas hálószobájául szolgált. A nyitott ablakszárnyak látni engedték a fehérre meszelt, csupasz falakat és a nyomorúságos berendezést. Ugyanaz a szűk, barátságtalan helyiség volt ez, amelyben Felicitas mint négyéves gyermek végigszenvedte volt a honvág első heves kitörését.

E percben ott ült az ablaknál a kitaszított, a megátalkodott makacs teremtés, aki nem akart jóllakni a mások kenyerével, aki feltette magában, hogy dolgozni fog, amíg a vér kiserked a tíz körme alól, csakhogy dacosan lerázhasson magáról minden további kötelezettséget...

Ki hinné, hogy ebben a gyöngéd leánykában, aki gyermeteg kedvességgel mintegy álomba merülten nyugszik az ablaknál, oly megtörhetetlen erélyességű lélek és oly hajthatatlan büszkeség lakozzék, mely valóban bámulatra méltó kitartással fenn tudta magát tartani a folytonos megalázások közepette? Fejecskéje az ablakpárkányra fektetett karokon nyugodott, arcának hófehér színe és dús hajzatának ragyogványa éles ellentétet képezett a párkány szürke, idő rongálta köveivel. Szende ártatlanság kifejezése honolt a szenvedő leányka arcán. Ajkai szorosán zárva valának, sötét szempillái lecsukódtak és eltakarták a szemeket, amelyekben oly gyakran cikázott fel az elkeseredés és harag villáma.

A tanár nesztelenül közeledett, mozdulatlanul állt ott egy pillanatig, elmerülve a leányka nézésébe, aztán közelebb hajolt hozzá.

– Felicitas! – hangzott gyöngéden és részvétteljesen ajkairól.

A leányka felriadt és bámulva, hihetetlenkedve tekintett a reá irányzott szemekbe. Nevének hallása a tanár ajkairól – először az életben hallotta azt az ajkáról – villanyos ütésként járta át egész valóját. Alakja, mely imént még mint egy játék közben elfáradt gyermeké szinte összeesve vala, hirtelen kiegyenesedett, izmai megfeszültek és úgy állt ott, mint a harcos, aki az ellenséges támadás visszaverésére készül.

A tanár nem látszott tudomást venni e szembeszökő átváltozásról.

– A szakácsnőtől hallottam, hogy ön rosszul érzi magát – szólt nyugodt, nyájas hangon, mint ahogy az orvos szokott beszélni betegeihez.

– Már jobban vagyok – viszonzá a leányka fojtott hangon.

– A zavartalan nyugalom csakhamar helyre szokott állítani.

– Hm, azonban mégis úgy látszik... – nem fejezte be a mondatot, hanem egyszerűen kinyújtotta karját, hogy megragadja a leányka kézcsuklóját.

Felicitas néhány lépést hátrált a szoba közepe felé.

– Viselje magát okosan, Felicitas! – inté meg őt még mindig nyájas, komoly hangon, azonban szemöldökei sötéten húzódtak össze, amint a leány mozdulatlanul állva maradt helyén és karjait görcsösen szorította testéhez. Dacára a sűrű szakállnak, mely a tanár arcát körítette, látni lehetett, amint ajkait bosszúsan szorítja egymásra.

– Nos hát, most már nem az orvos szól önhöz, hanem a gyám – mondá szigorú hangon –, és mint gyámja parancsolom önnek, hogy rögtön jöjjön ide!

Felicitas nem tekintett fel, sőt ellenkezőleg, szempilláit még jobban lesütötte, arcát élénk pír borította el, keble hullámszerűen bensejében dúló nehéz küzdelem hatása alatt, de mindazonáltal lassú léptekkel közeledett és hallgatagon, félrefordított arccal nyújtá oda karját, amelyet a tanár gyöngéden fogott kezeibe.

A rendkívül keskeny és kicsiny, de a nehéz munkától megkérgeződött kéz úgy remegett, mint a nyárfalevél. A tanár kemény vonásain mély meghatottság és szánalom kifejezése vonult át.

– Most ismét kényszerített rá, hogy akaratom ellenére is teljes szigorral kelljen fellépnem ön ellen, maga akaratos, oktondi gyermek! – szólt komoly, de nyájas hangon. – Pedig nagyon óhajtottam volna, hogy minden további ellenségeskedés nélkül váljunk meg egymástól... Hát valóban képtelen ön reám és

anyámra másképp tekinteni, mint az engesztelhetetlen gyűlölet szemeivel?

– Ki mint vet, úgy arat! – viszonzá a leány fojtott hangon. Szakadatlanul azon volt, hogy karját mielőbb kiszabadíthassa, és tekintete oly nagyfokú iszonyattal csüggött a csuklóját erőteljes, de gyöngéd szorítással körülfogó kezeken, mintha azok nem húsból és vérből, de izzó vasból valók volnának.

Felicitas válaszának hallatára a tanár hirtelen elbocsátotta a reszkető kezét.

Arcáról eltűnt a nyájas részvét kifejezése és botjával ingerülten döfött néhány ártatlan fűszál után, amely az udvar kőkockáinak hézagai között felburjánzott.

A leányka fellelegzett. Így szerette ő ellenfelét látni, ilyennek kellett lennie: durvának, ridegnek, haragosnak. A részvétnek kifejezése ez arcon elviselhetetlen látványnak tűnt fel előtte.

Hosszú szünet állt be, amelyet végre a tanár nyugodt hangja szakított meg.

– Mindig csak ez a szemrehányás! – szólalt meg. – Abban persze legkevésbé sem kételkedem, hogy a határtalan büszkeség, mely önben lakozik, elég gyakran volt megaláztatásoknak kitéve, hiszen feladatunk épp abban állt, hogy az ön túlzott igényeit lehetőleg szerény fokra szállítsuk le. Én bátran szembenézhetek az ön gyűlöletével, mert lelkiismeretem nyugodt: minden cselekedeteimnek rugója egyedül azon vágy volt, hogy hasznára lehessen önnek. Ami pedig anyámat illeti... nos, annyit elismerek, hogy az ő szeretetét megnyerni egyáltalában nemi könnyű feladat, de anyám megvesztegethetetlen igazságszeretete és vallásossága már magában véve is kizárja annak lehetőségét, hogy önnel e házban igazságtalanul bánhattak volna, hogy itt valóban és nem csak az ön képzeletében létező méltatlanságokat kellett volna elviselnie... Ön kilépni készül a nagyvilágba, önerejéből akarja megállni helyét az emberek között... Nos, e cél eléréséhez a legnélkülözhetetlenebb kellék a simulékonyság, a környezethez való alkalmazkodás... Hogyan tartja ön egyáltalában összeegyeztethetőnek a világban elfoglalandó állásával ama téves nézeteket, amelyekhez oly konok makacssággal ragaszkodik? Hogyan hiheti ön, hogy rokonszenvre fog találni az emberek között ezzel a dacos, mindent megvető tekintettel?

Felicitas hirtelen felemelte fejét és nyugodtan, szilárdan tekintett a tanár arcába.

– Mihelyt bárki is meg fog arról győzni, hogy életnézeteim nem egyeztethetők össze az élet és a józan ész követelményeivel, nem fogok habozni egy pillanatig sem, hogy e nézeteimet megváltoztassam – szólt csengő, kifejezésteljes hangján. – Tudom

azonban, hogy nem én vagyok az egyedüli, sőt ezren meg ezren vagyunk, akik azt vitatjuk, hogy senkinek e földön – senkinek, bárki is legyen az – nem áll jogában embertársainak bármelyikét is szellemi halálra kárhozhatni. Tudom, hogy ezek meg ezek osztoznak velem ama meggyőződésben, hogy a legnagyobb igazságtalanságot követik el azok, akik embertársuktól meg akarják vonni a jogot és lehetőséget, hogy magasabb légkörbe emelkedhesek fel, csupán csak azért, mert alacsony származásúnak született... Biztos tekintettel fogok kilépni az emberek közé, mert bizalommal viseltetem irántuk, és mert szilárd meggyőződésem, hogy akadok közöttük igen sokra, akikre nem leend okom dacos, megvető tekintettel nézni... A magamforma szerencsétlen teremtés, aki arra van kárhozhatva, hogy a kedély mélységét, bensőségét nem ismerő emberek közt éljen, nem rendelkezik egyéb fegyverrel, mint büszkeségével és nem bír más támasszal, mint azon tudattal, hogy ő is a Mindenható teremtménye, aki tőle sem tagadta meg a szellem adományait. Hisz az ő jóságos szemeiben nem léteznek az emberi társadalomban szigorúan elkülönített rendek és fokozatok, ez csak az emberek találmánya, és minél hitványabbak azok, minél sivárabb lelkűek, annál görcsösebben ragaszkodnak előítéleteikhez!

E szavak után lassan hátat fordított és eltűnt a cselédszobába vezető ajtóban, a tanár pedig néhány percig merően bámult utána, aztán mélyen a homlokába nyomta kalapját és a ház felé indult. Hogy milyen gondolatok foglalkoztatták agyát – ki tudná megmondani? De annyi tény, hogy szemeiből eltűnt az önmegelégedés csillogása, amellyel hazatért volt, a ráncokba húzott homlok pedig sötét töprengésre engedett következtetni.

A tornácon Frank ügyvéd és Henrik állottak egymással beszélgetve, A tanár mintegy álomból felriadva gyorsan felpillantott, amint a hangokat meghallotta.

– Henrik épp most említi, hogy betegeid vannak a házban – szólt az ügyvéd kezét nyújtva barátjának. – Amint hallom, a tegnapi baleset mégsem marad következmények nélkül... A gyermek...

– A gyermeknek tisztességes láza van a meghülés következtében – egészíté ki a tanár szárazon. Szemmel látható volt, hogy semminemű hajlamot nem érez magában e tárgy bővebb fejtegetésére.

– Oh, tanár úr, ez csak a kisebbik baj! – jegyzé meg Henrik. – A kisleány így is, úgy is nyápic, beteges teremtés, aki egész nap nem cselekszik egyebet a nyafogásnál, hanem amikor egy olyan erőteljes, eleven leány, mint a Tündér, akinek egész esztendőn át még csak egy porcikája sem fáj soha, egyszerre csak lehorgasztja fejét, mint egy beteg madár, már ottan aztán igazán hiba van a kréta

körül!

– Na, ami azt a fejlehorgasztást illeti, hát abból édes-keveset vettem észre – viszonzá a tanár feltűnően éles hangon, miközben ajkszélei körül sajátságosan gúnyos rángás mutatkozott...

– Ne féltsd te azt a fejet, Henrik!... Szilárdan megállja az a helyét, annyit mondhatok...

Az ügyvéd kíséretében továbbhaladt az emelet felé. A lépcsőn Annácska jött velük szembe, a gyermek mezítláb és alsószoknyácskában volt. Dagadt arcán sötét foltokban piroslott a láz, ajkairól keserves sírás hangzott.

– Mama elment... Rózsa is... és Annácska nagyon szomjas! – kiáltott a tanár felé, aki rémulten ölébe kapta a beteg gyermeket és gyors léptekkel a hálószobába vitte.

A szobát üresen találta. Haragosan kiáltott a cseléd után. A távolból egy ajtó nyikorgása hallatszott és nemsokára fölhevült arccal, kezében vasalóval Rózsa nyitott be a szobába. A nyitott ajtón át látni lehetett a vasalódeszkát, rajta egy hófehér moll-ruha számtalan fodraival.

– Hát ön hol kószál? – Miért hagyja itt egyedül feküdni a beteg gyermeket? – rivallt reá a tanár.

– Hiszen csak nem téphetem magamat százfelé, tanár úr! – védekezett a fiatal leány, majdnem sírva az elkeseredés miatt.

– A nagyságos asszony holnap reggelre friss mosású ruhát akar, és ennek török-szakad meg kell lennie, hiszen az utóbbi időben vége-hossza nincs nálunk az örökös mosásnak és vasalásnak! Pedig csak tudná a tanár úr, hogy milyen keserves munkát ad egy ilyen fehér ruhát kimosni...

Az ügyvéd hangos kacajra fakadt, mire a bőbeszédű szobaleány rögtön elhallgatott.

– Óh, a bájos teremtés az ő egyszerű fehér ruhájával! – kiáltott fel Frank még mindig kacagva, miközben a tanárra nézett, akinek arca sötét zavart árult el.

– A nagyságos asszony azt mondotta – folytató a szobaleány a megkezdett védbeszédet –, hogy Annácskának úgy sincs valami komolyabb baja, csak mindössze is egy kis láz, hát egyedül is el lehet vagy egy félórára, odaadta neki játékszereit az ágyba és...

– Hol van az unokahúgom? – vágott szavába a tanár.

– A nagysága Hellwigné asszonnyal ment a misszióegyletbe.

– Úgy? – vetett véget a tanár a kihallgatásnak, egész lénye magas fokú ingerültséget árult el.

– Jól van. Most csak menjen és végezze el azt a sürgős munkát! – parancsolá aztán az ajtóra mutatva, amelyen a szobaleány belépett volt.

Rózsa távozott, a tanár pedig Friderika után kiáltott. A vén

szakácsnő azonban éppen mindkét kezével könyökig vájkált az imént dagasztani kezdett tésztában, így Felicitast küldötte fel maga helyett.

Az ifjú leányka sietett engedelmeskedni, és kisvártatva belépett a szobába. Arcán még látható volt a benső felindulás pírjának lágy zománca, tekintete azonban hidegen és nyugodtan siklott végig a tanár fölhevült arcán. Szilárd magatartásban állt meg előtte és hallgatva várt a további parancsokra.

A tanárnak szemmel látható megerőltetésébe került, hogy őt megszólítsa.

– A kis Annácska felügyelet nélkül van. Hajlandó volna ön körülötte maradni, amíg anyja visszaérkezik? – kérdezte végre. Hallgatóinak figyelmét nem kerülhette el azon körülmény, hogy hangját nyájas kifejezésre kényszeríté.

– Nagyon szívesen maradok – volt az elfogulatlan hangon adott válasz –, azonban némi tekintetben aggályaim vannak. A tanácsosné asszony ugyanis nem szívesen látja gyermekét az én társaságomban... Ha ez irányban magára vállalja ön a felelősséget, úgy azonnal itt is maradhatok.

– Magamra veszem a felelősséget.

Felicitas erre a hálósobába lépett és betette maga után az ajtót. Az ügyvéd csillogó szemmel tekintett utána.

– Henrik, nem tudom mi okból, Tündérnek nevezi őt – szólt a tanárhoz, amint együtt haladtak le a lépcsőn. – És bármily sajtáságosan hangzik is ez a gyöngéd név derék mindenese nem éppen gyöngéd ajkairól, annyi kétségtelen, hogy e jelző teljesen ráillik e leány tüneményszerű megjelenésére... Oszintén meg kell vallanom, hogy egyáltalában képtelen vagyok megérteni, hogyan helyezhetitek őt, te és anyád, egy színvonalra a vén szakácsnőtökkel és azzal a csacska kis szobaleánnyal odalent?

– Óh, persze, bizonyára bíborba, bársonyba kellett volna őt öltöztetnünk, nemde? – kiáltott fel a tanár oly nagymérvű ingerültséggel, amelyet barátja még sohasem tapasztalt rajta. – És mivel a gondviselés a Hellwig-háztól megtagadta a leányutódokat, hát természetesen a te nézeted szerint anyám és én nem tehattünk volna okosabbat, mintha az ily módon gazdátlan helyet sietünk a ti úgynevezett Tündéretekkel betölteni, akit én részemről inkább volnék hajlandó a szfinx elnevezéssel felruházni... Menj, te még mindig olyan rajongó vagy, mint valaha voltál!... Különben – tette hozzá rövid szünet után felindulástól remegő hangon –, különben szabadságodban áll, hogy az ismeretlen bűvész leányát Frankné asszonnyá tedd. Én mint gyámapa előre is biztosítalak áldásomról.

Az ügyvéd finom metszésű arcát és homlokát föl egészen a göndör hajfürtökig lángoló pír borította el a tanár szavaira.

Egy ideig merően tekintett ki az ablakon az élénk vásártérre – beszéd közben a tanár szobájába léptek volt, aztán mosolyogva fordult barátjához.

– Amennyire én a leányka lelkületét és gondolkodásmódját ismerem, hát azt hiszem, hogy aligha törődnek sokat a te gyámapai beleegyezéssel, és így kizárólag az ő elhatározására volnék utalva – viszonzá nem minden gúny nélkül –, ha pedig azt hiszed, hogy fülemre valami túlságosan visszariasztó hatást gyakorol az az erősen hangsúlyozott „bűvészleány” megjelölés, hát fölötte nagy tévedésben leledzel, igen tisztelt tanár uram; Neked persze, a te e tekintetben táplált elveidnél fogva még gondolnod sem volna szabad ilyesmire, anélkül, hogy érzékeny idegeid görcsös rohamoknak legyenek kitéve. Az eleven, pezsgő vérű komédiásleány sehogy sem illenék házastársul hozzád, akinek ereiben a gazdag és befolyásos kalmár ősök higgadt vére folyik, hiszen azok ottan valamennyien megfordulnának sírjukban ily hallatlan esemény megtörténte.

Az utóbbi szavaknál a nyitott ajtón át látható szomszédos nagy erkélyszobába mutatott. A tágas szoba falain művészi kivitelű olajfestmények hosszú sora függött, egy-egy férfialakot ábrázolva: tagbaszakadt, méltóságteljes magatartású alakok kivétel nélkül, ujjakon és nyakkendőjük csokrában ragyogó drágakövekkel. A Hellwig család ősei voltak azok, jó részben polgármesteri hivatalt és kereskedelmi tanácsosi címet viselt, tekintélyes férfiak.

A tanár szótlánul ment át az erkélyszobába. A gúny nyilai, melyeket az ügyvéd pazar kézzel irányzott ellene, hatástalanul látszottak róla visszapattanni. Karjait keresztbe fonta mellén, és néhányszor végigsétált az arcképek alatt fel s alá.

– Gáncs nélkül állották ők meg helyüket az életben – szólalt meg hirtelen félbeszakítva sétáját. – Hogy vajon nem került-e egyik-másiknak közülük heves benső küzdelmekbe a külső méltóság és a szeplőtlen tekintély fenntartása, ki tudhatja? Én részemről nem hiszem. Az emberi természet sajátságai közé tartozik bizonyos merev hajthatatlanság, mely épp ott nyilatkozik meg legmakacsabban, ahol engedelmeskedni tartoznék, és csak az önfeláldozás teszi képessé az engedelmességre... Ezen áldozatoknak mindegyike egy-egy alapkövéül szolgált a szilárd épületnek, amelynek neve: a Hellwig-ház. És mindezen áldozatokat csak azért hozták volna az ősök, hogy a kegyetlen utódok egyike kártyavárként halomra döntse egy csapással az egész építményt?... Isten mentsen meg engemet attól, hogy én legyek ez az utód!

Szinte úgy látszott, mintha e szavak valamely, a tanár bensejében dúló küzdelemnek vetettek volna véget, mert a feltűnő ingerültségnek, amelynek jeleit Frank nem csekély megütközéssel

észlelte volt barátján, teljesen nyoma veszett, mikor ismét visszatért szobájába.

...Felicitas mintegy fél órát tölthetett a beteg gyermek ágyánál, mikor a tanácsosné asszony hazatért. A leánykát megpillantva arcvonásai rögtön elsötétültek.

– Hogyan került ön ide, Karolina? – kérdezé tőle ingerült hangon, miközben napernyőjét a pamlagra dobta és finom dán kesztyűit lehúzta. – Egyáltalában nem emlékszem rá, hogy e szolgálatra kértem volna önt!

– Te nem, hanem én igen! – hallatszott e pillanatban a tanár rideg hangja, aki közvetlenül a tanácsosné után lépett volt be a tárva-nyitva hagyott ajtón. – Gyermekednek felügyeletre volt szüksége: mezítláb futott elébem a lépcsőn.

– Lehetetlen!... De Annácska, hogyan lehettél oly szófogadatlan?

– Igazán kétségeid volnának az iránt, hogy voltaképpen ki érdemli meg a fennforgó esetben a szemrehányásokat, Adél? – kérdezé őt a tanár még mindig türtőztetve magát, szemében azonban már a harag villámai cikáztak.

– Én istenem, hiszen én kétségbe vagyok esve annak a hanyag teremtésnek a kötelességmulasztása fölött... Óh, az a Rózsa, az a Rózsa!... A nagyvilágon semmi egyéb dolga nincs, mint a gyermekre felügyelni és íme, alig teszem ki a lábamat a házból, már az ablakhoz fut, hogy az utcára bámuljon, vagy a tükör előtt álldogál.

– Most az egyszer azonban történetesen nem a tükör előtt áll, hanem a vasalódeszkánál, ahol arca veritékében kínlódik a te ruháddal, amelyet holnap mindenáron viselned kell! – vágott szavába a tanár, minden egyes szót éles gúnnyal hangsúlyozva.

A tanácsosné asszony meghökkenve rándult össze. Egy pillanatra a legnagyobb zavar kifejezése tükröződött vissza arcáról, csakhamar azonban visszanyerte önuralmát.

– Óh, az ostoba leány! – kiáltott fel bosszúsan ráncokba húzva fehér homlokát –, eszerint hát már ismét félreértette parancsomat. Sajnos, ez gyakran meg szokott vele történni!

– Jól van, hát tegyük fel, hogy félreértés forgott fenn – szólt a tanár állhatatosan megmaradva álláspontján. – De hát azt mondd meg nekem, hogy miképpen bízhatod rá beteg gyermekedet cseléded gondozására, holott az imént saját magad hangsúlyoztad hanyagságát és megbízhatatlanságát?

– Szent kötelesség szólított el hazulról, Johannes. Mennem kellett! – viszonzá a szép özvegy nyomatékosan, rajongó kifejezéssel telt tekintetét az ég felé irányozva.

– Legszentebb kötelességed az anyai kötelesség! – rivallt reá kitörő haraggal a tanár. – Én egyes-egyedül beteg gyermeked

érdekében küldöttelek ide, nem pedig azért, hogy itten misszióügyekeknek szenteld működésedet!

– Az ég nevére kérlek, Johannes! Ha a néni és atyám e szavakat hallották volna... Ezelőtt másképp gondolkoztál!

– Azt elismerem, de azóta megtanultam önállóan gondolkozni, és az önálló gondolkozás mindig vissza fog bennünket vezetni ama megdönthetetlen igazságú tételre, hogy erőnket elsősorban azon talaj megművelésére kell fordítanunk, amelyre bennünket a végzet helyezett. És ha majd annak idején száz meg száz idegen gyermek nevét fogod is a Mindenhatónak elsorolhatni, akiknek a lelkét a te buzgólkodásod mentette meg a pogányság fertőjéből, mindez bizonyára egy szemernyit sem fog könnyíteni ama vád iszonyú súlyán, hogy e buzgólkodásod közepette a saját gyermekedet engedted tönkremenni.

A tanácsosné asszony arca piros volt. mint a bazsarózsa.

Jó ideig tartott, amíg sikerült neki visszanyerni önuralmát és szokott szelídségét. De végre mégiscsak sikerült.

– Ne légy oly szigorú irántam, Johannes! – szólt esdő hangon. – Vedd tekintetbe, hogy csak egy gyenge nő vagyok, aki a legjobb szándék mellett is könnyen megbotlik támasz nélkül... Ha hibáztam, hát jórészen anyád kedvéért tettem azt, aki kívánta, hogy elkísérjem őt. Biztosítlak, hogy többé nem fog megtörténni.

A tanácsosné asszony fuvolaszerű hangjának leglágyabb árnyalatával ejtő ki e szavakat, és kedves mosollyal nyújtotta jobbját a tanárnak. És sajátságos jelenség, a komoly férfi arca úgy elpirult, mint egy gyámoltalan kisleányé. Hihetőleg teljesen öntudatlanul történt, hogy egy lopott pillantást vetett az irányba, ahol a leányka lesütött szemekkel ült a gondjaira bízott beteg gyermek ágyánál. Aztán mintegy habozva megérinté ujjával a feléje nyújtott kezét és azonnal ismét elbocsátotta.

A fiatal özvegy galambszelídségű szemeiben, amelyeknek tekintete nyájasan esdve nyugodott volt a tanár arcán, hirtelen cikázó tűz lobbant fel és arca elhalványodott. A szende szelídség kifejezése azonban nem tudott eltűnni róla. Lehajolt gyermekéhez, két keze közé fogta fejcskáját és gyöngéd csókot nyomott a lázban égő homlokra.

– Most már ismét átvehetem Annácska ápolását – szólt aztán nyájasan Felicitashoz fordulva. – Köszönöm, kedves Karolina, hogy volt oly szíves engemet eddig helyettesíteni.

A leányka gyorsan felemelkedett, a beteg gyermek azonban keserves sírásra fakadt és görcsösen megragadta mindkét kezével Felicitás karjait.

A tanár a gyermek karja után nyúlt és érverését számlálgatta.

– Nagyfokú láza van. Nem szabad megengednünk, hogy még

jobban felizgassa magát – szólt a vizsgálat befejezése után. Aztán Felicitashoz fordulva hidegen, de nyájas hangon tette hozzá:

– Meghozza ön az áldozatot, hogy itt marad addig, amíg a gyermek elalszik?

Felicitás ismét elfoglalta helyét anélkül, hogy a tanár szavaira válaszolt volna.

A tanár távozott, a tanácsosné asszony pedig szobájába sietett, meglehetősen gyöngédtelenül csapva be az ajtót maga után. Felicitás jól hallhatta, amint gyors léptekkel járt-kelt a szobában fel és alá. Egyszerre sajátságos recsegő nesz hangzott a szobából, mintha valami szövettfelét széttépnének.

Annácska ijedten felült ágyában és félénk aggodalommal hallgatózott, majd meg ideges reszketés vett rajta erőt, amint a nesz többször egymás után és mindig gyorsabban ismétlődött.

Egyszerre mintegy önkívületben velőtrázó sikoltásban tört ki.

– Mamácska, kérlek, ne bánts! Nem leszek többet rossz!... Ne verj meg, mamácskám! Annácska szófogadó lesz!... – sikongott rémülten a kicsike.

E pillanatban lépett Rózsa a szobába. A leány máskor piros arca most halvány és önmagából kikelt vala.

– Ismét tép valamit. Már messziről hallottam! –. suttogott határtalan megvetést kifejező hangon Felicitásnak. Aztán a gyermeket igyekezett megnyugtatni:

– Ne sírj, tubicám! Anya nem bánt, nem is jön ide. No látod, hiszen már nem is haragos!

Odaát egy ajtó csattanása hangzott, a tanácsosné asszony távozott el. Rózsa a lakószobába lépett és néhány perc múlva ismét kijött, kezében egy csomó foszlányos fehér rongyot hozva – egy finom batiszt zsebkendő maradványait.

– Ha dühbe jön, akkor nem ismer se Istent, se embert! – magyarázgatá a szobalány susogva. – Olyankor jaj annak, ami a keze ügyébe esik. Tép, ront mindent, sőt irgalom és könyörület nélkül üt és ver is. Ez a szegény kis teremtés itt sokat tudna arról beszélni.

Felicitás önkéntelenül karjaiba zárta és keblére ölelte a gyermeket, mintha a szenvedélyes anya dühkitörésétől akarná megóvni. Aggodalma azonban tárgytalanná vált, mert a tanácsosné asszony hangja e percben az előcsarnokban csendült meg, oly zavartalan tisztaságban, akárcsak a déli harangkongás. Nyájasan és vidoran társalgott egy ideig a lépcsőn lejövvő ügyvéddel, és amint annak távozása után újra a hálószobába lépett, arca szebb és üdőbb volt, mint valaha. A harag pírja gyöngye zománcként csillogott még kerekded orcáin, a szép szemek feltűnő villogását pedig bizonyára senki sem tartotta volna egyébnek, mint az ártatlan női keblet

eltöltő gyermeketeg öröm kifejezésének...

XVI.

Amikor Felicitas a tanár felszólítására ismét helyet foglalt Annácska ágya mellett, bizonyosan nem volt rá elkészülve, hogy napokig nem lesz lehetséges e helyet elhagynia. Pedig úgy történt. Az eleinte jelentéktelennek mutatkozott láz veszélyes fordulatot vőn, és a beteg gyermek sem anyját, sem Rózsát meg nem tűrte közelében, csak a tanárnak és Felicitasnak volt szabad hozzányúlnia, csak tőlük fogadta el a gyógyszert.

A gyermek lázas álmaiban lényeges szerepet játszott a széttépett zsebkendő. A tanár megütközéssel hallgatta a gyermek iszonyú jajveszékését, és látta a rémület jeleit a kis betegen. Faggatózó kérdéseivel nemegyszer hozta zavarba a tanácsosné asszonyt és idézte fel a félelem pírját a bájos arcon. A szép özvegy azonban Rózsa tanúságtétele által buzgón támogatva következetesen megmaradt ama kijelentésénél, hogy Annácska kétségkívül lázas álmaiban láthatta az egész jelenetet.

Felicitas csakhamar beleélte magát ápolónői feladatának teljesítésébe, habár ezt a tanárral való gyakori együttlét lényegesen megnehezítette. A gyermek élete iránt táplált aggodalom, amelyben közösen osztoztak, nagyban alkalmas volt a kénytelen együttlét kínos voltát enyhíteni.

A leányka önmaga is bámulatra méltónak találta ama könnyedséget, amellyel az orvosnak gondolatmenetébe beletalálta magát. Míg a többieknek – magát a gyermek anyját sem kivéve – a hideg, merev arc kifejezése megoldhatatlan rejtély maradt, addig Felicitas első tekintetre leolvasta róla, hogy újabb veszélytől tart-e vagy reményt táplál. Így történt aztán, hogy csak nagy ritkán vált szükségessé a tanár részéről egy-egy rövid szóbeli utasítás ama teendőkre nézve, melyek éppen szükségéseknek mutatkoztak.

A tanár Felicitással felváltva virrasztott éjjelenként a beteg ágyánál, azonban napközben is sok időt töltött a gyermek hálószobájában. Órák hosszáig üldögélt bámulatra méltó kitartással a kiságy előtt és hol az egyik, hol a másik kezét tette a beteg izzó homlokára. Ilyenkor a gyermek álma nyugodttá és csendessé vált. Sajátságos csillapító erőnek kellett e kezekben lakoznia.

Kedvetlenül és izgatottan iparkodott a leányka az összehasonlító gondolatokat leküzdeni, amelyek önkéntelenül támadtak agyában, amikor így közelében ülve hallgatagul megfigyelte a tanárt. Ugyanazok a szabálytalan, kemény arcvonások, ugyanaz a hatalmasan előrenyomuló homlok, ugyanaz a gondosan hátrafésült

sűrű haj, ugyanazok a szemek, ugyanaz a hang: szóval, minden egyes részben ugyanazon alak. aki gyermekéveinek réme volt... csak egyes-egyedül az a sötét, szinte embergyűlölő vonás tűnt el, mely valaha az ifjú arcának oly koravén és visszataszító kifejezést kölcsönzött volt... A legkevésbé sem szép, de erőteljesen domború homlok mintha az eszmék fényét sugározná ki, és mikor a komoly férfi ajkáról kimondhatatlanul nyájas és szelíd hangon hallotta a felizgatott gyermek rémképeit eloszlató gyöngéd szavakat, el kellett ismernie, hogy neves hivatását annak egész magasztosságában fogja fel. Nem állott ott érzéketlenül, nem tekintette kegyetlenül hideg vállvonogatással a kórral elválaszthatatlanul együtt járó fájdalom kitöréseit, amelyeket elhárítani a tudomány sem képes. Nemcsak a testet igyekezett megmenteni az enyészettől, de a kétségben vergődő lélek is támaszra lelt benne. A szenvedő ott látta a részvét ragyogását szemeiben, és vigaszt, megnyugvást merített biztató hangjából.

Kinek jutott volna eszébe ily pillanatokban a férfi szögletes mozdulataival, a társaságban tanúsított visszataszító modorával törődni? Ilyenkor egész megjelenése szinte átszellemült, a szemlélő csak a nagy szellemi erővel felruházott férfit látta benne, a mély gondolkozású és törhetetlen bátorsággal, eréllyel küzdő közvetítőjét ama két engesztelhetetlen ellenségnek, akiknek nevei: „Élet” meg „Halál”...

És amikor mindezen engesztelő gondolatok végigvonultak a leányka lelki szemei előtt, a belőlük levont következtetés mindig csak ugyanaz maradt: „Részvétteljes szíve van, amely megéss szenvedő embertársának nyomorúságán és együtt érez vele. A számkivetett komédiásleánynak tehát kétszeres oka van őt gyűlölni, mert vele szemben könyörületet nem ismerő zsarnok, igazságtalan előítéletekkel telt bíró vala.”

Mindennapi együttlétük időtartama óta a tanár egyetlenegyszer sem használta többé a leánnyal szemben azt a gyöngéden lágy hangot, mely oly elviselhetetlennek tűnt fel előtte, és amely ellen mindig a dac és rideg visszautasítás fegyvereivel küzdött. Következésképpen ragaszkodott a hideg udvariasság kifejezéséhez, amelyet utolsó társalgásuk óta használt, és ez is inkább arckifejezésében nyert kifejezést, mint szavaiban, mert az elkerülhetetlenül szükséges utasításoktól és kérdésektől eltekintve sohasem intézte hozzá a szót.

Annál jobban meggyűlt a baja unokanővérével. A tanácsosné asszony eleinte úgy viselkedett, mintha magánkívül volna a nagy fájdalomtól és sehogy sem akart belenyugodni, hogy Felicitás foglalja el a beteg ágyánál azon helyet, mely joggal őt és Rózsát illetné meg. A tanár határozott, erélyes fellépésére volt szükség,

hogy végre kissé lecsillapodjék. Annyit azonban legalább megtett, hogy minduntalan bedugta szép fürtös fejét a hálószoba ajtaján – sajátságos véletlenségből mindig olyankor, amikor a tanár és Felicitas mindketten együtt voltak a gyermeknél... Majd meg kezeit tördelve sírt és jajgatott. Nem létezik az a szép emberi arc, mely a valódi, hamisítatlan fájdalom sajtolta könnyzáró után megmaradna szépnek, ha még ezerszer elmondják is a költők az ő hősnőikről, hogy „elragadó volt könnyeiben”. A tanácsosné asszony kerekded arcán egyetlen vonás sem torzult el, egyetlenegy ráncocska sem képződött, a gyengéd pírral bevont arcbőrön sehol sem mutatkoztak azok a szépségellenes vörös foltok, lassan gördültek alá a könnycseppek a rózsás arcon, a művészi tökély legmagasabb fokán álló sírás volt ez, amelynél szebbet a mater dolorosa festője sem kívánhat magának...

Milyen különbség közte és a halvány, álmatlan, aggodalomteljes leányarc közt, mely a gyermek betegágyánál virraszt?... Esténként pontosan megjelent elegáns hálóköntösében: az elbűvölően szép arcot csinos, finom csipkefőkötő árnyalá be, a kis kezecskében egy imakönyvet tartott – persze azért jött, hogy virrasszon. Majdnem szó szerint ugyanazon szóvita fejlődött ki minden este közte és a tanár közt. A szép özvegy mindannyiszor elmondott valamit az ő „anyai jogainak csorbításáról”, „jogtalan beavatkozásról”, aztán halkán zokogva eltávozott, hogy másnap reggel jól kialudva ismét megjelenhessen üdén, mint egy harmatos rózsza.

Annácska betegségének kilencedik napja volt. Az idő már estére járt. A gyermek tompa, érzéketlen mozdulatlanágban feküdt. Ajkairól csak néha-néha hangzott egy-egy érthetetlen dadogás. A tanár sokáig ült mozdulatlanul az ágy előtt, gondterhes homlokát összekulcsolt kezeibe rejtve.

Hirtelen felállt és egy kézmozdulattal a mellékszobába hívta Felicitast.

– Ön a múlt éjt átvirrasztotta és sem tegnap, sem ma nem pihent egy percet sem, és én mindamellet még további áldozatot követelek öntől – szólt hozzá. – A mai éj fog dönteni betegünk élete fölött. Szólíthatnám ugyan unokahúgomat vagy akár Rózsát is segítségül, mert a gyermek önkívületben fekszik. De nekem teljes, valódi odaadást és hidegvért kell követelnem. Akarja ön még a mai éjjelt ébren tölteni?

– Igen.

– Előreláthatólag azonban a kínos bizonytalanság és az izgatottság órái lesznek azok, amik az éjjel önre várnak. Elég erősnek érzi magát azok elviselésére?

– Óh, igen, én szeretem a szegény gyermeket és akarom, hogy erős legyek.

– Oly nagy bizalommal viseltetik ön saját akaratereje iránt?

Hangja, amellyel e kérdést a leánykához intézte, ismét a gyöngédség bizonyos árnyalatával bírt.

– Eddigélé még nem hagyott cserben soha – viszonzá Felicitas. Tekintete, mely mindeddig teljesen nyugodt volt, egyszerre jéghideg visszautasítást fejezett ki.

Beköszöntött az éj, csendes, méla tavaszi éjszaka! A teljes hold csillogó fénye rezgett végig az álomba merült városon. A vén kalmárház erkélyszobájában ezüstös szárnyaival meglebbenté a csendes képeket a falon és idegenszerű életet lehelt a mozdulatlan alakokba. A padozatot borító szőnyeg virágai halvány fényben villantak fel és a padmalyról lecsüggő csillár csiszolt üveglapjai ezer meg ezer szikrákat sziporkáztak szét... Odabenn pedig a sötét betegszobában egy még sötétebb hatalom lebegett lidércszárnyain a keskeny ágy fölött. Mindig közelebb és közelebb érte zord lehelete a kicsiny testet, mely gyötrő fájdalmakban vonaglott...

A tanár az ágy mellett ült. Tekintete mereven csüggött a görcsösen rángó testrészekre és a felismerhetetlenségig eltorzult arcon. Megtett mindent, ami az emberi tudomány hatáskörén belül fekszik, most már nem maradt más hátra, mint tétlenül és tehetetlenül várni, amíg a természeti erők elkeseredett küzdelme véget ér.

A toronyóra tompa, hosszan nyújtott kongással verte az éjfélt.

Felicitas, ki hallgatagon ült az ágy lábánál, felriadva rezzent össze, úgy rémlett előtte, mintha e hatalmas ütések a gyermek végóráját jeleznék... és íme, a kínosan vergődő test egyszerre csak lankadtan esett össze, az ököltre szorított kezecskék felnyíltak és fáradtan hanyatlottak a takaróra, s néhány pillanat múlva a beteg fejecskéje mozdulatlanul simult a vánkoshoz.

A tanár a gyermek ágya fölé hajolt. Tíz perc telt el kínos várakozásban. Hirtelen felemelte fejét és megindult hangon szakítá félbe a halálos csendet:

– Meg van mentve! – susogá.

A leányka gyorsan felugrott, és meghatva tekintett a gyermekre. Hallotta mély, szabályos lélegzetvétélét és látta, amint a láztól elgyötört gyöngé tagok kényelmesen elnyúltak a puha fekhelyen. Szótlanul kelt fel és a mellékszobába ment, ahol a nyitott ablakok egyikéhez lépett.

A balzsamos illatú és hűvös voltával a közeledő hajnalra emlékeztető lég enyhe fuvallatával játszott körül izzó homlokát. Fáradt fejét az ablak kőfoglalatához támasztotta, míg az összekulcsolt kezek fáradtan hanyatlottak le ölébe. Az ablakpárkányon virágcserep állt egy tearózsabokorral, rajta egyetlenegy pompás rózsa, mely a hold ezüstös sugaraiban

halványan ragyogva himbálódott a leányka fehér homloka és csillogó fürtjei fölött.

Lázasan dobogott Felicitás szíve – nem csoda, hiszen a rideg halál épp az imént suhant el szemei láttára ott abban a fülledt, fojtó légkörrel telt szobában egy emberi lény feje fölött. Idegei az utolsó órák folyamán iszonyú feszültségben voltak. Órák hosszáig nem hallott más hangot, mint a lázbeteg velőtrázó sikolyait, nem látott egyebet, mint a haláltusában vergődő gyermek iszonyú vívódását és az orvos halvány arcát, aki csak néma jelekkel vagy szemeinek egy tekintetével vette időnként segédkezését igénybe. Egy és ugyanazon szoba szűk négy fala zárta el kettőjüket a külvilágtól, együtt és vállvetve fáradtak a felebaráti szeretet és könyörületesség nemes munkájában, míg közöttük a gyűlölet és előítélet emelt kettős válaszfalat.

A leányka szemeinek égő tekintete mereven csüggött a szemközt fekvő városházának a hold fényében ragyogó homlokzatán. A nagy órától jobbra és balra álló szobrok kísérteties élethűséggel látszottak fülkéik sötét háttéréből kilépni. Egyik az Istenanya alakját, a másik szent Bonifáciust ábrázolta. Miért is állanak ott, oltalmat és áldást hirdetve az embereknek? – gondolá keserűen a leányka. Hiszen alig egy-két lábnyira talapzatuk alatt történt az iszonyú szerencsétlenség... Az a három magas ablak, amelyen most a hold sugarai ezüsthényben játszadoznak, azon a szerencsétlen estén pazaron szórta az utcára a terem fényes világításának kitörő sugarait, és ott benn, ahol most egy méla holdsugár ártatlan gyermekjátékként halvány karikákat rajzol a talajra, ott állott az elragadóan szép asszony bájos alakja, és szende szemeinek tekintete félelmet nem ismerő szilárdsággal hatolt be a keblének irányozott, halált hozó fegyverek csövébe. A csillogó páncél alatt pedig forró anyai szeretettel tele szív dobogott – gyermekére gondolva, aki azalatt egyedül, magára hagyatva aludta álmait idegen födél alatt, gyermekére, akiért pénzt kellett keresni, hogy eltarthassa, gyermekére, akiért újra meg újra kitárta keblét a fenyegető veszélynek mindaddig, amíg végre eldőrdült az utolsó hat lövés, mely a szerető anya életét kioltá örökre...

Időközben a tanár is kijött a betegszobából és halkán húzta be maga után az ajtót. Felicitáshoz lépett, ki mozdulatlanul állva maradt az ablaknál.

– Annácska mély álomba merült – szólítja meg őt. – Én az éj hátralevő részét ágyánál virrasztva fogom tölni. Ön most már nyugalomra térhet.

Felicitás rögtön elhagyta az ablakfülkét, még mielőtt a tanár teljesen befejezte volna szavait, és szótlánul ment el mellette az ajtónak tartva.

– Ma talán mégsem kellene oly hidegen válnunk egymástól! – szólt utána a tanár halkított hangon. Szinte úgy látszott, mintha akarata ellenére rázná le magáról a komor hallgatagság bilincseit. – Az utóbbi napok folyamán mint hű szövetségesek és jóbanrosszban osztozó baj társak küzdöttünk együtt és vállvetve, hogy egy emberéletet megmentünk, vegye ezt tekintetbe! – tette hozzá melegen. – Néhány hét múlva úgysis elválnak életünk útjai egymástól, és valószínűleg örök időkre... Elégtételt tartozom önnek szolgáltatni. Nyíltan be kell vallanom, hogy ön saját erejéből megcáfolta ama félszeg nézeteket és előítéleteket, amelyekhez kilenc esztendőn keresztül önnel szemben ragaszkodtam. Csak egyetlenegy sötét pontban maradt ön meg annak a rakoncátlan gyermeknek, akivel szemben annak idején kérlelhetetlen szigort voltam kénytelen alkalmazni: az ön olthatatlan gyűlöletében és hajthatatlan makacosságában!

Felicitas néhány lépést tett a tanár felé. A hold sugarai tisztán megvilágították a ruganyos termetet. Amint ott állt előtte fejét büszkén visszavágva, ajkait szinte görcsösen egymáshoz szorítva, míg anélkül is halovány arca még jobban elhalványult, valóban olthatatlan gyűlölet látszott egész megjelenésén előmleni.

– Az emberi test betegségeinél előbb a baj okait igyekszik ön kifürkészni, és csak aztán alkotja meg ítéletét – viszonzá. – Azt azonban már nem tartotta ön érdemesnek kutatni, hogy honnan származott voltaképpen annak az emberi lénynek úgynevezett makacssága, akinek javítására vállalkozott... Egész egyszerűen vaktában ítélt mások besúgdosásai alapján, és ezáltal éppoly bűnnel terhelte lelkiismeretét, mintha felületes gyógykezelés által egy emberéletet hagyott volna veszendőbe menni... Ne higgye ön, hogy az az ember, akit egy csapással megfoszt eszményképétől, egy szebb jövőbe vetett fényes reményeitől, a kiábrándulás első keserű percében csendes önmegadással fogja e kegyetlen csapást fogadni. Nem, erre bizonyára nem képes senki, ha mindjárt a szelídség és jámborság mintaképe volna is máskülönben. Annál kevésbé követelhetne ön azt egy kilencéves kisdedtől, akinek szemei szakadatlanul azon a várva várt napon csüggtek, amelyen forrón szeretett anyját viszontláthatja, akinek lelkében nem fogamzott meg egyetlenegy vágy, egyetlenegy remény vagy gondolat, mely e viszontlátással ne lett volna összeforrvá!

Elhallgatott. De a tanár ajkai nem nyíltak meg válaszra. Még tekintetét is elfordította volt. Egy ízben a leány váddal telt kifakadásának első szavainál heves mozdulattal nyújtotta ki karját, mintha szavába akarna vágni, de minél tovább beszélt a leányka, annál mozdulatlanabbá és figyelmesebbé vált magatartása, mégcsak szakállát sem simogatta végig kezével, ami pedig

meggyökerezett szokása vala, ha valaki szót intézett hozzá.

– A bácsi meghagyott a szomorú múltnak boldog nemismerésében – folytatá rövid szünet után Felicitas. – Ő azonban meghalt, és vele együtt kihalt e rideg házból az irgalom is... Akkor reggel voltam először szegény jó anyám sírjánál. Azelőtt való este tudtam meg borzasztó halálát – egyidejűleg azt is siettettek velem megértetni, hogy a komédiásnő egy elvetemült, megvetett teremtés, akit még a könyörülő Isten sem tűr meg mennyei hajlékában...

– Miért nem mondta ön nekem mindezt akkor? – kérdezé tompa hangon a tanár.

Felicitas mindedig a szomszédos szobában alvó gyermekre való tekintettel halk, fojtott hangon beszélt, amely körülmény még kirívóbbá tette a háborgó harag kifejezését. Ugyanazon a hangon folytatá beszédét most is, miközben ajkai körül keserű mosoly játszadozott.

– Hogy miért nem mondtam ezt önnek akkor? – ismétlé a tanár kérdését. – Azért nem mondtam, mert ön már előzőleg kijelentette volt, hogy határtalan ellenszenvvel viseltetik ama néposztály iránt, amelyhez én tartozom, és a könnyelműségnek már szükségképp véreben kell feküdnie.

A tanár egy pillanatra elfödte tenyerével szemeit a leányka utóbbi szavainál.

– Ámbár még nagyon fiatal valék és akkor még csak egyetlenegy keserű tapasztalat feküdt mögöttem – folytatá az utóbbi –, mindamelllett biztos tudatára jutottam e szavak hallatára annak, hogy önnél nem találnék irgalomra, nem találnék részvétre, és igaza volt: érzett ön valaha irgalmat vagy részvétet a komédiásleány iránt? – kérdezé kimondhatatlan keserűséget kifejező hangsúlyozásával minden egyes szavának, és egy lépéssel közeledve a tanár felé. – Jutott-e önnek valaha eszébe, hogy az elhagyatott teremtés, akit ön kizárólag csak az igába szánt, talán érezni és gondolkozni is tud? Nem gyötörte-e lelkét ezerszeresen, amidőn minden magasabbra törő vágyat, az erkölcsi önállóság minden megnyilvánulását, az önművelődésnek minden kísérletét elfojtotta, kegyetlen kézzel lenyesegette, mintha ezek mérges kinövések volnának?... Ne higgye, hogy bűnéül rovom fel azt, hogy munkára szorított és nevelt. A munka, habár a legdurvább és legsúlyosabb is, meg nem alázza azt, aki végezte, és én szívesen dolgozom. Ön azonban nem elégedett meg ezzel, ön mindent elkövetett, hogy engemet akarat nélküli bábbá, szolgálai géppé aljasítson le, hogy elfojtsa bennem a szellemi elemet, amely nélkül pedig az élet nem egyéb rideg, nyugpont nélküli sivatagnál... és ez az, amit önnek meg nem tudok bocsátani soha!

– Soha, Felicitas?

A leányka szinte vad erélyességgel rázta meg fejét tagadólag intve.

– Ebbe tehát véglegesen bele kell nyugodnom – szólt a tanár gyöngye mosollyal, mely azonban, valószínűleg teljesen akarata ellenére, bámulatosan mélabús színezettel bírt. – Én tehát halálosan megsértettem önt, és mindamellett ki kell jelentenem, hogy nem tehettem, nem volt szabad másképp tennem...

Néhányszor fel és alá sétált a szobában, aztán megállt és gyorsan folytató:

– Még egyszer kénytelen vagyok egy fájó húrt pendíteni meg kedélyében, midőn indokaimat közölni akarom önnel... Ön teljesen vagyontalan és... és... lenézett származású. Ön reá van utalva, hogy saját erejéből keresse meg kenyerét. Ha neveltetésének magasabb irányt adtam volna, akkor lett volna csak igazán kegyetlenség önt e magaslatról ismét letaszítani alacsony szolgálati viszonyba. Pedig hát csak nem lett volna lehetséges másképp cselekednem. Vagy talán azt hiszi ön, hogy akadna csak egy családra is, amely hajlandó volna gyermekei neveltetését egy komédiásleányra bízni?... Nem tudja ön – egy pillanatig elhallgatott, miközben mélyen fellelegzett és arcát halálos sápadtság borította el –, nem tudja ön, hogy annak a tisztességes társadalmi állással bíró férfiúnak, aki sorsát esetleg az önével egyesítve önt nőül venné, óriási anyagi és szellemi áldozatokat kellene hoznia... Milyen szakadatlan láncolata a megalázásnak volna ez az ön büszke szívére nézve!... Hiába, ezek a társadalom törvényei, amelyeket ön persze megvet, de amelyeknek az emberek többsége sokszor valódi önmegtagadással s önfeláldozással aláveti magát, a múlt iránti kegyeletből és azért, mert politikailag szükségeseknek mutatkoznak... Nekem is alá kell magamat rendelnem e törvényeknek, habár szenvedek is alatta. Tőlem is lemondást követelnek e rideg törvények... lemondást és... magányos életutat.

Elhallgatott.

Felicitásra megdöbbenő hatással volt a Csendes éjjeli órákban bepillantani egy szigorúan elzárkózott férfiszív rejtett titkaiba, amely remegő ajkairól, szinte akaratlanul kitörő szavakban nyilvánult meg előtte...

E komor férfi tehát szeretett és szerelmének tárgya hihetőleg a társadalom nézetei szerint magasan fölötte állt.

A leányka szívét, mely imént még gyűlölettel és haraggal volt telve, egy eddigelé ismeretlen fájó érzés szállotta meg...

Lehetséges volna, hogy részvétellel tudjon iránta viselkedni? Ő, akinek ajkairól nemrég még oly ellentmondást nem tűrő határozottsággal hangzottak e szavak: „Ha bármi szerencsétlenség

sújtaná is, nem tudnám őt sajnálni!”

Hát ilyen megbocsáthatatalanul gyöngye jelleme volna neki? Hiszen utóvégre nem is méltó a részvétre. Miért hunyászkodik meg gyáva tétlenségben ahelyett, hogy bátran és férfiasan megküzdene az eléje gördülő akadályokkal?

– Nos, Felicitas, nincs önnek egyetlen szava sem számomra? – riasztá fel a leánykát töprengéseiből a tanár szava. – Vagy talán újólág sértve érzi magát iménti nyilatkozatom által, amelyet teljes lehetetlenség volt elkerülnöm?

– Nem – viszonzá a leányka hidegen. – Ez az ön egyéni nézete, és egyáltalában nem bánt a vágy, hogy azt megváltoztatva lássam... Ön sem fogja azonban azon meggyőződésemet megváltoztatni, hogy léteznek oly derék, előítélet nélküli emberek is, akik a buzgó igyekezetet és hű odaadást még a komédiásleányban is meg tudják becsülni... Egyébiránt mi célja volna a vitának köztünk? Úgysem jutnánk megállapodásra soha. Ön az úgynevezett előkelőek álláspontjára helyezkedett, azokéra, akik láncokkal bilincselik magukat oda a képzelt magassághoz, nehogy valamiképpen le találjanak onnan zuhanni, én pedig az előbbieket által annyira gyűlölt és lenézett, úgynevezett „szabad gondolkozásúakhoz” tartozom... Ön maga említette imént, hogy éltünk útjai nemsokára elválnak örökre – még jobban elválaszt azonban bennünket nézeteink és meggyőződésünk eltérő volta... Van még részemre a betegre vonatkozó utasítása?

A tanár nemet intett fejével. Mielőtt még szavakban is válaszolhatott volna, Felicitas már elhagyta volt a szobát.

XVII.

Annácska állapota napról napra jobbra fordult, Felicitas azonban mindamellett nem lőn felmentve ápolónői tiszte alól. Az egyébként oly csendes és türelmes gyermek indulatossá és hevessé vált, mihelyt a fiatal leány a szobából távozott. A tanácsosné asszonynak tehát nem maradt egyéb hátra, mint hogy megkérje Felicitast, hogy maradjon mindaddig a gyermek körül, amíg az teljesen visszanyeri egészségét.

A fiatal özvegy hihetőleg annál könnyebben rászánta magát a lépésre, mert a tanár az utóbbi időben igen kevés időt töltött a betegszobában. Reggelenként benézett a beteghez, látogatásai azonban alig tartottak néhány percig. Néha karjára vette a lábadozó gyermeket, és néhányszor fel és alá sétált vele a védett előudvarban – máskülönben igen keveset mutatkozott a házban. Úgy látszott, hogy nagyon megkedvelte a kertét, időbeosztása teljesen megváltozott. Reggelenként nem dolgozott többé szobájában és mindazok, akik beszélni óhajtottak vele, a kertbe utasítottak. Hellwigné asszony – ami elég csodálatos – ellentmondás nélkül belenyugodott fia „rögeszméjébe”, amint magát kifejezte, és a tanácsosné nagy meglepedésére akként intézkedett, hogy ezentúl az ebédet és a vacsorát is többnyire a kertben költötték el. A vén ház ennek következtében gyakran még csendesebb volt, mint valaha. Sokszor megtörtént, hogy csak este tíz óra után tértek vissza a kertből. Az sem tartozott azonban a ritkaságok közé, hogy a tanár már hazajött egyedül. Felicitas ilyenkor hallotta lépteinek zaját, amint fölfelé haladt a lépcsőn. Egy sajátságos és mindannyiszor ismétlődő jelenség sem kerülte el a leány figyelmét: a tanár minden esetben néhány lépést tett mintegy gépiesen a betegszoba felé, aztán hirtelen, mintha csak most ébredt volna öntudatra, az előcsarnok közepén megállt, hogy annál gyorsabban haladjon fel a második emeletre. Szobája a betegszoba fölött volt... ilyenkor nem ült dolgozóasztalához, hanem órák hosszáig nyugtalanul járt-kelt fel s alá. Ezek a magányos séták az izgatottság bizonyos nemét költötték Felicitasban – összefüggésbe hozta azokat a tanárnak ama bizonyos éjjeli vallomásával.

Este nyolc órakor Annácska rendszerint elaludt. Ilyenkor Rózsa foglalta el Felicitas helyét, és a leányra nézve kezdetét vették az üdülés órái. Sietett fel a vénkisasszony szobájába. Cordula néni múltkori gyöngékedése és halálsejtelmei szerencsésen elmúltak. Derültebb kedélyű volt, mint valaha, és úgy örült, mint a gyermek,

ha arról a közeli időről beszélt, amikor Felicitas mindig a közelében lesz. A vacsora elköltésével rendesen várt addig, amíg Felicitas megérkezett. A gondosan felszerelt teaasztal már készen állt. Az asztalról sohasem hiányoztak a fiatal leány kedvenc süteményei, és egy egész csomag felbontatlan hírlap várt a fiatal felolvasónőre. É nagyon is gyorsan múló órák alatt Felicitas feledte mindazt, ami az utóbbi időben szívét – sokszor saját bámulatára – gyötörte és nyugtalanította. Sohasem beszélt arról, amik odalenn napközben történtek. A vénkisasszony, régi szokásához híven, sohasem tett semminemű célzást vagy megjegyzést, ami a leányt ez irányban nagyobb közlékenységre bírhatta volna, és így együttlétük ideje alatt háttérbe szorultak Felicitas pillanatnyi, önmaga előtt is rejtélyes benső küzdelmei.

Egy szép, verőfényes délután Felicitas egyedül ült az Annácska ágyánál, az egész házban síri csend uralkodott. Hellwigné asszony és a tanácsosné látogatásokat tettek, és a tanár valószínűleg a kertben időzött, mert a második emeleten a legkisebb jel vagy nesze sem volt észlelhető, amelyből otlletére lehetett volna következtetni... Annácska belefáradva a hosszas játékba lefeküdt pihenni és kérésre szólt Felicitashoz: „Énekelj valamit, Karolina!”

A gyermek el volt ragadtatva, ha dalolni hallotta Felicitast. A fiatal leánynak gyönyörű mély hangja volt, mely tisztán csengő harangzúgásként fakadt minden mesterkéltségek nélkül és megerőltetés nélkül melléből, azzal az árnyalattal, mely a gordonkát jellemzi. A vénkisasszony rendkívüli képzettségű zenei hallása és ama fényes kiképeztetés segélyével, melyet saját tehetsége kiváló erők vezetése alatt valaha nyert volt, nagyszerűen beiskolázta a becses anyagot. Felicitas éneke valóban művészi tökélyt birt... A fiatal leány ismételve tapasztalta, hogy a gyermek izgatottsága rögtön lecsillapul, mihelyt halk hangon valamely régi dallamot dúdol előtte. Később aztán szabadabb folyást is engedett hatalmas hangjának – természetesen csak olyankor, ha nem kellett attól tartania, hogy hangja ellenséges fülekig eljut.

A leányka ez alkalommal Schumann-nak egyik érzelemmel teljes dalát választotta. Az első versszakot lágy, visszafojtott hangon, megragadó keresetlenséggel énekelte, a dal további folyamában azonban a hatalmas hangár mind szélesebb hullámokat vetett, míg végre teljes erő kifejtéssel zendült meg, hasonlóan az orgona zúgásához. E percben odafenn a tanár szobájában oly zörejt hallhatott, mintha valaki egy széket teljes erejéből félredobna. Az ajtó felé siető léptek zaja hangzott le és ugyanazon pillanatban egy csengettyű éles, bántó hangja rezgett át a csendes házon. Ez volt az első eset, hogy a második emeleti dolgozószobából csengés hallatszott. Friderika eszeveszetten rohant fel a lépcsőn, míg

Felicitas, halálos rémülettől megkapatva, elhallgatott. Néhány perc múlva a vén szakácsnő ismét lefelé baktatott a lépcsőn és egyenesen a betegszobába nyitott be.

– A tanár úr azt üzeni, hogy ne dalolj többet, nem tud téled dolgozni! – jelenté az ő érdes, kíméletlen modorával. – Olyan halvány volt, mint a fal és a nagy bosszúságtól alig tudott szóhoz jutni... De én nem is értem, hogy mi ütött beléd? Ilyet még világéletemben sem hallottam. Hiszen szakasztott olyan a hangod, akárcsak egy férfié, és amellet még ilyen ostoba nótát választasz... mintha csak az éjjeliőrt hallaná az ember kurjongatni. Én nem értem, hogy micsoda leány vagy te! Hát hiszen én is voltam valaha fiatal, és tudtam én is dalolni! De azok legalább jóra való, szép nóták voltak... Hagyd abba a dalolást. Karolina, ahhoz te nem értesz!... Aztán még azt is mondta a tanár úr, hogy vidd le a gyermeket az udvarba és kocsikáztasd egy kissé!

Felicitas kezeibe rejté pírban égő arcát. Olyan érzés fogta el, mintha erkölcsi arculcsapás érte volna őt. Mily végtelenül lealázva és megszégyenítve érezte magát e pillanatban. Amilyen rettenthetetlen bátorságot fejtett ki, ha arról volt szó, hogy meggyőződését védelmezze és ellenségeinek szemébe vágja a leplezetlen igazságot, annyira aggódó és félénk volt, ha tehetsége és képessége forogtak kérdésben. Már maga a gondolat, hogy hangja idegen fülekhez juthat, rögtön elnémítá őt, azon gondolat pedig, hogy énekével valakinek terhére essék, valóságos irtózáttal tölté el. És most mégis úgy fordult a dolog, hogy tolakodónak tartották. Az a gyanú érte őt, hogy feltűnni, észrevétni akart, és gyanú alapján a legkíméletlenebb módon megtámadták és megszégyenítették. Ez a tudat elviselhetetlen súllyal nehezedett rá. A legkirívóbb igazságtalanság, a legdurvább bántalmazás, mely őt Hellwigné asszony részéről érte, egy könnyet sem volt képes szemeiből kisajtolni, és most – most keserves sírásra fakadt.

Egy negyedóra múlva Felicitas lenn az udvarban kocsikáztatta lassan és óvatosan a beteg gyermeket. A szabad levegő üdítő hatása alatt lassanként elhalványodtak azok a lázas, vörös foltok, melyek imént még orcáin láthatók voltak, de a magas homlokon most is ott honolt a komor töprengés kifejezése.

Nemsokára hazaérkezett Hellwigné asszony a tanácsosné kíséretében. Ugyanakkor a tanár alakja is megjelent a lépcsőn. Kimenőben volt, mert kalapját és botját kezeiben tartotta. Egy időben értek mindhárman az udvarba. A tanácsosné egy meglehetősen terjedelmes csomagot hozott magával, és – miután előbb gyermekét gyöngéden megcirógatta és megcsókolta volt – óvatosan felemelte a csomag papírburkolatát, miközben elragadóan dévaj mosollyal tekintett unokabátyjára.

– Most valld meg őszintén Johannes, hogy nem vagyok-e nagyon könnyelmű? – szolt tréfás hangon. – Amennyire páncélozottnak érzem szívemet mindennemű női pipere ellen, oly kevésbé vagyok képes ellenállani egy vászonkereskedés csábításainak. Sétánk közben megpillantottam egy kirakatban ezt a gyönyörű asztali készletet. Azt hiszed, hogy képes valék nyugodtan továbbmenni? Dehogy voltam, dehogy! Magam sem tudnám megmondani, hogy miképp történt, de egyszerre csak azon vettem magamat észre, hogy a készletet már meg is vettem és ráadásnak még ezt a vég finom vásznat is... Most már aztán búcsút mondhatok a téli ruhámnak! Ha lelkiismeretes akarok lenni, hát nem marad más hátra, mint hogy költségvetésemnek e váratlan kiadását az előirányzott téli ruhák egy jó részének elhagyásával egyenlítsem ki, de isten neki, belenyugszom! Tudod, a gondos, jó háziasszony fehérneműs szekrénye sohasem lehet eléggé telve!

A tanár nem válaszolt. Tekintete a fiatal özvegy fölött az utcaajtóra volt függesztve, amelyen épp akkor lépett volt be az a szegény asszony, akit Felicitas múltkor a másodemeleti dolgozószobában látott először.

Egész termetét elfedő, bő köpenye alatt valamit rejtegetni látszott, és tiszteletteljes magatartásban lépett a tanár elé.

– Tanár úr, fiam már teljesen lát. Oly tisztán lát, akárcsak én vagy bárki más – szólította meg a tanárt. Hangja remegett és egyszerre sűrű könnyzáró eredt meg szemeiből. – Bizony, bizony, pedig már lemondunk minden reményről! Óh, milyen szerencsétlennek érezte magát szegény Vilmosom és mi is mindnyájan!... Most pedig... most becsületes munkával meg tudja kenyerét keresni, és én nyugodtan hunyhatom le majdan szemeimet, mert most már tudom, hogy gyermekem nem fog szegény, tehetetlen nyomorék lenni... Óh, tanár úr, ha a világ minden kincsét az ön lábaihoz rakhatnám, az is kevés volna! De mi szegény, nagyon szegény emberek vagyunk. Nem is szabad rágondolnunk, hogy valaha meghálálhassuk azt, amit a tanár úr értünk tett... Ne nehezteljen tanár úr, de azt hittem, hogy legalább egy jelentéktelen csekélység...

– Nos? Mit jelentsen ez? – kérdezé a tanár nyers hangon, miközben egy lépést hátrált.

Az asszony időközben szétnyitotta a bő köpenyt, mire egy nagy kalitka és egy vég vászon vált láthatóvá.

– Tanár úr mindig oly szívesen elhallgatta a fülemüle énekét, amikor nálunk volt – folytató az asszony. – Ha kisebb kalitkába teszi a madárkát, hát egész kényelmesen elviheti magával Bonnba... Aztán ez a vég vászon... biz' az finomnak nem finom, de arra jótállok, hogy erős, mert magam szőttem. Ha talán Hellwigné

asszony lepedőkre használhatná...

– Elment az esze, jóasszony, hogy férjét meg akarja fosztani kedvenc madarától? – rivallt a tanár keményen az asszonyra. Szemei majdnem teljesen eltűntek a sötétén összeráncolt szemöldök alatt. – Én ki nem állhatom a madarakat, meg sem tudnám túrni a szobámban. És aztán ki bízta meg magát azzal, hogy a mi fehéreneműinkről gondoskodják?!... Szedje össze rögtön a cókmojkját és menjen dolgára!

Az asszony szótlánul és leverten állt ott.

– Látja, Walterné asszony, erre egyáltalában nem volt önnek szüksége! – intézte hozzá a szót most már gyengédebb hanghordozással a tanár. – Ismételten kinyilatkoztatom önnek, hogy az ilyesmikkel nyugton hagyjon... No hát, most csak menjen Isten hírével haza. Mondja meg Vilmosnak, hogy tiszteltetem és holnap még egyszer el fogok hozzá nézni.

E szavakkal kezét nyújtá az asszonynak, aztán a pórul járt ajándéktárgyakat ismét befödé szépen a köpennyel. Az asszony mélyen bókkolt és lesütött szemekkel ballagott el.

Hellwigné asszony és a fiatal özvegy hallgatag tanúi voltak e jelenetnek. Az előbbi arcáról határozott rosszallás volt leolvasható, sőt egy ízben közel volt hozzá, hogy beleavatkozzék a dologba.

– Nos, ami engem illet, Johannes, én nemigen tudom érteni eljárásodat – szólt elégedetlen hangon, amint az asszony eltávozott volt. – Ha meggondolom, hogy tanulmányaid mennyi pénzünkbe kerültek, hát azt hiszem, hogy semminemű okod sincs arra, hogy fáradozásaid kárpótlását visszautasítsd... Persze, hogy ostoba ötlet volt azzal a madárral... még csak az örökös csicsergés hiányzott volna az én csendes házamban... De a vásznat bizony bátran elfogadhattad volna az én nézetem szerint. Egy vég vászon nem olyan megvetendő dolog, hogy azzal csak olyan könnyedén dobálódzék az ember!

– Eszerint hát pórul jártam volna nálad az én keresztény felebaráti eszmémmel, amely szívemben az imént megfogamzott? – szólt közbe a tanácsosné könnyedén, tréfás hangon. – Tudod, Johannes – folytatá aztán komolyabban, szende tekintettel a tanár arcába –, ma reggel egy szerencsétlen, de becsületes családról hallottunk beszélni. A rongyokba öltözött szegény porontyoknak még csak fehéreneműik sincsenek. Kimondhatatlan szánalom fogott el ezek hallatára. Néni és én már arra gondoltunk, hogy gyűjtést indítunk javukra... Ha elfogadtad volna a vásznat, hát elmentem volna hozzád koldulni... akarva nem akarva, ide kellett volna adnod. Pompás ingekre való lett volna belőle a szegény gyermekeknek. Én magam varrtam volna meg...

– Óh, ez a bámulatra méltó leleményessége a keresztényi

könyörületességnek! – vágott szavába a tanár benső felháborodást és keserű gúnyt kifejező kacajjal. – Az egyik szegény család utolsó fillérét kisajtolni, hogy azon egy másik szegény család nyomora enyhíttessék!... És a jótékonyagnak ezen fenséges, szívet emelő jelenete felett ott lebeg a jótékony, a nagylelkű közvetítő, hogy a megatott világ méltán megbámulhassa a női nemeslelkűség dicsfénytől körített szőke hajfürtjeit!

– Igazságtalan vagy, Johannes! – kiáltott fel megbántódva a fiatal özvegy. – Én nagyon szívesen adok.

– Csakhogy az isten szerelméért, ne kerüljön ám egy fillérembe se, ugye, Adél! – egészíté ki a tanár keserű gúnnyal. – Vajon miért nem nyúl ilyenkor a gondos, a jó, az istenfélő háziasszony abba az imént emlegetett telt fehérneműs szekrénybe... Itt van például mindjárt a kéznél ez a teljesen fölösleges darab... – e szavakkal a vászontekercs után nyúlt, amelyet a tanácsosné kezében tartogatott. Mindkét asszony oly rémülettel háritotta el a tanár kezét, mintha csak a fiatal özvegy élete ellen akarna merényletet elkövetni.

– Ezt csak nem kívánhatod komolyan, Johannes – szólt a tanácsosné panaszos hangon. – Ilyen finom vásznat?

– Az imént azon szemrehányást kellett tőled hallanom, hogy sok pénzbe került tanulmányaim gyümölcsseit nem értékesítem kellőleg... – fordult most anyjához a tanár anélkül, hogy mélyen sértett unokanővérenek bánatos arckifejezésére ügyet vetne. – Biztosítalak arról, hogy nem vagyok oly teljesen híjával a kellő gyakorlati gondolkodásnak, azonkívül a férfi kötelességének tartom, hogy pénzt szerezzen, de úgy mellékesen mégiscsak valamivel magasabb véleményt táplállok hivatásom felől: sokkal inkább elvezeti ez a rajta haladót a valódi könyörületesség tág mezejére, mint bármely egyéb hivatás, még a papét sem kivéve... Én, anyám, sohasem fogok amaz orvosok közé tartozni, akik egyik kezükkel fölsegítik szegény sorsú gyógykezeltjüket a betegségből, de csak azért, hogy másik kezükkel ama súlyos gondokat róják reá, hogy vajon hogyan és miképp fizesse meg ezt a nagylelkű segélyt!

A tanár mind ez ideig semminemű tudomást nem vett Felicitás jelenlétéről. Tekintete most is csak mintegy öntudatlanul kalandozott át hozzá. Hanem aztán hirtelen odatapadt a benső meglepődéstől szinte sugározó archoz. Először ez életben találkozott e két tekintet a közös egyetértés meleg kifejezésével. Persze csak egy futó villámlás időtartamára. A fiatal leány halálos ijedelemmel sütötte le szemeit, a tanár pedig hirtelen és szinte vad kézmozdulattal oly mélyen homlokába rántotta kalapját, hogy az erősen kipirult arc majdnem teljesen eltűnt a széles karima alatt.

– Amint tetszik, Johannes, tégy saját belátásod szerint – viszonzá Hellwigné asszony jéghidegen. – Nagyapád előtt különben nem lett

volna szabad ily nézeteket hangoztatnod. Az orvosi gyakorlat a te üzleted, és „üzleti ügyekben”, szokta volt mondani, „nincs helye az érzégsnek”.

Azzal kedvetlenül megindult és az utcaajtónak tartott. A tanácsosné neheztelését eláruló bájos arckifejezéssel szorította a drága csomagot kebeléhez és követte őt, a tanár mellett lépdelve. Utóbbi a kijáráshoz érve még egyszer visszatekintett az udvarba. Felicitas épp e pillanatban emelte ki a gyermeket a kocsiból, hogy rimánkodásaira karjain sétáltassa meg egy kissé az udvarban. Az ember azt hitte volna, hogy a gyöngye, könnyed alaknak össze kell roskadnia azon pillanatban, midőn a nyakát átölelve tartó gyermeknek teljes súlya alatt lassan felemelkedett. A tanár rögtön visszatért az udvarba.

– Már ismételten megtiltottam önnek, hogy a gyermeket karjain vigye. Ez nagyon nehéz teher önnek! – kiáltott rá bosszankodva. – Nem megmondta önnek Friderika az én nevemben, hogy ilyenkor Henriket hívja segítségül!

– Arról bizonyára megfeledkezett, különben Henrik nincs is itthon.

A tanár kivette a leányka karjaiból a gyermeket és visszaültette a kocsiba, miközben komoly hangon néhány szót intézett hozzá. Arckifejezése még a szokottnál is komorabb és sötétebb volt. Máskor Felicitas bizonyára dacosan hátat fordított volna neki, de ma nem volt szabad ezt tennie, mert ma ő volt az oka a tanár felindulásának. Énekével megzavarta őt mély, komoly tanulmányaiban, sőt ki tudja? Talán egy megoldáshoz közeli probléma megfejtését gátolta meg. Bármily nagyfokú ingerültséget árult is el a tanár lényé, azért meg kell tennie, le kell ráznia magáról a nagy terhet, mely lelkére nehezedett. A tanárnak meg kell tudnia, hogy akaratlanul hibázott. E pillanat annyiban kedvezőnek is volt mondható, hogy nem kellett ellenfelének arcába tekintenie: a tanár mélyen a kocsi fölé hajolt.

– Bocsánatot kell öntől kérnem, hogy énekem kellemetlenséget okozott önnek – szólt bátortalan hangon.

A tanárra bámulatós hatást gyakorolt a leány hangjának eme még eddigelé sohasem hallott, nyájasan kérlelő hordozása. Hirtelen felemelkedett és átható tekintetet vetett a szóló arcába.

– Higgye el kérem – folytatá rövid szünet után Felicitas –, hogy bizonyára nem követtem volna el e hibát, ha csak sejtelmem is lett volna arról, hogy ön a házban tartózkodik.

Az „ének” szó hihetőleg visszaidézte Annácska agyában a Felicitas keserves zokogásának emlékét.

– Te rossz bácsi! Szegény Karolina olyan nagyon sírt! – szólt a tanárhoz ökölbe szorított kis kezét feléje nyújtva.

– Igazat mondott a gyermek? – fordult a tanár hirtelen a leánykához.

Felicitas nem válaszolt egyenesen a kérdésre.

– Nagyon szerencsétlennek éreztem magamat azon gondolatban...

– Hogy azt hihetné valaki, miszerint hallatni akarja magát? – vágott szavába a tanár, miközben futó mosoly suhant át arcán. – E tekintetben teljesen meg lehet nyugodva... Bármily bosszúállónak és makacsul engesztelhetetlennek tartom is önt... tetszvággal bizonyára nem fogom önt vádolni soha. Annyira elfogult és igazságtalan nem tudnék lenni, még ha akarnék is. Azért kérettem önt, hogy csendes legyen... tulajdonképpen nem azért, mintha talán munkámban háborgatott volna, hanem mivel..., mivel nem vagyok képes hangját sokáig elhallgatni... Ezen nyilatkozatom persze most ismét sérteni fogja önt?

A leány mosolyogva intett fejével nemet.

– No, ezt okosan cselekszi!... Egyébiránt még mondani akarok önnek valamit A tanár mélyen meghajtotta fejét, hogy szilárdan és feszült várakozással tekinthessen a leány szemeibe.

– Az ön mai éneke egy gondosan őrzött titkát árulta el nekem!

Felicitast halálos rémület fogta el. Bizonyára rájött Cordula nénivel való bizalmas viszonyára! A leány érezte, hogy arcát égő pír borítja el. Zavartan, várakozásteljesen függesztő tekintetét a tanárra.

– Most már tudom, hogy miért kért ki magának a jövőre nézve minden támogatást és segítyezést részünkről. Persze, azokban a körökben, amelyekben ön majdan élni és működni fog, nincsenek összeköttetéseink, ott a mi hatáskörünk megszűnik. mert most már nem titok előttem, hogy ön a színpadra készül lépni!

– Csalatkozik – viszonzá a leány határozott hangon és szemmel láthatólag megkönnyebbülten. – Szép és nemes hivatásnak tartom a színészt, aki embertársai szemei elébe varázsolja a világraszóló szellemek képzelet alkotta alakját, de bennem hiányoznék a hivatáshoz a kellő bátorság. Végtelenül félenknek érezném magamat a nyilvánossággal szemben, és egyéb okoktól eltekintve már csak az önbizalom teljes hiánya folytán sem emelkedhetném soha a közepszerúségen fölül... Azonkívül alapos zenei ismeretek is megkívántatnak az énekesnőtől, amikkel én egyáltalán nem bírok és előreláthatólag nem is fogok bírni soha.

– Azoknak megszerzése utóvégre is módjában volna önnek.

– Épp azért. Már mint gyermek azon meggyőződésben valék, hogy a zenét nem lehet megtanulni, mint az írást és olvasást, hogy a zene olyasmi, amivel szinte Isten adományaképp születnie kell az embernek, és e gyermekes felfogástól most sem akarok megválni.

Már magában véve azon gondolat, hogy az, ami engemet könnyekig képes meghatni, ami bennem a lelkesedés lángját lobbantja magasra, merev, pedáns szabályokon alapul és – papírra vetve – egy csomó vastag, csúf hangjegyekből áll, amelyeket lelkiismeretesen utánszámlálnom kelljen, már maga ezen gondolat is képes volna lelkesedésemet lelohasztani, és ez oknál fogva egyáltalában nem óhajtok a zenének, hogy úgy mondjam, gépezetébe betekintést nyerni.

– Íme, ismét egy jelensége az ön jelleme alapvonásának, ama jellemnek, amely fellázad minden ellen, ami törvény és elfogadott szabály – jegyzé meg a tanár csípősen, ámbár élénk érdeklődéssel kísérte volt a leány fejtegetéseit. – Eszerint hát az én következtetésem téves, és az ön imént tanúsított fölötte szembetűnő zavara fölösleges volt! – folytatá rövid szünet után erős hangsúlyozással. Sajátságos titoknak kell itt lappangania! Szinte kísértésbe jövök, hogy öntől mint gyámja, törvény adta jogomnál fogva felvilágosításokat követeljek a jövőt illető terveire nézve.

– Kár volna a fáradságért – viszonzá Felicitas a törhetetlen erély hangján –, úgysem adnám meg önnek a kívánt felvilágosításokat... Ne feledje el, hogy mit nyilatkoztatott ki a múltkor: két hó múlva saját tetszésem és belátásom szerint intézkedhetem jövőm iránt.

– Sajnos, ezt a hibát valóban elkövettem! – szólt a tanár indulatosan. – Mindamellet azonban ki kell jelentenem, hogy – nem akarok erősebb kifejezést használni – legalábbis vakmerőségnek tartom, hogy ön fiatal, tapasztalatlan leány léteére önmaga akar fontos létkérdések fölött dönteni, anélkül hogy előzőleg komoly, tapasztalt, világlátott egyének tanácsát kikérné és meghallgatná... Tegyük fel, hogy a nők életében előfordulható legkomolyabb lépésről volna szó: arról, hogy élet-sorsát örökre és elválaszthatatlanul egy férfiúéhoz kösse.

– Ily esetben bizonyára gyámom volna az utolsó, akihez tanácsért fordulnék! – vágott szavába a leány lángoló pírban égő arccal. – Ha nem bírnék azzal az imént emlegetett vakmerőséggel, hogy fontos életkérdésekben önmagam határozzak sorsom fölött, úgy e percben talán már örökre egy gyűlölt, jellemtelen emberhez volnék láncolva... Ön bizonyára minden lelkiismeret-furdalás nélkül rámondotta volna az áment Wellner úrnak úgynevezett „megtisztelő ajánlatára”, ha elég gyenge lettem volna, hogy megfélemlíteni engedjem magamat a fenyegetések és a kíméletlen bánásmód által, amelyeknek vonakodásom következtében önök részéről kiteve valék!

E szemrehányás élesre fent fegyverként hatott, mert teljesen jogosult vala. A tanár ajkaiba harapott, lesütött szemeinek tekintete egy másodpercig bizonytalanul tévelygett az udvar kockás

kövezetén.

– Azt hittem akkor, hogy az atyámtól nyert megbízásnak ily módon fogok legjobban megfelelni – szölt aztán kínos szünet után. Hangja most az egyszer korántsem volt oly szilárd és határozott, mint egyébkor. – Elismerem, hogy az hiba volt részemről, de ön tudja legjobban, hogy korántsem ragaszkodtam makacsul hozzá. Anyám ítéletében bízva és az ő tanácsát követve, a viszonyok alapos ismerete és megvizsgálása nélkül beleegyezésemet adtam ugyan a tervezett házasságba, de szigorúan tartózkodtam attól, hogy az ön elhatározását akár rábeszélés, akár szigor vagy kényszer által legkevésbé is befolyásoljam... Különben biztosítom önt, hogy iménti szavaim a legutolsó kísérletet képezték arra nézve, hogy önnel szemben jogaimat mint gyámja érvényesítsem! – tette hozzá nem minden keserűség nélkül. – Kénytelen vagyok önt sorsára bízni... Ön persze öröm- és reménytelenül tekint a jövő elé?

– Úgy van – viszonzá a leány sugárzó tekintettel.

– És bízik benne, hogy új viszonyai között boldog leend?

– Bízom benne oly rendületlen bizalommal, mint amily rendületlenül hiszek az Isten végtelen irgalmában!

Utóbbi kérdésnél a tanár egyikét azon átható, éles tekinteteknek vetette a leány arcára, amelyekkel végső veszélyben forgó betegeknek arcvonásaiban szokta a kór jelenségeit fürkészní, amint azonban Felicitás arcán a bizalom és a megnyugvás sugárzó kifejezését látta előmleni, szinte sértődötten és bosszankodva fordult el. Nem szölt többé egy szöt sem. Szórakozottan nyújtott kezét Annácskának, könnyedén köszöntve érinté meg kalapját és lassú léptekkel tért vissza a házba.

Aznap este Rózsa a cselédszobában üldögélt. Ölében lenge, halványkék ruhakelme feküdt, kezei lázas gyorsasággal kezelték a varrotűt. Friderika mellette foglalt helyet. A tanácsosné szobaleánya kénytelen volt éjfél utánig fennmaradni, hogy a sürgős munkát befejezhesse, és a vén szakácsnőnek az az életrevaló gondolata támadt, hogy egy jó erős kávét készítsen az ébrenmaradás megkönnyítésére.

Tíz óra már rég elmúlt volt. Felicitás a hálókamarába vonult vissza, hogy lefeküdjék, azonban a szomszéd helyiségben ülő és kávézgató két cseléd folytonos párbeszéde nem engedte őt aludni. Lassanként túrhetetlenné vált rá nézve a tartózkodás a szűk, fülledt levegőjű kamarában. Felkelt tehát, felöltözött, kítárta az ablakokat és az ablakdeszkára ült.

Összekulcsolt kezeit térdei közé fonva, gondolatokba merülve tekintett ki az udvarra. Odakünn félhomály derengett. Az első és második emelet folyosóin még égtek a lámpák. A magas ablakok

üvegtábláin át hosszú csíkokban verődött ki a lámpafény az udvar kövezetére, szeszélyes játékot űzve a szivattyús kút ezüstcsillogású vízszugaraival, félreeső szögletekben megcsillogtatva egy-egy eldobott üvegcserep darabjait és halvány, elmosódó körvonalakban engedve látni a meglehetősen távol fekvő hátsó épület homlokzatát.

A hatalmas épület terjedelmes négyszöge fölött a mérhetetlen csillagos égbolt terült el – csillagképletei éppúgy tekintettek le most is a tágas udvarra, mint évekkel ezelőtt – nyugodtan, változatlanul...

Amíg Felicitas gondolatokba merülve tekintett ki a néma éjbe, odaát a cselédszobában még egyre hangzott a vén szakácsnő motyogó hangja és a szobaleány metszően éles szopránja, amint fáradhatatlanul folytatták a megkezdett párbeszédet.

– Úgy bizony – szólta Rózsa hangos kacajjal kísérve szavait –, látta volna csak, hogy milyen savanyú arcot vágott az én nagyságos asszonyom, amint a tanár úr ma este hazatért és elmondta, hogy holnapután számos ismerős úr és úrhölgy társaságában kirándulást fog tenni a tüiringiai erdőbe. No hiszen, a tanár úr és a kirándulás! Ki hallott valaha ilyesmit! Bonnban folytonosan és örökké csak a könyveit bújja, kivéve, ha betegeit keresi fel vagy az egyetemre megy. Ez az egész! Se bál, se estély, se társaság!... Azt sem tudja talán, hogy ezek mi fán teremnek. Igazán iszonyú!... Nincs csúnyább dolog, mintha egy férfi ilyen szenteskedő életmódot folytat!

– Már hogy beszélhet ilyen istentelenségeket, Rózsa – zsörtölődött Friderika megbotránkozva. – Ha mostan a nagyságos asszony hallaná, bezzeg volna haddelhadd.

– Hát nincs igazam? Mindennek megvan a maga határa...

A nevedében is olyan volt, hogy legszívesebben se nem evett, se nem ivott volna, csakhogy még ez életben üdvözüljön... Tanulótársai közül egy sem állhatta őt ki!

– Hja, az emberek gonoszok és rosszindulatúak. Így hát valószínűleg most sem igen kedvelik?

– Ohó, most már egészen másképp áll a dolog. Nemcsak hogy kedvelik, de valósággal bálványozzák őt. Nem tudom, hogy miképpen tudja módját ejteni, de elég az hozzá, hogy tanítványai szinte a tenyerükön hordozzák, és az úriasszonyok, szégyen gyalázat, hogy ilyesmi is megtörténhetik, az úriasszonyok még a kezét is megcsókolnák, ha engedné, mikor egy rendelvényt ír nekik. Az én asszonyom se különb a többinél egy hajszálnyival sem. Sokszor majd megesz a méreg! Még érteném a dolgot, ha legalább csinos volna! De hiszen valóságos világcsúfja azzal a nagy vörös szakállával és faragatlan magaviseletével... Csak volnék én a nagysága helyén, majd elbánnék én azzal az otromba medvével!...

És amellet még a betegeivel szemben olyan goromba, akárcsak egy pokróc. Így például egyszer a nagyságos asszonynak görcsei voltak és magához kéréte őt, odalép az ágyához, ránéz, olyan szemeket vet rá, mintha tekintetével fel akarná nyársalni, aztán ráripakodik: „Ne kényeskedjél, Adél, szedd össze magadat! Fel fogsz kelni rögtön! En kimegyek néhány percre, és ha ismét beléptem, ott akarlak látni azon a széken ülve. Megértettél?” És amikor belépett a szobába, a nagysága igazán ott gubbaszkodott a széken – a görcsök szerencsésen elmúltak... Hát most ítéljen maga, hogy nem gyalázatosság-e így bánni egy úrnővel?

– Az szent igaz, hogy valamivel udvariasabb is lehetett volna! – hagyta helyben a vén szakácsnő.

– Egyáltalában iszonyúan zsarnokoskodik fölötte. A nagyságának egész öröme abban áll, ha csinosan öltözködhetik. Csak látná egyszer a mi ruhaszekrényeinket Bonnban. Tudom, hogy szemétszáját eltátaná bámulatában! Tömve, zsúfolva vannak a gyönyörűnél gyönyörűbb ruhákkal. Nem hiányzik ott semmi, ami a divathoz tartozik. De, mert ez a jegesmedve az ő kenetteljes hangján folytonosan csak az egyszerűségről prédikál, hát a lelegegánsabb divatos ruhák szépecskén ott lógnak érintetlenül a szekrényben, a nagysága pedig mindig a legegyszerűbb ruhákban jár – moll és ismét csak moll!... Hiszen csak tudná az a jó úr, hogy mennyibe kerülnek ezek a fehér rongyok!... Most erőnek erejével azt akarta, hogy a nagyságos asszony itthon maradjon Annácska miatt, hanem akkor nekiestek a többi útitársak és addig kérelték, amíg végre megengedte, hogy ő is velük tarthasson. – Ez a kék ruha jól van megválasztva az útra, mit gondol, Friderika?

A csacska szobaleány leleplezésesei kínos hatást gyakoroltak Felicitásra. Felállt az alacsonyan fekvő ablakdeszkáról, hogy újra visszatérjen a cselédszobába azon reményben, hogy jelenléte talán véget vet a könnyelmű cseléd bizalmas közléseinek, amelyek bizonyára nem valók idegen füleknek. Tekintete önkéntelenül még egyszer végigsikamlott a szemközti melléképületen – meghökkent. A második emelet előcsarnokában égő lámpa ama folyosót is megvilágítja téveteg sugaraival, mely a Cordula néni lakásához vezetett. Az első két ablakra még világosabban vetődött a fény, látni engedve a folyosó felületesen meszelt falait és a barnán kiemelkedő gerendákat. A fal mentén egy férfialak járkált fel s alá – ő volt az, akit a szobaleány „valóságos világcsúfjának” nevezett. Felicitas tisztán láthatá a fej erőteljes vonásait, a sűrű szakáll dús hullámait és az izmos felsőtestet, amelynek körvonalai és mozdulatai tényleg nemigen valának összeegyeztethetőek a szépség szigorú követelményeivel.

A tanár nagy léptekkel haladt végig a folyosó egész hosszában az

utolsó ablakig, majd ismét visszafordult, miközben kezével gépiesen és szakadatlanul simogatta hosszú szakállát. Hihetőleg rendes éjjeli sétáját tartotta meg, és miután szobája alatt a tanácsosné asszony és leánykája aludtak, hát jobbnak látta az elhagyatott, félreeső folyosón sétálgatni, ahol nem háborgat senkit... Vajon mi lehet az, ami őt arra készíti, hogy ily késő éjjelen egyes-egyedül, nyugalmat nem ismerve fel s alá futkosson? Holmi orvosi problémák megfejtésén töri-e elméjét, vagy talán a távoli nő imádott alakja lebeg előtte, aki miatt „magányos életutakon” kell járnia?...

Felicitas mély töprengésbe merülten zárta be az ablakszárnyakat és összebb húzta a régi, foszlányos, zöld gyapotfüggönyöket, amelyek emberemlékezet óta a vén kalmárház szakácsnőjének álmai fölött virrasztani valának hivatva.

XVIII.

Künn a kertben, a terjedelmes pázsitos térségen, mely a terebélyes diófák árnyában terült el, néhány nap előtt kaszálták le a buja füvet. Üdítő, erőteljes illatár özönlött ki a boglyákba rakott friss fűből, a boglyák egyikén Annácska heverészett, kényelmesen kinyújtva csenevész tagjait.

Felicitas nem messze tőle állott hátát nekitámasztva a diófák legnagyobbikának, amely gyermekkorától kezdve kedvence vala. Nemegyszer állottak valaha az ő fürge gyermeklábacskaí odafenn a hatalmas fa legmagasabb ágain, amikor nemcsak az alatta elterülő pázsitot, de ezt az egész nagy, széles világot virágoskertnek látta. A leányka tekintete végigsiklott a hatalmas fatörzsön, fel a magasan szétágazó terebélyes ágakig, melyek büszkén és merészen terjeszkedének a légben. A durva kéreg alatt erőteljesen pezsgett az életerő, felhatolva egészen a finom rostokkal bíró levelekig, amelyekkel bizony eléggé meggyűlt a baja a vén törzsnek: a legcsekélyebb szellőcske is megremegtette őket, rémülten susogtak és zizegtek, ha egy-egy pusztító szélroham viharzott el fölöttük és tikkadtan csüggtek alá, ha a perzselő nyári nap árasztá rájuk rekkenő hőségű sugarait. De bármint remegtek és susogtak, bármint szenvedtek is a levelek, maga az erős törzs rendületlenül megállta helyét... De másképp van ez az embereknél! Mily könnyen összeroskad a szegény halandó, ha érzeményei fölött kitör a sors pusztító viharja!

E komor gondolat, bármily megdönthetetlen igazság lakozzék is benne máskülönben, nem egészen indokoltan támadt a leányka hófehér homloka alatt, mely kirívó ellentétet képezett a fakéreg sötétbarna színével. Épp ez a fiatal teremtés dicsekedheték jogosan azzal, hogy kora gyermekéje óta győzelmesen dacolt oly viharokkal, amelyek ezer meg ezer nálánál erősebb embert képesek lettek volna porba sújtani. Lehetséges, hogy e gondolat valamely megmagyarázhatatlan félelem hatása alatt fogamzott meg a leányka agyában, talán ösztönszerű sejtelmével bírt ismeretlen, közelgő veszélyeknek, amelyek alatt végül is csak meg kell törnie a leányka vaserélyének. Hisz épp mi magunk vagyunk legkevésbé képesek arra, hogy saját benső énünknek, saját lelkiületünknek megnyilvánulásait érteni tudjuk, rendszerint oly ferde és helytelen magyarázatát adjuk azoknak önmagunk előtt, amilyenre az idegen, részrehajlatlan szemlélő, ha mindjárt legtapasztalatlanabb emberismerő volna is máskülönben, sohasem volna képes. Csak

amikor már lesújtott a váratlan csapás, akkor ébredünk tudatára annak, hogy már előbb éreztük és sejtettük közeledését.

Két nap telt már el a tanár és a tanácsosné asszony elutazása óta. Előbbi oly arckifejezéssel és olyatén mozdulatokkal foglalt volt helyet a kocsiban, mintha súlyos tehertől szabadult volna meg, amelyet teljes meglepéssel enged át X városának. A tornácon Rózsának, Henriknek és a vén szakácsnőnek barátságosan nyújtotta kezét búcsúzóul, Felicitas mellett azonban – jobb kezével könnyedén megérintvén kalapjának karimáját – szótlánul, hidegen ment el, nyugodt magatartásban, mintha soha egyetlenegy zokon eső szót sem intéztek volna hozzá a leánykának mostani szorosán lezárt ajkai, mintha sohasem is tekintett volna e szemekbe, melyeknek dacos, makacs kifejezése annyi keserű pillanatot okozott neki.

– Így van ez jól és helyesen! – gondolta magában Felicitas, amint némán és mozdulatlanul állt ott, ilyennek szeretem őt látni!

A tanárral szemközt a tanácsosné asszony foglalt helyet.

Egy kék felhőbe burkolt tündérhez hasonlóan lebegett el könnyedén a búcsúzásra megjelentek előtt, és a parányi olasz szalmakalap alatt oly benső meglepédestől és oly reménytelen sugárzott a bájos arc, mintha el volna rá készülve, hogy ezen utazás fogja neki megszerezni a rég várt boldogságot.

A mai délután már a második vala, amelyet Felicitas együtt tölthetett el a kertben Annácskával. Boldog órák valának ezek, telve zavartalan nyugalommal, és azonkívül még egy kellemes meglepetésben is részesítették a leánykát.

A szomszédos kert, amelyet csak élő sövény választott el a Hellwig-féle telektől, néhány nap előtt vétel útján a Frank család birtokába jutott. Tegnap az ügyvéd váltott vele a sövényen át az ő szívélyes, megnyerő és bizalmat gerjesztő modorában néhány barátságos szót, ma pedig egész váratlanul egy fekete selyemruhába öltözött, tisztos nő alakja jelent meg a sövénynél; a fehér főkötő alatt kedves, jóságteljes arc mosolygott a leányra, aztán megszólította őt.

Az agg hölgy a fiatal ügyvéd anyja volt. Fölöttébb visszavonult életet élt, minden idejét és tehetségét férjének és egyetlen fiának szentelve, mindazonáltal jól ismert és közbecsülésnek örvendő alakja volt a városnak. Tudva, hogy Felicitas nemsokára elhagyja a Hellwig-féle házat, anyai tanácsát és támogatását ajánlotta fel neki a leggyöngédebb modorban – váratlan napsugár a lenézett komédiásleány borús életében!

És dacára ezen örvendetes eseménynek, Felicitas agyán mégis keserű gondolatok cikáznak végig, amint most mozdulatlanul ott áll a nagy diófának támaszkodva. Feje fölött halkán zizegtek a

falevelek – a leányka szomorúan mosolygott; e susogásban mintha az elsüllyedt boldogság végső óhaja röppent volna feléje. Lelki szemei előtt elvonultak megkeserített gyermekéletének évei, és e percben úgy rémlett előtte, mintha a halk zizegésből egy lesújtó jóslat hangzanék feléje: „küzdened, szenvedned kell végső leheletedig...” Arra azonban mégsem gondolt, hogy e percben a végzet sorvasztó lehelete alatt máris elhervadt reményeinek egyetlen virága.

Néhány másodperccel ezelőtt Henrik lépett volt be a kertbe. Úgy látszott, hogy gyors futásban Felicitas felé szándékozik tartani, azonban hihetőleg meggondolta volt a dolgot és eltűnt a taxusfalak egyike mögött. Most nagy lassan újra közeledett. Az első tekintet, melyet Felicitas a derék fickó becsületes, széles, de e pillanatban iszonyúan feldúlt arcára vetett, rögtön megérteté vele, hogy lesújtó hírt hozott. Vajon mely oldalról fenyegeti őt ismét a csapás?

Gyorsán elébe futott a mindenesnek és remegve ragadta meg karjait.

– Hát... bizony, Tündérkém, nem segíthetek a bajon... egyszer úgyis csak meg kell tudnod – kezdé akadozva, miközben kérges tenyerével letörölte verítéktől csurgó homlokát. – Látod, szegény báránycám, így van az ezen a cudar világon...

– Tovább, tovább! – szakítá félbe a leány majdnem hörgő hangon, aztán görcsösen összeszorította fogait.

– Hát... hát... az isten szerelmére kérlek, Tündérkém, légy nyugodt!... Miképpen mondjam el a dolgot, ha így nézel reám?... A vénkisasszony...

– Meghalt? – tört ki Felicitas kebeléből velőtrázó fájdalommal.

– Még nem, Tündérkém, még nem halt meg, hanem biz' ő már körülbelül ott tart szegény... már nem ismer meg senkit. Szélhűdés érte... Óh, én irgalmas istenem! Oly magányosan, oly elhagyatva volt!... A takarítónő találta őt meg a madaraknál, ott feküdt a padlón elterülve. Még halála előtt is az ő kedvenceiről gondoskodott a jó lélek...

Nem folytathatta tovább. Hangja megtagadta a szolgálatot. Ahelyett könnyei eredtek meg. Zokogott hangosan, keservesen, akárcsak egy gyermek.

Felicitas a rémület első hatása alatt mozdulatlanul, mintegy kővé váltan állt helyén. Arcáról eltűnt a vér, helyet adva halálos sápadtságának. Keskeny kezeit szinte öntudatlanul görcsösen szorította lüktető halántékaihoz. Égő szemeiből mindamellet egyetlen könnycsepp sem tudott fakadni. Egy pillanatig kimondhatatlan keserűséggel telt mosoly játszódott ajkai körül, aztán a fennforgó viszonyok között vérfagyasztó nyugalommal nyúlt kalapja után, mely a közeli szénarakások egyikén hevert,

majd előszólította Rózsát, aki az akácfák árnyában ülve dolgoztatott, és gondjaira bízta a gyermekeket.

– Rosszul érzi magát? – kérdezte aggódva a szobaleány. A fiatal leány szoborszerű mozdulatlansága, a hófehérre sápadt arc merevsége rémülettel tölté el őt.

– Igen, beteg szegényke – válaszolt helyette Henrik, míg Felicitas gyors léptekkel megindult a kertajtó felé.

Aztán a leányka után sietett.

– Végy erőt magadon, Tündérkém – biztatá gyöngédséggel telt hangon, néhány lépésnyire elkísérve őt. – Most az asszonyság van nála; szerencse, hogy a kisasszony önkívületben fekszik, így mit sem tud felőle!... Böhm orvos már eltávozott, nem tehet többé semmit... Én uram teremtőm! Hogy ennek is épp ma kellett bekövetkeznie... valóban szerencsétlen csillagzat alatt születél, szegény Tündérkém!

Felicitas mindebből egy szót sem hallott. A szavak elsuhantak füle mellett anélkül, hogy azok értelmét felfogta volna, éppoly kevésbé látta az embereket, akik mellett útközben elhaladt az utcákon.

Csakhamar elérte a Hellwig-féle házat, belépett anélkül, hogy Friderika észrevette volna, és lélekszakadva futott fel a lépcsőn. A vénkisasszony padláslakásának előtermében egy sarokba dobta kalapját. A madarak tartózkodására szánt szoba ajtaja tárva-nyitva vala és rikácsoló hangzúr tört onnan ki. Milyen féltékenyen őrizték máskor ezt az ajtót, nehogy a szárnyas lakók egyike vagy másika megszökhessek! Most a leányka végighaladt a szobán anélkül, hogy az ajtót behúzta volna, hadd széledjenek el a szegény szárnyasok, a szabad ég alatt keresendő táplálékukat – hiszen úgysem lesz ezentúl senki, aki gondjukat viselje...

Felicitas a nagy lakószobába lépett. A szomszédos hálósobából Hellwigné asszony érdes, kifejezéstelen hangja hallatszott be a terembe, mely évtizedek óta nem hallott egyebet, mint a hírneves zeneszerzők lélekemelő akkordjait és a vénkisasszony kimondhatatlanul szelíd, szívhez szóló hangját.

Az asszonyság ama egyházi énekek egyikét olvasta fennhangon, amely a műveltségnek alacsony fokán álló hívők értelmi képességének megfelelő és amellettsí, elavult, s napjainkban már teljesen elvesztette jogosultságát arra, hogy közvetítőül szolgálhasson a Mindenható és az emberi lélek között. Óh, hogy ilyen durván összetákolt, aljasan pórias kifejezésektől hemzsegő verssorokat kellett végighallgatnia halálos ágyán annak, aki egész élete folyamán csak a valódi, hamisítatlan szépért rajongott, aki hódolatának a Teremtő iránt mindig csak abban adott eszményi kifejezést, ami az ő alkotó szelleméből fakadt: a költészetben, a

hivatott mesterek műveinek mennyei összhangjában!

Halkan, mint egy túlvilági szellem lépett volt be Felicitas a haldokló szobájába. Hellwigné asszony nem vette őt észre, és zavartalanul olvasott tovább... Az ágy fehér függönyei mögött – amelyek a nyitva hagyott ablakon át betóduló légáramlat hatására meg-meglebbentek, mintha el volnának rá készülve, hogy a haldokló lelkét szárnyaikra vegyék és a mennyekbe röptessék – halványszürke arccal feküdt a vénkisasszony...

Óh, mily könnyörtelenül kegyetlen a halál! Nem elégszik meg azzal, hogy örökre megfoszt bennünket szeretteinktől, hanem még tetézi borzálmaival azzal, hogy eltorzítja a kedves arcvonásokat, amelyekben szokva valánk a szeretet kifejezését, saját lelkünknek visszfényét látni – eltorzítja annyira, hogy nem tekinthetünk azokba anélkül, hogy önkéntelenül erőt ne vegyen rajtunk az iszony és rémület érzete.

A mélyen lehajló szempillák még nem zárultak le örökre. A haldokló elfátyolozott tekintete tétován irányult jobbra-balra, a nehéz lélegzetvételt fojtott hörgés kísérte. A rövid szünetekben mintegy ütésre készen fel-felemelte jobb kezét a viaszsárga, görcsösen meghajlított ujjakkal, de az erőtlen kar csakhamar visszahanyatlott az ágytakaróra... Iszonyú, vérfagyasztó látvány a szegény leánykára nézve, akinek végső reménysugara készült ott szeme láttára örökre elhomályosulni...

Felicitas az ágyhoz lépett. Hellwigné asszony határtalan csodálkozással tekintett fel az imakönyvből és a leányka halotthalvány, kikelt arcába meredt, mely a beteg ágya fölé hajolt.

– Mi kereseted van itt, te arcátlan teremtes, te? – kiáltott fel durván és kíméletlenül. Nagy, húsos kezeit fölemelte és parancsoló mozdulattal mutatott az ajtó felé.

Felicitas nem felelt, azonban az egyhangú felolvasás hirtelen megszakítása, úgy látszik, váratlan hatást gyakorolt a haldoklóra. Erőfeszítéseket tőn, hogy tekintetének határozott irányt adhasson és sikerült: a kutató tekintet a leányka arcára esett. Szemeinek örömteljes felvillanása tanúskodott róla, hogy felismerte kedvencét. Ajkai mozogni kezdtek, eleinte persze eredménytelenül – iszonyú gyötrelme feküdt ezen igyekezetében, hogy magát megértesse. És íme, a szellem szilárd akaratereje végre is diadalmaskodott és engedelmességre kényszeríté a már felbomlásnak indult szervezetet.

– Törvényt hívjatok! – hangzott sajátságosan hörgő, de mindazonáltal érthető hangon ajkairól.

A leányka gyorsan elhagyta a szobát. Tudta, hogy nincs elvesztegetni való ideje. Gyorsan futott az előtérmen végig, azonban abban a pillanatban, amint a madárszoba előtt elhaladt, a

szoba ajtaja teljesen feltárult, erőteljes karok ragadták meg Felicitast hátulról, egy iszonyú lökést érzett, mely a szoba közepébe taszította őt, egyidejűleg azzal az ajtó becsapódott és a leányka hallotta a zárt csikorogni, amint kívülről megfordították benne a kulcsot. Bent a szobában valóságos pokoli zsvaj tombolta őt körül: a madarak rémült sikongással röpködtek keresztül-kasul a szobában. Felicitas a hatalmas lökés következtében végigterült volt a földön. Estében a szoba közepén felállított nyárfák egyikét ragadta meg, amely egyensúlyt veszve szinte végigdőlt a földön...

Mi történt tulajdonképpen?... A leányka fölemelkedett és hátravetette a dús fürtökben arcába omlott hajat... Nem látott volt senkit, nem hallott semmiféle neszt vagy lépteket, mindazonáltal valakinek a háta mögött kellett állania, aki hatalmába kerítette őt abban a fontos pillanatban, amidőn egy haldokló utolsó akaratát volt teljesítendő, amidőn minden másodpercnyi habozással vagy késedelemmel a legsúlyosabb felelősséget vont a magára.

Felicitas az ajtóhoz rohant, azonban zárva találta azt. Hiába zörgette, hiába rázta teljes erejéből – a zörgés zaja teljesen elveszett azon iszonyatos sikoltásban és vijjogásban, mely e percben újult erővel kitört körülötte. A felriasztott madarak rémülten kerengtek feje fölött, vakon röpködtek neki a falnak és még akkor sem csillapultak le, mikor a leányka szóvalan kétségbeestében mindkét karja csüggedten lehanyatlott... Ki is jöhetne segítségül, hogy kinyissa előtte az elzárt ajtót? Az, akinek erőteljes karjai őt a szobába lökték, bizonyára nem, más élőlény pedig nem volt közelében.

Felicitas nagyon jól ismerte azokat az acélos izomzatú karokat és kezeket. Ugyanazok a kezek működtek itt, melyek az imént az imádságos könyvet tartották, melyet csak azért tettek le, hogy őt erőszakos úton megfoszthassák a lehetőségtől, hogy a haldokló végső megbízatásában eljárjon. Az iszonyú asszonyi állat most újra elfoglalta helyét a haldokló ágyánál és olvasott tovább nyugodt, érzéketlen egyhangúsággal, könyörtelen ridegséggel szemlélve, hogy miként igyekszik a halállal vívódó szegény teremtes emberfölötti erővel meghosszabbítani az elröppenni kész életet rövid néhány perccel azon reményben, hogy végső akaratának érvényesülését biztosíthatni fogja...

Szegény Cordula néni! A keserű csalódás érzetével kellett neki megválnia az élettől, amelyben egyedül és elhagyatva állott volt – az utolsó benyomás, melyet távozó lelke magával vitt az örökkévalóságba, a vallásos vakbuzgóság vala az ágyánál ülő gyűlölt nőalak személyében és a közmondásossá vált emberi hálátlanság, amelyet iránta Felicitas látszólag tanúsított.

Ez utóbbi gondolat a leányka agyába kergette a felkorbácsolt vért.

Őrültként futkosott fel és alá, újult erővel kezdett dörömbölni az elzárt ajtón – mindhiába... Miért is kellett hát neki tulajdonképpen elzárva lennie? Cordula néni azt óhajtotta, hogy hívja el a hatóság képviselőit – minek? Mi célból? Talán egy vallomás, amelyet nem akart magával vinni a másvilágra? Nem, nem – a vénkisasszonynak bizonyára nem volt megvallani valója! Ha egy bűn súlyát kellett neki ez életben hordozni, úgy ez a bűn kétségtelenül mások által követtetett el és a terhet csak a túlvilágban volt szabad vállairól levetni, mert annyi már lassankint tudattá vált a leányka előtt, hogy a vénkisasszony ártatlan beavatottja vala egy titokteljes, rejtélyes büntettnék – de semmi esetre sem büntársa... Hihetőleg végrendeletet akart készíttetni, és ezen szándékának kivitelében akadályozta meg Hellwigné asszony durva erőszakoskodása. Ha Cordula néni végintézkedés nélkül hal el, ez esetben egész vagyona a Hellwig családra száll... ki tudja, hány szegény szerencsétlen, hány nyomorral küzdő ember fosztatik meg e percben a segílytől, mely egész életére hivatva lett volna őt az ínség ellen biztosítani, míg a dúsgazdag kalmárcsalád ez asszony erőszakkal párosult fondorlatai folytán új kincsekkel tömheti meg amúgy is telt szekrényeit!

Felicitas az ablakhoz lépett és kitekintett a szomszéd házakra.

Tekintete várakozásteljes aggodalom kifejezésével csapongott szerteszét: hátha valahol egy emberi lényre bukkanhatna, akit segítségül hívjon; de az alacsonyan fekvő házak lakásai mélyen alatta feküdtek, nem látta őt senki, nem hallotta hangját senki...

A lelki gyötrelém és az iszonyú felindulás hatása alatt lázasan lüktettek a leányka erei.

Tehetetlenségének tudatában roskadt le a szobában levő egyetlen székre, a kétségbeesés égető könnyei törtek ki szemeiből...

Hiszen most már úgyis későn érkeznek a segíly. Most már mit sem tehetne, ha mindjárt visszanyerné is szabadságát.

Azóta talán már azok a szeretetteljes szemek odaát a közeli szobában lezárultak örökké, és az a szív, mely utolsó dobbanásáig nem szűnt meg Felicitas visszatértét eleinte reményteljesen, aztán mindinkább fokozódó aggodalommal várni, most már megszűnt érezni örökre... Még az az egy vigasztalás sem maradt neki, hogy a földi porhüvelytől immár megvált lélek e percben már tudni fogja, hogy mily okoknál fogva hiúsult meg utolsó vágyának teljesülte. A leányka kutató, élesen fürkésző elméje nem volt képes azon általánosan elterjedt nézettel megbarátkozni, hogy az emberi lélek a földi szűk korlátolt látkörből alig kiszabadulva, minden átmenet, erőszak nélkül rögtön elsajátíthassa a mindentudás isteni tulajdonságát és mint a másvilágnak még alig megérkezett lakója, máris keresztül tudjon látni az emberek cselekedetein és

szándékain, máris olvasni tudja az emberi szívnek legrejtettebb és talán féltve őrzött titkait, kedélyének titkos mozzanatait, akárcsak egy nyitott könyv sorait...

Körülbelül két órát tölthetett el a leányka börtönében, hol tompa töprengésbe merülten ülve, hol meg-megújítva kiszabadulására célzó kétségbeesett kísérleteit.

Lassanként elviselhetetlennek találta helyzetét, környezete pedig valóságos iszonyattal tölté el őt. A megriasztott madarak a leányka minden élénkebb mozdulatát fülsiketítő zajjal kísérték, eszeveszetten röpködtek a szobában fel és alá. Felicitas túlcsigázott, zaklatott képzelete előtt a kis szárnyasok – egyébkor az ő kedvencei – hovatovább valóságos rémalakokká változtak át, utoljára már moccanni sem mert, nehogy újra tápot adjon a pokoli zsvivaj kitörésének. Lassanként az est is közelgett, kísérteties homály kezdett derengeni a lakájtalan helyiségben. A leányka kebelében a szeretett néni elveszte fölött érzett első fájdalom égető kínja dúlt, mindez együttevve közel hozta az örüléshez.

Újra az ajtóhoz futott, a meglepetéstől szinte megkábultan hökkent vissza: a zár a legcsekélyebb ellenállás nélkül engedett a nyomósnak, és az ajtó feltárult...

Az előcsarnokban halotti csend uralkodott, Felicitas szinte azt hihette volna, hogy az utóbbi órák eseményei nem valának egyebek, mint egy lidércnyomásos álom rémlátomásai, ha a lakószoba ajtaját zárva nem látta volna.

Bekandikált a kulcslyukon át: heves léghuzam áramlott ki onnan, benn a szoba falain ide s tova himbálóztak a folyondár indái; az ablakok tárva-nyitva voltak.

Sejtelve tehát nem csalt: a vénkisasszony szemei bezárultak örökre...

Lenn a főépületben Friderika kötéssel kezében üldögélt a nyitott ajtóban, amint ez szép nyári estéken bevett szokása vala.

A konyhából frissen sült sütemény illata áradt ki, a vén szakácsnő alig néhány perce vette ki a sütőből a nagy lapos bádogédényt, telve kicsiny perecekkel, amelyeket Hellwigné asszony a kávéhoz igen kedvelt. Itt lent tehát minden megmaradt a régi, rendes, hétköznapi kerékvágásban, míg odafenn a család egyik tagja egyedül és elhagyatva vált meg az árnyékvilágtól.

Felicitas a cselédszobába lépett. Rövid idővel utána Henrik is megjelent ott.

Sapkáját a szögre akasztotta, a leányhoz lépett és szótlánul nyújtá neki kezét.

A derék mindenestül gyászba borult arca, kisírt szemeinek bánatos tekintete olvasztó, enyhítő, feloldó hatást gyakorolt Felicitasnak a gyötrő fájdalom érzetétől megdermedt kedélyére. Hirtelen

felugrott, szenvedélyesen átölelte Henrik nyakát és keserves zokogásba tört ki...

– Nem láthattad őt, Tündérkém? – kérdezé Henrik rövid szünet után fojtott hangon. – Friderikától hallom, hogy az asszonyság fogta be szemeit. Iszonyú, hogy épp ezeknek a kezeknek kellett az utolsó szolgálatot teljesíteniük körülötte!... Rólad persze szó sem volt és magától értetődik, hogy az asszonyság nem tudott volna hová lenni mérgében, ha téged odafenn, megpillantott volna... Hol voltál hát tulajdonképpen eddig?

Felicitas szemeiben e kérdésre hirtelen felszáradtak a könnyek.

Villogó tekintettel mondta el a vénkisasszony lakásában történeteket.

A derék Henrik örülteként futkosott fel és alá a szobában.

– Hát még ilyesmi is megtörténhetik a világon? – kiáltott fel és egyre másra hajtogatta e felkiáltást, mialatt mindkét kezével sűrű, deres hajfürtjei közt turkált. – Hát még ilyesmit is megtűr az Úristen?... Oh én uram, teremtőm, én uram teremtőm!... Most aztán csak tessék törvényre menni, panaszt emelni, elbeszélni ezeket a rettenetes dolgokat... no hiszen, szépen megjárná vele az ember! A törvényszék elkerget, mert nem tudsz tanúkat állítani, az egész városban pedig nem akadsz egyetlenegy élő lélekre sem, aki elhinné, amit mondasz, mert hiszen ő a jámbor, istenfélő, igazhitű Hellwigné asszony, te pedig... mi vagy te, szegény ember?... És milyen furfangosan tudta a dolgot kieszelni! – szakítá önmagát félbe fogait csikorgatva. – Bizonyára felhasználta az alkalmat, amikor azok az istenverte madarak épp a legnagyobb lármát csapták, hogy szépen, nesztelenül felnyissa a bezárt ajtót... Hiába, megmondtam én már régen, hogy ez az asszony rosszabb magánál a sátánnál is!... Tégedet lopott meg az az istentelen teremtés, Tündérkém, te szegény kis madaram, te! Ma reggel küldött el a törvény embereihez, hogy rendeljem őket holnap délután két órára hozzá... végrendeletet akar tenni... rólad akart gondoskodni, Tündérkém... „Ki tudja, hogy meddig élek még” – szólt hozzám, mielőtt útnak indultam... Hejh, nagyon okos és nagyon jó, áldott teremtés volt ő, magamforma együgyű ember szemét-száját eltátotta rá, hogy miképpen fér meg annyi ész egy fehérszemély agyában. Hanem ebben az egyben mégis hibázott: nem kellett volna olyan sokáig késedelmeskednie!

XIX.

Másnap Hellwigné asszony már a kora reggeli órákban megjelent a belső udvaron. Fejét az évek hosszú során át megszokott fehér főkötő helyett fekete csipkekendő borította, melynek színe élénk ellentétet képezett a halvány, húsos arccal. A gyűlölt teremtetés, aki a szent vasárnapot oly gyakran megszenségteleníté világi dalaival és kicsapongóan víg játékával, immár behunyta szemeit örökre. Itt-tartózkodásának utolsó nyoma is eltűnt már a büszke kalmárlak falai közül – még tegnap este elszállították volt a holttestet a halottas kamrába... Mindazonáltal mégiscsak a Hellwig nevet viselte az elhunyt, a fekete csipkekendő és a hasonló színű szövetszegély, mely az asszonyság nyakán a hófehér, keményített vászongallért felváltotta, a családi gyász kifejezése akart lenni.

Hellwigné asszony feltárta az ajtót, amely mögött Felicitas évek előtt eltűnni látta a vénkisasszony gyöngéd alakját. Ama korhadtt lépcsőn kívül, amelyet már ismernek olvasóink, még egy másik, keskeny, kacskaringós csigalépcső is vezetett fel a padláslakásba, és pedig közvetlenül a meredek, keskeny utcáról. Ezt a lépcsőt használták Henrik és a takarítónő, ha a vénkisasszonyhoz mentek, és ide szolgált az udvarról nyíló ajtó is.

A gipszszobrok még érintetlenül állottak magas állványaikon, de az éltető szellem már elköltözött volt a lakásból, amelybe az asszonyság a jogos birtokló biztos, szilárd magatartásával lépett be... Hideg, megvető mosoly rángott ajkai körül, mialatt a szobákon végighaladt, amelyek mindegyikének egész berendezése félreismerhetetlenül tanúságot tón az elhunyt úrnő költői kedélyéről és érzelemdús lelkületéről, de szemei gyűlöletteljes kifejezéssel villantak fel az összeráncolt szemöldök alatt, amint tekintete egy üvegszekrényben sorjába rakott könyveken végigsuhant, amelyek ízléses bőrkötésük hátlapján ünnepelt költők és írók neveit viselték.

A kulcstartó után nyúlt, mely az éjjeliszekrényen feküdt, és a számos kulcsok egyikével egy íróasztalt nyitott fel, amely bútordarab szemmel láthatólag nagyfokú érdeklődéssel töltötte el őt. Az egyes fiókokban példás rend uralkodott, az asszonyság sorba kihúzta valamennyit – telve valának megfakult szalagokkal körülkötözött, elsárgult, színehagyott irományokkal, levelekkel és füzetekkel. A húsos fehér kezek alighogy kiszedték, már ismét türelmetlenül vissza is dobták a papírlapokat. Mit érdekelte az asszonyságot az a sok haszontalan irkafirka?

Legkevésbé sem bántotta őt a kíváncsiság... Annál gyöngédebb bánásmódban részesült egy napfényre kerülő doboz, mely színültig telve volt okmányokkal. A legnagyobb figyelemmel és a benső megalégedés kifejezésével vizsgálta át Hellwigné asszony minden egyes papírlap tartalmát. Kitűnően értett az összeadáshoz: első tekintetre megállapította a megvizsgált okmányok értelmében biztos helyen és előnyösen elhelyezett pénzek egyes tételeinek végösszegét – az eredmény fölülmúlta várakozásait.

Ezzel azonban még korántsem szűnt meg a további kutatás. Most a különféle szekrények kerültek sorra, és minél tovább keresgélt Hellwigné asszonya, annál türelmetlenebb lón, annál nagyobb mohósággal folytatta működését. Mindinkább sötétebbé váló pír borította el orcáit, szokatlan élénkséggel lépdelt nehézkes alakja szobáról szobára, durva kíméletlenséggel, mohón kotortak kezei a fehérneműek között, összevissza dobálva az elhunytak szépen, gondosan összehajtogatott csipkéit és főkötőit. Majd az üveg- és porcelánedények között kotorászott, ide s tova lökdösve a törékeny holmit, hogy csak úgy visszhangzott a szoba a nagy csörömpöléstől. Mindhiába: az, amit oly nagy kitartással kutatott, nem volt sehogy sem megtalálható. Végre izgatottan elhagyta a szobát és kilépett a tornácra. Édeskeveset törődött vele, hogy útközben számos virágcsokrot forgatott fel és esetlen mozdulatával ágakat és leveleket tördelt le a díszes növényzetről. Most az egyszer még arról is megfélekedezett, hogy gúnyosan, megvetéssel mosolyogjon a sok haszontalan cifraság, e sok „ostoba gyimgyom” fölött.

Friderika lenn a baromfiudvarban épp a szárnyasokat etette. Hellwigné asszony megpillantva őt ráparancsolt, hogy küldje fel rögtön a mindenest, és azzal visszatért előbbi foglalatosságához, buzgón folytatta a motozást.

– Nem tudod, hogy hol tartotta a néni ezüstműit? – kiáltott Henrikre, amint az alig néhány perc múlva a szobába lépett. – Anyósomtól tudom, hogy jó csomó ezüstnek kell itt lennie! Volt neki legalább két tucat súlyos ezüst evőkanala, ugyanannyi szép, aranyozott kávéskanál, úgyszintén ezüst gyertyatartók, kávé- és tejeskannák – a bámulatos emlékezőtehetségre valló leltár csak úgy pergett az asszonyság nyelvéről, mintha papírról olvasná le a jegyzéket. – Hol van mindez? Egyetlenegy darabra sem tudok ráakadni!

– Nem tudok róla semmit, asszonyság! – viszonzá Henrik nyugodtan. Aztán egy asztalhoz lépett, kihúzta a fiókját és két személyre való evőeszközt véve ki belőle folytatá: – Ennél több ezüstöt sohasem láttam a kisasszony birtokában, pedig többnyire nekem adta ide, hogy tisztogassam meg, mert a takarítónő nem

tudta kedvére csinálni.

Hellwigné asszony ingerülten járkált fel s alá és ajkait harapdálta. A szigorú tartózkodás, melyet a cselédséggel szemben mindenkor tanúsított volt, most az egyszer néhány pillanatra cserben hagyta.

– Mondhatom, szép dolog volna, ha az a vén csont eladta, vagy mi még rosszabb, elajándékozta volna azokat a drága családi ereklyéket. Valóságos botrány!... Hanem hát őtőle ez is kitelik – szólt dörmögve szinte önmagához. – De meg kell kerülniük. Nem nyugszom addig, amíg elő nem teremtem őket!... Ékszerei is voltak, értékes drágakövekkel. Annak idején a Hellwig család tulajdonát képező összes ékszereken egyenlően osztozott anyósommal...

Hirtelen elhallgatott. Tekintete e pillanatban a hangjegyzeteket tartalmazó üvegszekrényre esett, amelynek tartalmát még eddigelé nem vizsgálta volt meg.

Az üvegszekrény egy nehézkes állványon nyugodott, mely utóbbi két, remek vésésekkel borított szárnyajtóval volt elzárva. Az asszonyság egy erőteljes kézmozdulattal felszakította az ajtókat. Az állvány belsejében, melyet egy deszka két részre osztott, gondosan rendezett folyóiratok voltak elhelyezve. Az asszonyságnak lázasan kipirult arcán még a szokottnál is kirívóbban jelentkezett ama jól ismert kegyetlen, kaján vonás. A felső ajak befelé görbült és a jól ápolt, fehér, egészséges fogaknak majdnem egész felső sorát látni engedte... Egymás után szedte ki az egész füzeteket és megvetőleg dobta a padlóra, hogy csak úgy repültek a lapok szerteszéjjel.

A vén mindenesben iszonyúan forrt a méreg e látványra. Önkéntelenül ökölbe szorította kezeit és majdnem vad gyűlölettel tekintett úrnőjére. Igen jól ismerte ő e lapokat. Valamennyit az ő két keze hozta postáról a vénkisasszonynak, aki mindenkor kitörő örömmel, valóságos elragadtatással vette azokat át. Mintha még most is maga előtt látná az elhunyt jószágos szemeinek megelégedéstől sugárzó tekintetét, amellyel minden egyes füzet megérkeztét üdvözölte.

– Íme, tehát itt vannak most mind egy rakáson a szent vallásnak ezek az esküdt ellenségei! – mormogá az asszonyság magában. – Itt vannak ezek a piszkos, pokoli firkák, melyekkel az a vén istentelen teremtés annyit vétkezett az Úr ellen. Még most is iszonyodom, ha arra gondolok, hogy mily hosszú éveken át voltam kénytelen ez elvetemült lélekkel egy hajlék alatt lakozni!

Felemelkedett és az üvegtáblák mögé tekintett. A hangjegyeket megpillantva ajkairól rövid, bántóan érdes kacaj hangzott. Gyorsan felnyitotta a szekrényt és megparancsolta Henriknek, hogy hozzon egy nagy ruhakosarat.

A mindenes nemsokára visszatért a kosárral, amelybe Hellwigné

asszony parancsára a szekrényben volt összes könyvet és hangjegyfüzetet bele kellett raknia. A derék fickó munka közben folytonosan azon törte a fejét, hogy vajon mi fog most történni ezekkel a szép könyvekkel, amelyeket oly gyakran látott felnyitva ott a zongorán, ahol a vénkisasszony oly elragadóan szép zenehangokat tudott belőlük leolvasni. Az asszonyság mozdulatlanul mellette állt és szigorúan ügyelt rá, hogy egyetlenegy lap se maradjon vissza, ő maga azonban egy ujjal sem nyúlt hozzá. Szinte azt hihette volna az ember, hogy nem meri kezeit hozzáértetni, nehogy megégesse azokat.

Amint Henrik végre megfelelt feladatának, Hellwigné asszony megparancsolta neki, hogy vigye a kosarat utána. Azzal gondosan bezárta a padlásalakás valamennyi szobáját és lefelé indult. Néhány perc múlva a konyhába lépett, nem nagy öröme Friderikának, aki legkevésbé sem látta szívesen az asszonyság látogatásait. Henriknek, aki nyomon követte őt, le kellett tennie a kosarat és a lakószobába menni egy ollóért.

A tűzhelyen éppen erős lángokban lobogott a tűz, a vén szakácsnő sütni készült egyet-mást.

– Ma kevés fára lesz szükséged a tüzeléshez Friderika! – szolt Hellwigné asszony a vén cselédhez és megragadva a füzetek egyikét a tűzbe dobta. A vénkisasszony értékes kézirat-gyűjteményét tartalmazó csinos bőrtokok felül feküdtek a kosárban. A selyemszalagok, melyekkel a tokok össze valának kötve, egymás után oldódtak fel az asszonyság nyugodtan és kitartással működő keze alatt, és a tartalom egymás után vándorolt a tűzbe... Magasra csapkodtak fel a tűzhelyen a vérpiros lángnyelvek. Most a „Gluck” név lobbant utolsót a lángok közepette, majd egy Cimarosa-féle nyitány ákombák hangjegyeit aranyozta be a mohón pusztító elem, mely kérlelhetetlenül hamuvá változtatta izzó leheletével valamennyit – olaszt, németet és franciákat egyaránt.

Henrik néhány pillanatig mintegy meg'dermedten állt ott látván ez iszonyú pusztítást. A düh és elkeseredés szinte fojtogatta a derék embert. Még el sincsen temetve annak az áldott, jószívű teremtésnek a holtteste, aki oly forró szeretettel csüggött e papírlapokon, s íme, ez iszonyú asszony már kénye-kedvére garázdálkodik a hagyatékában, rombolva és pusztítva mindent, mint a vad martalóc ellenséges területen.

Végre nem állhatta meg szó nélkül.

– De asszonyság... gondolja meg: hátha létezik végrendelet!

Hellwigné asszony felemelkedett. Arcán, melyet a láng visszfénye pirosra festett, a gúny és a bosszankodás kifejezése váltakozott.

– Vajon mióta hatalmaztalak fel, hogy velem szemben kifejezést

adj bölcs nézeteidnek! – kérdezé metsző gúnnyal. Kezében e percben épp ama Bach-féle opera kéziratát tartotta, amelyről a vénkisasszony nemrég azt állította, hogy azt – mint egyetlenegy példányban létezőt – valaha arannyal fogják megfizetni. Az asszonyság még az eddigieknél is erélyesebb kézmozdulatokkal szinte tüntetőleg tépte és vagdosta apró foszlányokká a lapokat és a tűzbe dobálta őket.

E pillanatban a csengettyű csilingelése hangzott fel. Henrik távozott, hogy ajtót nyisson a látogatónak.

Rövid vártatva egy törvényszéki hivatalnok lépett be egy hivatalszolga kíséretében. Udvarias meghajlással üdvözölte a ház úrnőjét – aki bámulva lépett ki a konyhából, hogy a váratlan vendéget fogadja – és bemutatta magát mint a hatóság által kiküldött biztost, aki néhai Hellwig Cordula kisasszony hagyatékának zár alá helyezésével és az általa bírt lakás lepecsételésével van megbízva.

Hellwigné asszonyt – talán először életében – cserbenhagyta megszokott nyugalma és hidegvére.

– A lakás lepecsételésével? – ismétlé hebegve.

– Igen. A hatóságnál az elhunyt kisasszonynak egy végrendelete van letéve.

– Az lehetetlen! – pattant fel Hellwigné asszony. – Biztosan tudom, hogy az elhunyt kisasszonynak atyja akaratából kifolyólag nem is volt szabad végrendelkezést tennie, az egész vagyon csorbítatlanul a Hellwig-házra kell, hogy visszaszálljon.

A hivatalnok egykedvűen vállat vont.

– Nagyon sajnálom – viszonzá aztán. – A végrendelet azonban tényleg létezik és ennél fogva, bármennyire nehezemre esnék is, hogy alkalmatlankodnom kell, hivatalos kötelességem a zárlatot rögtön foganatosítani.

Hellwigné asszony ajkaiba harapott, fogta a padláslakás kulcsát és megindult, a két kelletlen vendég nyomon követte. Henrik pedig diadalérzettel telten rohant fel Felicitashoz, aki már ismét elfoglalta volt ápolónői tisztét a gyermek oldalán. Ma azonban, Annácska méltó bámulatára, szokása ellenére hallgatagon és merően bámult maga elé, mint egy márványszobor, és egyetlenegy szóval sem válaszolt a gyermek szapora csevegésére. A mindenes sietett neki elmondani mindazt, ami történt. Az autodafé leírásakor a leányka felriadt komor szótlanságából.

– Egyes lapokat égetett el? – kérdezé a felindulástól remegő hangon.

– Igen, egyes lapok voltak, Tündérmé. Piros tokokban heverték és cifra szalagokkal voltak körülkötözve.

Felicitas felpattant és otthagya a bámuló mindenest futott a

konyhába. A nagy ruhakosár még ott volt, néhány zongorakivonat és hangjegyfűzet is feküdt még benne, a kéziratokat tartalmazó tokok azonban tárva-nyitva heverték szerteszét a konyha téglakövezetén. Egyetlenegy lap sem maradt meg tartalmukból. Egy papírdarab foszlánya feküdt a tűzhely mellett. Valószínűleg a konyhaablakon betóduló légáramlat sodorta volt oda. Felicitas lehajolt és fölemelte. *Johann Sebastian Bach saját kezűleg leírt szerzeménye – emlékül a szerzőtől az 1707. évben Hirschsprung Godofréd,* e szavak voltak a megsárgult papírdarabkán olvashatók. A leányka szemei könnybe lábadtak... Íme, ez tehát az utolsó foszlánya a megbecsülhetetlen kéziratnak. A rajta megörökített dallamok elnémultak örök időkre...

Hellwigné asszonynak hihetőleg eleintén nem volt szándékában, hogy fiának kéjutazását félbeszakítsa a bekövetkezett haláleset miatt, a hagyaték zár alá vétele után azonban, amely törvényes intézkedés az asszonyságot teljesen kivetkőztette szokott egykedvűségéből és kedélyét a legnagyobb felháborodással töltötte el, sietve írt néhány szót, felkérve őt, hogy haladéktalanul térjen vissza. Az elhunyt kisasszony utolsó intézkedése szerint a végrendelet mindjárt a temetést követő napon volt felnyitandó. Az asszonyság szükségét érezte annak, hogy e fontos jelenet alkalmával legyen mellette valaki, aki támaszul szolgálhasson neki. Egyáltalában – először életében – teljesen elvesztette lélekjelenlétét: szinte gyámoltalannak érezte magát. Annak lehetősége, hogy a biztosra vett jelentékeny vagyont elveszíthetné, még az asszonyság acélidegeire is lesújtó hatást gyakorolt.

Az útra kelt társaság minden előre megállapított útiterv nélkül indult volt a kirándulásra. „Kószálunk taláalomra, és ahol megtetszik a tartózkodás, ott felütjük egy-két napra sátrainkat!” – ez volt az egész úti program. Hellwigné asszony ennél fogva szinte taláalomra volt kénytelen a fiának szánt levelet útnak indítani...

A levél megírása után ismét hozzálátott a kutatáshoz, most azonban nem a padláslakba ment, hanem elhunyt férjének lakószobáját választotta ki működése színhelyéül. A családi okmányok között bizonyára akadnia kell olyanokra, amelyek bizonyítékokat fognak szolgáltatni arra nézve, hogy a vénkisasszonynak nincs joga hagyatéka fölött önkényesen intézkedni. Lehetséges, hogy vagyónának kamataiból rakott félre némi megtakarított összeget. Hellwigné asszony agyában már tegnap megszületett volt a gondolat, azonban a madárszoba ajtózára megtette volt ez irányban kötelességét, és ezt a tőkét is megmentette a család részére... Az asszonyság hiába töprengett, hiába törte fejét afölött, hogy honnan merítette tulajdonképpen azt az évek hosszú során át szilárd meggyőződéssé vált tudatot, mely

szerint a vénkisasszony kezei a hagyaték fölötti szabad rendelkezés tekintetében kötve vannak? Nem tudott rá sehogy sem visszaemlékezni. Vajon ő maga olvasta-e vala Hellwig Cordula kisasszony apjának erre vonatkozó intézkedését, avagy valamely szavahihető embertől hallotta-e valamikor említeni? Annyi azonban biztos, hogy szentül meg volt győződve ezen intézkedés létezéséről és épp oly biztosra vette, hogy rá fog találni a fontos okmányra... Ernyedetlen buzgalommal kutatott az irományok között, végigfutva egymás után valamennyin, mindaddig, amíg homlokán apró gyöngyökbe ütött ki a hideg veríték – ez a mai nap úgy látszik, szerencsétlen nap volt az asszonyságra nézve: fáradozásait éppoly kevésbé koronázta siker most idelent, mint reggel fenn a padlásalakásban... A szerencse istenasszonya tudvalevőleg kiváló előszeretettel szokta a hideg, számító, rideg kedélyű emberek fölött önteni ki bőségszaruját, mintha csak abban a meggyőződésben élne, hogy adományai a legbiztosabb helyen vannak azoknál, akiknek nemcsak pénzszekrényük, de lelkük és szívük is vasreteszekkel van elzárva minden külső behatás elől... Az asszonyság egyike volt eddigelé a szerencse ezen elkényeztetett kegyenceinek, annál jobban megütközött tehát a mai nap balsikerein.

Két nap telt el azóta. Az asszonyság levele valószínűleg jól becsomagolva kószált valahol a türingiai hegyvidék postájáratának egyikével és a vénkisasszony hűlt tetemei örök nyugalomra helyezettek anélkül, hogy a Hellwig családnak csak egyetlen tagja is követte volna koporsóját.

Felicitas néma megadással tűrte a mély fájdalmat és amaz önuralommal, mely az erős, szilárd jellemeknek kiváltsága. Azt a gyöngédséget, mely a másoktól nyert vigasztalásban keres enyhülést fájdalmára, a leányka nem ismerte. Zsenge gyermekkora óta szokva volt ahhoz, hogy az élet viszontagságaival önmagára hagyatva, saját erejéből küzdjön meg, hogy a lelkületén ejtett sebeket szótlánul viselje, érzéketlen környezetének sejtelve se legyen arról, hogy ő szenved. Szándékosan tartózkodott tőle, hogy a szeretett halottat megnézzék. Az utolsó pillantást, melyet a halálos ágyán vetett reá, végbúcsúnak tekintette. Nem akarta a drága vonásokat megkövülten, hidegen, talán a halál öldöklő lehelete alatt eltorzultan látni.

A temetés napjának délutánján azonban, amidőn Hellwigné asszony eltávozott volt hazulról, Felicitas levett egy kulcsot a nagy kulcsfogasról, mely a cselédszoba falán függött. A kulcs ama folyosót nyitotta, amelyre az olvasóink által már látott, lomtárul szolgáló kamara nyílt. Az asszonyságnak évről évre növekedő testessége mindinkább nehezebbé tették reá nézve a lépcsőmászást, minek következtében a vén szakácsnőnek már jó ideje szabad

bejárata volt a magasabban fekvő helyiségekbe.

Felicitas nem tudta elviselni a gondolatot, hogy az ő jó nénijének sírhalma nélkülözze a virágokat, amelyeket a vénkisasszony életében annyira kedvelt. Érezte, hogy nem lesz képes megnyugodni addig, amíg ezen hiányt nem pótolja, mégpedig azokkal a virágokkal, amelyek a néni gondos ápolása alatt nyitották meg kelyheiket. A padláslakás ajtója azonban, a madárszobáéénak kivételével, le valának zárva a hivatalos pecséttel, ez úton tehát lehetetlen a függő virágágyakhoz jutni, amelyeket a törvényszéki hivatalnok gondatlansága teljesen hozzá-férhetetlenekké tőn, megfosztván őket az emberi gondozás lehetőségétől...

Kilenc év múltán most először állt ismét a leányka a kamra ablakánál, tekintetét a szemközt fekvő és virágokkal ékes háztetőre függesztve... Mi minden történt azon emlékezetes nap óta, amelyen a kisgyermek romlatlan lelkülete az embertelen bánásmód alatt vad kétségbeesésben fellázadt Isten és ember ellen! Ott szemközt feküdt az ő igazi otthona – ott lakott eddigelé az a magányos életre kárhoztatott női fény, aki a társadalomból kiteszített komédiásleányt magasztos, erényekkel bővelkedő kebelére Ölelte és a szellem fegyvereivel hiúsította meg a leányka értelmisége és lelkülete ellen irányozott gyilkossági kísérletet. Ott tanult a gyermek ernyedetlen szorgalommal, ott nyílt meg előtte a tanulás közben az igazi élet... Az a komor férfi, aki e pillanatban szép nők társaságában mulatozva járja be Tübingiának pompás árnyas erdőit, bizonyára nem sejtí, hogy az ő előítéletes és sötét elfogultságon alapult nevelési módszere egyes-egyedül azon a néhány lépésen szenvedett hajótörést, melyet a félelmet nem ismerő gyermek lábái kilenc évvel ezelőtt azon a két ingatag, keskeny csatornán megtettek volt.

Most újra meg kellett az utat tennie. Felicitas habozás nélkül lépett ki az ablakból a háztetőre; egy-két gyors, biztos lépés és alig néhány másodperc múlva a tornácon állott... Ezeknek a szegény virágoknak, amelyeknek szirmai az enyhe légáramlatban jobbra-balra hajlongtak, sokkal rosszabb dolguk vala, mint a mezők liliomainak. Mintegy varázsvessző által odabúvólve a szédítő magasba, nem ismerték a jótékony anyaföldet, amely melengető karjaival szorítja erőt adó, tápláló kebeléhez a hatalmas fák évszázados gyökereit éppúgy, mint a legkisebb virág gyöngéd gyökérszalacskaít – életük és jólétük egyes-egyedül abba a két gyöngé, reszketeg kézbe volt letéve, amely most már örök tétlenségre kárhoztatva nyugszik a hideg hant alatt.

Most még azonban nem érezték az elárvult virágok elhagyatottságuk gyászos következményeit, éjjelenként ismételten permetezett a jótékony eső, úgyhogy e pillanatban teljes

színpompában virultak.

Felicitas az üvegajtó tábláihoz szorította arcát és bepillantott a jól ismert helyiségbe. Ott állt megszokott helyén a kis kerek asztalka, a megkezdett kötés a beléje szúrt kötőtűkkel ott hevert a pamutgombolyag mellett, mintha serényen munkálkodó kezek csak az imént tették volna félre, hogy kisvártatva ismét utána nyúljanak. Egy nyitott könyvön keresztbe téve feküdt a szemüveg, a leányka, miután belépett volt. megindultan olvasott néhány sort – az utolsó szellemi élvezet, melyben az elhunyt ez életben részesült, Antonius remek beszéde vala, melyet Shakespeare *Julius Caesar*jában meggyilkolt barátjának holtteste fölött tart... Benn a lakószobában mozdulatlanul állt az elhunyt kedves zongorája és oldalt a nagy üvegszekrény kristálytáblái csillogtak. Az átlátszó üveg szabad betekintést engedett az üres rekeszekbe; az ósdi bútor hűtlenné vált régi gazdájához és könnyűszerrel engedte belsejéből elorozni az értékes kéziratokat, amelyek immár porrá égtek. No, de annál hívebben megőrizte másnemű kincseit. Hellwigné asszony hasztalanul tette tívé az egész lakást az elhunyt kisasszony ezüstneműje után kutatva.

E gondolatnál a leányka megrémülten rándult össze. Az üvegszekrény rejtekfiókja nemcsak ékszereket és ezüstneműeket tartalmaz, de egy bizonyos kis fakó ládikó is állt ott a legsötétebb zugban meghúzódva... „Elöttem kell meghalnod!” – mondotta egy ízben Cordula néni a dobozra vonatkozólag... vajon „meghalt-e” hát valóban?

Bizonyára semmi esetre sem volt szabad az örökösök kezébe jutnia, és a vénkisasszony mindamellett sohasem bírt elég lelki erővel, hogy megsemmisítse. Valószínű, sőt majdnem biztos, hogy még létezik. Ha a végrendeletben meg van jelölve a rejtekhely, ahol az elhunyt ezüstneműit tartja, úgy előreláthatólag avatatlanok birtokába jut ama titok is, amelyet a vénkisasszony mindenáron elrejtve akart tartani a világ szemei elől. Ennek nem szabad megtörténnie!

Az előszoba ajtaja zárva volt. Felicitas gyors elhatározással beverte az üvegajtó alsó tábláinak egyikét és az így támadt résen benyújtotta kezét, hogy félretolhassa a reteszt – az ajtó azonban nem elreteszelve, hanem kulccsal vala elzárva, és a kulcs nem volt benn a zárban.

E kétségbeejtő fölfedezésre szenvedélyes harag érzete vett erőt a leányka kedélyén. Egész lénye fellázadt a kegyetlen végzet ellen, amely mindannyiszor akadályokat gördített útjába, ahányszor Cordula néni érdekében bármit is tenni akart. A szeretett néni elveszte fölött érzett mély fájdalomba most aggódó töprengés is vegyült, amellyel a bekövetkezendők elé tekintett. Vajon alkalmas-e

a kis fakó doboz tartalma arra, hogy a vénkisasszony bűnterhelt múltjára vonatkozólag elterjedt híreket megcáfolja, vagy talán ellenkezőleg, rejtélyes és megfejtethetlen voltánál fogva, még mélyebb árnyékot vetne a megboldogultra?

Felicitas sebtében leszakasztott egy nyaláb virágot, kosarába tett két cserép kankalint – Cordula néni kedvenc virágait –, és ugyanazon veszélyes úton, amelyen jött volt, távozott, sokkal gondterhesebb kedéllyel, mint amilyennel ide jött.

Most már három sírhalom fűzte a leánykát a tágas, csendes temetőhöz! Mindazok, akiken forró szíve lángoló szeretettel csüggött, immár csendes hant alatt nyugosznak...

Mikor a sírkertbe érve Cordula néni frissen hantolt sírhalmára helyezte el a magával hozott virágokat, kimondhatatlan keserv kifejezésével emelte tekintetét az égre. Most már senkije sincs, akitől megfoszthatná őt! Atyjának évek óta nyoma veszett, a földi maradványai hihetőleg már rég elfeledten porladoznak valahol idegen égöv alatt. Ott túlhan, hatalmas márványtömbre vésve ragyogott aranyozott betűkkel Hellwig Pál neve és emitt a sírdomb, amelyhez közeledik, és amelyről a Cordula néni szeretetteljes gondozása folytán kilenc év óta sohasem hiányzott a virágdísz az ő imádott, szerencsétlen anyjának hűlt tetemeit földi. A sírt jelölő kő kiásva hevert a sírhalom mellett; Henrik alig néhány napja jelentette ki, hogy a felirat, melynek betűi már teljesen elhalványultak volt, elkerülhetetlenül kell, hogy megújíttassék – valószínűleg az ő intézkedése folytán lőn a kő kiásva.

A sírkő eddigelé annyira besüppedve vala a porhanyó talajba, hogy éppen csak az elhunyt neve volt szorosán a föld felszíne fölött látható, most azonban teljes hosszában szabadon feküdt a földön. *Meta d'Orlowska*, olvasá Felicitas elhomályosuló tekintettel a feliratot. De nini, lentebb még egy név van bevésve a kőbe, amelyet eddig a süppedező talaj hantjai elfödve tartottak vala. Az eredetileg fekete színnek csak itt-ott mutatkoztak elmosódó nyomai a betűkön, amelyek azonban be lévén mélyen a kőbe vésve, minden akadály nélkül elolvashatók valának: *született Hirschsprung Kielből*.

Felicitas réveteg töprengésbe mélyedt... Ugyanezen név volt olvasható a Bach-féle szövegkönyv kéziratának címlapján is! Ugyanezen nevet viselte amaz ős türingiai lovagnemzetség is, amelynek büszke címere most is ott hivalkodik a Hellwig-féle házban lépten-nyomon, és ugyanezen büszke címer az ágaskodó szarvassal mezejében ékesíté a kis ezüst pecsétnyomót is, amelyre Felicitas gyermekkori emlékei között bukkant... Megfejtethetlen rejtély! Hiszen a büszke nemesi család, melynek utolsó tagjai a szegénység folytán a kaptafa kezelésére fanyalodtak rá, már rég kihalt vala. Henrik még mint gyermek, ismerte a régi család utolsó

sarjadékát, aki mint nőtlen, fiatal tanuló halt el Lipcsében... és mindamellett most tizennégy éve ide hányt-vetett a messze északról a balsors egy viruló szépasszonyt, aki szülei házában e kihalt család nevét viselte és annak kettétört címerét használta... Talán a sors elszakasztotta valamikor a régi türingiai törzsnek egy oldalágát, és a messze távolba sodorta el?... Te büszke lovag, aki megörökítetted délceg alakodat a vén kalmárlak kőlapján, hagyd el érckoporsódat és lépdelj végig e sírhalmok között!

Számos sírkövön fogod családod régi nevét feljegyezve látni, és e név egykori viselői között munkától kérgessé vált kezű, egyszerű mesteremberekre is fogsz bukkanni, akik arcuk véres verítékében küzdöttek a mindennapi kenyérért; holott te nemzetséged jogait és kiváltságait örök időkre biztosítottaknak hitted, és azon szilárd meggyőződésben hunytad le dacos szemeidet, hogy kék vérű maradékaidnak kezeit sohasem fogja a kényszerített munka lealázó szennye érni! Lépj ide a sírhalomhoz, amely alatt családodnak egy viharos sorsától hánytvetett női tagja nyugossa örök álmait! A kenyér, melyet a gyöngye teremtés világéletében evett, százszorta keményebb és keserűbb és százszorta lenézettebb volt annál, amelyet két kezének munkájával szerez magának a sors mostoha szülőtte: szemfényvesztő mutatványai szerezték meg neki a bámész közönség filléreit, és ugyanezen mutatványok vitték őt korai halálba... Te persze, jó lovag, nem gondoltál ama kiszámíthatatlan hatalomra, mely mind a világtörténelemben, mind az egyes emberek életfolyamatában oly kiváló szerepet játszik, mely az élet tengerén itt egy hullámot eget ostromló magasba sodor, amott meg feneketlen örvényt nyit meg varázsvesszejével, hogy egy másodperc múlva játszi szeszéllyel ismét egyenletes, sík tükörré változtasson dagadó hullámot és mély örvényt egyaránt.

Vajon van-e még életben anyjának rokonai közül valaki?

A fiatal leányka önkéntelenül megadta a választ a kérdésre egy keserű mosolyban, mely ajkai körül játszott. Ha életben vannak is, annyi bizonyos, hogy a Hirschsprung Meta leányára nézve megszűntek létezni. Két ízben jelent már meg a lapokban egy hozzájuk intézett felhívás, mindkét ízben eredménytelenül – nem jelentkezett senki. Lehetséges, hogy az ősnemesi család azon ága, amelyhez Felicitas anyja tartozott, megtartotta régi fényét és előkelőségét mindaddig, amíg a háznak egy önfeledt leánya nem riadt vissza attól, hogy kezét nyújtsa egy szemfényvesztőnek – az elkorcsosult családtag mögött persze örökre bezárult a büszke úrilak paradicsomának kapuja és a család köréből számúzve lőn mindörökké... És bármit is hozzon a jövő, annyi biztos, hogy számúzóttnek leánya sohasem fogja átlépni ama ház küszöbét, amelynek lakói kérlelhetetlenül és nyilvánosan kutasztották

családjuk kötelékéből a „komédiás nejét”.

XX.

Elhagyva a temetőt Felicitas nem tért vissza a vásártéri nagy házba. Rózsa és Annácska a kertben voltak, estére pedig Hellwigné asszonyt is oda várták, aki a kertben szándékozott a gyermekkel vacsorázni.

Az asszonyság látszólag teljesen visszanyerte már szokott higgadtságát, egy feltűnő jelenség azonban mindazonáltal észlelhető volt rajta: mostanában sokkal gyakrabban kereste fel ismerőseit, mint ezelőtt szokta vala. Szinte azt lehetett volna hinni, hogy szükségét érzi fia megérkeztéig a szórakozásnak és mellékesen a szokottnál nagyobb közlékenységnek is.

Ama jelenetre, mely közte és Felicitas között a padlásalakásban történt, egyáltalában nem látszék többé visszaemlékezni – teljes hallgatással mellőzte azt. Arra, hogy a leányka érintkezésben állott volna a vénkisasszonnyal, nyilván esze ágában sem jutott gondolni. Felicitas megjelenését az elhunyt lakásában egyszerűen pusztá kíváncsiságnak tartotta. Más körülmények között persze ez is elegendő lett volna arra nézve, hogy kérlelhetetlen büntetést rójon a leánykára, a fennforgó esetben azonban az asszonyság – hihetőleg, tekintettel az emlékezetes est egyéb eseményeire – jobbnak látta a feledés fátyolát dobni a történetekre.

Felicitas gyors léptekkel haladt végig majdnem az egész városkán, amíg végül egy kertajtó előtt állott meg. Mélyen fellelegzett, aztán gyors elhatározással nyúlt a kilincs után, és feltárva az ajtót belépett a kertbe, mely a Hellwigékének tőszomszédságában feküdt és a Frank család tulajdonát képezte.

A fiatal leány most teljesen magára volt hagyatva és kizárólag saját belátására és elhatározására utalva. Bármilyen mély sebet ütött is szívéen a halál, mely elragadta tőle az egyetlen lényt, akin szeretettel csüggött, bármennyire is mardosta lelkét a fájdalom, a folytonos harcok közepette acéllá izmosodott jellemére nem tudott befolyással lenni a bánat. A büszke fő, alighogy elvonult fölötte a vészterhes vihar, nyomban felegyenesedett mindannyiszor, és az élesen látó szemek bátran tekintettek a vésszel és viharral fenyegető balsors elé.

Az árnyékos lugas alatt ült a kert úrnője, amaz előkelő magatartású nyúlánk kis asszonyka, aki a leánykát néhány nap előtt a kertben megszólította volt. Fejét hófehér főkötő fődte, kezében rajzирont tartott. Amint a belépő leánykát megpillantotta volt, azonnal felismerte őt és nagy buzgalommal intett feléje, hogy

közeledjék.

– Nini, hiszen ez a mi fiatal kis szomszédnőnk, aki bizonyára jó tanácsért fordul hozzánk, nemde? – szolt megnyerően nyájas hangon, miközben egy kézmozdulattal felszólította a leánykát, hogy mellette helyet foglaljon.

Felicitas habozás nélkül, keresetlen szavakban elmondotta, hogy három hét múlva kilép a Hellwig-házból és megfelelő állást keres.

– Lesz oly szíves gyermekem, úgy hozzávetőleg elmondani, hogy miféle teendőkből bír jártassággal? – kérdezé Frankné asszony, miközben nagy, kifejezésteljes szemeivel, melyek feltűnően hasonlítottak az ügyvédéihez, jóákarólag tekintett a leányka arcába.

Felicitas mélyen elpirult... Eddigelé mély titokban tartott ismereteiről kellett beszélnie, azokat úgyszólván közszemlére kitennie, mint a kalmár szokta feldicsért áruit – végtelenül kínosan érinté gyöngéd kedélyét e kényszerűség, de hiába, meg kellett lennie!

– Azt hiszem, hogy meglehetősen tudnék oktatást adni a német és francia nyelvből, a földrajzból és a világtörténelemből – viszonzá habozva. – A rajzban is bírok némi jártassággal. A zenében nem vagyok teljesen kiképezve, annyit azonban tudok, hogy mi tartozik a helyes, iskolázott ének követelményeihez.

Az udvari tanácsosné asszony élénk meglepetéssel tekintett a leányka nekiperült arcába, aki rövid szünet után folytatá:

– Tudok azonkívül főzni, mosni, vasalni, és ha megkívánják tőlem, sikálni is.

Az utóbbi szavakat sokkal gördülékenyebben, sokkal gyorsabb és biztosabb hanghordozással ejté ki Felicitas, mint a szellemi képességeire vonatkozóknál tette volt.

– Ahhoz persze nemigen érez hajlamot, hogy itt maradjon a mi kis városunkban? – kérdezé Frankné asszony élénken.

– Huzamosabb ideig nem óhajtanék ugyan itt maradni, azonban kedves, habár szomorú emlékeim fűződnek e városhoz. Kedveseim sírjától nem szeretnék oly rögtön megválni.

– Úgy hát teszek én önnek egy ajánlatot. Drezdában lakó nővérem társalgónője nemsokára férjhez megy: állása hat hó múlva megürül. Annak idején ajánlani fogom önt nővéremnek, addig pedig itt marad nálunk. Elfogadja ajánlatomat?

Felicitas mély megindultsággal és hálásan hajolt le, hogy az éltés úrnő kezeit megcsókolja, de csakhamar felegyenesedett és kifejezésteljesen tekintett az udvari tanácsosné jóságos arcába. Szemmel látható volt, hogy valami nehezedik a leányka lelkületére, amelyen egy kérdéssel akart könnyíteni. A jó asszony figyelmét ez sem kerülte el.

– Önnek még valami nyomja a szívét, gyermekem. Márpedig, ha

egy ideig egy földél alatt akarunk élni, mindenekelőtt leplezetlen őszinteséget kell egymással szemben tanúsítanunk. Beszéljen tehát nyíltan és tartózkodás nélkül! – szölt vidoran.

– Arra kérném önt, nagyságos asszonyom, hogy a házban betöltendő állásomnak, legyen az bármilyen alárendelt és ideiglenes, határozott alakot méltóztassék adni viszonzá Felicitas gyorsan és szilárd hangon.

– Értem, gyermekem, nagyon jól értem! Megelégette ön, hogy oly kenyeret egyék, melyet, habár becsületesen rászolgált is arra, mindamellet, mi túrés-tagadás, kegyelemkenyérnek szerették volna tekinteni azok, akik adták.

Felicitas igenlőleg intett.

– Ne aggódjék, gyermekem, e nyomasztó helyzetbe nem jut nálam az ön nemes, büszke jelleme. Én társalgónői minőségben szerződtetem önt magam mellé. Mosni, sikálni meg vasalni természetesen nem fog ön, ellenben a konyhára kissé ráfér, ha itt-ott betekintend néhány percre, mert hát bizony-bizony én is, meg a vén Dóra is már kivénültünk félig-meddig a felügyeletből. Nos, gyermekem, beleegyeznek?

– Óh, istenem, ezer örömmel!

Cordula néni halála óta e pillanatban először suhant végig egy futó mosoly gyöngé árnyalata a fiatal leányka komoly arcán.

A kósza napsugár, mely eddigelé az árnyas lugas sűrű vadszőlőindái között játszadozott volt, egyszerre csak eltűnt, esteledett. Felicitasnak csak most jutott eszébe, hogy neki a kertben kell lennie, mielőtt még Hellwigné asszony odaérkeznek. Engedélyt kért tehát a távozásra. Az udvari tanácsosné meleg kézszorítással vált meg tőle és néhány perc múlva már odaát volt a leányka a Hellwig-féle kertben, és karján tartá a kis Annácskát. Rövid időre rá Friderika is megérkezett. Nehéz kosarat cipelt, telve edényekkel, arcán rendkívüli izgatottság jelei mutatkoztak.

– Egy órája, hogy megérkezett az egész karaván! – kiáltott fel nagy mérgesen és szinte lélegzetfogytán, amint megállt és a nehéz kosarat letette maga elé a földre. – No, szó ami szó, de ilyen felfordulás még istenuccse nem volt nálunk soha!... Még mielőtt kiszálltak volna, amikor még jóformán meg sem érkeztek és kocsijuk még a vásártéren dökögött végig, az asszonyság rám parancsolt, hogy rendezek el mindent a ház meg a konyha körül, mert most már itthon akar vacsorázni. Én, mint a bolond, töröm magamat utána, hogy mindent előkészítsek, hát uramfia! Egyszerre megint oda lyukad ki a dolog, hogy mégiscsak a kertben vacsoráinak, mert a tanár úr erőnek erejével úgy akarja... És aztán persze most rögtön kaphatom az egész cókmókot a hónom alá és futhatok lóhalálban a kertbe, hogy majd megszakadok bele!

Rövid szünetet tartott, miközben a veteményes ágyhoz futott és néhány fej salátával tért vissza.

– No hiszen, volt ott veszedelem, még olyan világraszóló csetepatét nem hallott az a vén ház! – folytatá halkán, amint a konyhában Felicitas mellette állt és a salátát tisztogatta. – Az asszonyág még azt sem mondta jóformán, hogy „adjon Isten”, máris rákezdte a végrendelet-históriát... Már akár hiszed, Karolina, akár nem, de annyira magánkívül még sohasem láttam az asszonyágot a nagy méregtől, mint az imént... De nem is csodálom: a tanár úr sok hiábavaló dolgot összefecsegett, ami az asszonyágot mód nélkül felingerelte. Így például azt vitatta, hogy a vénkisasszonnyal úgy bánt az egész család világeletében, mint egy kiteszített bélpoklossal, rá sem hederített soha senki a családtagok közül. Hát ő bizony ilyen körülmények közt cseppet sem találja különösnek, hogy a kisasszony nem hagyta a vagyonát azokra, akik egész életén át üldözték és megvetették. Őneki, már minthogy a tanár úrnak, soha esze ágában sem volt a vénkisasszony öröksége után várni... Közbe-közbe pedig valahányszor egy kis szünet állt be, minduntalan csak azt firtatta, hogy egészséges-e a házban „mindenki”. Nekem is nagyon furcsának tűnt fel a dolog, a szegény tanácsosné önagysága meg egy hajszálnyira úgy nézett ki, mint akinek az orra vére folyik!

Felicitas régi szokásához híven egyetlen szóval sem válaszolt a vén szakácsné fecsegésére. Amint az utóbbi befejezte volt mondókáját, a leányka vette kézimunkáját és kiült a kertbe a vén diófa alá. Annácska ott játszadozott mellette a buja fűben. Az eleven fal egy-résén át egyenesen a kertajtóra láthatott. Ez a bejárat a finom mívű, öntöttvasból készült rostéllyal – amelyet mindkét oldalról virágzó csipkebokrok vettek körül, míg mögötte rejtélyes félhomályban terült el egy hatalmas fasor –, mindenkor az érdeklődés bizonyos ingerét keltette fel a leánykában... Sok-sok embert láttak már az ő szemei ezen az ajtón ki-és bejárni, kedves, szívélyes arcokat, akiknek megpillantásakor gyermeteg örömmel futott az érkező elé, de olyanokat is, akiknek közeledtére szinte elszorulni érezte szívét és csak akkor lélegzett ismét szabadon, amikor újra bezárult mögöttük távoztukkor a rácsajtó... Mindedig azonban még sohasem vett rajta erőt oly dermesztő rémület, mondhatni szűrő fájdalomérzet, mint e pillanatban, amidőn a kertajtó vontatottan feltárult és Hellwigné asszony lép be a kertbe fiának karján és követve a tanácsosné asszony által... Miért tulajdonképpen e rémület? Mi oka van neki tőlük félnie?... Hiszen Hellwigné asszony a lehetőségig azon volt, hogy figyelmére se kelljen méltatnia a leányka létezését, az az ember ott pedig már régen abba hagyta volt sikertelen kísérleteit, amelyek odairányultak,

hogy a komédiásleányban, a társadalomból kitzsított és megbélyegzett voltának tudatát fölkeltsék, örök időkre ébren tartsák.

Friderika az imént mondotta, hogy neki „nagyon furcsának” tűnt fel a dolog a tanárral, és Felicitas is kénytelen volt legalább annyit beismerni, hogy a tanár egész lénye feltűnő változáson ment keresztül. Ama rendíthetetlen nyugalom és hidegvér, amelyről a férfi egész valója mindenkor tanúskodott volt, ama kimérten rideg tartózkodás, mellyel minden külső benyomás ellen vértezettnek látszék, szinte kizártnak mutatták a lehetőséget, hogy valaha erőt vehessen e vasakaraton az izgatottság – e pillanatban azonban a leányka képtelen volt magatartását másképpen jellemezni, mint izgatottnak... Szemmel látható türelmetlenséggel igyekezett előre, ami persze Hellwigné asszony nehézkes, kimért léptei folytán teljesen lehetlenné volt téve, és magasra emelt fővel jártatta végig kutató tekintetét a kerten, mintha valakit keresne – bizonyára a kisgyermeket.

Rózsa gyors futásban közeledett, hogy Annácskát ölébe kapva anyja elé vigye, és Felicitas nyomban követte őket néhány lépésnyire egy kis tisztásig, hogy szemtanúja legyen a viszontlátás jelenetének az anya és gyermeke között. A tanácsosné asszony persze átölelte a gyermekét és megsimogatá orcáit, közben azonban erős kifejezésekben korholta Rózsát, amiért a lakás kulcsát magával hozta és őt ezáltal azon kellemetlen helyzetbe hozta, hogy „ebben az iszonyatos ruhában” kelljen végigmennie a városon. A lenge útiruha bizony tényleg elvesztette volt szép kék színét és gyúródóttan, összetörődve s meglehetősen csatakos szegéllyel lógott le a szépasszony karcsú termetéről.

– Annyi bizonyos, hogy ez az egész úgynevezett kéjutazás elejétől végéig örök időkre méltó helyet fog elfoglalni életem legkellemetlenebb visszaemlékezési között! – szolt bosszankodva és durcás hangon a fiatal özvegy, miközben a tönkresilányult ruhán jókora szakadást tűzdelt össze egy gombostúvel. – Bárcsak nálad maradtam volna, néni, a te csendes, otthonos szobáidban! Lépten-nyomon kellemetlenség, alig tettünk egy lépést a szabadban, már a nyakunkon volt az eső, folyton zuhogott az egész utazás alatt, és ehhez járult még az én kedves unokabátyám példátlanul harapós kedélyhangulata is. Fogalmad sincs róla, néni, hogy milyen kíméletlen, milyen... szeretetre méltó volt! Azt szerette volna, ha mindjárt az első napon szépecskén visszafelé fordítottuk volna a szekérrudat. Pedig mi mindent elköveltünk, hogy eloszlássuk a nagytekintélyű tanár úr kegyetlen búskomorságát! Különösen Sternthal kisasszony fejtett ki e téren óriási buzgólkodást, minden pillanatban el valék rá készölve, hogy utoljára még szerelmet is vall

neki. Valid meg magad, Johannes, de egész őszintén, nem a megtestesült előzékenység és szolgálatkészség volt-e?

Hogy a tanár mit válaszolt a tanácsosné asszony epébe mártott kifakadásaira, azt Felicitas nem hallhatta, mert időközben már ismét visszavonult volt a diófa alá, és nyugalmasan folytatta kézimunkáját azon reményben, hogy a megérkezettek nem fogják jelenlétét észrevenni, vagy legalább figyelmükre méltatni, ami a leányka szemeiben annál kívánatosabb lehetett, mert azok amott ugyan nem valami rózsás kedélyhangulatban lehetnek! Hellwigné asszonymak arcát még az iménti izgalmas jelenetnek sötét pírja fődé, a tanár mogorva kedvetlenségén pedig, amely a tanácsosné asszony szerint útközben is hű kísérője vala, a legkevésbé sem volt alkalmas a viszontlátás jelenete előnyös változást előidézni.

Egy ideig valóban úgy látszott, hogy a leányka az ő csendes visszavonultságában mentve marad mindennemű zaklatásoktól, egyszerre azonban, amint véletlenül a tisztás, irányába felpillantott, tekintete a tanár alakjára esett, aki lassú léptekkel, kezét háta mögött keresztbe fonva haladt végig a kavicsos ösvényen. Arcvonásai kirívó ellentétet képeztek nyugodt, hanyag magatartásával, és a várakozásteljes feszültséggel vegyes izgatottság kifejezését viselték magukon, tekintete pedig nyomtalanul siklott végig a kertnek minden irányába elágazó gyalogutakon.

Felicitas mozdulatlanul ülve maradt helyén és feszült figyelemmel kísérte a tanár minden mozdulatát, jobb kezét önkéntelenül dobogó szívére szorította – szinte akadozni érezte lélegzetét, rémülten gondolt arra a pillanatra, amelyben a tanár kutató tekintete megakad rajta...

A tanár még jobban meglassította lépteit, amin továbbhaladt a pázsitot szegélyező keskeny ösvényen. Feje fődetlen volt. Vajon a sajátságos, szokatlan arckifejezés okozta-e vagy talán arca az utóbbi napok folyamán elveszítette erőteljes színét. Elég az hozzá, hogy a leányka gyökeres átváltozás nyomaira vélt e kifejezésteljes fón bukkanni.

Egyszerre megállott. A pázsit szélén álló almafa kinyíló ágait megragadva lehúzta magához, és látszólag mély érdeklődéssel vizsgálta a fejlődésnek indult gyümölcsöket. Hihetőleg még eddigelé nem vette észre a leánykát. Majd elbocsátotta az ágat, mely ruganyosan visszapattant a magasba, és folytatta útját. Mikor egyirányba ért a leánykával, hirtelen lehajolt és a pázsit szegélyéről valamit leszakított.

– Nézze csak, Felicitas, mit találtam! Egy négylevelű lóherét! – kiáltott fel anélkül, hogy tekintetét felemelte volna. Hangja oly nyugodt és annyira önbizalommal teljes vala, mintha hosszú idők

óta szokva lenne hozzá, hogy bizalmas társalgást folytasson a leánykával, és mintha az teljesen magától értetődő dolog volna, hogy annak ott kell ülnie a diófa alatt. Volt azonban a hangjában bizonyos meghatározhatatlan kényszer, mely a leányt úgyszólván odabilincselte ahhoz a helyhez, ahol most hirtelen felugorva állott.

– Azt hallottam, hogy e négy levélke szerencsét szokott hozni annak, aki rájuk bukkan – folytatá a tanár, mialatt a pázsitra lépett és gyorsan közeledett. – Rögtön tudni fogom, hogy mit tartsak az elterjedt babonáról.

Az utóbbi szavaknál már a leányka közvetlen közelében állt. Egész lényén az erős jellemű férfiú megtörhetetlen erélyének kifejezése ömlött el. A négylevelű lóherét a pázsitra ejtve hirtelen mozdulattal mindkét kezét nyújtá a leánykának.

– Jó estét! – szólt hozzá remegő hangon ejtve ki e két jelenőség nélküli szócskát. Ez a hang, ha kilenc évvel ezelőtt használta volna azt a gyermekkel szemben, aki epedve sóvárgott volt egy szeretetteljes pillantás, egy szívélyes megszólítás után, bizonyára teljes méltánylásban részesült volna, de a leányka elborult és éppen őáltala meggyötört lelkületének megoldhatatlan rejtély színében tűnt fel ez az édesen bizalmas hang, amelyben felismerhetetlen kifejezést nyert a viszontlátás fölötti örömrészlet. Felicitas kezei mindazonáltal önkéntelen mozdulatot tőnek. Ó, a megvetett pária, aki valaha azt mondotta, hogy e kéz érintését még akkor sem tűrné meg, ha halálos veszedelemből menthetné őt meg, jobbát éppoly ellenállhatatlan, mint rejtélyes hatalom befolyása alatt egy pillanatra önként átengedte e férfiúnak. Ez bizonyára határos volt a csodával, és a tanár kétségkívül önmaga is e szempontból fogta fel a helyzetet. Érezte, hogy egyetlenegy meggondolatlan szó, a legcsekélyebb mozdulat is elriaszthatná e csodát örökre, visszavonhatatlanul... Azzal a bámulatra méltó önuralommal, amelyet orvosi hivatásának gyakorlása közben sajátított el, minden átmenet nélkül hirtelen más hangba csapott át.

– Sok baja volt önnek Annácskával, nemde? – kérdezé nyájas részvétellel.

– Sőt, ellenkezőleg, mélyen meghat a vonzalom, amellyel a gyermek irántam viseltetik és szíves örömet vagyok körülötte.

– De ön halaványabbá lett, amióta nem láttam, és ez a keserű, búskomor vonás ott ajkai körül még határozottabb körvonalakat nyert... Az imént azt mondta, hogy a gyermek vonzalma meghatotta önt. Látja, Felicitas, pedig nem ő ám az egyedüli, akiben e vonzalom él. Be fogom ezt rögtön bizonyítani. Ön bizonyára egyetlenegyszer sem gondolt arra a kis társaságra, amely néhány nappal ezelőtt felkerekedett, hogy elhagyva az egyhangú városi életet üdülést és új erőt keressen a szabad természet ölében.

– Sem időm, sem okom nem volt reá – viszonzá a leányka mélyen elpirulva, de sötét kifejezéssel szemeiben.

– Arról eleve meg valóok győződve. Én azonban találtam rá időt és okot, hogy önre gondoljak... mindjárt megmondom, hogy hol és mikor... Egy meredek sziklacsúcson egyedül álló lucfenyőt pillantottam meg. Az ember azt hihette volna, hogy valaha a lábainál elterülő kis erdőben méltatlan bánásmódban részesült volt, és ez elől menekült fel oda a kietlen magasságba. Ott állt szilárdan és sötétben, és az én felcsigázott képzelem emberi ábrázatot kölcsönzött a fenyőnek, felruházta bizonyos jól ismert, büszkén lenéző arcvonásokkal. Hirtelen szél és vihar támadt. A sűrű, nehéz cseppek paskolva verték az ágakat és a vihar meg-megújuló erővel tombolta körül a délceg törzset, mely azonban minden egyes roham után büszkén és sértetlenül fölegyenesedett, még szilárdabban megállva helyét, mint annak előtte.

Felicitas tekintete félénk habozással vegyes dac kifejezésével csüggött a tanár ajkain... Milyen változáson kellett e férfiúnak átesnie! Az a jéghideg, dermesztő tekintetű ember, az a vakbuzgó, rajongó pietista, az a megcsontosodott konzervatív, akinek lelkében a törvény holt betűi és a hajlíthatatlan szabályok merev kényszere alatt az eszményi szabadság utolsó szikrája is kihaltnak látszott, a komor könyvbúvár, akinek egy közelében felhangzott ének dallama elviselhetetlen teher volt, ez az ember most itt áll előtte és erőteljes, mély hangján, mely eddigelé csak a tudomány tanait hirdette oly fényes eredménnyel, holmi regefélét mesélt el neki, egy saját szerzeményű regét, amelynek burkolt értelmét a leánykának okvetlenül fel kellett ismernie.

– És képzelje csak – folytatá rövid szünet után –, én ott álltam lenn a völgyben mozdulatlanul, kísérom pedig nem győzték korholni a gyámoltalan embert, aki nyugton túri, hogy az eső a nyakába zuhog, ahelyett, hogy szépen meghúzódna ő is a védő földél alatt. Hiszen ők nem tudhatták és nem is sejtették, hogy a rideg, komoly gondolkozású tanáron e pillanatban egy túlvilági látomány vett erőt, amelyet sem a zápor, sem a dühöngő szélvész nem tudtak elriasztani. A tanár lelki szemei ugyanis egy bátor férfi alakját látták, aki elszántan lépett ki az erdőből, felmászott a meredek, sziklákra, felérve erőteljes karjaival átölelte a fenyő sudarát és így szólt hozzá: „Most már enyém vagy... az enyém!” ... És mit gondol ön, mi történt tovább?

– Hogy mi történt? Megmondom önnek! – viszonzá a leányka mély, háborgó hangnyomattal. – Az történt, hogy a magányos fenyő hű maradt önmagához, és visszautasítá a vakmerőt!

– Még akkor is, amikor meggyőződést szerzett felőle, hogy bizvást, megnyugvással teheti sorsát e kezekbe... még akkor is,

Felicitas? Amikor látnia, éreznie kellett, hogy e hű keblen biztosan megpihenhet viharvert múltja után, hogy e férfi védeni, óvni fogja őt minden viszontagságtól, hogy tenyerén fogja őt hordani egész életén át... még akkor is?

A tanár úgy látszik, teljesen beleélte magát látománya alakjának helyzetébe: remegő ajkakkal beszélt és hangjában benne volt mindama érzemény, amely annak idején a beteg gyermek ágyánál Felicitas kedélyét oly mélyen megrázta – most azonban eredménytelenül hangzott el.

– A magányos fát bizonyára megtanította már a tapasztalat, hogy mindaz, amit neki az ismeretlen elmond, csak pusztán merő rege – viszonzás a leányka ridegen. – Azt mondta ön, hogy volt neki elég ereje és bátorsága szembeszállni a viharral. Nos hát, úgy kétségkívül meg volt már eléggé edzve arra nézve, hogy ne szoruljon egyéb támaszra!

Felicitas figyelmét nem kerülte el, hogy mint tűnik el mindinkább az életerős pír a tanár arcából. Néhány másodpercig szinte kísérteties halványság ütött rajta tanyát. Habozni látszott, hogy maradjon-e vagy távozzék, de e pillanatban közelgő lépések zaja hallatszott. Erre mozdulatlanul állva maradt, szorosan Felicitas mellett, és nyugodt egykedvűséggel várta be anyját, aki a tanácsosné asszonnyal karöltve közeledett feléje.

– Engedd meg, Johannes, de ez már mégsem járja! – zsörtölődött az asszonyság. – Itt álldogálsz egész lelki nyugalommal, feltartóztatod Karolinát a munkájában és minket ugyancsak megvárakoztatsz a vacsorával! Azt hiszed talán, hogy valami nagy előszeretettel viseltetem az elégett pecsenye iránt?

A tanácsosné asszony elbocsátotta nagynénje karját és a pázsitra lépett, közeledve a tanárhoz és Felicitashoz.

Most az egyszer korántsem volt oly ragyogó szépségű, mint egyébkor; a szőke hajfürtök kuszáltan és rendezetlenül hullottak le orcáira, amelyek betegesen lázas pírban égtek. A máskor galambszelíd szemek most villámokat lövelltek.

– Eddigelé még nem is nyílt alkalmam, hogy köszönetét mondhassak önnek, amiért távollétem alatt volt oly szíves Annácskára felügyelni – szólítja meg a leánykát. Hihetőleg nyájas színezetet akart hangjának kölcsönözni, ez azonban legkevésbé sem sikerült. Hangja minden egyes szótagnál élesebbé, utoljára szinte rikácsolóvá vált.

– Különbözik nem csoda, ha mindeddig nem tudtam önre akadni – folytatá rövid szünet után –, hiszen ön oly csendesen meghúzódik itt, e félreeső helyen, akár csak egy magányba vonult remete! Bizonyára gyakran töltötte ön idejét ilyen csendes, érdekes visszavonultságban, nemde?... Ez esetben persze nagyon könnyű

volna szegény Annácskám hallatlanul elhanyagolt állapotának nyitjára találnom. Rózsát már alaposan megpirongattam érte. Szegény gyermekem haja semminemű ápolásban nem részesült, arcbőre annyira napbarnított, hogy akár szerencsenek nézhetné őt az ember, és amellet attól tartok, hogy gyomrocskáját is túlterhelték mindenféle nehéz ételekkel.

– Egyéb szemrehányásokkal nem tudnád hamarjában illetni azt, aki gyermekednek gondját viselte, Adél? Ej no, csak gondolkozzál egy kissé! – vágott szavába a tanár lesújtó gúnyal. – Hátha annak is ő az oka, hogy leányod görvélyben szenved? Az sem lehetetlen, hogy ő küldte reánk azt a sok esőzést a türingiai hegyek közé, amelyek oly alaposan kedvedet szegték... ki tudja, hátha?... – hirtelen elhallgatott és szinte megvetően fordított hátat a szép özvegynek.

– Úgy, úgy, nagyon helyesen teszed, ha nem beszélsz többet, Johannes! – szólt panaszos hangon a tanácsosné asszony, csak nagy nehezen bírva a görcsös sírást leküzdeni. – Előbb-utóbb arra a meggyőződésre kell jutnom, hogy már nem is tudod, hogy mit beszélsz nekem...

Majd Felicitashoz fordulva folytatá:

– Egyáltalában nem volt szándékomban önt megbántani, kedves Karolinám, és hogy kétségbevonthatatlan tanúbizonyságát adjam annak, hogy legkevésbé sem neheztelek önre és bizalmam korántsem ingott meg ön iránt, ezennel Annácskát még ma este az ön gondjaira bízom. Nagyon törődöttnek és elcsigázottnak érzem magamat az úttól.

– Abból nem lesz semmi! – szólt közbe a tanár kemény, parancsoló hangon. – Most már lejárt a határtalan önfeláldozás ideje. Meg kell vallanom, Adél, hogy pompásan tudod a módját, miképp kell másoknak szolgálatkészségét kiaknázni. Ezentúl azonban magad fogod gyermekednek gondját viselni!

– Jól van, azt sem bánom! – kiáltott fel Hellwigné asszony, aki még mindig a gyalogösvényen állt. – Ez esetben Karolina lásson hozzá a gyomláláshoz. Henrik és Friderika már úgyis kivénülnek lassanként az ilyenmű munkákból... tőlük már nem kívánhatom jogosan.

A tanár arcát lángoló pír borította el e szavakra. Bármilyen nehéz volt is egyébkor a szigorú, mozdulatlan arcvonásokból következtetéseket vonni arra, ami tulajdonosuk lelkületében történik, most az egyszer első tekintetre le lehetett róluk olvasni a megszügyenülést és a zavart.

Talán még sohasem ébredt oly világos tudatára ama méltatlan, lealacsonyító helyzetnek, amelybe épp az ő akarata sodorta e fényes szellemi tehetségekkel bíró ifjú teremtést, mint e pillanatban.

Felicitas rögtön elhagyta helyét. Nagyon jól tudta a leányka, hogy Hellwigné asszony megjegyzése reá nézve kérlelhetetlen parancsot képez, amelynek haladéktalanul engedelmessé kell, ha nem akarja magát kitenni a reá zúduló csípős megjegyzések egész özönének. A tanár azonban mindjárt az első lépésnél útját állta.

– Azt hiszem, hogy mint gyámnak nekem is van némi beleszólásom a dologba – szólalt meg látszólag teljesen nyugodtan –, és én mint gyámja nem engedem meg, hogy ilyenmű munkát végezzen.

– Úgy, talán bizony üvegszekrénybe akarod ültetni? – kérdezé Hellwigné asszony, miközben most már ő is a pázsitra lépett és a szokottnál gyorsabb lépésekkel közeledett. – Karolinát teljesen a te utasításaid értelmében neveltem fel, minden tekintetben a te utasításaid szerint!... Megmutassam talán leveleidet, amelyekben lépten-nyomon szinte a megcsömörlésig hangoztatod, hogy dolgoznia, szolgálania kell, hogy a legnagyobb szigorral kell őt fegyelemre, szolgálattételre szorítani?...

– Eszem ágában sincsen, hogy akár csak egy árva betűt is letagadjak abból, amit írtam és tettem – viszonzá a tanár tompán, de szilárd hangon –, és éppoly kevésbé tudok magamnak szemrehányást tenni eljárásom miatt. Amit tettem, azt tiszta meggyőződésből és azon óhaj által vezéreltetve tettem, hogy a fennforgó viszonyok közt az egyedül helyesnek és célhoz vezetőnek mutakozó utat válasszam. Annyira gyöngé azonban nem vagyok és nem leszek soha, hogy csupa merő következetességből őszintén be ne valljam hibámat, ha meggyőződtem felőle, hogy tényleg hibáztam. Ennélfogva tehát határozottan kijelentem, hogy most már egészen másképp gondolkozom és következésképp másképp is fogok cselekedni!

A fiatal özvegy a tanár utóbbi szavainál hirtelen lehajolt. Egy elárvult lóherét szakított le, amelyet az éles sarló megkímélt volt letarolt társai sorsától, és parányi foszlányokra tépdeste szét.

Hellwigné asszony bántó kacajban tört ki.

– Ne nevettesd ki magadat, Johannes! – szólt fiához metsző gúnnyal. – A te korodban már nem szokás új elveket és életnézeteket felállítani. Ilyenkor már az acél szilárdságával kell bírniuk, különben sohasem lesz belőlük egyéb habozásnál és ingatag kapkodásnál... Különben is nem te egyedül intézkedtél ez ügyben... én is közreműködtem, és azt hiszem, hogy én még eddigelé Isten segítségével világeletemben mindig megtaláltam a helyes ösvényt, amelyen haladnom kell... Nagyon sajnálnám, ha jellemeden most, meglett férfi létedre venne erőt a Hellwig család tagjainál hagyományos gyöngesség, mert akkor... kereken kinyilatkoztatom... nem ismernénk többé egymást... Amíg e leány

az én kenyéremet eszi és az én hajlékomban van, addig meg nem szűnik az én cselédem lenni, akit bizony egy percig sem engedek renyhén lustálkodni és azzal vége!... Ha majd elhagyta házamat, akkor aztán énmiattam kénye-kedvére játszhatja a nagyúri hölgyet és henyélhet, amennyit akar!

– Azt nem fogja az a leány sohasem tenni, Hellwigné asszony! – szólt Felicitas, miközben futó mosollyal ajkán tekintete végigsiklott kicsiny, de napsütötte és munkától kérges kezein. – A munka életszükségletei közé tartozik neki... Lesz oly szíves kijelölni a virágágyakat, amelyekben gyomlálnom kell?

A tanár, aki a legnagyobb lelki nyugalommal, szótlanul hallgatta végig anyja heves kifakadásait, hirtelen Felicitashoz fordult, és az elkeseredés tekintete lövellt a leányka szeméibe.

– Ezennel ismételtén megtiltom önnek! – szólt parancsolóan érdes és határozott hangon. – És ha a gyám parancsa nem volna elegendő arra, hogy megtörje fékezhetetlen dacoskodását, ez esetben kénytelen vagyok orvos minőségemben az ön józan belátásához fordulni... Annácska szakadatlan ápolása kimerítette önt; egész lényem mellett tanúskodik. Rövid idő múlva elhagyni szándékozik ön anyám házát. Nekünk szigorú kötelességünk arra örködni, hogy legalább erőt és egészséget vigyen magával e házból új hatáskörébe.

– Ez már aztán legalább elfogadható érv – szólt Hellwigné asszony, akinek füleiben, miután eddigelé hiába lesett rá, hogy fiának ajkairól Felicitással szemben a rosszallás kifejezését halhassa, túlvilági zeneként hangzott a tanár által hangoztatott „fékezhetetlen dacoskodás”. – Nem bánom hát, menjen haza mára – folytatá rövid szünet után –, ámbár nemigen értem, hogy miként erőltethette őt meg oly nagyon az a kis ápolás. Karolina fiatal és amellett nem volt híjában a jó táplálkozásnak... Csak nézz meg más leányokat, akik vele hasonló helyzetben vannak. Dolgozniuk kell éjjel-nappal szakadatlanul, és azért mégis piros az orcájuk!

Azzal karon fogta ismét a fiatal özvegyet és a pázsitot elhagyva a gyalogösvényre tért, kétségkívül azon meggyőződésben, hogy fia követi őt. A tanácsosné asszony, hihetőleg dacból vagy neheztelésből, szintén tartózkodott attól, hogy visszatekintsen.

A tanárnak első pillanatban tényleg szándékában is vala a hölgyeket követni, néhány lépést tett is utánuk, azonban csakhamar visszafordult. Mialatt a tanácsosné asszony pórul járt égszínkéé útiruhája teljesen eltűnt az út kanyarulatánál, lassú lépésekben közeledett ismét a diófához. Odaérve néhány másodpercig hallgatagon állt Felicitas mellett, aki épp kerek szalmakalapjának szalagjait kötötte csokorra álla alatt... Hirtelen lehajolt és a kalap széles karimája alá tekintett, mely a leányka homlokát és szeméit teljesen elfödte volt. Arcvonásain még mindig a keserűség érzete

volt kifejezve, amint azonban tekintete a leányka szemeivel találkozott, csakhamar eltűnt róluk e kifejezés.

– Ön talán nem is érzi, hogy mily mély fájdalmat okozott ma nékem? – kérdezé fejszóválva oly lágy hangon, mintha egy akaratos kisgyermekkel beszélne.

A leányka hallgatott.

– Felicitas – folytató a tanár –, én nem vagyok képes azon gondolattal megbarátkozni, hogy ön is ama nők közé tartozik, akiknek rendkívül meglegedésére szolgál, ha egy férfit azon kényszerhelyzetbe tudnak juttatni, hogy bocsánatot kelljen kérnie. – Hangja rendkívüli komolyságába most már az ingerültség éles kifejezése vegyült.

Felicitas felriadt. Hófehér arcát, a gyermekded ártatlanságú szende vonásokkal, lángoló pír futotta el.

– A bocsánatkérés, nézetem szerit, mindenkor kínosan érinti azt is, akitől kérik – viszonzá rövid habozás után sokkal enyhébb hangon, mint amelyet a tanárral szemben rendszerint használni szokott –, és legkevésbé óhajtanám azt olyan embernek ajkairól hallani, akinek a természet bizonyos fölényt kölcsönzött. A gyermek bizvást kérhet bocsánatot szüleitől, de megfordítva sehogy sem tudom magamnak elképzelni a dolgot. Éppoly kevésé...

Hirtelen elhallgatott, miközben az imént szokatlan pír újólag jelentkezett arcán.

– Éppoly kevésé akarja ön a férfit megalázódva látni maga előtt, nemde Felicitas? –, egészíté ki a tanár a félbeszakított mondatot. Hangjából mintha ujjongó örömezet csendült volna ki. – Azonban az ilyen nemeslelkű gondolkozásmódnak megvannak a maga gyakorlati következményei is – folytató pillanatnyi szünet után. – És ennél fogva arra kérem önt, hogy fontolja meg higgadtan és elfogultság nélkül, vajon nem erkölcsi kötelessége-e a nőnek, hogy segédkezet nyújtson a férfinak célja eléréséhez akkor, amikor ez a saját elkövetett hibáját tőle telhetőleg jóvá akarja tenni!... Nem, nem most nem akarom az ön válaszát hallani! Szemeinek tekintetéből látom, hogy ez a válasz most egészen másképp hangzanék, mint amilyenek én óhajtom... Várni fogok békén, türelmesen – valaha talán mégiscsak bekövetkezik az az idő, amikor a kegyetlen, magányos fenyő ott fenn a sziklaormon nem fogja többé fegyvereit felhasználni!

A tanár sietve távozott. Felicitas tekintetét merően a talajra szögezte és a lóherére, melyet a tanár az imént mint a boldogság jelvényét tépte volt le, és amely aztán kihullott erőteljes kezeiből. Négy levelét szélteben kiterjesztve feküdt ott a letarolt zöld síkon oly nyugodt mozdulatlanságban, mintha csak a művész ecsetje festette volna oda. Fölemelnie nem volt szabad, hiszen neki semmi

köze az ő boldogságához, de azért óvatosan megkerülte a szerencsét jósló jelképet, amint lassú léptekben távozott – eltiporni csak mégsem akarta.

XXI.

A verőfényes napsugárral és illatos tavaszi levegővel telt napok után ólomszínű, sötét, borús égbolt tekintett le a kis városkára. A terhes felhők oly alacsonyan valának, hogy szinte ránehezülni látszottak a város templomának fehérre meszelt, kerek tornyára és annak zöldre mázolt kupolájára. A piactéren fekvő ósdi kalmárház, mint rendesen ilyen esős időjáráskor, ismét magára ölté ama ridegen elzárkózott, komor jelleget, amelyet bírt vala akkor, amikor még termeiben a kalandor és útonálló lovaghősök büszke arcképei lógtak a falakon és a középkornak szerencsére most már letűnt zord szelleme lakozék benne sötétben és ijesztően.

Az utcára nyíló homlokzat valamennyi ablakain le voltak a függönyök bocsátva. A tanácsosné asszony iszonyú fejfőrcsben szenvedett és egyáltalában nagymérvű lázas izgatottság vőn rajta erőt. Szobáját elsötétíték és a cselédség lehetőleg kerülte a legkisebb zajt is. Hellwigné asszony alakja, mely évek hosszú során át minden áldott nap a jól szabályozott óra pontosságával megjelent volt a földszinti szoba ablakában, ma szintén nem volt látható. A felhőkkel borított, sötét égbolt úgy látszik jelentőségteljes volt az asszonyságra nézve, mert aligha virradt még rá életében kellemetlenebb, lesújtóbb nap, mint a mai, mely a vénkisasszony végrendeletének felbontására határidőül vala kitűzve. A törvényszék Hellwigné asszony teljes mellőzésével csak két fiát és Henriket hívta volt meg a végrendelet hivatalos kihirdetésének meghallgatására, az asszonyság azonban mindazonáltal megjelent a tanácsteremben mint kisebbik fiának, a távol levő Nathanaelnek képviselője.

Dél felé járt az idő, amikor a tanár kíséretében hazatérve a vásártéren végig haladt. Henrik tiszteletteljes távolban követte őket. A családtagoknak bármily súlyos betegségé vagy elhalálózása eddigelé sohasem volt képes az asszonyság márványkemény, mozdulatlan arcvonásain lényeges változást előidézni. Az ő hajlíthatatlan lelkülete, mely nem engedé magát a sors csapásai által porba sújtani, az ő megingathatatlan jámborsága és istenfélelme, mely mindannyiszor némán, könny és zúgolódás nélkül bele tudott nyugodni a végzet megmásíthatatlan akaratába, számtalanszor állítottak követendő példa és magasztos mintakép gyanánt a fájdalom súlya alatt roskadozó, elárvult és özvegyen maradt női hívők szeméi elé. Ma azonban szokatlan látvány kínálkozott az asszonyság tisztelői nagy csoportjának: a rendületlen

jellemszilárdság e példányképe ma teljesen elveszítette ezen égis magasztalt tulajdonságát. Az erőteljes néember orcáin a benső izgalom sötét, áruló pírja honolt. Járása, mely rendes körülmények közt kimért, ünnepélyesen lassú vala, most ideges türelmetlenséget árult el, és habár halkított, susogó hangon beszélt is szótlanul mellette haladó fiához, mindamellett a modor, amelyben ezen szavak ajkait elhagyták, minden kétséget kizárólag elárulta azoknak heves és ingerült voltát.

A tanácsosné asszony, dacára iszonyú fájdalmainak, alighanem lesben állott a lebocsátott függönyök mögött, hogy bevárja a néni visszaérkeztét, mert amint Hellwigné asszony és a tanár a tornácra léptek, máris szemközt jött velük a lépcsőn a fiatal özvegy, halottas halványságú arccal és mélyen üregeikben fekvő szemekkel ugyan, de mindazonáltal ízléses és választékos reggeli pongyolában, hogy mielőbb értesülhessen az eredményről. Mind a hárman egyszerre léptek be a lakószobába.

– Nos, Adél, siess szerencsét kívánni! – kiáltott fel az asszonyság mély elkeseredéssel, miközben gúnyosan felkacagott. – Negyvenkétezer tallért tesz ki a hagyaték csak készpénzben, és ezen óriási összegből, amelyhez Isten és emberek előtt elvitathatatlan jogunk van, a Hellwig család nem kap egyetlenegy batkát sem! Ez a végrendelet a legeszeveszettebb fércmű, amit életemben láttam, de azért isten ments, hogy az ember ki merjen kelni ellene. Csak tessék nyugodtan eltúrní az égbekiáltó hálátlanságot!... Íme, ez a következménye annak, ha a családfő tehetetlen, gyöngé báb. Ha én lettem volna úr a házban, ilyesmi bizonyára nem történhetett volna meg vélem! Képtelen vagyok felfogni, hogy megboldogult férjem miként engedhette azt a vén teremtést minden biztosíték nélkül kénye-kedvére cselekedni?

Anyjának e heves kifakadása alatt a tanár szótlanul járkált a szobában fel s alá, hátán keresztbe tett karokkal. Homlokán sötét fellegek tanyáztak, és komoran összevont sűrű szemöldökei alól a megbotráncokzás villámai cikáztak Hellwigné asszony felé. Most egyszerre félbeszakította sétáját és megállt anyja előtt.

– Hát vajon kinek a műve volt az, hogy a megboldogult néninek a padlásalakásba kellett költöznie? – szólt sötéten és nyomatékosan. – Ki volt az vajon, aki az akkori családfőnek, szegény jó atyámnak szívében, minden rendelkezésére álló eszközzel szította a vénkisasszony elleni gyűlöletet, és ki hiúsította meg vaskövetkezetességgel annak a „vén teremtésnek” minden odairányuló kísérleteit, hogy hozzánk, gyermekekhez közeledjék?... Te tetted mindezt, anyám!... Márpedig, ha számot tartottál az örökségre, úgy egészen más eljárást kellett volna követned!

– Csak nem akarod talán azt mondani, hogy jó viszonyban vagy talán még barátságban kellett volna vele élnem? Nekem, aki világeletemben mindenkor az Úr akarata szerint éltem, azzal a bűnterhelt teremtéssel, aki megszenteltségteleníténé a vasárnapot, aki megvetette az üdvözítő vallás szent tanait, és aki azóta már bizonyára meggyőződött felőle, hogy örök időkre számúzve van a mindenható színe előtt... Nem, nincs földi hatalom, amely erre kényszeríteni bírt volna!... De erre különben sem lett volna szükség. Egész egyszerűen ki kellett volna jelenteni, hogy beszámíthatatlan állapotban van és gondnokság alá helyezni őt.

Ennek keresztülvitelére száz meg száz alkalom és mód kínálkozott volna atyádnak!

A tanár arcát e kegyetlen beszéd hallatára iszonyú sápadtság futotta el. Rémült pillantást vetett anyja arcára, aztán kalapja után nyúlt és szótlanul távozott. Feneketlen örvény vala az, amelybe e percben alkalmá volt egy pillantást vetni... És ez a holt betűkhöz ragaszkodó merev igazhitűség, ez az irtóztató vallásos gőg, melynek örve alatt szabadon, kénye-kedvére és az elvitathatatlan jogosultság látszatával burjánozhatik a legridegebb önzés, évek hosszú során át dicsfénynek tűnt fel őelőtte, amellyel lelki szemei anyjának homlokát övezve látták... Ez a női jellem volt évek óta az ő szemeiben az igazi, romlatlan nőiesség ragyogó és utánzásra méltó mintaképe! A tanár kénytelen volt önmaga előtt beismerni, hogy valaha nemcsak ugyanazon alapon állott, mint anyja és a Rajna-vidéki rokon, az ő ifjúkori nevelője, de azoknak vallásos türelmetlenségét és szigorát nem is találta eléggé erélyesnek. Ő is rendületlen harcra volt alkalmos a szentnek nevezett ügynek, ő is minden erejét megfeszítve küzdött, hogy diadalra jutni segítse azon elveket, ő is igyekezett a tévelygőket megtéríteni azon merev meggyőződésben, hogy az örök üdvöt szerzi meg számukra... Hát azt a szegény, ártatlan kis árva lányt, akinek lelke telve volt nemes eszményiségre törő érzelmekkel, akinek kedélye oly büszke, becsületes és mélyen érző vala – nem az ő kegyetlen kezei taszították-e eme sötét, komor és dermedtően fagyos légkörbe?... Óh, mily iszonyú, kinteljes helyzete lehetett annak az édes kis csalogánynak a varjúk között!

E gondolatnál tenyerével elfödte szemeit, mintha szédülés környékeznél, aztán lassú léptekkel haladt fel a lépcsőn, és bezárkózott magányos dolgozószobájába.

Amíg a lakószobában az imént leírt tárgyalások folytak, azalatt a Hellwig-féle ház cselédszobája szintén oly jelenetnek volt színhelye, amelyben nagy szerep jutott az izgatottságnak és a felháborodásnak. A vén szakácsnő szüntelenül fel és alá futkosott a szobában, mintha láthatatlan rémek üldöznék őt, miközben

főkötőjének hosszú szalagjai csak úgy röpködtek a feje körül. Henrik megingathatatlan nyugalommal szemlélte a némbor hóbörgő indulatrohamait, nyugodtan és szilárdan, mint a hullámoktól körülrajzolt kőszirt. A mindenes ünneplő ruháját ölté volt magára, arckifejezése sajátságos vegyülékét képezte a bánatnak és jókedvnek.

– Ne gondold talán, hogy irigylem tőled, Henrik, azt nem is volna szabad tennem, mert szent vallásunk tiltja! – kiáltott fel

Friderika. – Nem irigylem cseppet sem, sőt örülök neki... Kétezer tallér! – kiáltott fel újult erővel, összecsapva kezeit feje fölött. – Bizony, Henrik, te szerencsés órában születted!... Én uram teremtem, mennyit dolgoztam, hogy törtem magamat egész életemen át, milyen szorgalmasan eljártam a templomba még tél közepén is, csikorgó hidegben, milyen ájtatosan fohászkoztam az egek urához, hogy tekintsen már egyszer énreám is... mindhiába, nem használt egy mákszemnyit sem. Ennek az embernek meg a kisujj át sem kell mozdítania, és mégis a szájába repül a sült galamb... Kétezer tallér, hisz az egy egész vagyon, Henrik!... Hanem tudod-e, hogy egy dologgal sehogy sem vagyok tisztában... Vajon elfogadhatod-e tiszta lelkiismerettel ezt a tengernyi sok pénzt? Tulajdonképpen a vénkisasszonynak nem lett volna szabad egy batkát sem rád hagynia, mert minden vagyona Isten és ember előtt a mi uraságunkat illeti meg... Ha jól megfontoljuk a dolgot, Henrik, hát biz' az oda lyukad ki, hogy tulajdonképpen nem örökölted, hanem loptad azt a rengeteg pénzt. Én bizony nem tudom, hogy mit tennék voltaképpen a te helyzetekben...

– Hát én bizony elfogadom, Friderika, el biz' én! – szolt Henrik rendületlen lelki nyugalommal.

A szakácsné dühösen kirohant és nagy robajjal csapta be maga után az ajtót.

A vénkisasszony végrendelete, mely a vásártéri kalmárházban oly zajos és heves jelenetekre szolgáltatott alkalmat, már körülbelül tíz évvel ezelőtt tétetett le a hatóságnál. Az elhunyt kisasszony saját kezűleg írta le utolsó akaratát, melynek főbb határozmányai a szokásos bevezetés után ekképp hangoztak:

1. Az 1633. évben történt, hogy a svéd poroszlók által meggyilkolt Hirschsprung Adrián fia, Hirschsprung Lucián elköltözött X városából, hogy idegen földön telepedjék meg. A városunkban immár kihalt ősi lovagnemzetség ezen ágának a következőket hagyományozom: a) Harmincezer tallért készpénzben.

b) Az arany karperecet, amelybe egy virág füzérrel övezett ónémet vers néhány sora van bevésve.

c) A Bach-féle operakéziratot, mely kéziratgyűjteményemben az 1. számmal jelzett tokban van elhelyezve és amelynek címlapján

Hirschsprung Godofréd neve is olvasható.

A tekintetes törvényhatóságot pedig arra kérem, hogy mielőbb tegyen e tárgyban egy, a nevezett család említett oldalágának netán még életben levő tagjaihoz intézett felhívást közzé, és szólítsa fel őket jelentkezésre, ha szükségesnek mutatkoznék, többször ismételve. Hogyha azonban egy év lefolyása alatt az örökségre igénnyel bírók egyike sem jelentkeznek, az esetben óhajtom és rendelem, hogy a harmincezer tallérnyi készpénz, úgyszintén az elárverezendő karperec és a szintén elárusítható kézirat után begyűlendő összeg X város tekintetes tanácsánál letétbe helyeztessék, és mint alapítvány kezeltessek a következőképpen:

2. A biztosan és gyümölcsözőleg elhelyezendő tőke kamatai örök időnkig minden esztendőben a város nyilvános tanintézeteiben működő nyolc tanító között egyenlő részekben osztassanak ki, és pedig akként, hogy meghatározott sorrendben váltakozva, a tanítók közül senki előnyben ne részesíttessék, viszont ne is mellőztessék. Igazgatók és tanárok ki vannak zárva.

Amidőn ezen alapítványt életbe léptetem, teszem azt azon szilárd meggyőződésben, hogy ezáltal a közjó előmozdításában éppoly hathatósan közreműködöm, mintha bármely jótékony-sági intézménynek alapját vetném meg ezen összeggel. A tanítói testület az államnak még mindig mostoha gyermeke, a tanítói kar tagjai, kiknek működése az általános jólétnek egyik legsarkalatosabb alapkövét képezi, még mindig súlyos gondokkal kénytelenek küzdeni, míg szellemi munkálkodásuk gyümölcsein milliók osztoznak meg. Bárcsak mások is kiterjesztenék figyelmüket felvilágosodott századunk ezen sötét árnyoldalára és igyekeznének anyagilag is gyámolítani a népoktatás bajnokait, akiknek magasztos hivatása eddigelé még nem találkozik a megérdemelt méltánnyal!

3. Összes ezüstneműim, valamint a tulajdonomat képező minden ékszer, a fent említett karperec kivételével, a Hellwig család jelenlegi fejének birtokába szálljanak, mint amely családi tulajdont képező ékszereknek idegen kézre kerülniük nem szabad, éppúgy az összes ágy- és fehéreneműim, valamint bútoraim is.

4. Hírneves zeneszerzők kézíratait tartalmazó gyűjteményem, kivéve a már fentebb említett Bach-féle opera kéziratát, hivatalból elárverezendő. Az ily módon begyűlendő összeget Hellwig Johannes és Hellwig Nathanael unokaöcsémnek hagyományozom, tekintetbe véve azt, hogy mindenkor élénk sajnálattal töltött el azon körülmény, hogy nem adhattam nekik soha karácsonyfiát.

A végrendelet további folyamán tizenkétezer tallért felülhaladó összeg erejéig kisebb-nagyobb hagyományok voltak felsorolva különféle szegény sorsú iparosok stb. javára – ezen összegből Henrikre kétezer, a takarítónőnek pedig ezer tallér jutott.

Henrik, amennyire fölötte korlátolt ékesen szólásától kitelt,

megismertette Felicitast a vénkisasszony végrendeletének pontozataival. Annyi azonban kétségbevonhatatlanul kiviláglott szavaiból, hogy a végrendelet nem jelölte meg azon rejtekhelyet, ahol az ezüstművek vannak. A leányka kedélyét élénk meglepéssel töltötte el e tudat – ily módon lehetővé van reá nézve téve, hogy a kis szürke dobozt megsemmisíthesse, még mielőtt avatatlan kezekbe kerülne, föltéve, hogy valamely előre nem látható véletlenség folytán a rejtekhely holléte idő előtt fel nem fedeztetik.

– Látod, Tündérkém, ezt a szerencsétlenséget ki nem heverem soha életemben! – szólt Henrik nagy búsan, amint együtt üldögéltek a cselédszobában. – Igazán úgy látszik, hogy csak nem akar veled a sors kibékülni sehogy sem! Ha legalább csak még egyetlenegy nappal élt volna tovább a vénkisasszony, úgy a régi végrendelet helyett ma egy egészen másképp hangzót hallottunk volna felolvasni. Te örökölted volna azt az egész rengeteg vagyont, Tündérkém, mert a szegény jó lélek nagyon szeretett ám tégedet!

Felicitas mosolygott. E mosolyban felismerhetetlenül ki vala fejezve az ifjú ruganyos kedélye, saját erejének tudata és a jövőbe vetett rendületlen bizalma, amely minden egyébre inkább gondol, mint a hitvány anyagi javakra és reá öreg napjaira netán váró gondteljes életre.

– Nagyon jól van ez így, Henrik! – szóit végre a leányka. – Azok a szegény emberek, akikről a végrendelet gondoskodik, bizonyára jobban rászorultak a pénzre, mint én, és a tőke legjelentékenyebb részének hagyományozásánál a nénit kétségkívül oly nyomatékos indokok vezérelték, amelyeket egy új vég-rendelkezés esetén is szem előtt tartott volna.

– Annyi bizonyos, hogy azokkal a Hirschsprungokkal kell valaminek a dologban lenni! – viszonzá Henrik töprengve. – Az öreg Hirschsprungra még egészen jól emlékszem: varga volt, ő varrta nekem életemben a legelső pár csizmát, ilyesmit el nem feled az ember soha! Itt lakott a meredek utcában, közvetlenül a mi házunk mellett, és ebből a szomszédságból származott az ismeretség a fiatal Hirschsprung és Cordula kisasszony között, akik gyermekkorukban játszótársak voltak. A fiúból aztán későbbben deák lett, és ahogy az emberek rebesgették, szerelmesek voltak egymásba a kisasszonnyal. Azt is beszélik – elég mérget nyeltem már életemben fez ostoba fecsegés miatt –, hogy éppen ez a szerelmeskedés lett volna okozója az öreg Hellwig úr – a kisasszony apja – halálának. Nem akart az öreg sehogy sem belenyugodni a dologba, és egyszer aztán kenyér-törésre került a sor közte és a kisasszony között, arai oly iszonyú indulatba hozta az öregurat, hogy ott nyomban összerogyott és ott helyben kiadta lelkét, ha

ugyan van valami igaz a dologban, amit én részemről nem hiszek!... Nemsokára atyja halála után a kisasszony, mint beszélük, Lipcsébe utazott, ahol a fiatal Hirschsprung ideglázban feküdt. Ott maradt mellette és ápolta hűségesen halála órájáig. Ez aztán még jobban felingerelte a rokonságot. A kisasszonyt könnyelmű teremtésnek kiáltották ki és teljesen visszavonultak tőle, a többiek szépen utánozták a rokonság példáját, úgy hogy szóba se állt többé senki a szegény kisasszonnyal, amikor végre visszakerült Lipcséből. De akár igaz ez a dolog, akár nem, azt bizony furcsának találom, hogy ily nagy örökség jusson olyan embereknek, akik régen, nagyon régen elköltözködtek a vidékünkéről. Hiszen azok már semminemű rokoni viszonyban nem állottak a deákkal. Szó, ami szó, de én nem értem a dolgot!

Másnap a padlásalakás ajtóin volt hivatalos pecsét hatóságilag eltávolíttatott.

Szomorú napokra virradt ezentúl a vásártéri kalmárház. Az égboltot borító sűrű, komor fellegtábor csak nem akart sehogy sem eloszlani. Az eső majdnem éjjel-nappal szakadatlanul zuhogott, és a Hellwig-féle ház csatornáinak sárkányfejei alig győzték a töménytelen esővizet hatalmas sugarakban a járdára ontani. A nyitott szájú ércszörnyetegek ott fenn a háztetőn mintha még ijesztőbb alakot vettek volna fel az utóbbi napokban, mint amilyennel anélkül is bírtak. Szinte azt hihette volna az ember, hogy emberirtó haragjukban okádják érc-torkaikból azt az epéhez hasonló zavaros folyadékot, mely odalenn a kövezet kőkockáin nagy buborékokat hányva törik meg. Volt is rá különben okuk: évről évre szemtanúi valának annak, hogy miként halmozódnak fel és szaporodnak fokozatosan a büszke kalmárlak kincsei, miként ömlik be pénzesszekrényeibe a bevételeknek dús folyama, míg a kiadásokat csak félig-meddig kiapadt patakocska képében engedte a szorgos takarékoság az emberek közé kiszivárogni. És íme, most az a hallatlan eset történt, hogy egy bátran jelentékenynek mondható vagyonnak kell a háztól megválnia és tudja isten hová és merre költöznie, és sem a ház szilárd kőfalai, sem a háznak még a kőnél is keményebb arcvonásokkal bíró asszonya nem voltak képesek azt megakadályozni.

Felicitás e komor, esős napokban idejének túlnyomó részét a cselédszoba mellett levő kis kamrában töltötte. A nehezebb házimunkák teljesítése alól, kétségkívül a tanár határozott parancsa következtében, még mindig fel vala mentve. Ehelyett azonban a leányka alakja szinte eltűnt a körülötte felhalmozott fehéreneműek óriási tömege között; hogy mégse egye ingyen a kenyerét, hát legalább a fehérenemű javításával kellett foglalkoznia.

Künn az udvarban egyhangúan csobogott a távol fekvő kút, az

eső pedig fáradhatatlanul szakadt, szabályos ütemekben paskolva nehéz cseppjeivel a szattyúbokor széles leveleit, mely az udvar egyik sarkában burjánzott fel a nedves talajban. Néha-néha a szárnyasok rekedt kukorékolása hangzott át a közeli baromfiudvarból, itt-ott pedig egy-egy galambcsapat felrebbenése szakította félbe a szürke, komor mozdulatlanságot, amellyel az egész természet úgyszólván telítve vala. A galambok megtelepedtek az ereszfölött, és hozzájuk méltó béketűréssel viselték el a ragyogó tollazatukra zuhogó záport. A világosság, a hangok, a mozdulatok – mindez bizonyos egykedvű, tompa jelleget viselt és ez a tompa, levert egykedvűség látszott erőt venni az íves ablaknál ülő halvány arcú leányalakon is. A gyűszűvel fölfegyverzett kéz ugyan szünetet nem tartva, buzgón végezte munkáját, azonban a kedves arc oly teljes mozdulatlansággal tekintett le a munkára, mintha a vonások márványból faragottak volnának. Az élet minden keservei, a sorsnak minden csapásai kudarcot vallottak eddigelé ama igyekezetükkel, hogy e leányarcra a szenvedés és önmegadás bélyegét süthessék rá. Mindössze is csak annyit sikerült elérniük, hogy ez arc napról napra halványabbá vált és az idők folytán szinte megkövültni látszott a meg nem tört lelkierő és szívós ellenállási képesség kifejezésében.

A durva, sötét szövet alatt azonban, mely a leányka kebelét övezte, mélyen felzaklatott szív dobogott, és amíg a serény kezek foltot foltra vetettek gépies munkájukkal a kijavítandó fehérneműre, az alatt szelleme súlyos feladatokon és az azok teljesítésével kapcsolatos akadályok elhárításán évődött...

A vénkisasszony ezüstneműit tartalmazó rejtekhely után a hatóság képviselői is eredménytelenül kutattak volt. Ezen kudarc eleinte csillapítólag hatott a leánykának lázas izgatottságtól remegő kedélyállapotára, Henrik azonban e pillanattól kezdve feldúltan és iszonyúan felzaklatott érzelmekkel telten járt-kelt a házban. Hellwigné asszony a hatóság kiküldöttei előtt különösen hangsúlyozta volt, hogy a vénkisasszonynál a mindenes és a takarítónő kivételével már évek óta meg nem fordult senki, és e kijelentés közben nagyon kétértelmű tekintetet vetett a közelében álló Henrikre. Ennek a megjegyzésnek következtében, amely feltűnően hasonlított a nyílt vádaskodáshoz, a törvény emberei haladéktalanul és bizony nem valami kíméletes, gyöngéd modorban kihallgatták a becsületes öreg szolgát. Nem csoda tehát, ha az ártatlanul gyanúsítottat mély felháborodás töltötte el a méltatlan bánásmód fölött!

Felicitas a lehető legkínosabb helyzetben vala: folytonosan látnia kellett a becsületes, jó embernek, az ő egyetlen igazi barátjának lelki gyötrelmeit anélkül, hogy az általa jól ismert titokról egyetlenegy

szóval vagy célzással fellebbentette volna a fátyolt. Pedig szegény Henrik bármily higgadtságot és lelki nyugalmat tanúsított is eddigelé az életnek minden változataival szemben, most az egyszer teljesen megtörtnek látszott a súlyos gyanú lealázó terhe alatt, és Felicitas jogosan tarthatott tőle, hogy ártatlanságának bebizonyítása céljából valamely elhamarkodott, megfontolatlan lépésre ragadtatja magát, holott a vénkisasszony titkának megőrzése a legnagyobb óvatosságot és kitartást követelte meg.

A dolgok jelenlegi állásában szinte lehetetlennek látszott, hogy a leányka észrevétlenül bejuthasson a padláslakásba. A tanár a hivatalos zár feloldásának napján látható meglepetéssel haladt végig a titokteljes öreg nagynéni szobáin, és – az őt, mint a Hellwig-ház legidősebb férfi tagját megillető jogánál fogva úgyszólván lefoglalta a lakást. Hihetőleg a vénkisasszony otthonának alapos megtekintése után kezdte csak az elhunyt jellemét és lelkületét igazi, hamisítatlan világításban megismerni. Szigorúan megtiltotta, hogy a lakás berendezésén bármit is változtassanak, és egy alkalommal indulatosan támadt rá a tanácsosné asszonyra, amint megpillantotta, hogy egy tűpárnácskából egy gombostűt húzott ki.

Úgy látszott, mintha a szülői hajlékban tett látogatásának még hátralevő idejét kizárólag a padláslakásban szándékoznék tölteni. Csak az ebéd és a vacsora idejekor jött le a nagy lakószobába, és pedig – mint a vén szakácsnő megjegyezte – mindannyiszor „morogva, emberevő ábrázattal”.

A tanácsosné asszony is igen nagy előszeretettel látszék viseltetni „a csendes, kedves kis menhely” iránt, különös kegyként kérte ki magának unokabátyjától az engedélyt, hogy szabadon járhasson-kelhessen a gazdátlaná vált lakásban. Rózsának rögtön hozzá kellett látnia a padlótisztításhoz, a fiatal özvegy pedig saját gyöngéd kezeivel törülgette le a port a bútorokról.

Cordula néni szobái ennél fogva vajmi ritkán voltak vendégek híján. Ehhez járult még azon körülmény is, hogy a tanár levétette a csigalépcsőhöz vezető ajtó ódon, rozsdáette és ennek következtében nehezen kezelhető zárát, és újat tétetett annak helyére. Felicitas tehát nem vehette ezentúl semminemű hasznát a birtokában levő kulcsnak, és a háztetőkön át vezető nyaktörő utat kivéve el volt előle zárva a lehetőség, hogy a megboldogult néni lakosztályába juthasson.

Az a gondolat, hogy a napfénytől és az emberek tekintetétől rettegő betörő módjára kénytelenítessék idegen helyiségekbe tiltott utakon behatolni, mindannyiszor felháborodással és az undor bizonyos nemével töltötte el a leányka becsületes kedélyét. Iszonyú volt neki ez a leselkedés a kedvező pillanat után, amikor a mit sem sejtő tulajdonos gyanútlanul távozik, hogy lakatlanul hagyja a

szobákat. Mindazonáltal szilárdan el vala tökéelve, hogy célja eléréseért mindent megtesz, amit tehet, és nemegyszer megremegtette őt azon lesújtó gondolat, hogy a tervének megvalósítására még rendelkezésére álló idő immár csak két hétre olvadt le.

Végre-valahára vége szakadt a borús, esős időjárásnak. Derült, felhőtlen kék ég mosolygott le a kis városkára, a szattyú-bokor kényelmesen szárítgatta alaposan átázott leveleit a langy-meleg, üde légáramban, és a fecskék, melyek számtalan fészket raktak a nagy épülettömb ereszei és ablakpárkányai alatt, serényen röpködtek ide s tova, miközben kicsiny, égszínkék hátuk szinte sugárzott a verőfényben. Felicitas biztosra vette, hogy a gyönyörű időjárás a szabadba fogja csalni a Hellwig-féle ház lakóit. Hihetőleg kimennek a kertbe, hogy ott töltsék el az est-ebédet, és ez esetben szabad az út a háztetőn át...

A leányka ezen reménye azonban csakhamar hiúnak bizonyult. Mindjárt ebéd után felkereste őt Rózsa és a tanár megbízásából tudatta vele, hogy Annácskával a kertbe kell sétálnia, mert a tanár úr megígérte ezt a gyermeknek, későbbben aztán a Hellwig család is követi őket, és a kertben fognak vacsoráim. Felicitas tehát kénytelen-kelletlen nekiindult és kézen vezetve Annácskát fel és alá sétált „parancsszóra” az elhagyatott kert ösvényein. Lábai a háztető cseréptéglái és a nyikorgó csatornák helyett a kert gyalogútjainak kavicsal behintett porondján lépdeltek tova. A tartós esőzés száz meg száz illatos rózsakelyhet nyitott meg. A gondosan ápolt kerek, pázsitos térségen magas rózsafák pompáztak, büszke virágaik elérhetetlen magasságban, az alázatosan hajlongó fűszálak fölött fejték ki ragyogó színpompájukat hasonlóan a királyi bíborhoz, mely magasan áll a köznép felett. Odaát a hátsó kertben, mely virágos- és egyszersmind veteményeskert is vala, a százlevelű rózsák sűrű cserjéi nem fitogtatták oly szembetűnőleg előkelőségüket, pompás, tömött virágaik egész bizalmasan vegyültek össze a szomszédos káposzta- és karalábfiókkal, és átható, mámorító illatuk testvériesen egybeolvadt a kapor és hagyma éppoly átható, de nem annyira kellemes szagával.

Felicitas gondolatokba merültem haladt tova az illatozó virágágyak és cserjék között, a csenevész gyermekalak nehézkes léptekkel sétált mellette.

A máskor oly beszédes kis száj most hallgatott, nem zavarta meg csevegésével a leányka gondolatmenetét.

Felicitas az önmagát marcangoló, vad fájdalomnak érzetével gondolt vissza az előző esztendő hasonló évszakára. Óh, mégiscsak szebben virultak és kellemesebb illatot leheltek a rózsák, amikor a jó Cordula néni derült, szeretetteljes tekintete még nem

tört meg örökre, amikor még nyugalmas vasárnap délutánoként ott ült a magasan fekvő lakásnak előtermében kicsiny, de ájtatos figyelemmel hallgató tanítványa mellett, és érzelemdús, a lelkesedéstől szinte átszellemült hangján felolvasott neki egyet-mást a világirodalom halhatatlan jeleseinek remekműveiből, míg a csarnokból mámorító illatárt hordtak be a szellő szárnyai és az ittas tekintet szabadon csaponghatott végig, a türingiai vidék bájos tájképein... Ilyenkor lassanként az otthoniét édes, jóleső érzete támadt fel a leányka megkeserített kedélyében, otthon érezte magát e csendes, barátságos lakban, ahol gondos és hű anyai szemek őrködtek felette, és vezérelték őt a szép és jó magasztos eszményképe felé. Ilyenkor, habár csak rövid néhány órára is, környezve érezte volt magát az arany szabadság éltető leheletétől, szabadon mozoghatott, leplezetlenül kifejezést adhatott gondolatainak és vágyainak... Ezért virultak akkor szebben és illatoztak kellemesebben a rózsák, ezért volt akkor az egész világ, az egész élet derültebb és verőfényesebb, mint amilyen mostan.

Felicitas felemelte eddigelé lesütött fejét és a sövényen áttekintett a szomszéd kertbe. Csakhamar szemébe tűnt az udvari tanácsosné asszony hófehér főkötője. A tisztos matróna épp az uzsonnát fejezte volt be, az asztalnál ült fia mellett. Az ügyvéd felolvasott valamit, míg Frankné asszony kényelmesen hátradőlve karosszékében figyelmesen hallgatta, miközben kezei serényen folytatták a megkezdett kötést. Hát bizony ez is békés és otthonias családi jelenet vala. Felicitas agyában e látványra önkéntelenül felvillant a gondolat, hogy ezen család körében is szabadnak fogja magát érezhetni bizonyos tekintetben, hogy ezen alapos műveltségű, felvilágosodottan gondolkozó emberek között alkalma nyílik szellemének további képzésére. Semmi esetre sem leend azonban körükben egy akarat nélküli báb szerepére kárhóztatva, aki kénytelen „parancsszóra” sétálni, és akinek csak kezeit szabad használnia, míg szemének és ajkának egyaránt meg van tiltva, hogy az önállóan gondolkozó, szabadon működő szellem létezését csak egy szóval vagy tekintettel is elárulja.

Dacára ezen biztató képnek, Felicitas kedélye csak nem akart kiderülni. Már Cordula néni halála előtt nyomta volt valami meghatározhatatlan teher a leányka lelkiületét, amelynek mibenléte iránt maga sem tudott sehogy sem tisztába jönni. A sötét, kízó bánatnak egy neme, amely félve húzódott meg a kutató, kémlelő tekintet elől. Csak annyit érzett a leányka, hogy ez a rejtélyes hangulat szoros összefüggésben áll az ő gyermekkori kízóójának, a tanárnak itt-tartózkodásával. Habár még a tanár hazaérkezése előtt is már jó eleve meg vala győződve, hogy személyes megjelenése csak még élesebbé fogja tenni gyűlöletét és elkeseredését, de arra

mégsem gondolt, hogy emez érzelmek oly hihetetlen erővel és szinte rejtélyes hatalommal fognak benne fellobbanni, hogy háttérbe szorítandják szellemi életének minden egyéb mozzanatát.

Néha-néha, amikor az ügyvéd hangja felolvasása közben élénkebbé vált, egyes töredékek áthatoltak a sövényen. Hangja kellemes csengésű vala, de nem bírt az erélynek azon határozottságával, azzal a kifejezésteljes hajlékonysággal, melyet a tanárnak valaha oly rideg, merev hangja az utóbbi évek folyamán oly bámulatos mérvben elsajátított... Felicitas kedvetlenül rázta meg fejcskáját, aztán dacosan hátraszegte... Vajon hogyan támadhatott benne a gondolat, hogy párhuzamot vonjon közöttük? Sietett gondolatait rögtön más útra terelni, és pedig olyan ügyre, amely bizony elég közel fekvő vala és a végrendelet felbontása óta ismételten tárgyát képezte a leányka töprengéseinek.

A gyámhatóság Frank ügyvédet bízta volt meg a netán életben levő Hirschsprung örökösök jogainak képviselőjével és az azokat illető hagyaték gondnokságával. Két napja jelent meg az örökségre igényt tartókhoz intézett első felhívás a lapokban. Felicitas szinte szenvedélyes feszültséggel leste az eredményt, amely reá nézve igen fájdalmassá válhatik. Ha a gazdag örökséggel kecsegtető felhívásra valóban jelentkezni fognak a Kielben megtelepedett Hirschsprung család tagjai, úgy kétségbe-vonhatatlanul beigazoltatik az is, hogy a szegény komédiásné csakugyan számkivetve van övéi által... És milyen lelkülettel kell hogy bírjanak ezek az emberek, akiknek kedélyét családjuk egyik tagjának botlásával szemben még annak iszonyúan tragikus halála sem bírta engesztelékenységre hangolni! Felicitásban ennél fogva a reménynek, az örvendetes várakozásnak egyetlenegy fénysugara sem gyúlt ki arra a gondolatra, hogy rövidesen talán sohasem látott rokonokkal fog találkozni, és el is vala tökéelve, hogy velük szemben egyáltalában nem fogja saját múltjáról a fátyolt fellebbenteni. Mindamellettsz iszonyú felindulással töltötte őt el annak a lehetősége, hogy jöhet egy pillanat, amely a mit sem sejtő kegyetlen nagyapát szembeállíthatja a mélyen hallgató unokával.

Amint Frankné asszony megpillantotta Felicitast a sövény mellett, rögtön fölkelt és közeledett hozzá fiával együtt. Mindketten szívélyesen üdvözölték a leánykát, az ügyvéd örömeinek adott kifejezést afölött, hogy nemsokára egy és ugyanazon háznak lakói lesznek. Ezen megjegyzés mintegy bevezetésül szolgált egy hosszan tartó, fesztelen eszmecserének, amelynek folyamán a világlátott férfiún, az ügyes társalgón ismételten erőt vett a zavarnak bizonyos neme a szinte túlságosan komoly fiatal leánykával szemben, akinek tekintete oly nyugodtan és minden elfogódottság nélkül csüggött arcán, és akinek ajkairól nem mindennapi eszmék hangzottak

rendkívül tömör és határozott kifejezésekbe öltöztetve. Sokáig és behatóan folyt közöttük a társalgás, a legkülönfélébb tárgyakat érintve. Végül Annácska után tudakozódott Frankné asszony. Felicitás lehajolt, ölébe vette a gyermeket és a meglepetés mosolyával mutatott orcáira, amelyeken egészséges, életerős pír kezdte kiszorítani az előbbi betegség halványságát.

Az elváláskor az agg úrnő szívélyesen kezét adott Felicitásnak. az ügyvéd is átnyújtá jobbát a sövényen, és a leányka minden habozás nélkül, barátságosan fekteté kezecskéjét a feléje nyújtott kézbe...

E pillanatban a kertajtó nyikorgása hallatszott, és a tanár alakja jelent meg a küszöbön. Néhány percig mozdulatlanul állva maradt, mintha lábai gyökeret vertek volna, aztán lassan kalapjához emelte kezét és átköszönt hozzájuk. Felicitás figyelmét nem kerülte el, hogy arcát sötét, égető pír futotta el... Az ügyvéd ajkai már szólásra nyíltak volt, hogy néhány szót intézzen barátjához, ez azonban hirtelen más irányba terelte tekintetét, elfordult és a kerti háznak tartott.

Az ügyvéd kedélyesen felkacagott.

– Ez már ismét egyike volt azoknak a szórakozott, hamisítatlan tudósköszöntéseknek! – szólt még mindig mosolyogva anyjához. – A derék Johannes gondolataiban bizonyára valamelyik szerencsétlen páciensén végzett holmi véres műtétet, ilyenkor aranyért sem lehetne belőle egy okos szót kicsikarni. Legjobb barátait sem ismeri fel ilyenkor.

Frankné asszony és fia visszatértek az asztalhoz, Felicitás pedig visszavonult a csendes, magányos kertbe árnyéket és védelmet keresve.

XXII.

A magas, zöld, eleven falak pompás enyhelyet képeztek a napsugarak és a nemrég feltámadt elég heves szél ellen és egyszersmind védelmet nyújtottak rosszalló, szemrehányó pillantások ellen is, amelyek e percben talán a kerti házból őt keresik... Felicitas sokkal jobban tudott olvasni a tanár arckifejezésében, semhogy tudatában ne lett volna annak, hogy az imént nem szórakozott, hanem haragos és ingerült vala, és a leányka meg volt felőle győződve, hogy kedvetlenségének okát is kitalálta.

A leányka tudta, hogy a tanár az ő orvosi minőségében adott rendeletével és utasításával szemben vak engedelmességet követelt meg, és mindazokból ítélve, amiket Rózsa ajkairól a tanár bonni, működésére vonatkozólag hallott, hát eddigelé szokva is volt hozzá, hogy ez irányban nyilvánított akarátának mindenki ellentmondás nélkül alárendelje magát. És íme, ma ismét saját szemeivel győződhetett meg róla, hogy Felicitas, akinek a gyermek ölbe vételét már ismételten, sőt az utolsó alkalommal igen nyomatékosan megtiltotta volt, újra meg újra megszegi a határozott tilalmat... Más magyarázatát nem tudta volna a leányka adni annak az ingerültségről és kellemetlen meglepetésről tanúskodó tekintetnek, amelyet a kertbe való be-léptekor arcára vetett.

Felicitas a patakocska mentén végighúzódó gátnak egy félreeső padján foglalt helyet. Közelében egy magányos fűzfa alacsony törzse emelkedett, és a ruganyosan lehajló ágak mintegy lugast képeztek a keskeny pad fölött. E védett helyen a szél szinte észrevétlenül surrant tova, az alacsony fűszálakon néha-néha ideges remegés futott végig, a faágak lágyan ringva rázkódtak meg. A kis patakocska azonban a közelmúlt napok folytonos esőzése folytán rendkívül megáradva, vadul hömpölygeté tova gyors hullámain, és fölkavart, zavaros vizével folytonosan nyaldosta és alámosta a rekettyével benőtt partokat.

Annácska ide-oda tipegett és esetlen ujjacskáival mezei virágokat tépdesett le, amikből aztán Felicitasnak bokrétát kellett kötnie a „tanár bácsi” számára. A gyermek meglehetősen ügyetlenül fogott a dologhoz: a letépett virágokon majdnem kivétel nélkül igen rövid szár maradt meg, úgyhogy Felicitasnak nem csekély fáradságába és vesződésébe került, hogy a kisdéd kérésének eleget tehessen. A nagy mű teljesen igénybe vette és lekötötte figyelmét, nem vette észre, hogy mint bukkan elő a tanár erőteljes alakja a taxusfalak

mögül és mint közeledik feléje gyors leplekkel a terjedelmes pázsiton át. Végre Annácska kiáltására riadva tekintett fel – a tanár már közvetlenül mellette állt.

A leányka gyorsan fel akart emelkedni, a tanár azonban gyöngéden megragadta kezét és kényszeríté, hogy ismét elfoglalja helyét, azután minden habozás nélkül mellé ült.

Először történt meg a leányka életében, hogy vele szemben teljesen elvesztette egy pillanatra lélekjelenlétét. Alig négy héttel ezelőtt még bizonyára felháborodva lökte volna vissza kezét és rögtön távozott volna... most pedig mintegy megbűvölve, mozdulatlanul ülve maradt, mintha csak a varázslat egy neme vett volna rajta erőt. Bosszantotta őt, hogy a tanár vele szemben az utóbbi időben oly elfogulatlanul bizalmas hangot pendít meg. Sokért nem adta volna, ha meggyőződhetne arról, hogy még mindig halálosan gyűlöli és utálja, csak úgy, mint azelőtt. De egyszerre csak azon vette magát észre, hogy szavakat sem talál, de meg a bátorság is hiányzik belőle ennek kifejezésére. A leányka tekintete futólag végigsuhant a mellette ülő férfi arcán. Vonásain a haragnak vagy bosszankodásnak legcsekélyebb jele sem volt észlelhető, és az iménti sötét pírnak is nyoma veszett. Felicitas önmagát vádolta, mert akarata ellenére is kénytelen volt beismerni, hogy ez a legkevésbé sem szép arc a férfias erő és a törhetetlen erély kifejezése által imponáló hatást gyakorol reá.

A tanár néhány másodpercig szótlánul ült mellette. A leányka azonban ösztönszerűleg érezte, hogy tekintetét merően arcára szögezi.

– Tegye meg az én kedvemért, Felicitas, és dobja le a fejről est az otromba holmit! – szakítá végre félbe a hallgatást. Hangja is nyugodtan, szinte vidáman csengett, és azzal be sem várva a leányka beleegyezését, gyöngéden megfogta ujjával a szalmakalap peremét, és megvetőleg dobta félre a tényleg elnyűtt és alakja vesztett darabot. A napnak egy téveteg sugara, mely eddig a mozgékony falombok között bujkálva a leányka kalapjának fekete szalmafonata fölött játszott volt, most a gesztenyeszínű hajfürtöket aranyozta be halvány ragyogással.

– Úgy ni, most legalább láthatom, hogy mint működnek homloka alatt azok a csúnya, gonosz gondolatok! – szólt a mosolynak egy halvány kíséretével ajkai körül. – Nem szeretem a sötétben lappangó ellenséget, szemébe kell nézmem ellenfelemnek, és – tette hozzá a leányka homlokára mutatva – nagyon jól tudom, hogy itt benn elkeseredett ellenségre fogok bukkanni!

Vajon mi célja lehetett ezzel a rejtélyes bevezetéssel? Hihetőleg válaszra várt, azonban eredménytelenül – a leányka makacsul hallgatott. Ujjai gépiesen babráltak a tarkabarka virágok között,

amelyeket Annácska lankadatlan buzgalommal hordott össze... A kicsiny kezek, amelyek sehogy sem akarták a már megkezdett munkát abbahagyni, nagyon sokat veszítettek sötétbarna színükből az utóbbi napok folyamán, amelyeket a leányka csendes visszavonultságban töltött volt a szobában. Most szinte rózsásaknak tűntek fel. A tanár hirtelen a mellette ülő jobbjá után nyúlt, megfordította és a nyitott tenyeret vette szemügyre – biz’ az kérges volt a nehéz munkától, amelynek nyomai bizonyára nem egyhamar fognak eltűnni.

Annyi mindenesetre szemmel látható volt, hogy a leányka, akit a hajthatatlan gyám határozott parancsára „szolgálattételre” neveltek, emberül megfelelt ezen feladatnak.

Ámbár Felicitás arcát a tanár vizsgálódásai folytán sötét pír borította el – érzékeny kedélyű emberekre tudvalevőleg tenyerük figyelmes megszemlélése majdnem ugyanazon bántó hatással van, mintha valaki feltűnően arcukra szegezi tekintetét –, mindamellettt épp e pillanatban nyerte vissza teljes önuralmát. Fejét nyugodtan a tanár felé fordítva rátekinített, mire ez lassan elbocsátotta a kicsiny kezét, aztán néhányszor végigsimította tenyerével homlokát, mintha a megfelelő szavakat keresné, hogy gondolatainak kifejezést adjon.

– Ön örömet járt iskolába, nemde? – kérdezé egyszerűen. – Kedvét találja a szellemi foglalkozásban?

– Igen – viszonzá a leány kissé meglepetve. Ez a kérdés kissé sajtáságosan is hangzott, nem állván semmi okozati összefüggésben az eddigiekkel. Az is igaz különben, hogy a tanár kíméletlenül őszinte modorával sehogy sem férnek össze a szigorúan vett szónoki mesterfogások és mondatfűzések, dacára annak, hogy teljesen birtokában volt a szónak és gondolatai szabatos kifejezésének.

– Nos, hát jól van – folytató a tanár. – Kétségkívül emlékezni fog még reá, hogy miről volt szó közöttünk múltkori találkozásunk alkalmával.

– Emlékezem.

– És természetesen azon meggyőződésre jutott, hogy a nőnek valóban erkölcsi kötelessége, hogy segédkezet nyújtson a férfinak akkor, amikor az hibáját jóvá akarja tenni?

E kérdésnél térdére támasztotta kezét, előrehajolt és várakozással telten tekintett a leányka arcába.

– Nem feltétlenül – viszonzá Felicitás szilárdan, miközben kezei, melyekben a félig kész bokrétát tartotta, ölébe hanyatlottak, és tekintete a tanár arcára tapadt. – Előbb mindenesetre tudnom kell, hogy miképpen véli a férfi hibáját jóvátenni?

– Kibúvó ajtó! – mormogta a tanár, miközben arca feltűnően elsötétült. Teljesen megfélekedett róla, hogy eddigelé csak

általánosságban beszélt, és indulatos hangon folytató:

– Szükségtelen ez a túlcsigázott óvatosság az ön részéről. Senkinek sem fog eszébe jutni, hogy öntől valami emberi erő meghaladó áldozatot kérjen. Biztosíthatom felőle, hogy már magában véve arckifejezése is teljesen elegendő arra, hogy ettől eleve elriassa az embert... Mindössze is csak arra akarom önt kérni, hogy bármik legyenek is máskülönben a jövőt illetőleg táplált tervei, egy év lefolytáig maradjon még az én gyámságom alatt, amely időt kizárólag az ön szellemi továbbképzésére szentelnék... Engedje, hogy befejezhessem szavaimat! – folytató emelkedett hanggal és összeráncolva szemöldökeit, amint észrevette, hogy a leánya félbe akarja őt szakítani. – Tekintsen el attól, hogy én vagyok az, aki önnek ezen ajánlatot teszem, és tartsa szem előtt, hogy egyes-egyedül atyám akaratának és óhajának felelek meg, amidőn magasabb kiképzetéséről gondoskodom.

– Most már késő!

– Késő? Holott ön még oly fiatal!

– Féltreértett ön. Azt akarom ezzel mondani, hogy valaha, amikor még gyámoltalan, gyöngye gyermek valék, kénytelen voltam alamizsnát elfogadni, kénytelen voltam véle, akár tetszett, akár nem. Most azonban meg tudom állni helyemet az életben, most már képes vagyok dolgozni, és ezentúl nem fogadok el egyetlenegy batkát sem, amelyet becsületesen meg nem kerestem.

A tanár ajkait harapdálta, szempillái annyira összerándultak, hogy szemei alig valának láthatók.

– Erre az ellenvetésre el valék készülve – szólt végre hidegen. – Alaposan ismerem az ön hajlíthatatlanul merev büszkeségét... Íme, hallgassa meg tervemet: ön egy évet tölt el valamely intézetben. Az e célra szükségelt összeget kölcsönzöm önnek, és ön vissza fogja azt nekem az utolsó fillérig fizetni, ha majdan önálló és keresetképes lesz... Tudok Bonnban egy kiváló nőnevelő intézetet: háziorkosa vagyok az igazgatónőnek. Mondhatom, derék, tisztességes asszony. Nála úgy érezhetné ön magát, mintha otthon volna, és – tette hozzá szinte remegő hangon – ezzel a viszontlátás nélküli válás is el volna kissé odázva... Két hét múlva letelik szabadságidőm, és akkor unokahúgommal együtt visszatérek Bonnba... Ön természetesen mindjárt velünk jönne... Múltkor arra kértem önt, Felicitas, hogy gondolkozzék higgadtan és elfogultság nélkül. Most ismételen e kérést intézem önhöz. Ne kövesse most az egyszer megsértett önérzetének sugallatát. Feledje el, habár csak néhány pillanatra is a múltat, és engedje jóvá tennem azt, amit eddig elmulasztottam.

A leánya elfogódottan hallgatta a tanár szavait. Hangjában, mint néhány nappal ezelőtt, amikor úgynevezett „látományát” mondotta el, ez alkalommal is volt valami elbűvölő varázs. Most nem vala oly

rejtélyesen izgatott, mint akkor, de az igazi és hamisítatlanul őszinte megbánás, amelyről szavai tanúskodtak – anélkül azonban, hogy a férfiú méltóságából bármily csekély töredéket is levontak volna –, akarata ellenére is meghatotta Felicitast.

– Ha hatalmamban állna még, hogy szabadon rendelkezsem a legközelebbi jövő fölött, habozás nélkül és bizvást elfogadnám ajánlatát – viszonzá sokkal lágyabb hangon, mint amelyen valaha szót intézett hozzá. – Most azonban már kötelezettségeket vállaltam. Azon pillanatban, amelyben Hellwigné asszony házából távozom, új hatáskör vár reám.

– Visszavonhatatlanul?

– Igen. Az adott szó szent és törhetetlen előttem. Nem változtatok rajta és nem alkuszom le belőle semmit, ha mindjárt szavam megtartása a legkellemetlenebb következményeket vonná is maga után.

A tanár gyorsan felállt és néhány lépésnyire távozott Felicitastól.

– És még most sem szabad tudnom, hogy miket tervez jövőjére nézve? – kérdezé aztán anélkül, hogy visszafordult volna.

– Miért ne? – viszonzá a leány nyugodtan. – Hellwigné asszonnyal már rég tudattam volna, ha alkalmam nyílt volna rá, hogy a közelébe jussak. Frankné asszonyhoz szerződtem társalkodónőnek.

E néhány szó lesújtó hatást gyakorolt a tanárra. Hirtelen megfordult, és arcán lángoló pír ömlött el.

– Ezekhez odaát? – ismétlé, mintha nem akarná elhinni, hogy helyesen értelmezte a leányka szavait, és jobbával a Frankék kertje felé mutatott. Aztán ismét visszatért elhagyott helyére.

– Erről a tervről egyszer s mindenkorra le kell mondania! – tört ki indulatosan, parancsoló hangon. – Ebbe sohasem fogom beleegyezésemet adni.

Erre aztán a fiatal leányka karcsú alakja is felemelkedett a kedvetlenség egy mozdulatával. Az Annácska által oly buzgón gyűjtött virágok a pázsitra hulltak, senki sem törődött velük.

– Nem fogja adni beleegyezését? – kiáltott fel büszkén Felicitas. – Arra nincs is szükségem! Két hét múlva szabad vagyok és mehetek, amerre nekem tetszik.

– Most már egészen másképp áll a dolog, Felicitas – viszonzá a tanár visszanyerve önuralmát. – Jogaim önnel szemben sokkal messzebbre terjednek, mint hinné. Észteendőket telhetnek el, amíg ezen jogaim elévülnek, és még akkor is nagy kérdés, hogy lemondok-e azokról.

– Majd meglátjuk! – viszonzá Felicitas hidegen, elszánt magatartással.

– Igenis, azt meg fogja ön látni!... Tegnap Böhm orvossal,

boldogult atyám legbensőbb barátjával behatóan és kimerítően megbeszéltük ama módozatokat, amelyekkel ön annak idején szüleim házába befogadtatott, és ez alkalommal a következőkről értesültem: ön azon határozott kikötéssel bízott atyám gondjaira, hogy mindaddig házukban marad, amíg vagy atyja jelentkezik, hogy önt visszakövetelje, vagy egy derék, tisztességes ember akad, aki... kezét és nevét ajánlja fel önnek. Atyám engemet nevezett meg mint ez ügyben is jogutódját elhalálozása után, és én szilárdul el vagyok tökévelve, hogy érvényt fogok szerezni az atyám és az ön atyja között létrejött megállapodásnak.

E szavak hallatára a leányka szilárd magatartása teljesen megtört.

– Oh, én irgalmas istenem! – kiáltott fel kezeit kétségbeesetten összecsapva. – Hát már sohasem szakad vége az én nyomorúságomnak? Továbbra is kényszerítve legyek ebben az iszonyú függésben élni? Évek hosszú során át az a gondolat volt egyetlen vigasztalóm és támaszom, hogy tizennyolc éves koromban meg leszek váltva. Csak ez a gondolat volt képes elegendő erőt kölcsönözni ahhoz, hogy külsőleg nyugodtnak és egykedvűnek látszottnak, míg bensőmben pokoli kínok égtek!... Nem, nem, én nem vagyok többé az a bárány türelmű teremtés, aki ellentmondás nélkül engedje magát leigázni és lábbal tiporni csak azért, hogy egy halott akaratát tiszteletben tarthassa!... Nem, nem akarok!... Mit sem akarok többé tudni a Hellwig családról. Le fogom rázni magamról e gyűlölt bilincseket, bármi történjék is!

A tanár megragadta a leányka mindkét kezét. Arcán az utóbbi szavak hallatára halálos sápadtság ömlött el.

– Térjen magához, Felicitas! – szólt csitítólag, teljesen megtört hangon. – Ne gyötörje önmagát, mint egy fogoly madárka, mely tehetetlen vergődésében inkább összetöri magát, semhogy belenyugodjék abba, amit megváltoztatni nem áll hatalmában... Gyűlölt bilincsek!... Hát igazán nem jut önnek soha eszébe arra gondolni, hogy milyen végtelen fájdalmat okoznak nekem az ön kemény, kíméletlen szavai?... Szabad lesz ön, teljesen szabad, korlátlan ura gondolatainak és cselekedeteinek. Nem parancsolni fognak önnek, de védeni és óvni fogják, mint... mint egy szeretett drága gyermeket... Csak ezentúl fog ön tudatára ébredni annak, hogy mit tesz az, ha a szeretet gondoskodik rólunk és őrökdi fölöttünk. Még csak most az egyszer és utoljára fogok mint parancsolni jogosult gyám fellépni. Kérem, ne tegye a szükséges lépések megtételét keserűvé ellenállása által, amellyel úgysem változtat semmit elhatározásomon, arról előre is biztosíthatom. Magamra vállalom az egész ügy tisztázását, és mindenekelőtt felbontandom Frankné asszonnyal kötött egyezségét.

– Csak tessék! – hangzott a válasz szinte rekedt fuldoklással

Felicitas ajkairól, akinek arca halványabbá vált a fálnál. – Ám tegye azt! De én sem maradok tétlen, és el lehet rá készülve, hogy védekezni és küzdeni fogok az utolsó leheletemig!

Bármily számos megpróbáltatásoknak is volt már a leányka, dacára fiatal korának, életében kitéve, oly ádáz vihar még sohasem tombolt volt bensejében, mint e pillanatban. Hirtelen új, eddigelé ismeretlen hangok szólaltak meg a leány lelkiületében, részt követelve maguknak a kitört viharban, mintha csak a férfiú lágy, kérlelő hangjának visszhangjaként támadtak volna fel. Sötét, fenyegető felhőként függött feje fölött a láthatatlan vész, és ez a veszély – Felicitas ösztönszerűleg érezte azt – menthetetlenül alásújtand védtelen fejére, ha visszavon hatatlanul el nem távozik e férfiú közeléből... Hiszen már most is úgy érezte, mintha rejtélyes hatalma volna fölötte és döntő befolyást gyakorolna egész lényére, mintha minden zokon eső szó, amelyet hozzá intéz, saját szívére pattanna vissza a marcangoló fájdalom érzetével.

A tanár még mindig kezei közt tartotta Felicitas kezecskéjét, és tekintete kémlelve irányult annak arcvonásaira, amelyek egy pillanatra hű tükrét nyújtották a leányka lázongó lelkiületének. A hírneves orvos sokkal nagyobb emberismerő volt, semhogy első tekintetre fel ne ismerje az emberi lélek mozzanatait, még azokat is, amelyek az álcáskodás sűrű leplébe vannak burkolva és nem oly felismerhetetlenek, mint egy büszke, de tiszta és ártatlan gyermekleány romlatlan kedélyének megnyilvánulásai.

– Nem fog ön elérni semmit, Felicitas! – szólalt meg egyszerre nyugodt hangon, szinte derülten. – Szemeim igen jók és karom meglehetősen messzire ér... Nem menekülhet meg tőlem, Felicitas!... Itt a városban semmi esetre sem hagyom önt és éppoly kevéssé fogok ön nélkül visszautazni Bonnba!

A kertajtó halk nyikorgása már néhány perc előtt hallhatóvá vált, a tanár figyelmét azonban elkerülte volt a zaj. E pillanatban Rózsa lépett a tanárhoz, jelentvén neki, hogy Hellwigné asszony a szalonban várja őt, és a tanácsosné önagysága igen szépen kéreti, hogy jöjjön mielőbb.

– Talán rosszul érzi magát? – kérdezé a tanár anélkül, hogy a szobaleányhoz fordult volna.

– Nem, nincs semmi baja – viszonzá ez bámulva –, de a nagyságos asszony azóta már talán el is készült a kávéfőzéssel, amit ő maga végez, és úgy szeretné, ha a tanár úr egész frissen ihatná a kávéját. Frank ügyvéd úr is a szalonban van.

– Jól van, megyek! – szólta a tanár, de nem tett semmi erre célzó mozdulatot. Talán azt hitte, hogy Rózsa távozni fog, de biz' ebben csalódott. A szobalány Annácska körül forgolódott, aki rettenetesen elkeseredve jajgatott a „sok szegény, agyongázolt virág” miatt,

amely szerteszórva hevert a pázsiton.

A tanár végre kedvetlenül útnak indult.

– Ne maradjon sokáig itt kint! – kiáltott vissza Felicitásra. – A szél máris erősebben fúj, alighanem zivatart kapunk. Jöjjön Annácskával mielőbb a kerti lakba.

E szavakkal eltűnt az út kanyarulatánál.

Felicitás a legnagyobb felindulásban járkált a gáton fel s alá. A máskor oly tisztán körvonalazott és szabatos gondolatai most az egyszer zűrzavaros egyveleggé folytak össze. Hiába igyekezett a kellő hidegvérre és nyugalomra szert tenni, hogy higgadtan gondolkozhassék pillanatnyi helyzete fölött és megállapodhassék a reá váró teendők iránt... Tehát arra akarják őt kárhozatni, hogy továbbra is nyakán hordja a gyűlölt jármot. Sőt, nem elégszenek meg azzal, hogy hosszú időre megfosszák őt a várva várt önállóságtól, de még azt is követelik tőle, hogy az ő közvetlen közelében éljen éveken át és naponta érintkezzék vele, mintha nem ez volna a legborzasztóbb feladat, amely reá ez életben várhat!... Nem megtett-e minden tőle telhetőt annak bebizonyítására, hogy szíve mélyéből gyűlöli őt, és hogy ez engesztelhetetlen gyűlölet meg nem szünend soha? Nem a legválogatottabb kínzás-e tehát tőle illetően körülmények közt, hogy továbbra is közelébe akarja őt láncolni?... Nem, ennek nem szabad megtörténnie! Inkább még éveken át zúgolódás nélkül eltűri Hellwigné asszony szívtelen bánásmódját, semhogy akár csak egy hónapot is közelében töltsön annak, aki már most is oly rejtélyes hatalmat gyakorol kedélye fölött. Már magában véve e férfi hangja is képes volt egyébként oly higgadt eszmemenetét teljesen kizökkenteni a rendes kerékvágásból – az a végtelenül szelíd és benső hanghordozás, amellyel az utóbbi időben minden egyes hozzá intézett szót kiejtett, szívének minden húrját rezgésbe hozta és megremegtette. Ez a leányka nézete szerint természetesen a régi megrögzött gyűlölet vala, amely fellázadt és erélyesen tiltakozott e bizalmas hang ellen. De hiszen ez nem tarthat örökké, mert végtére is testben-lélekben meg kell törnie ez iszonyúan felzaklatott és mindig új meg új táplálékot nyerő indulatrohamok hatása alatt...

A leányka az utóbbi napok folyamán gyakran töprengett a tanár látománya fölött, amelyet az a múltkor elmondott neki. Végtére is arra a következtetésre jutott, hogy a dolog nyitját ama szavakban kell keresnie, amelyeket a tanár ez alkalommal használt: „Csak ezentúl fog ön tudatára ébredni annak, hogy mit tesz az, ha a szeretet gondoskodik rólunk és örködik fölöttünk.”

Bizonyára azt akarta e szavakkal mondani, hogy dacára Felicitás határozott kijelentésének, amely szerint önmaga fog saját jövőjének létkérdései fölött dönteni, annak idején önhatalmúlag szándékozik

a leányka keze és sorsa fölött határozni, nőül adván őt ahhoz, akit ő fog kénye-kedvére kiválasztani. Ezzel aztán persze a tanár úr nézete szerint teljesen jóvá lesz téve mindaz, amit ellene zsenge gyermekkorától kezdve saját beismerése szerint vétkezett!... E gondolatra vad elkeseredésben lázadt fel a leányka egész lénye... Mennyi vakmerőség, mily óriási erkölcstelenség rejlik már magában véve e puszta szándékban is! Hát kényszeríthet-e zsarnok valaha egy férfit, hogy szerelmet érezzen iránta csupán csak azért, mert ő úgy akarja? Hiszen ő maga is a boldogtalan szerelem tövisait hordozza kebelében, és e boldogtalan szerelem magányos életutakra kárhóztatja őt, eszerint tehát saját szívének jogait elismeri... Nos hát hadd tapasztalja, hogy a leányka ugyanazon jogokat követeli meg magának, és nem engedi magát áruba bocsátani mint holmi silány, lelketlen tárgyat... Mi tarthatja őt vissza attól, hogy nyomban Frankné asszony házában keressen menedéket és oltalmat üldözője elől?...

Hogy mi? Hát az a kis fakó doboz a vénkisasszony szekrényének rejtékhelyén... Ez a kis doboz erősebb kötélekkel láncolta őt a gyűlölt hajlékhoz, mint amilyenre emberi zsarnokság képes volna. Emiatt rendületlenül meg kellett állnia helyét az utolsó pillanatig.

XXIII.

Megjelent a kis Annácska, s ez szakította félbe a leányka kínos töprengéseit. A gyermek hízelegve ragadta meg Felicitas kezét és magával húzta őt a ház felé. A szél már jelentékeny erővel kitört volt és vadul süvített el a fák koronái fölött, egyes rohamok azonban a jobban védett helyekre is elvetődtek, megremegtetve a kicsiny, alacsony fűszálakat. Az égen egyes báránnyfelhők bontakoztak szeszélyes alakzatokban, itt-ott elfödve a nap sugarait, széles árnyékot vetve a pázsitra és a kert kavicsos útjaira, mintha óriási lidércszárnyak suhannának el fölöttük. Fa- és viráglevelek kavarogtak magasan fenn a légben, és még a tömör taxusgúllák is meg-megmozdultak nagy nehézkesen, méltóságteljesen hajtván meg fejüket, mint holmi vén udvarhölgyek.

A kis kerti ház azonban védelmet nyújtott a közelgő vihar ellen. Felicitas a pitvarban foglalt helyet egy kerti székben és kézimunkát vett elő. A kicsiny konyha ajtaja tárva-nyitva volt, úgyszintén a szaloné is. Alig képzelhető kedvesebb megjelenés, mint amilyen a tanácsosné asszony vala, amint e percben a gondos háziasszony szerepét játszotta. Körös-körül csipkéekkel díszített fekete selyemkötenyt viselt, szőke hajfürtjei közepette egy sötétpiros bíborhoz hasonló színű rózsza húzódott meg. A szép özvegy hihetőleg séta közben szakította volt le, és gondolataiba merülve, minden kiszámítás nélkül tűzte hajába, de azért a hatás elragadó volt. A kissé feltűzött szoknya látni engedte a sárgás színű csizmákba bújtatott piciny lábacskákat, amelyek gyermeteg élénkséggel és gyorsasággal tipegtek ide s tova. Arc kifejezése szintén azt a benyomást tette a szemlélőre, mintha egy boldog, ártatlan gyermekleányt látna maga előtt, aki fontoskodó büszkeséggel végzi a reá bízott teendőket. Kinek jutott volna eszébe a gyermeteg szendeségnek és kifogástalanul játszott naivitásnak láttára arra gondolni, hogy e gyöngéd teremtés már anya és özvegy?

Amíg a tanácsosné asszony a konyhában sürgött-forgott a tűzhely körül, azalatt benn a szalonban élénk párbeszéd folyt Hellwigné asszony és Frank ügyvéd között: a vénkisasszony végrendeletéről volt szó. A leányka már Henriktől és Friderikától hallotta volt, hogy az asszonyságnak az utóbbi időben minden szava és gondolata egyes-egyedül a körül a szerencsétlen végrendeletügy körül forog. Felicitas egy másodpercre futólag megpillantotta Hellwigné asszony arcát és rendkívül beesettnek,

szinte megvénültnek találta azt. Az asszonyság beszédmodorában is volt bizonyos, eddigelé soha nem észlelt, lázas izgatottság. Szemmel látható volt, hogy a düh és elkeseredés érzete vett erőt e felzaklatott kedélyen.

A tanár nem vett részt a társalgásban, sőt úgy látszott, mintha egyáltalában nem is tudná, hogy voltaképpen miről van szó anyja és az ügyvéd között. Karjait keresztbe fonva hátán szakadatlanul sétált nagy léptekkel fel s alá a szalonban, gondolataiba mélyedve. Csak akkor emelte fel fejét, amikor séta közben a nyitott ajtó mellett haladt el. Tekintete ilyenkor fürkésző kifejezéssel irányult a pitvarban dolgozó leánykára.

– Soha életemben bele nem tudok nyugodni ebbe a dologba, kedves Frank! – ismétlé Hellwigné asszony. – Nincs a hagyatéknak egyetlenegy fillérje sem, amelyet nem a Hellwig család szerzett volna becsületes munkával, és egyszerre csak előáll majd, tudj’ isten honnan, valami sehonnai ingyenélő, aki könnyelműen el fogja fecsérelni egy tisztességes ház becsületes keresményét, holott a mi kezünkben az áldás kimeríthetetlen kútforrását képezte volna ez a vagyon!

A tanácsosné asszony e percben lépett be a párolgó kávéskannával.

– De kérlek néni – szólt csitítólag, mialatt a csészéket megtöltötte –, már megint ezzel a szerencsétlen történettel bíbelődöl, amelynek folytonos emlegetése annyira felizgat. Utoljára még beteggé teszed magad... Gondolj a fiadra, néni, és egy kissé énreám is. Legalább a mi kedvünkért légy rajta, hogy el tudd feledni!

– Elfeledni? – tört ki indulatosan Hellwigné asszony. – Soha! Azért van az emberben jellem, amely úgy látszik, a fiatal nemzedéknél mindinkább kiveszendőben van!

E szavaknál lesújtó pillantással mérve végig fiát, aki még mindig folytatta sétáját. Aztán rövid szünet után folytatá:

– A szenvedett méltatlanság érzete egész lényemet felháborodással tölti el. Nem vagyok képes vele szemben nyugalمامat megőrizni... Nem értem, hogy miképp használhatsz ily elcsépelet, üres szólásformákat, Adél! Úgy látom, hogy néha-néha te is iszonyúan felületes tudsz lenni!

A tanácsosné asszony arcából eltűnt a vér, ajkai körül a dacos ingerültség fanyar vonásai támadtak, és a kávéscsésze, amelyet épp Hellwigné asszonynak nyújtott át, feltűnően csörömpölni kezdett a tálcán. Mindamellet azonban bámulatos lelkierővel sikerült neki felindulását leküzdenie és visszafojtania azt a nem éppen szelíd hangú választ, amely erőnek erejével ajkaira tolakodott.

– Nem érdemlem meg e szemrehányást, néni – szólt néhány másodpercnyi szünet után szende, halk hangon. – Bizonyára senkit

sem érint ez az ocsmány hálátlanság kínosabban, mint engemet. Nemcsak az anyagi veszteséget fájlalom, amely téged, kedves néni, és unokabátyáimat érte, de keserű fájdalmat is okoz kedélyemnek az erkölcsi romlottságnak ezen égbekiáltó példája... Az a vén, alattomos teremtés egy fél emberöltőn át egyében sem törte a fejét, mint azon, hogy miképpen okozhatna minél nagyobb keserűséget legközelebbi rokonainak. Úgy költözött el ez árnyékvilágból, szívében meg-hasonlással Isten és embertársai iránt és lelken a bűnöknek óriási súlyával, amelyek bizonyára elzárják előle a mennyország kapuját örökre. Óh, ez iszonyú!... Szolgálhatok egy csésze kávéval, kedves Johannes?

– Köszönöm – viszonzá a tanár kurtán, és tovább folytatta sétáját.

Felicitas remegő kezeiből kihullott a kézimunka. Lélegzetét visszafojtva hallgatta volt a tanácsosné asszony vakmerő rágalmait. Hallotta már ugyan Henriktől, hogy a világ szigorúan és kegyetlenül ítél a vénkisasszony fölött, de most először kellett fültanújának lennie e kegyetlen ítéletnek... A vér szilaj erővel lüktetett halántékaiban. Az elítélő szavak mindegyike tördőfésként hatott a leányka kedélyére. Egész valója iszonyúan szenvedett.

– Hogy mennyiben volt bűnös vagy ártatlan a vénkisasszony, azt nem tudom – jegyzé meg az ügyvéd. – Annyi azonban bizonyos, hogy mindazok után, amiket eddig hallottam, senki sem képes tényeket felemlíteni vagy biztos adatokat szolgáltatni. Városunk tiszteletre méltó pletykakrónikája megelégszik homályos hagyományokkal és célzásokkal... A hagyatékknak ellenben minden egyes darabja arról tanúskodik, hogy az elhunyt nem mindennapi, és minden kétséget kizárólag fennkölt szellemű nő volt.

Hellwigné asszony gúnyosan felkacagott és megvetőleg hátat fordított az ügyvédnek.

– Önnek hivatásában fekszik, igen tisztelt ügyvéd uram, hogy a legundokabb, koromsötét bűnököt is hófehérre igyekezzék mosni, és angyali ártatlanságot fedezzen fel még ott is, ahol a világ egybehangzó ítélete már rég kimondotta a „bűnös”-t. Ebből a szempontból érthetőnek találom, hogy ilyenképpen ítéli meg a dolgot – szólt a tanácsosné leírhatatlanul maliciózus hangon. – Én azonban oly ajkáról hallottam az egészen másképp hangzott ítéletet, amelyek – bocsánat érte! – rám nézve sokkal mérvadóbbak: atyám személyesen ismerte a vénkisasszonyt. Hajlíthatatlan makacsságával a szó szoros értelmében halálba üldözte apját. Hogy jó hírneve iránt mily megbocsáthatatlan közönyösséggel viseltetett, eléggé bizonyítja az a világraszóló botrány, amelyre Lipcsében való tartózkodása által okot szolgáltatott, és az ő nem mindennapi és minden kétséget kizárólag fennkölt szelleme, hogy az ön szavaival éljek, oly tévutakra vezérelte őt, amelyektől iszonyattal riad vissza

minden jótét lélek. Szabadgondolkodó, istentagadó volt.

E pillanatban Felicitas felugrott és a szalonajtó küszöbére lépett. Jobbját parancsoló mozdulattal kinyújtva, egyébkor oly halvány arcán a lelki felháborodás pírjának zománcával úgy állt ott haragvó szépségében, mint egy bosszúálló arkangyal. A tanácsosné asszony rózsás ajkai, amelyek minden habozás nélkül, a biztonságnak ellentmondást nem tűrő kifejezésével ejtették volt ki az iszonyú vádakat, önkéntelenül elnémultak e megjelenésre.

– Istentagadó nem volt a vénkisasszony soha! – szólalt meg Felicitas határozott hangon, miközben szemei villámokat lövellve tekintettek a rágalmakat szóró özvegy szép arcára. – Hogy szelleme szabad volt, az való. Szabadon búvárkodott a Mindenható műveiben, cseppet sem aggódva ezért lelki üdve és a vallás hittételeinek törékeny volta miatt, mert tudta jól, hogy minden ösvény visszavezeti a halandót az örökkévaló Istenhez. A biblia betűi és a természettudományok tanai közötti konfliktus sohasem volt képes őt megingatni vagy zavarba ejteni. Az ő meggyőződésének kútforrását és alapját nem az Írás holt betűi képezték, hanem a Teremtő hatalmas alkotásai, saját léte és a halhatatlan emberi lélek ama magasztos képessége, hogy önállóan gondolkozhassék és alkothasson... Ő nem járt a templomba, hogy – miként azt ezren meg ezren cselekszik – suhogó selyemruhában és legújabb divatú elegáns kalapban dicsérje az Urat. De, amikor imára kondult a harang, csendes visszavonultságában az ő gondolatai is buzgó imádsággal fordultak a Mindenható felé, és én meg vagyok felőle győződve, hogy az ő imádsága bizonyára kellemesebb vala az Ur előtt, mint azoké, akik folyton ajkaikon hordják ugyan a Teremtő nevét, de ugyanazon ajkakkal mindenkor készek felebarátaikat elítélni és jó hírnevét keresztre feszíteni!

A fiatal Frank Felicitas első szavainak hallatára önkéntelenül felemelkedett volt, jobbjával a szék karjaira támaszkodott és tekintete bámuló elragadtatással csüggött a bátor leányka ajkain.

– Ön ismerte a rejtélyes hölgyet? – kérdezte szinte visszafojtott lélegzettel, mikor a leányka végre elhallgatott.

– Naponta érintkezésben állottam vele.

– Ah, hisz ezek nagyszerű újdonságok! – kiáltott fel a tanácsosné asszony. E megjegyzésnek persze gúnyosan kellett volna hangzania, ami azonban legkevésbé sem sikerült. A szépasszony hangja ez egyszer teljesen hiányában volt a nála megszokott nyugodtságnak, és arcát egy pár pillanatra feltűnő halványság borította el.

– Ön tehát naponta érintkezett vele? Akkor hát kétségkívül módjában állott tiszteletre méltó barátnőjének múltjából jó csomó érdekes és pikáns történetecskéket összegyűjteni, nemde? – folytató

a tanácsosné asszony nem egészen jól játszott közönyösséggel, mialatt kezei idegesen babráltak a kávéskanalak között.

– A kisasszony sohasem tett említést múltjáról – viszonzá Felicitas nyugodtan. A leányka teljes tudatában volt annak, hogy őszinteségével iszonyú vihart vont magára. Résen kellett lennie, hogy a vihar közepette szilárdan, hidegvérrel megállhassa helyét.

– Igazán kár! – szólt sajnálkozva a fiatal özvegy gúnyosan rázva meg fürtös fejcskáját. Előbb még oly halvány orcáiba már ismét visszatért volt az élet pírja. – Egyébiránt teljes elismeréssel kell adóznom az álcáskodás terén tanúsított valóban nem mindennapi tehetsége iránt, édes Karolinám! Hiszen ön pompásan értette módját, hogy miként kell ezeket a titkos látogatásokat elpalástolni.. Mondd csak, kedves Johannes, fogsz-e még az imént hallottak után is szemrehányásokat tenni magadnak amiatt, hogy állítólag tévesen ítéled meg e jellemet?

A tanár élénk meglepetéssel szakította félbe sétáját, amint a leányka alakját a küszöbön megpillantotta.

A legnagyobb figyelemmel hallgatta a lelkesült szavakat, amellyel az elhunyt védelmére kelt, rettenthetetlen bátorsággal ostromozva a vénkisasszonyra szórt rágalmakat. A rögtönzött védbeszéd szavai gyorsan, minden megerőltetés és keresettség nélkül hangzottak a lányka ajkáról. Látszott, hogy éles logikájú szelleme sohasem volt hiányában a gondolatait híven visszatükröző kifejezéseknek és csattanós érveknek.

A tanácsosné asszony által maró gúnyral hozzá intézett kérdésére egy szóval sem válaszolt a tanár. Tekintete egyetlenegy pillanatra sem vált meg Felicitas arcától. Ajkai körül futó mosoly játszott, amint észrevette, hogy a leányka, dacára bámulatra méltó önuralmának, mégis összerándul a tanácsosné asszony hangjában és szavaiban rejlő túsúrások alatt.

– Ez vala tehát az ön tulajdonképpeni titka, nemde? – kérdezé végre Felicitástól.

– Igen, ez! – viszonzá a fiatal leány, és komoly tekintete egyszerre felvillant. E pillanatban önmaga előtt is megfejthetetlen rejtélyként, mint futó villám cikázott végig agyán a meggyőződés, hogy most már nem fog egyedül, elhagyatva állam az elmaradhatatlan, a biztosan bekövetkező küzdelemben.

– Idő múltán a néni magához vette volna önt, és ez volt az a boldogság, amelyet ön a jövőtől várt és remélt, ugye? – folytató a tanár a kérdezősködést.

– Igen.

Ha a tanácsosné asszony figyelmét nem tartotta volna oly teljében lekötve az a „leálcázott áruló” ott a küszöbön, bizonyára rémülettel látta volna a boldogságnak ama derült fényét, amely e pillanatban a

tanár tekintetéből sugárzott, és egyébkor oly komor arcát szinte átszellemültté varázsolta.

A fent leírt kérdések és feleletek oly rohamos gyorsasággal tétettek meg és adattak, hogy Hellwigné asszonynak még mindeddig nem volt elég ideje magához térni határtalan meglepetéséből. Mozdulatlanul, mintegy sóbálvánnyá meredten ült karosszékében. A kötés kihullott kezeiből és a hófehér pamutgombolyag egészen a szalon közepére gurult.

– Ez a fölfedezés rendkívüli érdeklődéssel tölt el engemet! – kiáltott fel az ügyvéd, mialatt gyors léptekkel közeledett Felicitashoz. – Óh, nem kell attól tartania, hogy talán én is az elhunyt titkaiba akarok behatolni, ments' isten! De ön talán képes lesz fölvilágosítást vagy legalább némi útmutatásokat adni ama megmagyarázhatatlan hiányokra nézve, amelyeket a hagyaték feltüntet.

Jóságos Isten! Most bizonyára a hiányzó ezüstművekre nézve fognak tőle felvilágosítást kérni! A leányka érezte, hogy mint fut rajta végig a rémület remegése. Arca iszonyúan elhalványodott, szemeit ijedten sütötte le. E pillanatban egész lénye valóban elvitázhatatlanul magán hordta a bűntudat bélyegét.

– Meg kell vallanom, hogy – mint a zenének szenvedélyes kedvelője és buzgó kéziratgyűjtő – a vénkisasszony végrendeletének kihirdetése óta nemegyszer valóságos izgatottság vesz rajtam erőt – folytatá az ügyvéd rövid szünet után. A leányka egész valóján észlelt szembeszökő változás fölött meghökkenve néhány másodpercig, habozott volt, hogy folytassa-e tovább. – A végrendelet egész határozottsággal utal egy gyűjteményre, mely hírneves művészek kéziratát tartalmazza. Mind ez ideig azonban sehogy sem tudtunk a hagyatékban a nyomára lelteni. Vannak, akik azt állítják, hogy az elhunytnak az esze nem volt tökéletesen a helyén, és ebből kifolyólag azon nézetben vannak, hogy az egész kéziratgyűjtemény csak a vénkisasszony képzeletében létezett, az egész dolog nem egyéb az elhunyt rögeszméjénél. Láttá ön valaha e gyűjteményt a kisasszony birtokában?

– Láttam – viszonzá Felicitas megkönnyebbült kedéllyel, míg másrészt az elhunyt néni eszelősségére vonatkozó állítás iszonyúan elkéséríté őt. – Ismerem a gyűjtemény minden egyes darabját.

– Gazdag gyűjtemény vala?

– Az volt. különösen a múlt század zeneszerzőinek majdnem mindegyike képviselve volt benne.

– A végrendelet ismételten említést tesz egy Bach-féle operáról. Én részemről az „opera” elnevezést mindenesetre tévesnek tartom. Nem tudná ön legalább úgy megközelítőleg é zenemű címét megmondani? – folytatá az ügyvéd feszült érdeklődéssel a

kihallgatást.

– De igen – viszonzá a leányka habozás nélkül. – A megboldogult legkevesbé sem tévedett. A zenemű egy opera. Johann Sebastian Bach írta e város számára, és az opera tényleg elő is adatott a régi városháza termében. A címe: *A hatáságnak az ő bölcsessége a sörfőzés terén, írta: Johann Sebastian Bach.*

– Lehetetlen! – kiáltott fel az ügyvéd szinte megtántorodva a meglepetés óriási súlya alatt. – Valóban léteznék hát ez a sokat emlegetett mű, amely valóságos szent ereklye minden zenekedvelő szemeiben?

– Bach saját kezűleg írta le a szerzeményt és barátai egyikének, Hirschsprung Godofrédnek ajándékozta. Idővel aztán örökség útján az elhunyt birtokába került – folytatá Felicitas.

– Óh, hisz ez valósággal megbecsülhetetlen fölfedezés! Az ég szerelmére kérem, mondja meg, hogy hol van e gyűjtemény.

A leányka meghökkent. Afölötti jogos méltatlankodásában és felháborodásában, hogy az ő elhunyt jótevőjének ép elméjét füle hallatára kétségbe vonni merészelik, mindent elkövetett, hogy e rút rágalmat alaposan megcáfolja. A védelem hevében eszébe sem jutott arra gondolni, hogy mily következményeket fognak leleplezései szükségképp maga után vonni... Most már hogyan feleljen meg az ügyvéd egyenes kérdésére?... Valótlanságot mondjon, öntudatosan hazudják?... Nem, arra nem volt képes!

– Úgy tudom, hogy a gyűjtemény már nem létezik – hangzott végre ajkairól a válasz sokkal halkabb hangon, mint amilyennel eddigelé beszélt volt.

– Már nem létezik? Hogyan értelmezi ön ezt? Bizonyára azt akarja mondani, hogy a mű már nincsen meg teljes összefüggésben és egészben, nemde?

Felicitas hallgatott. Szerette volna, ha egyszerre mérhetetlen terület feküdt volna közte és a türelmetlenül puhatoló ügyvéd között.

– Vagy tán valóban megsemmisült volna a becses ereklye? – folytatá az ügyvéd szenvedélyes izgatottsággal. – De hát mindenre, ami szent előttem, kérem, magyarázza meg, hogy miképpen történt ez az iszonyatosság?

A leányka nem tudta mitévő legyen kínos helyzetében. Ott ült közelében az asszony, aki vallomásai által pellengérré volna állítva... Hányszor lobbant volt kebelében az iszonyú lelki fájdalmak és gyötrelmek pillanataiban a bosszú égető vágya könyörtelen kínzójával szemben! Olyankor meg vala győződve, hogy végtelen kéjjel töltené el őt, ha egyszer alkalma nyílnék annak a lelketlen asszonynak szenvedésében gyönyörködhetni... Íme, most itt van a kínáló alkalom, módjában volna a saját

csalhatatlanságában elbizakodott némbert megalázni, egy törvényekbe ütköző cselekedet elkövetésének bélyegét sütni homlokára... Mily kevésbé ismerte volt a leányka saját jellemének magasztosan nemes voltát! Csak most ébredt azon tudatra, hogy teljesen képtelen a bosszúállásra... Lopva tekintett az asszonyság felé, akinek szemei a lángoló gyűlölet kifejezésével meredtek reá, ez azonban mit sem változtatott elhatározásán.

– Én részemről nem voltam jelen a gyűjtemény megsemmisítésénél, és ez irányban ennél fogva semminemű bővebb felvilágosításokkal nem szolgálhatok – nyilatkoztató ki végre oly szilárd és határozottan erélyes hangon, hogy hallgatói egy percig sem maradhattak kétségben arra nézve, hogy a leányka egyáltalában nem hajlandó tovább fejtegetésekbe bocsátkozni.

A leányka eljárása megtermé a maga gyümölcseit: a vihar, melynek vészterhes fellegei eddig fenyegetőleg gyűltek feje fölött, most egyszerre teljes erővel kitört.

Hellwigné asszony felemelkedett és mindkét kezét az asztalra támasztá. Arcát fakó sápadtság borította, élénk ellentétben szemeivel, amelyeknek tekintete valóban pokoli tűzben égett.

– Hát igazán azt hiszed, hogy rászorultam a te kíméletedre, te aljas teremtés, te! – kiáltott fel dühtől remegő hangon. – Azt mered hinni, hogy nekem okom van cselekedeteimnek bármelyikét is elrejtetni a világ szemei elől, hogy szükségem van a te titoktartásodra, a tiedre?

Megvetéssel telten fordult el a leánykától és szürke szemeinek tekintetét a visszanyert hidegvér és a büszke fölény kifejezésével függesztette az ügyvédre, miközben újra megszólalt:

– Voltaképpen csak az Úrnak, az én Teremtőmnek szoktam számot adni cselekedeteimről. Mindazt, amit cselekszem, az ő nevében, az ő dicsőségére és az ő szent egyházának érdekében teszem. Mindazonáltal meg fogom önnek mondani, igen tisztelt Frank uram, hogy mi történt azokkal a „megbecsülhetetlen” firkákkal. Megmondom azért, nehogy ez a teremtés itten csak egy percig is abban a véleményben lehessen, hogy elismeréssel tartozom neki hallgatásáért... Az elhunyt Hellwig Cordula istentagadó, hitetlen vala, egy veszendőbe ment lélek. Aki védelmébe veszi őt, csak arra nézve szolgált bizonyítékot, hogy önmaga is e kárhozatra vezető ösvényen halad. Ahelyett, hogy buzgó imádsággal igyekezett volna lelkének eltűnt nyugalmat visszaszerezni, a kicsapongó, kárhozatos érzékiséggel telt világi zene hanghullámaival akarta lelkiismeretének intő szavát elnémítani. Még a szent vasárnapokon sem riadt vissza attól, hogy házamat megfertőztesse bűnös cselekedeteivel. Naphosszat elüldögélt kárhozatos könyvei mellett, és minél jobban belemélyedt

azoknak olvasásába, annál kevésbé vezettek nála eredményre lelki üdvének megmentésére célzó buzgó fáradozásaim... Ettől kezdve mit sem óhajtottam inkább, mint hogy az elfajult emberi szellemnek eme termékeit, amelyek az Úr tanainak ellenségei, amelyek elterelik a gyöngé halandó lelkét az üdv igaz ösvényéről és az örök kárhozát fertőjébe süllyeszti, eltörölhessem a föld színéről. E papírokat én égettem el, kedves Frank uram!

Az utóbbi szavakat emelkedett hangon és szemeiben a határtalan diadal büszke fényével ejtette ki az asszony.

– Anyám! – kiáltott fel a tanár rémülten és sietve közeledett hozzá.

– Nos, fiam? – viszonzá az asszony visszautasító és saját megközelíthetlenségét kifejező mozdulattal. Termete büszkén felegyenesedett. Úgy állt ott, mintha alakja ércből volna öntve.

– Hihetőleg azzal a szemrehányással akarsz illetni, hogy megfosztottalak tégedet és Nathanaelt örökségeteknek ezen fölötté becses részétől – folytatá eztán metsző gúnnyal. – Légy nyugodt fiam, már rég elhatároztam, hogy saját erszényemből meg fogom téríteni azt a pár tallért... nem fogtok kárt vallani!

– Azt a pár tallért? – kiáltott fel az ügyvéd a dühtől és felindulástól remegve.. – Vegye tudomásul Hellwigné asszony, hogy teljes ötezer tallért lesz szerencséje fiainak megtéríteni.

– Ötezer tallért? – ismétlé Hellwigné asszony kacagva. – No, ez nem rossz! Azokért a nyomorult, piszkos, gyűródött irkafirkákért ötezer tallért!... Ne nevetesse ki magát, kedves Frank!

– Ismétlem, hogy drágán fogja ön azokat a gyűródott, piszkos irkafirkákat megfizetni! – viszonzá az ügyvéd iparkodva erőt venni felindulásán. – Holnap lesz szerencsém önnek a megboldogult saját kezűleg írt megjegyzését felmutatni, ahol a kéziratgyűjtemény értéke kerek ötezer tallérban van megállapítva, bele nem számítva a Bach-féle kéziratot. Értse meg jól, Hellwigné asszony: ötezer tallér a Bach-féle kézirat nélkül. Hogy ezen valóban megbecsülhetetlen értékű műkincs megsemmisítése miatt a Hirschsprung-féle örökösöknek mily messzemenő és teljesen indokolt kárpótlási igényre szolgáltatott ön jogcímet, azt egyelőre még megállapítanom sem lehet!

Mód nélkül való felháborodásában homlokára csapott tenyerével.

– Hallatlan dolog! – kiáltott fel. – Johannes, emlékezzél rá, hogy mit mondtam neked ezelőtt néhány héttel. Csattanósabb bizonyítékot keresve se találhattam volna.

A tanár nem válaszolt. Az ablakok egyikéhez lépett volt már előbb, és tekintete a kertben kalandozott. Az ügyvéd tehát nem láthatta azt a hatást, amelyet megjegyzése tett barátjára.

Egy pillanatra úgy látszott, hogy Hellwigné asszony tudatára

ébredt a kellemetlenségek ama beláthatatlan sorának, amelyet cselekedete által önmagára zúdított. Magatartása hirtelen elvesztette a csalhatatlanságnak és a rendületlen önbizalomnak lenyomatát, és a gúnyos mosoly, melyet ajkaira akart erőszakolni, görcsös rángássá torzult el. De hát hogyan történhetnék meg ez a hallatlan eset, hogy az istenfélő asszonyságnak megbánnia kellene cselekedeteinek bármelyikét is? Hiszen ő mindig az Úr nevében tette azt, amit cselekedett, és ennél fogva nem tévedhetett, nem cselekedhetett helytelenül!

Csakhamar visszanyerte önuralmát.

– 'Hivatkozom ama kijelentésre, amelyet imént az ön saját ajkairól hallottam, ügyvéd úr! – szólalt meg hidegen és kimérten. – Az elhunyttról szeltében azt állítják, teljes joggal, hogy elméleti állapota nem volt ép. Egyáltalán nem lesz nehéz feladat annak bebizonyítása, hogy tényleg eszelős volt... Ki fogja nekem bebizonyítani, hogy ama kéziratok nevetségesen magas értékmeghatározását tartalmazó jegyzék nem a vénkisasszony eszelősségének a szüleménye?

– Én fogom! – kiáltott fel Felicitas gyorsan és határozottan, habár hangja remegett is a kebelében dúló érzelmek harcában. – E támadások ellen mindenkor meg fogom védeni a megboldogult nénit teljes erőmből, Hellwigné asszony! Nem képzelhető egészségesebb gondolkozásmód, felvilágosodottabb világnézet, mint amilyen az övé vala. Az én kijelentésem persze nemigen fog tekintetbe jönni, de ha mindjárt sikerülne is önnek megingatni a vénkisasszony ép elméje mellett tanúskodó bizonyítékok erejét, akkor is döntő bizonyítékot fognak szolgáltatni a kéziratokat tartalmazó tokok, amelyek még sértetlenül megvannak. Én mentettem meg őket az enyészettől! Mindegyiknek belső oldalán fel van írva a tartalomjegyzék, és minden egyes kézirat címénél lelkiismeretes pontossággal meg van jegyezve, hogy mikor, kitől és mily áron vásároltattak.

– Amint látom, hát pompás egy kémet hizlaltam én saját házamban, a saját kenyeremen! – tört ki Hellwigné asszony. – Most hát veled lesz néhány szavam!... Te elég vakmerő voltál, hogy engemet évek során át példátlan arcátlansággal kijátsszál és megcsalj! Az én kenyeremet etted és hátam mögött gúnyt úztél belőlem! Házról házra kellett volna járnod koldulni, ha én nem könyörülök rajtad! Takarodjál szemem elől, te becestelen teremtés!

– Azt a szemrehányást, hogy kijátszottam önt, megérdemlem! – viszonzá a leány bámulatra méltó higgadtsággal. – Szándékosan elhallgattam azt, amit tudtán kívül cselekedtem, és a legválogatottabb kínzással sem lettem volna rábírható, hogy csak egy szóval is eláruljam a titkot, ez igaz! Mindamellett azonban

fölötte gyöngé alapon nyugodott azon elhatározásom. Egyetlenegy szívélyes, barátságos szó az ön ajkairól, egyetlenegy jóakarátú tekintete az ön szemének elegendő lett volna arra, hogy megingassa, mert semmi sem ellenkezik jellememmel annyira, mint a titkolózás, mint cselekedeteimnek aggóó elpalástolása... Vétkes csalást azonban nem követtem el! Ki merné vajon az első keresztényeket csalással vádolni azért, mert a keresztényüldözések idején titokban, rejtékhelyeken tartották meg szigorúan eltíltott gyülekezésüket? Én is hasonló helyzetben valék: lelki megmentésemről kellett gondoskodnom!

A leányka mélyen fellélegzett, és barna szemének tekintetét szilárdan az asszonyság arcára irányozta.

– Én is a szellemi megsemmisülés feneketlen ösvényébe jutottam volna, ha nem találok menhelyre és védelemre fenn a padlásalakásban... Abban az örökösen haragvó és büntető Istenben, akihez ön fohászokdik, Hellwigné asszony, abban az Istenben, aki a poklot megtúri az ő birodalma mellett, aki teremtményeit rosszra csábítja, hogy próbára tehesse és megbüntethesse őket, ebben a kérlelhetetlen legfelsőbb lényben én részemről képtelen valék hinni... Az elhunyt kisasszony által tanultam megismerni azt, akinek lényé a szeretet és irgalom, a bölcsesség és mindenhatóság összpontosítása, és aki egyedül uralkodik égen és földön... A tanulásra való hajlam, a tudásvágy olthatatlan szomja égett a gyermek szívében. Ha éhen hagyott volna veszni, Hellwigné asszony, ez korántsem lett volna oly kegyetlen, mint a fáradhatatlan törekvés, amelyet kifejtett arra nézve, hogy szellememet leigázza, sőt mi több, rendszeresen kiölje... Gúnyt nem úztem önből a háta mögött, de szándékait megghiúsítottam. Buzgó tanítványa valék a vénkisasszonynak!

– Takarodjál! – kiáltott fel Hellwigné asszony szinte magánkívdűhében, és az ajtóra mutatott.

– Még nem, kedves néni! – szólt közbe a tanácsosné asszony kérőleg, és megragadta az asszonyság parancsoló mozdulattal kinyújtott karját. – Csak nem fogod talán a kínálkozó alkalmat oly könnyedén elszalasztani!... Ügyvéd úr, ön az imént lelkiismeretesen megfelelt kötelességének, mint „szenvédélyes zenekedvelő”, szíveskedjék kérem ugyanazon buzgólkodással hozzálátni annak kipuhatólásához is, hogy hová tűntek el a vénkisasszony ékszeréi és ezüstneműi. Ha valakinek része van a dologban, úgy annak ott bizonyosan van!...

Az ügyvéd e szavakra a leánykához közeledett, aki bal kezével görcsösen fogódzott az ajtófélfába és meghajtva magát karját nyújtotta neki, nyájas komolysággal szólvá hozzá:

– Megengedi ön, hogy anyám házába kísérhessem?

– Itt az ön helye! – hangzott egyszerre hangosan és erélyesen a tanár ajkairól, aki eddigelé komor hallgatásba volt merülve. Magasra emelt fővel állott Felicitas mellett, akinek jobbját megragadva kezeibe szorította.

Az ifjú Frank önkéntelenül hátralépett. A két férfi egy másodpercig hallgatagon nézett egymással farkasszemet. Tekintetükben a köztük fennállott baráti viszonynak semminemű nyoma sem volt többé fölfedezhető.

– Óh, bravó, bravó! Két lovag egyszerre, hisz ez pompás látvány! – kiáltott a tanácsosné asszony felkacagva, és egy csésze repült csörömpölve a padlóra. Hellwigné asszony minden más pillanatban bizonyára szigorú rosszallásnak adott volna kifejezést a fiatal özvegy e „vigyázatlansága” fölött, most azonban szótlanul és mozdulatlanul állt helyében a düh és meglepetés hatása alatt.

– Úgy látszik, ma gyakran jövök azon helyzetbe, hogy a múltakra kelljen hivatkoznom – szakítá félbe az ügyvéd keserűen és ingerült hangon a beállott csendet. – Remélem, nem feledted még el, Johannes, hogy velem szemben teljesen lemondta beleavatkozási jogodról, és egyenesen felhatalmazta az imént tett lépésre?

– Egyetlenegy betűt sem tagadok abból, amit mondtam – viszonzá a tanár hidegen. – Ha behatóbb magyarázatokat óhajtasz ezen következetlenségemre nézve, mindenkor szolgálatodra állok, csak itt nem!

Felicitas kezét megragadva elhagyta a szobát és a kertbe lépett vele.

– Most menjen vissza a városba, Felicitas – szólt hozzá, és acélszürke szemeinek azelőtt oly jéghideg tekintete leírhatatlan bensőséggel nyugodott a leányka arcán. – Ez volt az ön utolsó küzdelme, szegény kis Tündér!... Csak még egyetlenegy éjszakát fog ön anyám házának födele alatt tölteni... holnaptól kezdve új élet virrad önre!

E szavakkal közelebb vonta magához, mintegy öntudatlanul, a leányka jobbát, melyet még mindig kezében tartott, aztán elbocsátotta azt, és visszatért a házba.

XXIV.

Felicitas gyors léptekkel hagyta el a kertet. Tévedett a tanár úr. Még az estét sem fogja többé a vén kalmárházban tölteni, annál kevésbé az éjet...

Most volt itt a kedvező pillanat, hogy Cordula néni szobáiba behatolhasson. A fasorral övezett úton találkozott volt a vén szakácsnővel, aki a vacsorát vitte a kertbe, eszerint hát senki sincs az egész házban, csak Henrik...

A szél, mely a vén százados fák lombjai közt vad boszorkánytáncot járt, ellenállhatatlan erővel sodorta a leánykát előre. Ha a vihar ily erőt volt képes kifejteni lent a sík, egyenes talajon, a százados fák sűrű lombosátorának védő árnyában, mi vár reá ott fenn a kavargó légkörben, lábai alatt a meredeken lejtős háztetőkkal!

Henrik nyitotta fel előtte a kaput. A leányka gyorsan elsuhant mellette, a cselédszobába lépett, és a padláskamra kulcsa után nyúlt.

– Mi az, Tündérmé? Hová készülsz? – kérdezé bámulva a mindenes.

– Megyek, hogy visszaszerezsem neked a becsületet, magamnak a szabadságot! Csak résen légy azalatt idelent, Henrik! – szólt vissza a lépcsőről.

– Csak nem fogsz tán valami ostobaságot elkövetni? Hallod, Tündérmé, vigyázz, nehogy baj legyen! – kiáltott utána Henrik, de a leányka már nem hallotta szavait, és így a derék ember nagy izgatottan lépdelt fel és alá a tornácon, hogy „résen legyen”.

A szél hol halkán dúdolva, hol meg hosszan nyújtott füttyüléssel sivitott el a leányka feje fölött, amint a padlás alatt fekvő sikátoron végighaladt. A háztetők képezte négyszög fölött szürke, komor felhő borította az eget, halványsárgás fény vetődött a vénkisasszony lakásának előtermébe, bántó visszfényt keltve az üvegtáblákon, amelyek fölött vadul himbálóztak a folyondár szertetépett indái, élesen megvilágítva a vadszőlő vihar korbácsolta levéltömegét.

Amint a leányka kidugta fejét a padlásablakon, heves szélroham csapott arcába, amely szinte megfosztá lélegzetétől és kényszeríté őt, hogy rögtön visszavonuljon. Felicitas hagyta a szélrohamot továbbviharzani, aztán a háztetőn termett... Aki e pillanatban láthatta volna a szép, halvány arcot a keményen összeszorított ajkakkal és a sötét elszántság kifejezésével, első, pillanatra felismerte volna, hogy a leányka teljes tudatával bír az őt fenyegető

iszonyú veszélynek, és el van tökélve inkább meghalni, semhogy visszariadjon kötelességének teljesítésétől.

Gyors léptekkel futott a nyikorgó téglákon végig, és szemeit egy pillanatra sem árnyékolta be a félelem fátyola. Láthatatlan ellensége azonban vajmi kevés időt engedett magának a pihenésre, egy éles sivítás és újult erővel tört ki. Az előszoba ajtaja csörömpölve feltárult, virágcserepek hullottak le ezer cserépdarabra zúzódva a folyosóra, és a rozzant, ingatag talaj, amelyen végighaladt, szinte csikorgott, remegett a leány könnyű lépte alatt. Még a szomszédos háztetőn állt, de kezei már átölelve tartották a tornác korlátját, melyet épp e percben ért el.

A vihar belékapaszkodott a leányka hajába és vad erővel csapkodta a dús fürtöket, de Felicitas szilárdan állt. Egy pillanatnyi nyugodt várakozás még, és átdobhatta magát a korláton – rögtön reá már az előszobában állott...

Odakünn teljes erővel dühöngött tovább a vihar, a leányka azonban már nem hallotta tombolását, éppoly kevésbé gondolt a halálos veszedelemmel járó útra, mely visszamenet még reá vár, összekulcsolt kezeit ölébe hajtva mozdulatlanul állott a folyondár lepte hűvös helyiségben, amelyben hihetőleg most van utoljára az életben.

A gipszszobrok nyugodt, hófehér arcai oly idegenen tekintettek le állványaikról, valaha életet kölcsönöztek e helynek, amikor még volt közelükben egy élőlény, aki felidézte magasztos gondolataikat, életet kölcsönzött alkotásaiknak. Most azonban csak holt szobadíszé, egyszerű, jelentőség nélküli dekorációvá sülyedtek le, és éppoly egykedvűen bámultak fénytelen szemeikkel a tanácsosné asszony deli termetére, mint most a halvány leányarcba, mely könnyárban úszva tekintett fel e percben hozzájuk.

Máskülönben a szoba éppoly otthoniasnak, lakályosnak tűnt fel, mint annak előtte, amikor még Cordula néni lakozott benne. A zongora fényes, sima mahágónifödélén egyetlenegy porszem nem volt látható, a folyondáron – jeléül annak, hogy most is teljesen jól érzi itt magát – számtalan fiatal, világoszöld új hajtás mutatkozott, és az ablakfülkék egyikében üdén zöldellve és virulva állott a vénkisasszony kedvenc pálmafája.

A másik fülszoba azonban lényeges változáson ment át. A kis varróasztal eltűnt onnan, helyét a tanár íróasztala és könyvei foglalták el.

Felicitas arcát a szégyenérzet égető pírja borította el. Hiszen lopva, mint egy tolvaj, hatolt be a lakásba, és most itt áll az ő szobájában! Ki tudja, mily fontos levelek és irományok fekszenek ott az asztalon, amelyekbe idegen szemeknek nem szabad tekinteniük soha! És a tanár bátran, gyanútlanul hagyhatta azokat

tárva-nyitva az asztalon heverni, mert hiszen zsebében van a gondosan bezárt szobának a kulcsa...

A leányka gyorsan, mintha láthatatlan rémek üldöznék, az üvegszekrényhez futott.

A vén, ósdi bútor oldalfalán, egy cifra, kacskaringós faragvány közepette jól elrejtve, úgy, hogy beavatatlan szemeknek semmi esetre sem tűnhetett fel, volt egy kis érckorong. Felicitas erőteljesen megnyomta a korongot, amire a rejtkehely ajtaja rögtön föl pattant, Benn az üregben feküdtek szép rendben a Hellwigné asszony által hasztalanul keresett ékszerek és ezüst-neműek! Az öblös ezüst kávé- és tejeskannák, az ezüstszalagokkal körülkötözött nehéz ezüstkanalak, az ódivatú ékszertokok, melyek a vénkisasszony drágaköveit tartalmazták, mindezek a drágaságok ott feküdtek ugyanazon a helyen, amelyen már évek hosszú sora óta érintetlenül hevernek csendes vissza-vonultságban. Ott a sarokban van a tok is, melyben a karperec fekszik, és mellette áll a kis szürke doboz ugyanabban a rézsútos helyzetben, amelybe akkor jutott, mikor a vénkisasszony Felicitas jelenlétében néhány héttel ezelőtt sietve visszatette a rejtkehelybe, nem szenvedhetett kétséget, hogy azóta egyetlenegyszer sem volt kézben.

Felicitas kezei remegtek, mikor a rejtélyes dobozt kivette a homályos üregből. Meglehetősen nehéz volt.

Tartalmának el kell enyésznie, de hogyan? Miből áll tulajdonképpen ez a tartalom?

Óvatosan felnyitotta a doboz födelét, egy otromba mívű, bőrbe kötött könyv feküdt benne, a merev lapok önmaguktól szétnyíltak és a tábla az idők folyamán kifelé görbült.

A leányka félénk tekintetet vetett a könyv lapjaira: nem nyomtatás volt benne, hanem kézírás.

Két szem tekint e pillanatban a te életed titkára, Cordula néni. Ugyanaz a szempár, amelynek tekintetében oly gyakran láttad a gyermeteg szeretet és odaadó hűség kifejezését, és egy szív áll heves dobogással a te életpályád rejtélye előtt, amely szív meg nem szűnt benned rendületlenül bízni soha! Ez a szív most is oly szilárd meggyőződéssel csügg ártatlan voltod tudatán, mint amily szilárdan hisz az egy élő Istenben, de tudni akarja, hogy miért kellett neked voltaképpen annyit szenvedned az életben. Egész terjedelmében akarja felismerni és méltányolni a te életed visszavonultságának, a te áldozatodnak és lemondásodnak magasztos nagyságát... A te titkod meg fog halni. A papírlapok nemsokára hamuvá fognak válni, és azok az ajkak, melyek már a zsenge gyermekkorban oly megtörhetetlen hallgatást tudtak tanúsítani, éppoly kevésbé fognak belőle egyetlenegy szócskát is elárulni, mint ahogy a tied el nem árulták soha.

A leányka remegő ujjai felnyitották a könyv tábláját.

Hirschsprung József, studiosus philisophiae – e szavak voltak erőteljes vonásokban a könyv első oldalára írva... A fiatal tanuló naplója volt ez, az ősnemes családból származott varga fiáé, aki miatt a vénkisasszony állítólag „a szó szoros értelmében halálra bosszantotta” apját. A papírlapoknak csak az első oldala volt beírva, a hátsó – hihetőleg azért, hogy legyen hely későbbi megjegyzésekre – üresen hagyatott. A könyv régi tulajdonosa által üresen hagyott oldalak most tele valának a vénkisasszony finom, apró betűs írásának sűrű soraival.

Felicitas elolvasta a napló bevezetését. Minden szava mélyreható, önálló gondolkozásról tanúskodott, amely rögtön megragadta az olvasó figyelmét és felkeltette érdeklődését. Nem mindennapi ember lehetett az a fiatal deák, akinek képzelete oly elragadóan szép képeket tudott alkotni, aki oly helyesen ítélte meg a dolgokat, és akinek szíve tele volt lángoló, szenvedélyes szerelemmel... Könnyen érthető, hogy Hellwig Cordula, a gazdag és gögös kalmár leánya híven szerette őt mindhalálig.

A vénkisasszony ezeket írta:

Te örökre lehunyta szemeidet, óh én egyetlenem és nem láttad, hogy én ott vagyok térdre borultan ágyad előtt és kezeimet tördelve buzgón imádkozom az egek urához, hogy tartson meg tégedet nekem. A láz sorvasztó álmképeinek közepette egyre csak nevémet hangoztattad a szerelem gyöngéd, dédelgető hangján, majd meg a halálra sebzett szív tompa, panaszos hangjain és a bosszúért lihegő harag ádáz kitörésével. Amikor pedig föléd hajoltam és hozzád beszéltem, merően rám szögeztél megtört fényű szemed tekintetét, nem ismertél reám és eltaszítottad jobbomat.

Elköltöztél tőlem azon hiszemben, hogy én megszegtem eskümet – és amikor vége volt mindennek, amikor földi maradványaiddal az örök nyugalomhoz vezető útra indultak, ezt a kis könyvecskét találtam ágyad párnái alatt. És ez a könyv elmondja nekem, hogy mennyire szeretve valék. De te, József, te is kételkedtél bennem!... Kínzó gyötrellemmel lestem halálos ágyadnál lázas szemeidből a tiszta öntudat egyetlen tekintetét – ez az egy tekintet elég lett volna arra, hogy meggyőződést szerezz ártatlanságomról, és kietlen sorsomnak legélesebb fullánkjától szabadította volna meg szívemet. Hiábavaló volt minden reménykedésem... El kellett egymástól válnunk örökre és visszavonhatatlanul anélkül, hogy a kegyetlen félreértés felvilágosított volna, anélkül, hogy lelkünk megértette volna egymást. Óh, ez iszonyú lelki gyötrellem vala! Ha hallatlan, égbekiáltó bűnöket követtem volna el, még akkor sem érhetett volna kínosabb bűnhődés, mint ez az én szívbéli fájdalom, amely éjjelnappal szünet nélkül gyötör és pihenést nem ismerve üldöz, mint üldözte vala Káint az ő borzasztó bűnének tudata!

A te nagy szellemed immár szabadon csapong a mérhetetlen mindenségben, én pedig még mindig itt bolyongok ezen a maroknyi földtekén, és nem tudom, lehetséges-e letekintened reám a magasból?... Nem mondhatom el senkinek, hogy mily ádáz viharok dúlnak kebelemben, és nem is akarom, mert hiszen hol tudnék emberre akadni, aki az én pótolhatatlan veszteségemet felfogni és méltányolni képes volna? Senki sem ismert tégedet, csak én ismertelek!...

De egyszer mégiscsak meg kell mondanom, hogy miképpen történt a dolog. Ebbe a könyvecskébe jegyezted fel minden gondolatodat, és e magasztos, büszke gondolatok fölött üdítő illatként lebeg a te határtalan, végtelen szerelmed, amelyet irántam tápláltál, te egyetlenem. E holt betűk életet nyernek szemeimben, és a te édes, dallamos hangodon beszélnek hozzám... megadom rájuk a választ e helyen, ugyanazokon a papírlapokon, amelyeken valaha a te kezéd nyugodott. El fogom képzelni, hogy délceg alkatod itt áll mellettem, és kifejezésteljes szemeidnek tekintete kíséri tollam gyors suhanását, amint egyik betűt a másik után papírra vetve megoldja végre azt, ami eddigelé rejtély volt előtted!

Emlékszel-e még reá, amikor a kis Hellwig Cordula felmászott a padlásra, hogy kedvenc, hófehér bóbitás tyúkját megkeresse, amelyet az a csúf vadászkutya megriasztott? A padláson mély sötétség uralkodott, de a deszkahasadékon át aranyszínű sávokban hatolt be a fényes napsugár, amelyben millió parányi porszem táncolt. A kis leányka kíváncsian kandikált be a keskeny résen. Odaát a szomszédban Hirschsprung mester éppen akkor szállította volt haza egyetlen darabka szántóföldjének termését, és az aranysárga búzakévék tetején ült a fekete szemű, vad Jóska gyerek, és kitekingetett a padlásnyíláson.

– Találj rám, hol vagyok? – kiáltott át a leányka a hasadékon.

A fiú leugrott a kévékről és dacosan tekingetett jobbra-balra.

– No hát mégse találsz meg? Keress! – hangzott fel ismét.

Erre aztán egyszerre csak egy hatalmas reccsenés következett és a deszkák egyike, amelyek mögött a kis Cordula guggolt, nagy dörömböléssel vágódott végig az előkelő kalmárház padlásán. Ilyen voltál te már akkor is, József, és tudom, hogy nemcsak egy előítélet alkotta korlátot döntöttél volna még le, nemcsak egy elfogultságon alapuló korhadt intézményt és rendszert sújtottál volna porba, éppúgy, mint ahogy porba sújtád a deszkát, amely mögött valaki ingerkedett veled.

Én keservesen sírni kezdtem a nagy ijedtség miatt és erre le rögtön megszeliđültél, gyengéden és bátorítóan szóltál hozzám, és kezemnél fogva vezetted le a szűk, szegényes vargaműhelybe...

A deszkát ismét helyére szögezték, de ettől fogva minden áldott napon átlátogattam hozzád a szomszédba... Milyen kellemes téli délutánok voltak azok! Odakünn csak úgy tombolt a szél, fújva, csapkodva a sűrű hópolyheket. Az ablaktáblán álló rozmaringbokor meg-megremegett minden egyes szélrohamra, mely a kicsiny, kerek, ólomfoglatatú

ablaktáblákhoz verődött, és a máskülönben oly rettenthetetlen bátorsággal kifejtő tengelice rémülten lapult meg kalitkájában. Az óriási boglyas kemencén rotyogva forrott a kávésfazék. Anyádnak lisztes alakja a pergő rokka mellett ült és buzgón hozzálátott a munkához, atyád pedig szorgalmasan varrogatta a csizmákat, hogy megkeresse a mindennapi kenyerét.

Mintha még most is magam előtt látnám az ő nemes, melankolikus arcvonásait, amikor elbeszélte egyet-mást a múltakról, amikor még a Hirschsprungok hatalmas, hírneves nemzetség voltak, erőteljes, délceg, bátor férfiak egytől egyig. Mily bámulatos hőstetteket vitt véghez erős karjuk! Engemet azonban rémülettel töltött el az a sok-sok vér, amelyet ontottak – sokkal örömebb elhallgattam annak a nemes lovagnak történetét, aki oly híven és oly forrón szerette fiatal hitvestársát. Két karperecet csináltatott a lovag, és egy szerelmes versnek a sorait vésette beléjük. Felét az egyikbe, a végét másikba. Az egyiket ő viselte, a másikat a hű feleség... És amikor aztán a véres ütközetben halálos sebében összeroskadt, egy lelketlen, prédára szomjú poroszló közeledett hozzá és el akarta tőle ragadni a drága emléket. De a haldokló emberfölötti erővel szorította bal kezét a féltett ereklyére. A vad martalóc kardja iszonyúan szétmarcangolta kezét, de azért mégsem jutott a zsákmány birtokába. A lovag hőiesen tűrte az iszonyú fájdalmakat, de kezei nem bocsátották el a drága kincset mindaddig, amíg ott termett hős csatlósa és leütötte a rabló pribéket...

A karpereceket szent ereklyeként őrizték családjában mindaddig, amíg a svédek berontottak – igen, a svédek jöttek... Mennyire gyűlölted akkor a svédeket, József! Hiszen ők okozták a Hirschsprung család pusztulását... Bizony, nagyon szomorú dolog volt ez, és annál inkább rosszul esett a történetet hallgatnom, mert atyád soha nem mulasztotta el megjegyezni:

– Látod, Jóska, ha ez a szerencsétlenség nem történt volna, akkor most taníttathatnálak és hírneves ember válhatnék belőled. Így azonban nem marad számodra egyéb, mint a kaptafa.

– Hejh, pedig ennek a szerencsétlenségnek még egy másik sötét oldala is van, amelyről a becsületes varga nem tudott semmit!

A Hirschsprung nemzetség megmaradt buzgó katolikusnak még akkor is, amikor a Luther által hirdetett tanok mindjobban tért hódítottak és a lakosság körös-körül majdnem kivétel nélkül felvette az új vallást. Ez időtől kezdve vallásuk miatt a legnagyobb visszavonultságban éltek volt. Azonban az öreg Hirschsprung Adrián még ezzel sem elégedett meg – vakbuzgó fanatikus léiére inkább elhagyta ősei hajlékát, otthagyta türingiai hazáját, semhogy a gyűlölt eretnekek között kelljen élnie. A vásártéren fekvő nagy háznak kivételével eladta tehát összes fekvősegeit hatvanezer tallérért aranyban, és két fiát útnak eresztette, hogy keressenek maguknak új hazát igazhitű katolikus vidéken...

Ekkor történt volt meg, hogy a svédek hős királya, Gusztáv Adolf

huszonegyezer főnyi hadseregével végigvonult Tüvingián. A mi kis városunkban is tartott egynapi pihenőt – ez 1632. év október havának 22-ik napján volt –, és fegyveresei beszállásolták magukat a polgárokhoz. A vásártéri lovagiak is zsúfolva volt katonákkal, ami mód nélkül felingerelhette a dacos öreg Adriánt. Heves összekoccanás történt közte és a jórészt ittas martalócok között, akik az udvarban ütöttek volt tanyát és a csapra vert hordók mellett dorbézoltak, és e vita következtében történt meg az iszonyatos dolog. A vad pribékek egyike markolatig mártotta kardját a sötét, marcona lovag mellébe. Hirschsprung Adrián kiterjesztett karokkal hátravágódott az udvar kövezetén és anélkül, hogy egyetlen szó tudott volna többé ajkaira jönni, kilehelte lelkét. A dühre gerjedt svédek pedig iszonyúan garázdálkodtak az immár gazdátlan lakban, törve-zúzva mindent, ami kezük ügyébe esett.

Mikorra a két fiatal Hirschsprung visszatért a városba, atyjuk hűlt teteme már rég a Boldogasszony-templom márványkockái alatt porladozott, és a fiúk hiába kutatták, hiába tettek mindent tűvé örökségük után. A hatvanezer aranytallért a svédek elhurcolták volt, a szekrények és ládák üresek voltak, tartalmuk összetépvé, szétzúzva hevert szanaszét a földön, és a családi okmányok foszlányai hihetőleg szerterepültek volt a szélrózsa minden irányába. Egyetlenegy darabra sem tudtak belőlük akadni... Így beszélt el a dolgot a te atyád, József!

Nemsokára rá a vásártéri ház potom áron egy egyszerű polgári család birtokába ment át: a Hellwigékébe. Hirschsprung Adrián fiai testvériesen megosztokodtak a csekély vételáron. Az idősebbik fivér, Hirschsprung Lucián rögtön elhagyta a várost és útnak indult, ki tudja, merre? Azóta hírét sem hallotta senki. A család ifjabbik ágának sarjai pedig szegre akasztották a bajvívó kardot, és ama hős lovagok utódai, akik a halált megvetve, hősiesen harcoltak valaha a szaracénok ellen, és akik valaha mint rettenthetetlen bajnokok és finom modorú udvaroncok szívesen látott vendégei voltak a fejedelmi udvaroknak – ezeknek utódai a gyalut meg a kaptafát vették kézhez, hogy megkeressék mindennapi kenyerüket.

Te azonban másképp cselekedtél, József! Valamint a pompás hajfürtök akaratosan és kényszert nem ismerve, szabadon gördültek büszke homlokod fölött, éppúgy szellemed is szabadon csapongott szüleid szűk korlátok közé szorított életpályája fölött. Hajlíthatatlan szellemed sugallatát követve más életcélokat tűztél magad elé, és bátran hatoltál előre az azokhoz vezető ösvényen, habár jól tudtad volt, hogy fájó tövises és tengernyi akadályok között kell elhaladnod, és a nyomor meg a nélkülözés fognak hozzád szegődni útitársakul – tekinteted csak a célon csüggött, a magasztos, a nemes célon! És mégsem érhetted el, nyomorultul el kellett veszned egy szűk kis padlásszobában! A nagyratörő lélek elköltözött, mert az elcsigázott test összerogyott az éhség miatt!... Óh, én mindenható Istenem! Teremtményeid egyik legdicsőbbikének el kellett pusztulnia, mert nem volt egy falat kenyere!

Ki gondolt volna a te korai, gyászos halálodra, mikor meggyőző érveléssel fejtegetted a te új, bátor, világraszóló eszméidet. Vagy, ha a zongoránál ültél és az elragadó hangár mennyei zenéje támadt ujjaid nyomán?... Egy szegényes, kicsiny hangszer volt ez, mely a szülői hajlék lakószobájának egy homályos sarkában állt, hangja tompa és nyikorgó volt rendszeren, de a te erős szellemed mintha új lelket öntött volna belé. Kezed alatt vészben és viharban jajdúltak fel a húrok, máskor meg mosolygó eget varázsollak a gyönyörűen úszó világ fölél...

Emlékszel-e még rá, hogy mi volt az a jutalom, amiben atyád részesített, ha meg volt veled elégedve?... Ünnepeles arccal és mozdulatokkal nyitott fel egy vén, ósdi kis szekrényt, és egy füzetet vett ki belőle odatéve azt elébed a zongorára – a Johann Sebastian Bach szerzette opera hangjegyfüzete volt az. Nagypjának maga a hírneves zeneszerző ajándékozta volt a füzetet, és azóta szent ereklyeként őrizték családotban... Mikor örökre lehunyta szemeidet, nem találtak birtokodban egyetlenegy fillért sem, nem volt egy falat kenyered sem, de azért a Bach-féle operának hangjegyfüzete – amelynek tetemes pénzértéke egyáltalában nem volt ismeretlen előtted – ott hevert az asztalodon érintetlenül egy borítékban, az én nevemre címezve.

Az előttem fekvő papírlapnak túlsó oldalán, ugyanazon a helyen, ahol én most írok, e szavak állanak: „Az én édes, aranyos fürtű Cordulám átjött hozzánk, hófehér ruháskájában” – ez bérmálásom napja vala, József! Anyám szigorú hangon kijelentette volt előttem, hogy e látogatásom lesz az utolsó, mert most már felnőtt leánynak kell magamat tekintenem, és a gazdag, büszke kalmárház örököséhez nem való többé, hogy a szegény varga családjával érintkezzenek...

Szüleid nem voltak benn a szobában, és én közöltem veled anyám szigorú tilalmát... Milyen halotti halványság borította el egyszerre orcádat a hollófekete hajfürtök alatt! – Nos, hát menj, csak tessék! – szóltál hozzám dacosan és nagyot dobbantottál lábaddal a padlón, de azért dacos hangod megtört és dühtől csillogó szemeidben könnyek jelentkeztek. És én nem mentem. Remegő kezeink egyszerre csak önkéntelenül és szinte öntudatlanul egymásba fonódtak, szorosán és elv álhatatlanul. Ez volt a mi szerelmünknek első megnyilvánulása.

És te azt hihetted, hogy én képes vagyok ezt elfeledni és egyszerre csak saját jószántamból megtörni hűségi eskümet, én, aki éveken át törhetetlen szívóssággal tudtam ellenállani szüleim kéréseinek és zaklatásainak? Elmondtak tégedet éhenkórásznak, semmiházi vargaporontynak, aki még csak mindennapi kenyere sem tudja megkeresni. Fenyegettek átkukkal és kitagadással – én állhatatos maradtam. Akkor még könnyű volt ez, hiszen te itt voltál a közelemben. De mikor szüleid elhaltak, és te Lipcsébe költöztél, akkor iszonyú napok virradtak reám.

Egyszerre csak beállított hozzánk, atyám házába egy magas, nyúlánk természetű férfi, halvány, beesett arccal, fején hosszú, simára fésült ritkás

hajjal és ajkai körül kísérteties, hervatag vonással... Vannak előérzetek, József! A romlatlan emberi kedély ösztönszerűleg látnoki erőt képes kifejteni... első pillantásra tudtam, hogy ezzel az emberrel a balsors lépte át küszöbünket. Atyám azonban egész másképp vélekedett Hellwig Pálról, hiszen családunknak közeli rokona vala és oly embernek a fia, aki jól megszedte magát a világban és előkelő állást vívott magának a társadalomban. Ily körülmények között persze csak megtisztelőnek tekintette a fiatal rokon látogatását házunkra nézve. És milyen alázatosan tudott az a hosszú alak hajlongani, mily kenetteljesen folyt ajkairól a mézesmázos beszéd!

Tudod, hogy a nyomorult szerelméről mert velem beszélni, azt is tudod, hogy hevesen és megvetéssel utasítottam őt vissza. Ez az ember azonban elég alacsony gondolkozású és jellemtelen volt, hogy atyámhoz fordult támogatásért. Atyám kapva kapott az ajánlaton, és nem ismert hőbb vágyat, mint hogy e házasság létrejöjjön. És ekkor következtek be énreám a borzalmas napok!... Leveleid után hasztalanul epekedem: csak nem érkezett egy sem – atyám elfogta és elrejtette őket éppúgy, mint azokat, melyeket én intéztem volt hozzád. Valamennyire ráakadtam a hagyatéokban. Úgy bántak velem, mint egy börtönre ítélt rabbal, de arra mégsem tudtak kényszeríteni, hogy a szobában maradjak, ha a gyűlölt ember belépett...

Olyankor úgy futottam végig az egész házon, mint akit láthatatlan rémek üldöznek, és őseid szellemei örködtek fölöttem, József! Mindig akadtam rejtekhelyre, ahol biztonságban valék üldözőim előtt.

Vajon nem őseid szelleme vezérelte-e szemeimet akkor is, amikor tekintetem arra az aranypénzre esett, mely lábaimnál hevert?...

A baromfiudvarban a falnak egy része besüppedt, s délután munkások dolgoztak volt rajta, hogy a megrongált falat lebontsák. Ott ültem csendesen a romhalmazon, és gondolataim visszaröppentek ama rég elmúlt időkbe, amikor a téglákat serény kezek egymásra rakták, hogy családnak hajlékot építsenek. Egyszerre csak megpillantottam a fűben heverő pénzdarabot. Nem egyedül volt, társai közül még számosan kandikáltak ki az omlatag törmelék alól. Hihetőleg a lebontandó falnak egy jókora része önmagától leomlott volt a munkások távozta után. Nagy halomban heverték a romok szerteszét, és közülük egy terjedelmes faláda sarka kandikált ki. A láda egy helyen fel volt repedve, és e hasadékon át mindenütt csillogó aranyok voltak lát-hatók.

Nem értettem meg a te őseid szellemének útmutatását, József, odahívtam atyámat, és az a gyűlölt ember szintén vele jött. Ők ketten aztán könnyen kiemelték a súlyos ládát a törmelékek közül és felnyitották a hatalmas kulccsal, amely még akkor is benne volt a zárban.

Nem a svédek rabolták el a te családod kincseit, József!... Ott feküdt a ládában a két karperec, ott volt hiány nélkül a hatvanezer aranytallér és a Hirschsprung nemzetség megsárgult pergamenjei, családi okmányai! Az

öreg Hirschsprung Adrián jó előre biztonságba helyezte volt vagyonát a svédek közeledténél hírére!...

Megittasodva valék az örömtől.

– kiáltottam fel ujjongva –, most már nem mondhatod, hogy József éhenkórász!

Még most is szemeim előtt lebeg a látvány, amint abban a pillanatban ott állott! Tudod, hogy mindenkoron komoly, szigorú arca volt, úgy hogy az ember ajkain önkéntelenül elnémult minden vidámság, ha ezekbe a mozdulatlan arcvonásokba tekintett, de azt is tudod, hogy egész lényén a megvesztegethetetlen becsületesség kifejezése ömlött el, városkánkban határtalan becsülésben részesült mint a polgári erénynek megtestesült mintaképe. E pillanatban felsőteste előregörnyedt és kezei mohón turkáltak az aranyak között. Jéghideg szemeiből sajtós kifejezésű tekintet lövellt reám.

– A vargáék fia? – szólt aztán vontatottan. – Mi köze annak ehhez a dologhoz?

– Hiszen ez az ő öröksége, atyám! – kiáltottam fel. Kezemben tartottam az öreg Adrián végrendeletét és az ott álló Hirschsprung névre mutattam.

Óh, milyen borzasztó átváltozáson ment át erre az az egyébkor oly mozdulatlan arc!

– Megbolondultál? – tört ki indulatosan és vadul megrázta karomat. – Ez a ház az én tulajdonomat képezi mindenestől, ami benne van, és azt az embert szeretném látni, aki egyetlenegy fillér érőt elvigyen innen az én hajlékom födele alól!

– Teljes igaza van önnek, kedves bátyám – szólt közbe Hellwig Pál a lehelő legszelídebb hangon. – Azonban meg kell jegyeznem, hogy annak előtte ez a ház mindenestől, ami benne van, az én nagyapám tulajdonát képezte.

– Jól van. jól, Pál, nem vonom kétségbe jogigényeidet – viszonzá atyám.

Azután felemelték a ládát és bevitték a házba. Senki sem volt beavatva az undok tolvajlásba, csak én meg az esti napsugár, mely kíváncsian suhant volt végig a csillogó aranyhalmon. Nemsokára ez is kialudt, hogy a földteke másik felén újra fellobbanjon, és talán egy boldog emberarcra hintse fényét. Én pedig kétségbeesve bolyongtam ide s tova, és amerre tekintettem, mindenütt galád bűnt, sötétséget és árulást láttam.

Ugyanaznap estjén hallottam, hogy Hellwig Pál húszezer tallért és a karperecek egyikét követelte magának – és meg is kapta...

Tudod-e most már, hogy mily gyötrő fájdalmakat szenvedtem én, míg te hűtlennek, csalfának és könnyelmű teremtésnek tartottál! Egyedül, magamra hagyatva álltam kínzóimmal szemben. Szegény anyám, aki világlétében éppoly szigorú, mint becsületes vala, már halva volt, és egyetlen fivérem távoli országokban kalandozott... Most már nemcsak irántad táplált szerelmem forgott szóban, most már azt is követelték tőlem, hogy hallgassak mélyen arról, amit tudok, és titkoljam el előtted és a világ

előtt. De én erre nem akartam ráállni semmi áron!... Nem dobbant fel a te szíved fájó sejtelmekkel azokban az iszonyatos órákban, amelyekben rendületlen szilárdsággal szembeszálltam a dühtől szinte tájékozatlan atyámmal, és amikor vak indulatosságában kezet emelt reám, hogy a „makacs, elvetemedett” gyermeket földre sújtsa?... A Hirschsprung Adrián végrendeletét magamnál tartottam voltók mit sem tudtak erről. Egy este aztán, amikor Hellwig Pál gúnyolódva intézte hozzám azt a kérdést, hogy vajon mivel akarom hát tulajdonképpen bebizonyítani a kincsleletet, felmutattam a kétségbevonhatatlanul hiteles okmányt. És ekkor történt a legszonyúbb! Atyám aznap délután egy vendégségben vett részt, arcát sötét pír borította: nyilvánvaló volt, hogy sok bort ivott. Amint a végrendeletet fölmutattam, ölyvként rohant reám, megragadta karomat izmos kezeivel és úgy megrázta, hogy feljajdultam az égető fájdalom miatt. Fogait csikorgatva kérdezte tőlem, hogy tönkre akarom-e tenni becsületét és tekintélyét?

Még ki sem ejtette volt az utolsó szavakat, amikor hirtelen eltaszított magától. Arca sötétbarna színt váltott, mindkét kezével nyakához kapott, és egyszerre mintha villám sújtotta volna le, összeroskadt, és erőteljes, hatalmas alakja végigterült a földön... Még lélegzett, amikor felemeltük őt, sőt még önkívületben sem volt, mert tekintete borzasztó kifejezéssel egyre csak az én arcomra volt irányozva, és... ekkor aztán végre az én ellenállásom is megtört, József!

Amint az orvos egy pillanatra eltávozott a szobából, elővettem Hirschsprung Adrián végrendeletét és az égő gyertyához tartottam, amíg az utolsó foszlánya is elégett. Nem valék képes atyámra tekinteni, de félrefordítva arcomat, fogadást tettem, hogy hallgatni fogok mindörökké, és az én ajkaim sohasem fognak szégyenfoltot ejteni becsületén... Óh, mily undok, pokoli vigyorgás látszott a Hellwig Pál ajkai körül, mikor e szent fogadást hallotta!

Ezt tettem én, József! Ezt cselekedtem! Családomnak biztosítottam a tőled elorozott örökség nyugodt birtoklását abban a pillanatban, mikor téged halálos ágyba döntött a nyomor, a nélkülözés!...

XXV.

Felicitas kimerülten csapta be a könyvet – képtelen volt tovább olvasni. Odakünn lankadatlan erővel dühöngött a vihar, a szél megrázta az ablakokat, hogy csak úgy csörömpöltek – de mi volt ez ahhoz a viharhoz képest, mely valaha annak a szánalomra méltó teremtésnek a keblében dült volt, aki e könyvet írta?

Szegény Cordula néni, tégedet meggyötörtek, keresztre feszítettek! Azok, akik a lopott vagyonban dúskáltak az öröklött családi erény és kifogástalan becsületesség magas álláspontjára helyezkedve pálcát törtek fölötted, kitzsítottak körükből, mint egy bélpoklost és a vakon induló világ helybenhagyta ítéletüket. Elítélten, rágalmakkal elhalmozva vonultál vissza csendes magányodba, és lezárt ajkaid el nem árulták a borzasztó titkot egyetlenegy szóval sem! Még csak nem is kárhoztattad azokat, akik oly könnyelműen vádoltak – gyakran ették ők a te kenyeredet, gyakran áldották a láthatatlan kezet, mely segílyt és enyhülést nyújtott nekik nyomorban és betegségben, és még csak nem is sejtették, hogy az a kéz a tied. Erős szellemed egy új világot alkotott magának, amelynek te voltál az egyedüli élő lakója, és a békülékeny, szelíd mosoly, mely aggságod napjaiban oly gyakran játszadozott ajkaid körül, a magasztos emberi lélek diadalát jelképezte a földi gyarlóságok fölött.

Milyen otromba szörnyszülött az az úgynevezett közvélemény! Aligha létezik a világon valami, ami oly gyöngye, ingatag alapon nyugodnék, mint a világ ítélete, és íme, lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy mily végzetes erővel tud hatni egyesek sorsára és egész életére! Nem szenvednek-e sokszor egész családok méltatlanul évek hosszú során át egy-egy családtagjuk miatt, akit a közvélemény elítélt és a társadalomból száműzött, és viszont nem léteznek-e nemzetségek, amelyeknek tagjait minden egyéni érdem híján is dicsfényként övezi az öröklött tisztesség és becsületesség nimbusza, csupán csak azért, mert a név, amelyet viselnek, a nép szemeiben tisztességes, becsületes név. A büntetés nélkül maradt gazságok mily óriási száma terheli kizárólag a „közvélemény” lelkiismeretét, és mennyi zajtalan érdemnek és szerényen meghúzódó tehetségnek kellett már szenvednie igazságtalan törzsúrásai alatt!

A Hellwig család is azok közé tartozott, akiket a közvélemény a minden kétségen felül álló becsületesség magas polcára emelt. Ha valaki elég vakmerőséggel bírt volna, hogy rámutasson a kalmárlak

erkélyszobájának falát díszítő olajfestményeken megörökített alakok egyik legdélcegebbikére és legbüszkébbjére, és nyíltan kimondja: „Ez itten közönséges tolvaj volt!” – a néptömeg dühe kétségkívül elsodorta volna őt. Pedig hát ő volt az, aki egy nyomorban sínylődő embert megfosztott jogos örökségétől, ő, „a becsület mintaképe” volt az, aki e súlyos büntudattal lelkiismeretén költözött el a világból, és maradékai azért mégis büszkén emlegették a vén kalmárház „becsületes munkával szerzett” gazdagságát... Óh, ha ezt az az ember tudná, aki saját egyéni vágyait és óhajait mindenkor kész volt alárendelni a család „szentesített” tradícióinak, aki oly sokáig görcsösen ragaszkodott azon nézetéhez, hogy az erény és a bűn, a becsület és az alávalóság nem magához az egyéniséghez fűződik, hanem a családhoz, amelyből az ember származik, és az álláshoz, amelyet a család a társadalomban elfoglal!... Óh, ha ezt ő tudná!

Felicitas önkéntelenül győzelemittasan emelte magasra jobbját, amelyben a kis könyvet tartotta, és szemei lázas fényben égtek... Mi gátolja őt abban, hogy ezt a szürke, kopott kis dobozt iszonyú tartalmával együtt odategye az íróasztalra és otthagyja?... Egyszerre csak be fog aztán lépni a szobába és leül a csendes, folyondár környezte ablakfülkébe. A domború homlok alatt a mélyreható eszmék és gondolatok kezdenek működni: írótolla után nyúl, hogy az asztalon előtte fekvő kéziratot tovább dolgozzék... Ekkor megpillantja azt az ismeretlen valamit ott az asztalon, felnyitja a dobozt, kezébe veszi a könyvecskét és olvassa – olvas, olvas mindaddig, amíg acélszürke szemeinek tekintete megtörik az iszonyú fölfedezés óriási súlya alatt... Akkor aztán örök időkre porba sújtva, megalázva van büszke önérzete.

Magával hurcolja láthatatlan bilincsként a szégyen mardosó érzetét.

Ha dús örökségének gyümölcsseit élvezzi, megkeserítendi örömét azon tudat, hogy orozott kincsekben dúskálkodik, ha nevét olvassa, melyet dicséretekkel halmoz el a tudományos búvárkodás, lelki szemei látni fogják szüntelenül a szégyenfoltot, mely e néven tapad... a büszke férfi bensőleg meg van törve, kedélye meg van mérgezve gyógyíthatatlanul, örökre!...

A reszkető kezekből kihullott a doboz és a könyv, és a leányka szemeiből forró könnyár tört ki.

– Nem, százszor inkább megnémulnék örökre, semhogy ily borzasztó fájdalmat okozzak neki! – hangzott halkán szaggatottan a leányka remegő ajkairól. Vajon ugyanazok az ajkak szóltak-e így, amelyek – még nem is olyan régen – ugyanezen szobában ejték ki lángoló szenvedélyességgel a szavakat: „nem tudnék rajta bánkódni, ha szerencsétlenség sújtaná őt, és ha csak a kisujjamat

kellene megmozdítanom, hogy elhárítsam róla a szerencsétlenséget, nem tenném meg.” Vajon még mindig a régi, olthatatlan gyűlölet volt-e az, amelyek hatása alatt a leányka könnyei megeredtek és egész valóját mérhetetlen fájdalom tölté el a gondolatra, hogy fájdalmat okozzon neki? Vajon az az édes érzet, mely e percben erőt vett rajta, amint lelki szemei előtt megjelent az ő erőteljes, férfias alakja, azonos volt-e gyűlölettel, mely valaha kebelét eltölté? Vajon annak a jóleső, boldogító tudatnak, hogy e perctől fogva hivatva van kezeit védőleg terjeszteni az ő feje fölé és megóvni őt attól, hogy e lesújtó titoknak tudomására jusson, van-e még néminemű köze a bosszúvágyhoz, melyet annak előtte táplált volt?...

Gyűlölet, harag, bosszúvágy – mindez nyomtalanul eltűnt szívéből!... Óh, jaj, elvesztette lábai alól a szilárd talajt, erőtlen kezeiből kihullott a kormányrúd!... A leányka megtántorodott és arcát elfödte kezeivel. Lelkületének titokteljes kételyei eloszlottak, a rejtély meg volt fejtve, de nem a túlvilági ihlet szende fényénél, mely hirtelen kigyullad a halandó lelkében és eddigelé ismeretlen, mosolygó tájakra hinti sugarait – a vészterhes felhőkkel borított ég villámának vakítóan cikázó tüze vetett bántó világosságot a leányzóra, megnyitva szemei előtt a lábainál tátongó örvényt...

Csak el innen, csak el! Most már nincs, ami ideláncolva tartaná! Még egyszer kell megtennie a nyaktörő utat. a háztetőkön át, aztán rögtön átlépi a Hellwig-féle ház küszöbét és távozik örökre – végre- valahára szabad lesz!

Gyorsan fölemelte a könyvet a padlóról, zsebébe dugta és menni készült. Egyszerre megdermedve álltak meg lépő lábai és lélegzete elakadt a rémülettől. Odakünn egy becsapódó ajtó nesze hallatszott, és gyors léptek zaja közeledett a szobához. A leányka futva menekült az előépületbe és felrántotta az üvegajtót. A vihar rögtön erős rohamot intézett ellene és nagy, vaskos esőcseppeket vagdosott arcába... Téveteg tekintete végigsuhant a háztetők képezte négyszögön: ezen az úton lehetetlen volt menekülnie anélkül, hogy a közeledő észre ne vegye őt. Nem volt más menekvés, mint egy pillanatnyi búvóhely.

Az előépület fala és a virágcserepek között egy keskeny, szűk térség vezetett fölfelé. Felicitás ide menekült fel, és odafent tántorogva és megtört tekintettel ragadta meg a villámhárító vasrúdját, mely a házgerincen végighúzódott. Így állott fenn a magasban az előépület fölött...

A vihar újult erővel kapaszkodott bele a gyöngéd alakba, meg-megújítva kísérleteit, hogy magával ránthassa őt a tátongó mélységbe... Az égbolton még mindig sűrű, vészterhes felhők tornyosultak. Hát nincs az egekben egyetlenegy őrangyal sem, aki védő kezét kinyújtsa az iszonyú veszélyben forgó halandó

megmentésére?

Bárki legyen is az, akinek léptei e percben errefelé közelednek, a leányka minden kétséget kizárólag a legundokabb bűnök egyikével: a lopással terhelve állandóan előtte... Titokban, lopva hatol be egy elzárt idegen lakásba, a világ ez eljárást betörésnek nevezi, Hiszen azt a vádat már úgymint arcába vágta volt, hogy része van az ékszerek és ezüstneműek eltűntetésében, most már kétségbevonhatatlanul be lesz bizonyítva az ő bűnös volta! Nem fogja most már önként átléphetni a vén kalmárház küszöbét, elkergetni fogják őt, mint egy lopáson ért cselédet. Kénytelen leendő – hasonlóan Cordula nénihez – a meg nem érdemelt gyalázatnak és a világ megvetésének súlyát hallgatagon végighurcolni egész életén... Nem volna-e sokkal helyesebb, ha ilyen körülmények között önként átengedné magát a vihar halált hozó ölelésének, amely a testi fájdalmak rövid percei árán megszerezné zaklatott kedélyének az örök nyugalmat?

Zavaros, réveteg tekintettel nézett le merőn az elhagyott lakásra. A remény utolsó szikrája is kialudt kebelében: a váratlan látogató nem maradt az üvegajtón kívül, dacára a szélnek és viharnak, léptei mindig közelebb és közelebb hangzottak, végül már alakja is láthatóvá vált: a tanár volt... Meghallotta volt talán a leányka tovasiető lépteinek zaját? Eddigélé még mindig háttal volt, még mindig lehetséges volt, hogy távozzon anélkül, hogy a lánykát észrevette volna, de e pillanatban közbelépett a vihar, a gaz áruló, és kényszeríté a tanárt, hogy a heves roham ellen oltalmat keresendő megforduljon, egyidejűleg pedig megragadta a leányka hajfürtjeit és ruháját, vadul meglobogtatva azt diadalmi zászlóként a légtérben. A tanár rögtön megpillantotta a menekülőt, aki görcsösen a villámhárító rúdjaiba kapaszkodva a vihartól tépett hajzat közül kísérteties halványságban kirívó arccal kétségbeesetten tekintett le reá.

Egy pillanatig úgy látszott, mintha a leányka ereiben jéggé dermedt volna a vér a rémület láttára, mely a tanárnak reá irányzott tekintetéből kisugárzott. Csakhamar azonban fejébe szállt a lázasan felkorbácsolt indulat, megfosztva őt teljesen a józan megfontolástól.

– Igen, úgy van, itt áll a tolvaj! Siessen rendőrökért, hívja ide Hellwigné asszonyt! Hiszen rajtakapott a betörésen, nem tagadhatok többé semmit! – kiáltott le keserűen felkacagva.

Bal keze elbocsátotta a villámhárító rúdját és hátradobta a sűrű hajfonatokat, amelyeket a szél arcába csapdosott.

– Az Isten szerelmére kérem, fogja meg erősen a rudat, különben veszve van! – kiáltott fel a tanár rémülten.

– Bárcsak már átestem volna rajta! – hangzott vissza élesen és metszőn a vihar zúgásán, a szél ordításán át.

A tanár nem vette észre ama keskeny sikátort, amelyen Felicitas felkúszott volt. Gyors mozdulattal ledobta állványairól a virágcserepeket, utat tört magának és egyszerre a leányka mellett termett, mindez alig néhány másodperc műve volt. Óriási erővel ragadta meg a veszélyben forgó leányt, és minden ellenállása dacára lehozta magával az előépületbe, amelynek ajtaja nagyot csattanva vágódott be utánuk.

Felicitas ruganyos, bátor szelleme teljesen meg vala törve, önkívületében nem is ébredt tudatára annak, hogy képzelt ellenfele még mindig átölelve tartja, nehogy erejét veszített alakja összeroskadjon. Szemei be voltak hunyva, nem láthatta, hogy a tanár tekintete milyen mély meghatottsággal nyugszik halotthalvány arcán.

– Felicitas! – susogá végre a férfi halkán, megindulástól remegő hangon.

A leányka eszmélete hirtelen visszatért és egy szempillantás alatt tisztában volt a helyzettel. Mindama keserűség, mindaz az elkeseredett harag, ami évek hosszú során át meggyülemlett volt kebelében, még egyszer és utoljára fellángolt benne. Vad eréllyel ragadta ki magát a tátongó karokból és arcvonásai újra azt a jól ismert, gyűlölettel lángoló kifejezést öltötték magukra: szemöldökei között mély ránc vésődött be fehér homlokába és összeszorított ajkait fanyar vonás környékezté.

– Ugyan, hogy tudta magát rászánni, hogy a megvetett pária testét megérintse? – kiáltott fel élesen. Büszke magatartású termete azonban csakhamar ismét összeesett, arcát elfödte kezeivel és keserűen folytató:

– Hát csak tessék hozzáfogni a vallatáshoz. Meg lesz ön elégedve vallomásaimmal!

A tanár gyöngéden megfogta a leányka remegő kezeit.

– Mindenekelőtt arra kérem, hogy csillapodjék le, Felicitas! – szólalt meg ugyanazon a lágyan kérlelő hangon, mely a leányka kedélyét már a beteg gyermek ágyánál ellenállhatatlan erővel megragadta volt. – Hagyja félbe ezt a vad dacoskodást, amellyel öntudatosan sérteni akar engemet!... Tekintsen körül, nézze meg, hogy hol vagyunk? Itt e helyen űzte ön valaha ártatlan gyermekjátékait, nemde?... Itt e helyen részesült ön a megboldogult néni részéről, akinek ma oly bátran, annyi lelkesedéssel védelmére kelt, anyai oltalomban, oktatásban és szeretetteljes gondozásban, ugye?... Bármilyen legyen az, ami önt ma e helyre vezérelte, bármit tett vagy keresett is itt, bizony tudom, hogy nem alacsony indokból cselekedte ön, Felicitas. Ön dacos, elkeseredett és a végletekig büszke, e tulajdonságai gyakran ferde irányba befolyásolják ítéletét, igazságtalanná és rideggé teszik önt, de arra, hogy aljasan

cselekedjék, nem képes ön... Magam sem értem, hogy miképpen esett meg a dolog, de valami homályos sejtelem súgta a fülembe, hogy önt idefenn fogom találni. Henrik zavara, habozása, és az a tekintet, melyet önkéntelenül a lépcső irányába vetett, amint ön után tudakozódtam, még jobban megerősítette sejtésemet... Ne szóljon egy szót sem! – folytatá emeltebb hangon, amint a leányka felemelte égő szemeinek tekintetét és ajkai szólásra nyíltak meg. – Igenis, ki fogom önt hallgatni, de egészen más irányban, mint gondolja, és azt hiszem, hogy teljes jogom van ezt tenni, miután vésszel és viharral dacoltam, hogy felküzdjem magamat az én magányos, büszke fenyőmhöz!

Néhány lépést tett a szoba belseje felé, magával vonva a leánykát. Szinte azt hitte volna az ember, hogy sérti őt az előszobában uralgó nagy világosság és szüksége van a nagy lakószoba derengő félhomályára, hogy tovább folytathassa mondandóit. Felicitas érezte, amint ideges reszketés fut át a tanár erőteljes kezein.

E pillanatban ugyanazon a helyen állottak, amelyben a fiatal leányka az imént oly elkeseredett harcot vívott önmagával.

Ugyanazon a helyen, ahol erőt akart rajta venni a kísértés, hogy mérgezett tört döfjön a most mellette álló férfi kebelébe és erkölcsileg megbénítsa őt egész életére...

A leány mélyen lehorgasztotta fejét, mintha a bűntudat súlya nehezednék kebelére és nem tudná elviselni a máskor oly komor kifejezésű szemek tekintetét, amelyek e pillanatban csodálatos fényben ragyogtak.

– Ha lezuhant volna onnan a szédítő magasságból, Felicitas! – szólalt meg újól a tanár, és szemmel látható volt, hogy e gondolatra mint futott végig a rémület remegése erős, férfias természetén. – Szükséges-e vajon elmondanom önnek, hogy mennyi szenvedést okozott nekem az ön kétségbeejtő dacoskodása, amellyel inkább kész önmagát tönkretenni, semhogy másokhoz forduljon, hogy azoknak segítségét igénybe vegye vagy jó tanácsaikat meghallgassa? Én nincs-e ön velem egy nézetem, ha azt állítom, hogy az iszonyú halálfélelemnek és rettevésnek, a kimondhatatlan lelki gyötrelmeknek egyetlen pillanata elegendő arra, hogy általa levezekelve az ember évek hosszú során át elkövetett hibáit?

Hirtelen elhallgatott és feszült várakozással tekintett a leánykára, mintha választ remélne, azonban a leány szorosan lezárt ajkai nem nyíltak meg és hosszú szempillái még mindig mélyen lesütve maradtak.

– Ön már, sajnos, teljesen beleélte magát keserű világnézetébe – vette át a tanár hosszú, eredménytelen várakozás után újra a szót. Érdes, megtört hangjából, félreérthetetlenül kirítt a csalódás és

csüggetegség. – Úgy látszik, hogy ön már egyáltalában képtelen átlátni, hogy mennyire megváltoztak egyes dolgok!

Újra megragadta a leányka kezét, amelyet alig egy pár másodperccel előbb bocsátott volt el, és szenvedélyes hévvel vonta a kicsiny kezecskét keblére.

– Felicitas, múltkor említette ön, hogy mily szenvedélyes szeretettel csüggött anyján. Tudom, hogy anyja „Tündérnek” szólította önt. Azt is tudom, hogy mindazok, aki szeretik önt, e néven szólítják, és azért én is ekként mondom önnek azt, amit mondani akarok: Tündér, legyen béke és engesztelődés köztünk.

– Az én szívem nem táplál többé haragot – tört ki a leányka kebeléből fojtott hangon.

– Tudom, hogy e nyilatkozat az ön ajkairól igen nagy horderejű, és őszintén megvallom, hogy fölülmúlja várakozásaimat. Azonban még korántsem elégít ki teljesen... Mi haszna és értelme van annak, ha két ember kibékül egymással csak azért, hogy rögtön reá örökre elváljanak egymástól? Mit nyertem vele, ha tudom, hogy ön nem neheztel reám, de nem győződhetem meg felőle bármely pillanatban?... Nem, ha két oly ember közt történik meg a békekötés, akik annyira elválasztva voltak egymástól, mint mi ketten voltunk, úgy az a két ember együvé tartozik. Nem tűrök meg többé közöttünk egyetlenegy mérföldet sem, mely elválasztva tartson bennünket egymástól! Jöjjön velem, Tündér!

– Én iszonyodom attól az élettől, mely reám a nevelőintézetben várna. Sohasem tudnék beletörődni a bánásmódba, amelyben ott előreláthatólag részesülnék! – viszonzá Felicitas gyorsan és halk hangon.

A tanár arcán a mosolynak egy halvány árnyalata suhant végig e szavakra.

– Eszem ágában sincs, hogy önt kitegyem e bánásmódnak!... A nevelőintézetre vonatkozó egész terv nem volt más, mint kibúvó ajtó, amelyhez csak szorultságomban folyamodtam. Hiszen, ha önt tényleg nevelőintézetbe adnám, magam is keserves helyzetbe jutnék... Ki volnék téve annak hogy itt-ott egy egész istenadta napon, sőt tán kettőn át sem láthatnám az én Tündéremet, és akkor is egy csomó kíváncsiságtól égő oktondi növendéktársa venne bennünket körük és mohón lesne minden egyes szót, melyet egymással váltanánk, sőt az is megtörténhetnék, hogy a szigorú, kimért igazgatónő asszony szépen letelepednék mellénk, és még csak azt sem tűrné meg, hogy ezt a kicsiny kezecskét csak egyetlenegyszer is megérintsem... Nem, én azt akarom, hogy bármely pillanatban szabadon elmerülhessek ennek a kedves, dacos arcnak a szemlélésében. Tudni akarom, hogy ott, ahová a hivatásommal járó fáradalmaktól kimerülve hazatérek, az én

Tündérkém vár reám, és távollétem alatt reám gondol. Azt akarom, hogy csendes, nyugodalmas esténként az én szerény hajlékomban szabad legyen így szólnom: „Dalolj egyet, Tündérkém!”... Mindez pedig csak akként történhetik meg, ha ön... az én feleségemmé válik!

Felicitas éles sikoltásban tört ki, és ki akarta kezét rántani a tanár jobbjaól. Ez azonban korántsem bocsátotta el, sőt ellenkezőleg, közelebb vonta magához.

– Ez a gondolat megrémíti önt, Felicitas! – szolt mód nélküli felindulásban. – Szabadjon hinnem, hogy a rémület, mely önt elfogja, csupán a váratlan meglepetés kifolyása és semmi egyéb... Hiszen önmagam is teljes tudatában vagyok annak, hogy nem egyhamar fog bekövetkezni az az idő, amelyben ön azzá válhatik nekem, amivé én óhajtom, hogy váljék. Épp az ön jellemével szemben bajos volna oly hirtelen fordulatban remélni, mely a „gyűlölt ellenséget” egyszerre a mély, benső vonzalom tárgyává változtassa át. De én mindazonáltal nem csüggedek és vívni fogok az ön bírhatásáért az örök, olthatatlan szerelem lankadást nem ismerő kitartásával. Várni fogok, bármily emberi erőt túlhaladó feladat is lesz az, mindaddig, amíg ön önként azt fogja nekem mondani: „Akarok, Johannes!”... Hiszen én tudom legjobban, hogy mily csodálatos dolgok történnek meg az ember szívében. Nemrég hátat fordítottam egy időre e városnak, hogy meneküljek önmagam és a kebelemben dúló iszonyú lelki küzdelmek elől. És mi volt az eredmény? Az emésztő, gyötrelmekkel teljes vággyal szemben minden küzdelem hiábavaló volt. Tudatára ébredtem annak, hogy az, amit vakmerő daccal ki akartam kebelemből irtani, az lesz az én életem legfőbb boldogsága... Semmitmondó üres csevegés közepette, tetszvágyó női arcoktól környezve haladtam végig hegyen-völgyön, és mellettem lépdelt szüntelenül egy magányos leányalak erélyes, öntudatos magatartással, hófehér homlokán a magasztos szellem ragyogásával. Éreztem, hogy elválaszthatatlanul hozzám tartozik, éreztem, hogy ő az én életemnek kiegészítő része és beláttam, hogy képtelen vagyok tőle megválni anélkül, hogy szívem el ne vérezzék e válás keserve alatt!... És most, Felicitas, egy szót, csak egyetlenegy megnyugtató szócskát kérek öntől!

A leányka jobbja a tanár beszéde közben lassanként kisiklott volt a kézből, mely azt oly forrón szorította. Egész lénye óriási változáson ment át: szinte érthetetlen, hogy miképpen kerülhette el e változás a férfi figyelmét! A sűrű ráncokba vont szemöldök égető, szinte testi fájdalomra engedett következtetni, a megtört fényű szemek tekintete merően a földre volt szegezve és a jéghideg kezek ujjai szinte görcsösen kulcsolódtak egymásba.

– Megnyugtatót vár ön éntőlem? – viszonzá elhaló hangon. –

Alig egy órája múlt, hogy ön azt mondotta: „Ez volt az ön utolsó küzdelme”, és íme, most az ön kezei azok, melyek a legiszonyúbb küzdelembe taszítanak, amelyet valaha az ember lelkének vívnia kellett!... A legádázabb, a legelkeseredettebb harc is könnyebb idegen ellenséggel szemben, mint az a küzdelem, amelyet saját benső énünk ellen, saját vágyainkkal szemben kell folytatnunk...

A szorosan összekulcsolt kezek feloldódtak és a lesütött fej a kétségbeesés elszántságával emelkedett fel, midőn a leányka felkiáltott:

– Óh, én uram, istenem! Mit vétettem én ellened, hogy szívembe oltád ezt a gyötrő, kárhozatos szerelmet!

– Tündér!

A tanár kitárta karjait, hogy kebelére ölelje a leánykát, ez azonban visszautasítólag nyújtotta ki kezeit, habár arcán az átszellemültség egy sugara villant is fel.

– Úgy van, szeretem önt, tudja meg, hogy szeretem! – ismétli oly hangon, melyen észrevehető volt a habozás és az örömujjongás a kitörni készülő könnyek között. – Ha csupáncsak szívem sugallatát akarnám követni, már most, e pillanatban is elmondhatnám, hogy: „Akarok, Johannes!” De mindazonáltal nem fogom e szavakat kiejteni soha!

A tanár e szavak hallatára visszahökken és arcán halálos sápadtság jelentkezett. Sokkal jobban ismerte ő „a magányos leányalakot, az erélyes, öntudatos magatartással, hófehér homlokán a magasztos szellem ragyogásával”, semhogy csak egy pillanatig is kétségben foroghatott volna az iránt, hogy a leányka e nyilatkozata hatalmas válaszfalat emel közéjük.

– Ön rövid idővel ezelőtt elmenekült X-ből... és vajon miért? – szólalt meg újra Felicitas, most már szilárdabb hanghordozással. Átható tekintetét merően szegezte a tanár arcába, amelyről az élet pírja teljesen eltűnt volt.

– Megmondom önnek azt is – folytatá rövid szünet után. – Az a szerelem, amelyet ön irántam táplált, megbocsáthatatlan bűn vala az ön családjával szemben, halomra döntötte az ön eddigi világnézetét és gondosan ápolt életelveit, ennél fogva tűzzel-Vassal kipusztítandó volt szívéből. Hogy a menekülésnek nem volt meg az óhajtott eredménye, hogy a távoliét nem gyógyította önt ki kárhozatos szerelméből, az nem az ön hibája és nem az ön érdeme. Ön egyszerűen vereséget szenvedett ugyanazon rejtélyes hatalommal szemben, amely engemet kényszerít arra, hogy akaratom és elveim ellenére szeretnem kelljen önt... Elkeseredett küzdelem volt az bizonyára, amelyben a lenézett komédiás-sarj diadalmaskodott szívében a gazdag és büszke kalmár ősök fölött, de soha semmi e nagyvilágon nem lesz képes velem elhíttetni azt,

hogy azt a nehéz harcok árán kivívott helyet egész életemen át meg is fogom tarthatni szívemben!... Alig néhány hete, hogy ön velem szemben kifejezést adott ama határozott meggyőződésének, hogy a rang- és rendkülönbség a házastársak között szükségképp előbb-utóbb megbosszulja magát. Lehetetlen, hogy ez a nézet, amelyhez ön évek hosszú során át ragaszkodott, rövid másfél hó alatt gyökeresen megváltozott, sőt mi több: nyomtalanul eltűnt volna. Nem tűnt az el, csak egy időre elhalványult, háttérbe szorult. De még az esetben is, ha tényleg megváltoztak volna ez irányban táplált nézetei, mi mindennek kellene történnie, hogy elfeledtesse velem azt a benyomást, amelyet e kegyetlen mondás lelkemre gyakorolt!

Felicitas kimerülten elhallgatott. A tanár elfödte volt szeméit kezével, és ajkai körül görcsös vonaglás volt észlelhető, amíg a leányka beszélt.

Amint szünet állott be, keze ismét lehanyatlott és megtört hangon szólalt meg:

– Elismerem, hogy a múlt ellenem tanúskodik... de azért mégis téved ön, Felicitas!.. Óh, istenem, miképp bizonyíthatom ezt be önnek?

– Az eddigelé fennállott viszonyokban külsőleg semminemű változás nem állott be – folytatá a leányka könnyörtelenül. – Az ön családjának büszke nevén a legcsekélyebb csorba nem esett, éppoly kevésbé változott meg az én alacsony, lenézett származásomnak elvitázhatatlan ténye. Eszerint tehát egyes-egyedül az én személyem az, amely ezen feltűnő változást előidézte. Éppoly vakmerően, mint lelkiismeretlenül cselekedném, ha kiaknáznám a pillanatot, amelyben nagy nehezen sikerült önnek vérvé vált meggyőződését ideig-óráig leküzdenie, és amelyben kizárólag csak szíve sugallatára hallgat... Vallja meg igaz lelkére: nemde ön igen magas véleménnyel bír családjá múltjáról?... És vajon képes volt-e önmagával csak egy pillanatra is elhitetni, hogy az ön elődei, akik kivétel nélkül magukhoz való nőket kerestek ki hitestársul, helyeselni fogják az ön választását?

– Az imént azt mondta ön, hogy szeret... és mindazonáltal képes ily kegyetlen kínzásokkal elhalmozni, Felicitas? – kiáltott fel a tanár hevesen.

A leányka szeméinek tekintetében, mely még mindig szilárdan a tanár arcára volt irányozva, a megindultság kifejezése villant fel. Ki hitte volna, hogy e hideg, visszautasító szemek oly határtalan benső gyöngédséggel tudjanak tekinteni, amely belőlük e pillanatban kisugárzott?

Hirtelen megragadta a tanár jobbját és saját két keze közé fogta.

– Mikor az imént azt a kecsgető jövőt ecsetelte, mely reám az ön

oldala mellett várakoznék, borzasztóan szenvedtem. Ki sem mondhatom, hogy mennyire szenvedtem! – szólt mély meghatottsággal remegő hangon. – Helyemben bizonyára százan meg százan habozás nélkül, behunyt szemmel nyújtánák ki sóvár kezeiket a pillanatnyi boldogság után, nem gondolva arra, hogy mit rejt méhében a jövő... én azonban képtelen vagyok erre. Engemet örökös remegésben tartana az attól való félelem, hogy be fog következni az a pillanat, amelyben ön megbánja azt, amit cselekedett, és ez a félelem ledönthetetlen válaszfalként állana közöttünk az egész életen át. Ha tekintetét egyszer elborultnak látnám, ha homlokán a bűnnek legcsekélyebb felhőjét venném észre, rögtön erőt venne rajtam a sötét gondolat, hogy íme, ez a rettegett pillanat bekövetkezett: ön ismét visszatért éveken át táplált nézeteihez, megbánta a végzetes lépést, melyet elhamarkodva tett és bensőleg engemet vádol, mint aki egyedüli oka vagyok annak, hogy letért a helyesnek tartott ösvényről... Jól tudom, hogy boldogtalanná tenném önt ezzel a soha el nem oszlatható kétellyel, és érzem, hogy mindazonáltal képtelen lennék azt leküzdeni.

A tanárt a keserű fájdalom érzetével töltötték el a leányka szavai.

– Óh, mily iszonyú bosszút áll rajtam a múlt! – szólt tompa hangon. – Egyébiránt belenyugszom ebbe a keserű tudatba is... Zúgolódás nélkül fogom elviselni kételyeinek nehéz terhét, bárha szívem vérezni fog is alatta... hiszen végre-valahára mégiscsak be kell következnie annak a pillanatnak, amely elosztat köztünk minden félreértést... Oly otthont fogok önnek alkotni, Felicitas, amelyben ily gyötrő gondolatok bizonyára sohasem fogják lelkét kísértetni. Az persze hébe-hóba meg fog történni, hogy elborult tekintettel térek haza, hogy homlokomat többé-kevésbé sűrű felhők árnyékolják be – az én hivatásommal mindez elválaszthatatlanul együtt jár –, de hiszen azért lesz közelemben az én Tündérmém, akinek egyetlen nyájas szava képes lesz elosztatni a fellegeket és tekintetemnek visszaadni az eltűnt derűt... Hát igazán képes volna ön arra, hogy kegyetlenül eltiporja saját szívének érzelmeit és örök életére nyomorulttá, szerencsétlenné tegyen egy embert, akit egy szavával az emberi boldogság tetőpontjára emelhet?

Felicitas lassanként mindinkább közeledett volt az ajtóhoz. Érezte, hogy erkölcsi ereje előbb-utóbb cserbenhagyja őt, a lángoló szavak, a szenvedélyes érvelés hallatára, pedig neki szilárdnak kell maradnia – az ő érdekében.

– Ha csendes visszavonultságban élhetnénk, elrejtve a világ szeme elől, úgy bízvást követném önt – viszonzá a leányka, miközben hirtelen az ajtó kilincse után nyúlt, mintha csak az képezné azt a bizonyos szalmaszálat, amely után a már-már elmerülő kapkodni szokott. – Ne higgye ön, hogy a világtól és az

emberek ítéletétől félek. Jól tudom, hogy a világ többnyire vakon és minden alapos indokolás nélkül ítél. Én a világgal való érintkezésben csak attól az egy veszedelmes ellenségtől rettegnék, amely az ön kebelében szunnyad. Tudom, hogy a világ mily sokat ad a „tisztességes családból” való származásra és tudom azt is, hogy ön e tekintetben is osztja a társadalom nézetét... Önben a családjára való büszkeség ki van fejlődve, és habár e pillanatban egyáltalában nem engedi is magát ez érzélem által befolyásoltatni, előbb-utóbb oda fog jutni a társadalmi érintkezés révén, amelyben más ily kiváltságos származásúakkal állnia kellend, hogy gondolataiban szemrehányásokat tegyen önmagának, amiért óriási áldozatot hozott érettem.

– Magyarán beszélve az, amit ön most elmondott, nem jelent egyebet, mint azt, hogy két út vezethet engemet az ön birtokába: vagy fel kell adnom orvosi pályámat és szakítva működésemmel, vissza kell vonulnom holmi félreeső, lakatlan sivatagba, vagy pedig azon kell lennem, hogy családom jó hírnevén valamely sötét foltot, elődeim életében valamely meggyalázó cselekmény elkövetését fedezzek fel! – kiáltott fel keserű hangon és ingerülten a tanár.

Az utóbbi szavak hallatára hirtelen sötét pír futotta el a leányka arcát. Keze önkéntelenül végigsiklott ruháján, hogy meggyőződést szerezzen felőle, vajon jól elrejtve és kellőleg biztonságban van-e a végzetteljes titkot tartalmazó kis doboz.

A tanár leírhatatlan felindulással járkált a szobában fel és alá.

Egyszerre megállt Felicitás előtt, merően reá tekintett és változatlan hangon vette át újra a szót:

– Jellemének ez a dacos, hajlíthatatlanul merev vonása már sok keserúséget okozott nekem ez életben; már régóta vonzerőt gyakorol reám és egyidejűleg elkeseredéssel tölt el... e pillanatban azonban, amelyben ön könyörtelen következetességgel lábaimhoz dobja szerelmemet, amelyben önmagára is oly kegyetlen és oly haszontalan áldozatot ró, valóságos düh és rombolási vágy fogja el egész valómat... képes volnék eltiporni ezt a szerelmet!...

Rövid szünetet tartott, aztán higgadtabban folytató:

– Jól tudom, hogy e pillanatban nem érek el önnél semmit, de azért távol van szívemtől a gondolat, hogy önről lemondjak!... Az ön vallomása, hogy viszonzza a szerelmemet, szent és törhetetlen eskü erejével bír az én szemeimben – hű marad ön hozzám örökre, nemde, Felicitás?

A leányka szemeiből akarata ellenére is újól a szerelemnek egy éltető sugara tört elő és irányult a tanár arcába.

– Hű maradok önhöz! – viszonzá gyorsan.

A tanár a leányka fejére tette kezét és hosszan tartó, mély tekintetet vetett arcába; fájdalom, harag és szenvedély kifejezése

váltakozott e tekintetben... Szótlanul rázta meg fejét, amint látnia kellett, hogy Felicitas szempilláit e jelentőségteljes tekintet hatására mélyen lesütötte és ajkai nem nyíltak meg. Aztán mély sóhaj tört ki kebeléből.

– Nos, hát legyen úgy, ahogyan ön akarja! – szólalt meg végre nyomott, tompa hangon. – Egyelőre belenyugszom az ideiglenes válásba, de csak azzal a feltétellel, hogy gyakrabban szabadjon önt felkeresnem, bárhol fog is tartózkodni, időközben pedig legalább írásban érintkezendünk egymással.

Felicitas keserű szemrehányásokat tett önmagának, amiért oly megbocsáthatatlanul gyöngye volt, hogy beleegyezése jeléül hallgatagon kezet nyújtott a tanárnak – azonban képtelen volt őt még e vigasztól is megfosztani.

XXVI.

Kiérve a vénkisasszony lakásából, a leírhatatlan keserv érzetétől megkapatva, égre emelte mindkét karját. Óh, mily borzasztóan szenvedett az iménti jelenet időtartama alatt! Az a fájdalom és keserűség, mellyel kedélyét a közte és a tanár közt lefolyt párbeszéd eltöltötte, élesebb és gyötrőbb vala mindazoknál, amelyekben a leányka hányt-vetett életfolyása eddigelé sem szenvedett hiányt.

Kezei szinte öntudatlanul nyúltak a kis doboz után, kivette zsebéből és tekintete elmélázva csüggött rajta egy ideig. Az a titok, amelyet e kis fakó doboz magában rejteget, és amelyet most még rajta kívül nem ismer senki, egy csapásra képes volna ledönteni a válaszfalat, mely közte és a szeretett férfi között emelkedik, ez a titok rögtön kiegyenlíthetné azt a különbséget, mely kettőjük származása között látszólag fennáll, sőt a leányka lenézett származásának javára billentené a mérleget...

Felicitas felriadt töprengéseiből. Hát már ismét erőt akar venni becsületes lelkén a kísértés?... Nem, nyugodt lehetsz Cordula néni. Meg fog történni a te akaratod, bármilyen fényesen igazolná is ártatlanságodat a kis doboz tartalma! Ami a tanárt illeti, az ő szívének sebeit majd behegeszti az idő... és jobb is lesz ez így órá nézve is. A lemondással járó fájdalom nemesebbé, magasztosabbá teszi a halandó lelkiületét, míg ellenben egy bűnös cselekménynek tudata, habár személyesen nem is vett részt annak elkövetésében, földig alázza és megbénítja kedélyét örök időkre... Egy pillanatig sem szabad tovább haboznia, hogy megsemmisítse a kis dobozt vést hozó tartalmával együtt!

Még egy futó pillantást vetett vissza a vénkisasszony lakására, amelyből a tanár gyors lépteinek zaja még egyre hangzott, aztán gyors elhatározással surrant le a keskeny lépcsőn és nesztelenül felnyitotta a cifra festésű ajtót.

A mit sem sejtő vándort, akinek fáradt lába az őserdők vadonában egy mérges kígyó jéghideg testére lép, és egyszerre megpillantja a dühtől lihegő állat halálos csípésre kész undok fejét maga előtt, nem foghatja el dermesztőbb, vérfagyasztóbb rémület, mint amilyen a leánykának minden izmán és erén végigfutott abban a pillanatban, amint a folyosóra lépett. Egyszerre csak egy kéz ragadta meg vasszorítással a leányka kezét, amely még mindig a kis dobozt tartotta, és egy ijesztő szempár tekintete fúródott ádáz villogással arcába – a tanácsosné asszonynak egyébkor oly szende kifejezésű madonnaszemei.

A szép özvegyen e pillanatban nyoma sem volt fölfedezhető annak a búbajos szendeségnek és gyermeteg szelídségű önmegadásnak, mely egész megjelenését rendszerint jellemezni szokta. Durván és kíméletlenül, nyers erővel, mint egy ragadozó ölyv karmai szorították a gyengéd rózsás kezecskék – amelyek csak arra látszottak alkotva lenni, hogy ájtatos imádságban összekulcsolva emelkedjenek az ég felé – a halálra rémült leányka remegő kézcsuklóját. Szemeiben a kaján káröröm pokoli tüze égett, és arcának egyébkor oly gyermeteg, szelíd vonásait a felismerhetetlenségig eltorzította a kielégítésre szomjas bosszúvágy.

– No lássa, kedves, szép, büszke Karolinám, milyen pompás véletlenség az, hogy éppen utamba vetődik ön, amikor ezt a csinos kis ékszerdobozkát iparkodik biztonságba hozni! – kiáltott fel gúnyos kacajjal kísérvé szavait, miközben bal kezével is hirtelen megmarkolta a leányka jobbját, aki hasztalan erőlködött, hogy megszabaduljon támadójától. – Ugyan, kérem, ne siessen olyan nagyon. Csak szíveskedjék ezt a szerencsétlen, áruló kis dobozt még néhány pillanatig kezecskéiben tartani... Legkevésbé sem óhajtom, hogy elejtse... Még csak egy percnyi türelmet kérek, mindössze is csak addig, amíg egy tanúra tesztek szert, aki a törvény színe előtt bizonyosságot tehesen róla, hogy tetten kaptam a vakmerő tolvajt. Johannes, Johannes!

Élesen és metszőn, mint egy vészkiáltás sivített végig a tanácsosné asszony hangja a folyosón és sikátoron, az a máskor oly végtelenül szelíd hang, mely szinte olvadozni látszott a keresztény felebaráti szeretet és könyörületesség magasztos eszméinek hangoztatásában.

– Az isten szerelmére kérem, nagyságos asszonyom, bocsássa el a karomat! – esdekelt Felicitas halálos rettegésben, hasztalanul iparkodván a tanácsosné asszony kezeit lerázni magáról.

– Dehogya, a világ minden kincséért sem! Hadd lássa, hogy kinek fogta ma oly önérzetesen pártját... Persze, azt nagyon kellemes volt hallgatni, hogy: „Itt van az ön helye!” Nemde?... Már azt hitte, ugye, hogy arcátlan csábítgatásaival elérte célját? Ohó, még én is a világon vagyok ám!

Azzal újra rákezdte hangos segélykiáltásait, azonban már nem volt rá szükség. E pillanatban a tanár alakja vált láthatóvá, amint a lépcsőn lefelé jött és alig néhány másodperc múlva ott állt közelükben, egyidejűleg vele Henrik is közeledett a folyosó másik oldaláról.

– Hát te odafenn voltál, Johannes? – kiáltott fel a tanácsosné asszony. – Azt hittem, hogy lenn vagy itt a második emeleten. Eszerint hát kétszeresen bámulatra méltó ennek a komédiásfajzatnak az ügyessége. Hiszen úgyszólván szemeid

láltára csente el tőled az elhunyt néni hagyatékának java részét!

– Elment az eszed, Adél? – riadt fel a tanár gyorsan elhagyva a lépcső legalsó fokát, amelyen eddig állt, és bámulva tekintett az érthetetlen jelenetre.

– Óh, dehogy, legkevésbé sem! – viszonzá a fiatal özvegy gúnyosan. – Ne ítéld meg, kedves Johannes, ne tarts erőszakoskodónak, amiért rászántam magamat a rendőr szerepére, hiszen tudod, hogy szükség törvényt bont. Frank ügyvéd úr kereken visszautasította kérésemet, hogy legyen segítségemre az ezüst-nemű- és ékszertolvajlásban részesek kipuhatolásában, te pedig éppenséggel védőszárnyaid alá fogtad ezt a méltatlanul gyanúsított ártatlanságot itt. Nem maradt hát más hátra, mint hogy saját magam vegyem az ügyet kezeimbe! Látod ezt a gyöngéd kezecskét, ugye látod, hogy mily szeretetteljesen szorongatja a lopott kis dobozt, amelyet az imént csent el odafenn a néni lakásán. Látod, ugye?... Ezen tehát szerencsésen átestünk volna, most már lássuk, hogy mit akart tulajdonképpen a mi ügyes kis háziszarkánk a fészkebe rejteni!

Gyors mozdulattal rántotta ki Felicitas kezéből a kis dobozt. A leányka rémülten felsikoltott és esengve nyújtotta ki kezeit a tőle erőszakosan elragadott titok után, azonban hasztalanul.

A tanácsosné asszony gúnyosan felkacagott és néhány lépést hátrált zsákmányával a folyosó másik oldala felé.

Aztán lázas kíváncsisággal, remegő kezekkel nyitotta fel a dobozt.

Egyetlenegy pillantást vetett bele, és e doboz nagyot koppanva hullott a padlóra.

– Könyv!... – mormogá rémülten. Csakhamar azonban megragadta a könyv mindkét tábláját és ide-oda rázta, majd lázas gyorsasággal forgatta a lapokat. Hiszen valami értékes holminak mégiscsak okvetlenül kell benne lennie: bankjegyeknek, értékpapíroknak, vagy holmi fontos okmányoknak! Azonban csak nem akart kihullani semmi!

Időközben Felicitas némileg fölocsúdott dermesztő rémületéből. A tanácsosné asszonyhoz lépett és erélyes szavakkal követelte vissza a könyvet. Hangjából azonban, dacára annak, hogy külsőleg teljesen nyugodtnak látszott, félreismerhetetlenül kirítt a mély, gyötrő aggodalom.

– Igazán? Más óhajtása nincs, csak az, hogy a könyvet visszaadjam? – kiáltott fel a fiatal özvegy gúnyosan, és a könyvecskét erősen kebléhez szorítva hirtelen hátat fordított a leánykának.

– Abból nem lesz semmi, tubicám! – folytató aztán visszafordítva fejét félvállról, miközben megvető tekintettel nézett végig

ellenfelén. – Sokkal jobban meg van ön rémulve, sokkal inkább bűnösnek látszik, semhogy gyanúm oly hamarosan eloszlanék. Valami árulásnak, valami alattomos tervnek okvetlenül lappangania kell e nagy titkolózás mögött. Lássuk csak, kicsikém!

Felnyitotta a könyvet és beletekintett. Biz' az elsárgult papírlapok között nem voltak sem bankjegyek, sem értékpapírok, csak gyöngéden odalehelt, apró betűkkel írott sorok. De ha egy élesre fent törnek gyilkos méregbe mártott hegye villant volna fel a fakó, ódon könyvecskéből a fiatal özvegy kebelének, akkor sem rémulhetett volna meg iszonyúbban, akkor sem veszíthette volna el nagyobb mérvben önuralmát, mint e pillanatban, amint futólag átolvasta azok az apró betűkkel írott szavakat, amelyek az előtte fekvő lapot borították! A rózsás arcon kísérteties halványság ütött tanyát, kezével ösztönszerűleg elfödte szemeit, hogy ne láthassák azokban a lelket zsibbasztó rémület téveteg kifejezését, és délceg termete néhány másodpercig annyira roskatagnak látszott, hogy méltán lehetett tőle tartani, hogy összerogy.

De hiszen nemhiába gyakorolta magát a fiatal özvegy kora gyermekségétől kezdve abban, hogy a jámbor istenfélelem dicsfényének elnyeréséért mások jelenlétében szakadatlanul a legszigorúbb önuralmat gyakorolja maga fölött. Nemhiába tanulta meg, hogy miként kelljen szemeit a rajongó ájtatosság kifejezésével az égre emelni, amíg szívét a düh és bosszúvágy marcangolta. Nemhiába tanulta meg, hogy miként kelljen áhítatos figyelemmel csüggni a szószékéből magasztos ígéket hirdető lelki-pásztor ajkain, mialatt gondolatai legújabb divatú öltözkéivel valának elfoglalva. Nemhiába értett hozzá, hogy miként kell a lelki megbotránkozás pírjával szende arcán az emberek dühben leledző voltáról és a szent *Biblia* olvasgatásának megbocsáthatatlan hanyatlásáról panaszokat zengeni, amíg ő maga alattomban mohón olvasta a legsikamlósabb trágárságoktól hemzsegő francia regényeket.

Ezen folytonos gyakorlat által oly hihetetlen simulékonyságot és ruganyosságot sajátított el a fiatal özvegy külső énje, hogy a legválságosabb pillanatban sem hagyta el teljesen lélekjelenléte. Ez alkalommal is alig néhány másodpercre volt szüksége, hogy teljes mérvben visszanyerje önuralmát és higgadtságát.

Nagy lassan becsapta a könyvet és a csalatkozásnak nagyszerűen játszott vonása jelent meg halvány ajkai körül.

– Valóban nem egyéb holmi régi, ostoba irkafirkánál! – szolt a tanárhoz, miközben a könyvet látszólag minden szándékosság nélkül, csupa merő szórakozásból zsebébe dugta. – Egyáltalán nem értem, hogy mit csap ön olyan istentelen lármát ilyen hitvány haszontalanság miatt, Karolina?

A tanár egészen közel lépett a tanácsosné asszonyhoz, erőteljes

alakja szinte remegett az elfojtott ingerültségtől.

– Úgy, hát ő csapta ezt az istentelen lármát? No lám, és mindeddig azt hittem, hogy te kiáltoztál segítségért, te hívtál engemet ide, hogy tanúk előtt süthesd rá e fiatal leánykára a tolvajlás bélyegét!... Nem volnál oly szíves nyomban indokolni ezt az alávaló gyanúsítást?

– Látod, hogy e pillanatban képtelen vagyok...

– E pillanatban? – vágott szavába hevesen a tanár. – Rögtön vissza fogod vonni e sértő szót és teljes elégtételt szolgáltatasz e leánynak, itt nyomban, előttem és Henrik előtt!

– Nagyon szívesen, kedves Johannes! Keresztényi kötelességünk, hogy tévedésünket beismerjük és jóvátegyük hibánkat... Bocsásson meg, kedves Karolinám, elismerem, hogy igazságtalan valék önnel szemben!

– És most add vissza rögtön a könyvet! – parancsolá a tanár ellentmondást nem tűrő hangon.

– A könyvet? – ismétlé a tanácsosné asszony, visszanyerve gyermekgül ártatlan arckifejezését. – De hiszen az a könyv nem is Karolináé, kedves Johannes!

– Honnan tudod azt?

– Hát amint futólag belepillantottam, a Cordula néni nevét láttam rájegyezve... Ha valaki jogot tarthat a könyvecskére, az csak te lehetsz, mint az elhunyt ingóságainak és könyveinek örököse... Különben egyáltalában nem bír a legcsekélyebb anyagi értékkel sem, úgy látszik, hogy egy régi verseskönyv másolata... Mi hasznát vehetnéd te ezeknek az érzelgős költeményeknek? De látod, én valósággal szerelmes vagyok az ilyen régi, megsárgult könyvekbe, nagyon szeretek bennük lapozgatni és a múltakra gondolni... Kérlek szépen, ajándékozd nekem!

– Talán neked ajándékozom, előbb azonban mindenesetre látni akarom! – viszonzá hidegen és vállat vonva a tanár.

Kezét kinyújtotta a tanácsosné asszony felé, hogy átvegye a könyvet.

– De látod, Johannes, épp azáltal nyerne a könyv hatványozott értéket előttem, ha látatlanba átengednéd – szólt a fiatal özvegy lágyan csengő hízélgéssel. – Ha előbb mindenáron látni akarnád, azt kellene hinnem hogy anyagi szempontok vezéreltek az első és egyetlen ajándéknál, amelyet tőled az életben kérek.

A tanár homlokán kidagadtak az erek, jeléül annak, hogy türelme fogytán van.

– Ezennel határozottan kijelentem, hogy egyáltalában nem törődöm vele, hogy miképp vélekedel eljárásomról – szólt élesen. – Minden körülmények között látni akarom azt a könyvet!... Fölötte gyanús előttem a te viselkedésed! Holmi régi, érzelgős

költeményeknek másolata aligha volna képes a nagyvilági delnőt oly iszonyú rémülettel eltölteni, mint amilyenről imént a te halotthalványvá vált arcod tanúskodott!

E szavakkal néhány lépést tett, hogy elállja a tanácsosné asszony előtt az utat, akinek téveteg tekintete, mely gyorsan végigsuhant a folyosó mentén, és hirtelen mozdulata, amelyet önkéntelenül tett, minden kétséget kizárólag elárulták abbéli szándékát, hogy zsákmányával elillanjon. A tanár hirtelen megragadta kezét és nem bocsátotta el többé.

Felicitas megborzadt arra a gondolatra, hogy a tanár elérhetné célját. Ámbár bántotta őt az is, hogy a vénkisasszony naplóját a képmutató asszony birtokában kell látnia, de legalább megnyugtatta az a tudat, hogy a tanácsosné asszony kezeiben éppoly biztos helyen van a titok, mintha a saját kezeiben volna, amennyiben bizonyára első dolga lesz az áruló okmányt megsemmisíteni.

E meggyőződéstől vezéreltetve a fiatal özvegy mellé lépett, hogy megkönnyítse neki a menekülést.

– Kérem, tanár úr, engedje át a könyvet a nagyságos asszonynak! – szólt kérőleg, habár a felindulástól kissé remegő hangon. – A könyv átolvasása után legalább alaposan meg fog győződni róla, hogy a doboz egyáltalában nem tartalmazott semminemű értékes tárgyakat. A tanár acélszürke szemei először az életben tekintettek a bizalmatlanság kifejezésével a leányka arcába. Felicitas úgy érezte, mintha kést szúrnanak szívébe, arcát lángoló pír borította el és szemeit lesütötte.

– Hát még ön is rá tudta magát szánni, hogy egy kérést intézzen valakihez? – szólt éles gúnnyal. – Akkor hát bizonyára egyébről van szó, mint holmi „érzelgős irkafirkáról”... Különben most jut eszembe unokanővérem iménti megjegyzése, hogy ön feltűnően halvány és ijedt volt, és én magam is úgy vettem észre... Vallja meg hát ön igaz lelkére, mit tartalmaz a könyv?

A leányka ereiben meghűlt a vér. Iszonyú lelki küzdelem támadt kebelében, ajkai szólásra nyíltak, de nem volt képes szólni.

– Ugyan kérem, ne gyötörje magát! – szólalt meg a tanár gúnyosan mosolyogva és még erősebben megragadta a tanácsosné asszony karját, aki mindenképpen azon volt, hogy kiszabadíthassa magát. – Ön tud könyörtelen, rideg és a végletekig őszinte lenni, de hazudni nem képes... A könyv eszerint tehát nem holmi verseket, hanem valóságos tényt tartalmaz, és pedig oly tényt, amelyről nekem sehogy sem szabad tudomással bírnom... Nos, Adél, nem fogod magadat végre-valahára rászánni arra a kegyességre, hogy visszaadd azt, amiről magad elismerted imént, hogy egyes-egyedül az én tulajdonomat képezi?

– Tégy velem, amit akarsz, de én oda nem adom soha! – kiáltott fel a tanácsosné asszony kétségbeesett elszántsággal. A rémület teljesen megfosztotta őt higgadtságától és kizökkentette a gyermek szendesség kerékvágásából.

Újra kétségbeesett erőlködést tőn, hogy karját kiránthassa a tanár kezeiből, és most az egyszer sikerült is neki. Azzal gyors futásnak eredt, mintha láthatatlan rémek üldöznék őt. Egyszerre azonban váratlan akadályra bukkant: Henrik szétterjesztett karokkal, rendületlenül, mint egy sziklafal állt útjába, teljesen elzárva ily módon a keskeny folyosót.

A tanácsosné asszony visszapattant.

– Takarodjék az utamból azonnal, szemtelen fickó! – kiáltott fel hevesen, nagyot dobbantva lábával a folyosó kőkockáin.

– Igen, igen, azonnal megyek, nagyságos tanácsosné asszony – viszonzá Henrik nyugodtan és alázatos hangon, anélkül azonban, hogy megmozdult volna helyéből. – Elhordom én magamat rögtön, csak tessék előbb azt a kis könyvecskét kiadni!

– Henrik! – kiáltott fel Felicitas a mindeneshez rohanva, megragadta a derék ember izmos karját és teljes erejéből megrázta.

– Sohase fáradj, Tündérmé, úgysem nyersz azzal semmit!

– szólt Henrik és nyájasan mosolyogva tekintett a leány felhevült arcába, akinek minden erőlködése hajótörést szenvedett a mindenes karjainak erőteljes voltán. – Ne gondold ám, hogy én olyan tökkelütött fejű vagyok, de nem ám! Átlátok én a szitán, jól tudom, hogy csupa merő jószívűségből kész volnál holmi ostobaságokat elkövetni, de abból ugyan nem lesz semmi!

– Engedd a tanácsosné asszonyt távozni, Henrik! – parancsolá a tanár komoly hangon a mindenesnek. Aztán a delnőhöz fordulva folytatá:

– Vedd tudomásul, Adél, hogy minden habozás nélkül, haladéktalanul megteendem a kellő törvényes lépéseket arra nézve, hogy jogos tulajdonomnak birtokába jussak, miután egyéb választásom nem marad. Nem tartom lehetetlennek, hogy e könyv fontos útmutatásokat tartalmaz a megboldogult néni hagyatékára nézve. Az is lehetséges, hogy holmi elrejtett kincsekről vagy künnlévő pénzösszegekről ad felvilágosítást...

– Nem, nem! Azt ne higgye! – kiáltott közbe Felicitas élénken.

– Hogy mit hiszek és mit nem, az teljesen és kizárólag az én dolgom! – folytatá a tanár hidegen és könnyörtelenül. – Ön és Henrik tanúbizonyságot fognak tenni a törvényszék előtt arról, hogy ez az úrhölgy itt örökségemnek és családom örökségének egy részét, és talán igen jelentékeny részét, elsikkasztotta!

A tanácsosné asszony e szavakra felszisszent, mintha mérges kígyó marta volna meg. Gyűlölettel sugárzó tekintetet vetett

hajthatatlan kínzójára, majd hirtelen erőt vett rajta az a fékevesztett, szenvedélyes, fellobbanó dühkitörés, amelynek rohamaitól megkapatva zsebkendőket szokott szertetépní és a keze ügyébe akadó törékeny holmikát összezúzni. Gyorsan kirántotta zsebéből a könyvet és csengő gúnykacajjal dobta a tanár lábai elé a földre.

– Itt van hát, te önfejű futóbolond! – kiáltott fel vadul, és egész teste megremegett, mintha a hideglelés rázná. – Sok szerencsét kívánok az érdekes tartalomhoz!... Viseld erővel és egészséggel a szégyent, amiről értesülni fogsz belőle!

Mint a szélvész, úgy futott végig a folyosón, majd le a lépcsőn, és odalent becsapta maga után az ajtót, hogy szinte rengtek belé az ablakok.

A tanár a mosolygó gúny és a mély megvetés határozott kifejezésével arcán tekintett a tanácsosné asszony után, aztán néhány másodpercig szótlanul nézegette a könyvecske esetlen bekötését, míg Felicitas tekintete kínos aggodalommal telten csüggött ujjain, amelyek minden pillanatban felnyithatják a végzetessé válható könyvet. A férfi arcán gondterhes töprengés és kínos feszültség kifejezése honolt. A tanácsosné asszony szenvedélyes kitörése voltaképpen nem is lepték őt meg, úgy látszik, elejétől fogva el vala rá készülve, hogy ide fog a dolog fejlődni. Most már csakis az lehetett még kétséges, hogy miből áll tulajdonképp a már előre kikürtölt szégyen?... Hirtelen felemelte fejét és a leánykának esdő kifejezéssel reá függesztett barna szeméibe mélyeszté tekintetét. Bámulatos volt az a hatás, amelyet e szempár a szigorú, komoly férfira gyakorolni tudott! Mintha csak egy lágyan simogató, szeretetteljes kéz egyszerre letörölte volna a mély ráncokat homlokáról, oly simává vált az, és ajkai körül egy gyöngye mosoly halvány kísérlete játszadozott.

– Most pedig önnel lesz egy kis számadásom! – szólítá meg a leánykát. – Ön rútol rászédett engemet. Művésziesen játszott őszintestéggel állott velem odafenn szemközt, és amíg én teljes bizalommal viseltetem őszintesége iránt, addig ön egy Hellwig-féle családi titkot rejtegetett zsebeiben!... Már most mit szólnak én mindezekhez, Tündér?... Nem marad más hátra, minthogy jóvátégye hibáját azáltal, hogy kérdéseimre a leplezetlen való elmondásával feleljen meg.

– Mindent meg fogok önnek mondani, amit mondanom szabad, hanem aztán vissza fogja ön adni a könyvecskét, ugye? Kérem, nagyon kérem, esedezem: adja vissza nekem e könyvet!

– Hát valóban az én büszke, dacos, hajlíthatatlan Tündérkém az, aki ily édesen, ily lágyan esdve tud kérni?

A tanár e szavainak hallatára. Henrik nagy bölcsen és észrevétlenül elsompolygott, de a lépcsőhöz érve annak legfelső

fokára szinte halálra rémülten leült, és mindkét kezével szürkülő fejéhez kapott, mintegy meggyőződést szerzendő róla, hogy helyén van-e még az imént hallott bámulatos szavak után?

– Ön tehát csupán csak azért hatolt be ma a padláslakásba, hogy e könyvecske birtokába jusson? – kezdé a tanár a vallatást.

– Úgy van.

– Hogyan jutott ön fel? Hiszen én minden ajtót zárva találtam.

– A háztetőn át mentem – viszonzá a leányka habozva.

– Azaz a padláson át?

Felicitas arcát sötét pír borította el. Habár a lopás megalázó gyanúja alól már felszabadult, de önmaga előtt be kellett vallania, hogy a mód, amellyel a vénkisasszony lakásába hatolt, feltűnő hasonlatossággal bír a betöréshez.

– Nem a padláson át – szólt kínos zavarban –, arra nem vezet út a padláslakásba. A szemközt fekvő ablakok egyikéből a háztetőre jutottam és a tetőkön át mentem a lakásba.

– Ebben az iszonyú viharban? – kiáltott fel a tanár, kinek arcát halotthalvánnyá tette a rémület. – Felicitas, az ön vas-következetessége valóban vérfagyasztó!

– Kénytelen valék vele, nem maradt egyéb választásom! – szólt a leány keserű mosollyal.

– És miért kellett önnek bármi áron e könyvecske birtokába jutni?

– Múlhatatlanul erkölcsi kötelességemnek tartottam azt Cordula nénivel szemben. A megboldogult néni azt mondotta egy ízben, hogy a kis doboznak – tartalma akkor még ismeretlen volt előttem – semmi esetre sem szabad túlélni őt. A szegény néni váratlanul hunyt el, és én meg valék felőle győződve, hogy nem volt ideje a dobozt megsemmisíteni. Ehhez járult még az is, hogy a doboz abban a rejtkehelyben állott, ahol a néni ezüstműjét és ékszereit tartotta, és így lehetetlen volt az ezüst neműek hollétére nézve felvilágosításokat adnom anélkül, hogy a könyvecskét idegen, avatatlan kezekbe juttassam.

– Szegény, jó gyermek, mennyit kellett önnek szenvednie és aggódni!... És íme, mégis kárba vészett az ön határtalan önfeláldozása, a könyvecske mégiscsak „avatatlan” kezekbe került!

– Nem, nem, ön vissza fogja nekem adni a könyvet! – esdekelt Felicitas halálos rémülettel.

– Feleljen meg őszintén és nyíltan arra, amit kérdezni fogok – szóit a tanár ellentmondást kizáró határozottsággal. – A leplezetlen valót óhajtom tudni, Felicitas. Ismeri ön e könyv tartalmát?

– Részben, ma délután óta.

– És tartalmaz e könyv az ön elhunyt barátnőjére nézve kompromittáló adatokat?

Felicitas habozott. Ha e kérdésre igennel felel, úgy a tanár talán

vissza fogja adni a könyvet, hogy megsemmisíthesse azt, de ezáltal Cordula néni emlékét is meggyalázza, és megerősíti azokat a gyalázatos, kósza rágalmakat, amelyekkel a vénkisasszonyt a világ elhalmozza.

– Ne keressen kibúvó ajtót, Felicitas. Ez nem méltó önhöz, bármily tiszta és önzetlen szándék vezérelte is önt! – szakítja félbe a tanár szigorú hangon a beállott csendet. – Feleljen egyszerűen igennel vagy nemmel.

– Nem.

– Erről eleve meg valék győződve – mormogá a tanár. – És most viselje magát okosan, Felicitas, és nyugodjék bele abba, amit változtatni nem áll hatalmában. Olvasni fogom a könyvet.

Felicitas arca halvány lett, mint a fal, de kérésre többé nem fogta a dolgot.

– Jól van. Csak olvassa, ha becsületérzetével össze tudja egyeztetni! – tört ki elkeseredve. – Ön oly titkot készül birtokába keríteni, amelyet nem volna szabad megtudnia soha... Abban a percben, amikor e könyvbe belepillant, egy magasztos női élet határtalan önfeláldozását teszi ön semmivé!

– Meg kell adni annyit, hogy bátran harcol ön, Felicitas – viszonzá a tanár nyugodtan –... és bizonyára vissza is adnám önnek a könyvet anélkül, hogy annak titkaiba behatolnék, ha nem csengenék fülemben még most is ama szavak, amiket az az asszony – jobbával az irányba mutatott, amerre a tanácsosné asszony távozott volt – szenvedélyes őrjöngésében mondott. Így azonban ismerni akarom a szégyenfoltot, mely nevemen nyugszik, és ha az elhagyott, magányos nő ott fenn a padláslakásban elég akaraterővel bírt, hogy ezt el tudja titkolni a világ előtt, bizonyára én is találni fogok elegendő erőt, hogy elviselhessem... Kétszeres okom van, hogy a dolgot alaposan megvizsgáljam. Nyilvánvaló, hogy a Hellwig család rajnai oldalága szintén birtokában van e titoknak. Lehetséges az is, hogy bűnrészes valamely galád cselekményben. Ön hallgat és elfordítja tekintetét, de azért tisztán leolvasom arcáról, hogy gyanúm alapos: unokanővérem kétségtelenül be volt avatva a piszkos ügybe, tudomással bírt a családunkra nehezülő gyalázatról, és épp ezért vett rajta erőt a rémület, amint e titkot leírva látta... Le fogok számolni e hitvány orgazdákkal!... Nyugodjék meg, Tündér! – folytatá lágyan és gyöngéden, és tenyerével szeretetteljesen simogatá végig a néma kétségbeesésbe merült leányka hajfürtjeit. – Nem cselekedhetem másként, és még ha az ön szíve és keze volna is kitűzve jutalmul, még akkor is kénytelen volnék nemmel válaszolni.

– Nyugodjam meg? – kiáltott fel a kitörő panasz hangján a leányka. – Soha, soha! Az a tudat, hogy az én vigyázatlanságom

tette önt boldogtalanná, nem fogja engedni, hogy megnyugvást találjak.

– És mégis meg fog ön nyugodni, ha tapasztalni fogja, hogy szerelme képessé tesz a sors minden csapásának, az élet minden viszontagságainak elviselésére és leküzdésére!

Megszorította a leány jéghideg, kicsiny kezeit és szobájába lépett. Felicitas az ablaktáblához szorította izzó homlokát és merően bámult ki az udvarra, amelynek kőkockáit oly hatalmas erővel paskolták a nehéz, tömör esőcseppek, mintha csak a meggyilkolt Hirschsprung Adrián vérének nyomait akarnák lemosni a kövezetről, és vele együtt a szégyenfoltot, mely a Hellwig családnak a világ előtt oly mocsoktalannak látszó nevén száradt.

XXVII.

Egy órával a történetek után a tanár benyitott anyja lakószobájába. Arcszíne még halványabb vala egy árnyalattal, mint egyébkor, de mozdulataiban, arcának kifejezésében és egész magatartásában most az egyszer még a rendesnél is erősebben érvényre jutott ama férfias szilárdság és megdönthetetlen akaraterő, mely külső megjelenését mindenkor oly előnyösen jellemezte.

Hellwigné asszony nagy lelki nyugalommal ült megszokott helyén, az ablak közelében, és buzgón kötött. A húsos, fehér kezek munkája nyomán gyorsan követték egymást a kötés sorai, mindegyik sor egy-egy fokát képezve ama lajtorjának, mely őt bizonyára egyenesen az égbe van hivatva vezérelni – lévén a harisnya, melyen az istenfélő asszonyság dolgozott, a misszió szent céljaira szánva.

A tanár egy nyitott kis könyvecskét helyezett az asztalkára, amely Hellwigné asszony széke előtt állt.

– Fontos és fölötte komoly ügyben kell veled értekezni, anyám – szolt a tanár –, előbb azonban arra kérlek, légy szíves e könyvecskét legalább futólag átolvasni.

Hellwigné asszony bámulva tette félre a kötetet, föltette szemüvegét és a könyv után nyúlt.

– Nini! – kiáltott fel –, hiszen ez a vén Cordula irkafirkája!

Dacára a mogorva hangnak, amellyel e szavakat kiejtő, hozzálátott a könyv olvasásához.

A tanár bal kezét háta mögé dugta, jobbával pedig szünet nélkül hosszú szakállát simogatta, mialatt hallgatagon járt fel s alá a szobában.

– Egyáltalában nem látom át, hogy mit érdekelhetne engemet ez a nevetséges szerelmeskedés azzal a vargagyerekkel! – kiáltott fel az asszonyság kedvetlenül, amint az első két-három oldalt átolvasta. – Mi jutott eszedbe, hogy ide hurcolod ezt a haszontalan körmölgetést, mely az egész szobát dohos penészszaggal tölti be?

– Kérlek anyám, csak olvasd tovább! – kiáltott fel türelmetlenül a tanár. – Csakhamar fogsz még e kis könyvecskén oly kellemetlen tulajdonságokat fölfedezni, amelyek bizonyára elfeledtetik veled a penészszagot!

Hellwigné asszony szemmel látható ellenszenvvel nyúlt ismét a könyvecske után és gyorsan átlapozott néhány oldalt. Érzéketlen márványarcán azonban lassanként a feszült érdeklődés kifejezése kezdett tanyát ütni, kezei percről percre gyorsabban lapozták át az

egy levelet. Arcán gyöngén árnyalt pír keletkezett, mely lassanként a homlokát is elborítja, és mindinkább sötétebbé vált... Azonban korántsem az ijedtség vagy rémület volt az, ami az asszonyság kedélyén erőt vett. Határtalan csodálkozás, vegyítve a leírhatatlan gúny kifejezésével, volt rajta fölismerhető, amint a kiolvasott könyvet félretette.

– Óh, hiszen ezek bámulatra méltó dolgok! No lám, lám, ki hitte volna ezt? A becsületes, a köztisztelőben álló Hellwig család! – kiáltott fel kezeit összecsapva. Hangja sajátságos vegyülékét. képezte a gyűlölet, a diadalmaskodó bosszú és kielégített kajánság kifejezésének. – Eszerint hát azok a pénzzel telt zacskók, amelyeken a tisztelt napamasszony, a büszke kereskedelmi tanácsosné önagysága oly gögösen trónolt, jórészen összeharácsolt, lopott pénzzel valának megtöltve!.., No lám, lám, hát ebből telt oly bőven a drága selyem- és bársonyruhákra, ebből rendeztetek azok a fényes estélyek, amelyeken a pezsgő csak úgy folyt, mint a patak, ahol a sok tányérnyaló, a sok ingyenélő léhűtő dicshimnuszokat zengedezett a „szellemdús asszonyra”!... És én persze kényszerítve valék a tobzódó vendégeket kiszolgálni... és a könnyűvérű, büszkén viruló szépasszony mellett ki méltatta volna figyelmére a szegény, elhagyatott, árva rokont? Ki törődött volna velem, akit pedig az erény és istenfélelem e nyomorult, bűnös, dorbézoló csapat fölé emelt?... Gyakran fogott el az elkeseredés, ilyenkor szívből fakadt imát küldöttem az eget urához, hogy méltóan sújtsa az ő végtelen igazságszeretetében ez istentelen üzelmek elkövetőit, és íme, akkor ő már ítelt volt fölöttünk... Óh, mily bámulatos az Úr bölcsessége!... Lopott pénz vala az, amit oly könnyelműen szélnek eresztetek, lelkük kétszeresen elkárhozott!

A tanár mintegy megmeredve állott a szoba közepén. Az ügynek illetően szempontból való megítélhetésére annyira nem volt elkészülve, hogy néhány pillanatig nem tudott magához térni bámulatából.

Végül rövid szünet után felháborodva kiáltott fel:

– Képtelen vagyok felfogni, anyám, hogy mily alapon vádolhatod és teheted felelőssé nagyanyámat azért, mert tudtán kívül felhasználta az elidegenített összeget! Eszerint mi is kell, hogy elkárhozzunk, amennyiben mindedig élvezetében valánk az idegen tulajdont képező pénz kamatainak... Miután a dolgot így szempontból fogod fel, annál biztosabban egyetértesz velem abban, hogy ezt a bűnös úton szerzett, becsstelen pénzt mielőbb vissza kell juttatnunk az utolsó fillérig jogos tulajdonosának birtokába.

Imént, a könyv olvasásakor, dacára határtalan meglepetésének, Hellwigné asszony nyugodtan ülve maradt és megelegedett azzal, hogy kezeit összecsapja. A tanár utóbbi szavaira azonban mindkét

kezével megragadta a karosszék támláját és felpattant.

– Vissza kell juttatnunk? – kiáltott fel kérdőleg, mintha kételyei volnának az iránt, vajon jól megértette-e fiának szavait. – De hát kinek a kezeihez juttatnánk vissza?

– Magától értetődik, hogy a Hirschsprung család netán még életben levő örököseinek.

– Hogyan, hát te azt akarnád, hogy holmi csavargónak vagy éhenkórásznak, aki egy szép napon beállít hozzánk és azt mondja, hogy ő az az életben levő örökös, szó nélkül kifizessünk ily óriási összeget?... Hiszen teljes negyvenezer tallér maradt a Hellwig család birtokában, miután...

– Igenis, miután Hellwig Pál, a becsület mintaképe, az Úrnak és a szent vallásnak rendíthetetlen bajnoka, az igaz hitnek istenfélő oszlopa húszezer tallért körme közé kaparintott volt a zsákmányból! – vágott szavába a tanár felindulástól és felháborodástól remegve. – Anyám, te az imént nagyanyám lelkét habozás nélkül elkárhozottnak jelentted ki azért, mivel tudtán kívül lopott pénzen költekezett. Vajon mit érdemel hát nézeted szerint az, aki teljesen tudatosan, pokoli kiszámítással lopott el egy vagyont azoktól, kiket az jogosan megilletett?

– Hellwig Pálon erőt vett az emberi gyarlóság egy pillanatában a kísértés – válaszolt Hellwigné asszony kenetteljes hangon anélkül, hogy hidegvérét akár csak egy másodpercre is elvesztette volna. – Akkor még tapasztalatlan, meggondolatlan ifjú vala, még nem találta volt meg a helyes ösvényt, melyen haladnia kell, hiszen a gonosz épp a legjelesebb, legtisztább lelkületű emberekre veti ki a hálóját, hogy eltántorítsa őket a vallás szent tanaitól. Azonban még idejekorán kiemelkedék a bűn fertőjéből. Tudod, fiam, hogy meg vagyon írva: *És örvendezés léssen az Úr angyalai között egy megtért bűnösnek fölötte...* Hellwig Pál azóta lankadatlanul küzd szent vallásunk érdekében, a pénz megtisztult salakjaitól az 5 kezeiben, mert Istennek tetsző célokra használta azt fel!

– Amint látom, hát nekünk protestánsoknak is megvan a magunk jezsuita rendje! – szólt a tanár leírhatatlanul keserű kacajjal kísérve szavait.

– Hasonlóan áll a dolog azon összeggel is, mely a mi házunkra esett – folytatá rendületlen nyugalommal az asszonyság. – Tekints magad körül és mondd meg, hogy nem nyugszik-e szemlátomást Isten áldása rajtunk és cselekedeteinken?... Ha a bűn salakja le nem tisztult volna e pénzről, bizonyára nem teremne ily pompás gyümölcsöket! Mi ketten, te, fiam és én, áldássá változtattuk át azt, ami valaha bűn vala az Úr szolgálatában tanúsított buzgólkodásunk és Istennek tetsző életünk által.

– Kérlek, anyám, légy szíves az én nevemet teljesen kihagyni

ebből a piszkos ügyből! – szakítá félbe a tanár a legmélyebb felháborodás hangján ezt az iszonyú indokolást. Kezével homlokához kapott és oly erővel szorította azt össze, mintha gyötrő fájdalmat érezne agyában.

Hellwigné asszony alattomban dühösen tekintett fiára, mindazonáltal nyugodtan és emelt hangon folytatá fejtegetéseit:

– Nem áll jogunkban amaz anyagi segédeszközöket, amelyek lehetővé teszik ránk nézve, hogy a szent ügyet szolgálhassuk, könnyelműen kiadni kezeinkből. Annál kevésbé, mert nincs kizárva annak a lehetősége, hogy az új tulajdonos világi, ledér élvezetek keresésében pazarolhatná el... Főképpen ez a szempont vezérel, amidőn ezennel határozottan kinyilatkoztatom, hogy teljes erőmből ellenezni fogom ezen feledésbe merült dolgok felelevenítését és napfényre való hurcolását. A másik indok, mely ezen eljárásra késztet az, hogy elődeid egyikét gyaláznád meg...

– Meggyalázta ő önmagát és vele együtt minket is, mindnyájunkat! – kiáltott fel a tanár elborult arccal. – Mi azonban legalább saját becsületünket megmenthetjük a hajótöréstől azáltal, hogy lerázzuk magunkról az orgazdaság gyalázatos terhét.

Hellwigné asszony felállott, leszállt a kis emelvényről, amelyen eddig ült, és fölényt kifejező magatartással, méltóságteljesen lépett fia elé.

– Jól van hát, tegyük fel, hogy hajlanék szavadra és beleegyezem a kelletlen ügy illetén megoldásába – szólt hidegen. – Fognánk tehát a negyvenezer tallért, amelynek elveszte mellékesen megjegyezve gazdagságunkat szerény jómódúságra szállítaná alá, azonban tekintsünk el egyelőre ettől is. Fognánk tehát az említett összeget és átszolgáltatnánk utolsó fillérig. Szabad tudnom, hogy mi történnék akkor, ha a kacagó örökösök nem elégednének meg ezen összeggel, hanem követelnék annak kamatait és kamatos kamatait... mit tennék akkor?

– Nem hiszem, hogy ez irányban jogos követeléseket támaszthatnának. Ha azonban e nem várt eset mindazonáltal bekövetkeznék, úgy a szentírás szavait kellene szem előtt tartanod: *Sújtani fogom az apák bűneit gyermekeikben.*

– Én nem születtem Hellwignek, ne feledkezzél meg erről, fiam! – vágott szavába Hellwigné asszony élesen. – Teljesen szeplőtlen, közbecsülésnek örvendő nevet hoztam magammal e házba, atyám császári tanácsos volt... énreám tehát nem fog háramolni a szégyen, engemet tehát nem fog érni a meggyaláztatás, én egyáltalában nem vagyok hajlandó pénzbeli áldozatokra, hogy e foltot lemossam a Hellwig-névről. Azt hiszed talán, hogy valami nagy kedvet érzek magamban vén napjaimra nélkülözésekkel küzdeni, koplalni a mások bűnös cselekedetei miatt?

– Koplalni, holott fiad van, aki gondodat viselje?... Azt hiszed, anyám, hogy azzal, amit tanultam, nem leszek képes neked gond nélküli jövőt biztosítani?!

– Köszönöm a jóakaratot, fiam! – viszonzá az özvegy jéghideg hangon. – Mindamellet előnyösebbnek találom, hogy kamataimból éljek és szabad ura maradjak cselekedeteimnek. Gyűlölöm a függést. Atyád halála óta nem ismertem egyéb akaratot, mint az Úrét, az én teremtőmét, és a saját magamét... és hadd maradjon az a jövőre is így... Különben ne vitatkozzunk ily hiábavalóságok fölött! Ezennel egész határozottan kijelentem, hogy az egész rémmesét nem tartom egyébnek, mint koholmánynak, mely annak a hóbortos vénkisasszonynak agyában szülemlett meg. E hitemben meg nem fog ingatni semmi. Sohasem fogom elismerni azt, hogy ez az ostoba mese valóban tényeken alapul, valóban megtörtént.

E pillanatban az ajtó nesztelenül feltárult és a tanácsosné asszony lépett be. A szép özvegyen meglátszott, hogy az imént sírt, mégpedig most az egyszer nem mint „mater dolorosa”: szemei feltűnően ki voltak sírva és az egyébkor gyöngéd, rózsaszínű hamvas arcot most sötét foltok lepték el. Szemmel látható volt első tekintetre, hogy a szenvedély fürgetege viharzott volt át kedélyén, ámbar a tanácsosné asszony minden tőle telhetőt megtett arra nézve, hogy az áruló nyomokat eltüntesse és megjelenésének a méltatlanul szenvedő ártatlanság kifejezését adja. Fejét, hogy hajfürtjeinek kuszáinak voltát elfödje, egy hosszú, fehér csipkefátyolba burkolta, amely alól a szőke, dús hajzat egyes fürtjei kíváncsian kandikáltak ki, rajongó kifejezést adva az eszményi szép főnek. A bájos özvegy mindenesetre meg akarta kísérelni, hogy az ártatlan gyermettség és gyöngéd nőiességnek oly sokáig bitorolt dicsfényéből megmentesen az ártatlan színű, hófehér csipkefátyol segélyével annyit, amennyi még megmenthető volt.

Alighogy belépett a szobába, tekintete az asztalon fekvő, végzetteljes könyvecskére esett. Hirtelen összerándult, aztán lassú léptekkel, mint aki vezekelni járul lelki bírāja elé, közeledett a tanárhoz és arcát elfordítva, mintha a rajta égő szégyenpírt akarná elrejteni, kezét nyújtotta neki.

A tanár nem fogadta el a feléje nyújtott kezét. Mozdulatlanul állott helyén.

– Bocsáss meg, Johannes! – esdekelt lágyan kérő hangon a tanácsosné asszony. – Annyira elragadott a szenvedély, hogy magamnak sem tudom azt megbocsátani!... Nem értem, hogy miképp vehetett annyira erőt a heveskedés kedélyemen, amely egyébkor oly nyugodt és higgadt szokott lenni!... Hidd el, hogy az egésznek csak egyes-egyedül az a sajnálatos ügy az oka! Vedd tekintetbe, Johannes, hogy az a csúf könyv az én jó atyám nevére

vet sötét árnyat, aztán meg tégedet is szerettelek volna mindenáron megkímélni attól, hogy tudomásodra jöjjön ez a lesújtó fölfedezés... Isten bocsássa meg bűnömet, de bennem újra és újra felüti fejét az a meggyőződés, hogy ezt az átkozott tanúságot tevő könyvecskét Karolina szántszándékkal kutatta fel, hogy távozta előtt még búcsúképpen megmarhassa vele azt a kezet, mely jót tett vele!

A tanár iszonyú felháborodással pattant fel a tanácsosné asszony utóbbi szavaira.

– Féken tartsd rágalmakat szóró nyelvedet! – kiáltott rá oly heves hangon, hogy a fiatal özvegy meghökkenve riadt vissza. – Különbö hajlandó vagyok megbocsátani! – tette hozzá rövid szünet után, mialatt némileg sikerült felindulását leküzdenie –, azonban csak egy feltétel alatt.

A tanácsosné asszony kérdőleg függesztő reá tekintetét.

– Kikötöm magamnak azt, hogy teljes leplezetlen őszinteséggel elmondod, hogy miképpen jutott a karperec a birtokodba?

A fiatal özvegy néhány másodpercig hallgatott, aztán csüggedten szólalt meg:

– Atyám legutolsó betegsége alkalmával, amikor – hiszen tudod – az orvosok már-már lemondottak volt minden reményről, rám parancsolt, hogy keressék ki egy csomó okmányt íróasztalából. A papírlapokat ott nyomban, szemei láttára meg kellett semmisítenem, úgy vettem észre, hogy a Hirschsprung családra vonatkozó okmányok voltak. Szegény jó atyám hihetőleg mint érdekes régiségeket tartogatta őket... Lehet, hogy a közelgő halálnak érzete közlékenyebbé tette őt, mint amilyen egyébkor vala, az is meglehet, hogy egyszerűen csak szükségét érezte annak, hogy egyszer életében fellebbentse a fátyolt amaz eseményekről... elég az hozzá, hogy beavatott a dologba...

– És neked ajándékozott egy bizonyos karperecet, nemde? – szólt közbe a tanár dühtől remegő hangon.

A tanácsosné asszony szótlánul intett fejcskájával és esdeklő tekintetét vetett a tanár komor arcába.

– Szabad tudnom, vajon az imént hallottak után is egy örült álmoképeinek tartod-e még az egész eseményt? – fordult a tanár anyjához, miközben ajkai körül jéghideg mosoly rángott.

– Az imént hallottak után csak annyit mondhatok – tört ki hevesen Hellwigné asszony, miközben dühtől remegve mutatott a tanácsosné asszonyra –, hogy ennek a teremtésnek bárgyúsága és ostobasága mindent felülmúlt, amit eddigelé életemben láttam! De hát persze, az ilyen cifra bábót nem hagyja békén az az istenverte hiúság! Dehogy tudna ő ellenállani a vágynak, hogy egy ilyen becses, ritka ékszert fitogtasson! Neki mindenáron viselnie kellett azt a karperecet, hogy az emberek kellően megbámulhassák az

ékszert is, no meg úgy mellékesen a bájos, szerény tulajdonosnőnek hófehér, gömbölyű karocskáját is!

A tanácsosné asszony e gúnyos szavak hallatára menten cserbenhagyta a szenvedő ártatlanság szerepét, amelyet eddigelé oly bámulatos sikerrel játszott, és gyűlöletteljes pillantást vetett a „kedves néni” arcába, akinek éles nyelve oly gyöngédséget nem ismerő kíméletlenséggel rántotta le a leplet gondosan takargatott hiúságáról.

– Nem akarok bővebb taglalásba bocsátkozni ama fölötte feltűnő körülménynek, hogy az általad minden alkalommal oly gyöngédnek és ártatlan-tisztának mondott lelkületed sokszor hangsúlyozott, mocsoktalan becsületességével miképpen tudtad megegyeztetni, Adél, hogy lopott ékszereket viselj? – vette át ismét a tanár a szót. Külsőleg nyugodtnak látszott, hangjában azonban volt valami, ami a kitöréssel fenyegető vihar közeledtére mutatott. – Teljesen reád bízom annak megítélését, hogy vajon melyik bűnösebb a kettő közül: a szegény családanya-e, akit a nyomor arra készítet, hogy kenyeret lopjon éhséggel küszködő gyermekei számára, vagy a gazdag, elegáns úrnő, akit pazar jólét vesz körül, és aki mindazonáltal szeretetteljesen kendőzi és rejtegeti a tolvajlást, amelyről tudomással bír... Ismétlem, hogy ennek megítélését rád bízom... Egy körülménynek jellemzésére azonban képtelen vagyok a kellő elítélő szavakat megtalálni, és pedig annak az aljassággal határos vakmerőségnek, amellyel nem riadtál vissza attól, hogy ezt a biztos tudomásod szerint lopott ékszert annak az ártatlan leánynak felajánljad, akinek bátorsága gyermekedet a kínos haláltól mentette meg... és még hozzá azon határozott kijelentéssel, hogy e karperec igen drága és becses ereklye ugyan szemeidben, de Annácskáért bármit is szívesen feláldoznál. Továbbá elég vakmerőséggel bírtál, hogy tekintettel a leányka szülei társadalmi állásának lenézett voltára, magadat a mocsoktalan, gáncs nélküli származás magas talapzatára helyezted, elég vakmerő voltál magad számára e kifogástalannak mondott származás alapján a közbecsülést megkövetelni, és ugyanabban a pillanatban őt az erkölcsi romlottság fertőjébe taszítani, holott atyádnak gyalázata tudvalevő dolog volt előtted. Ez már több vala, mint erkölcstelenség, ez határozottan vérlázító gyalázatosság volt!

A tanácsosné asszony ingadozni érezte lábai alatt a talajt, behunyta szemeit és remegő kezeivel az asztal sarkába kapaszkodott, hogy el ne essék.

Hellwigné asszony megragadta a félig alélt tanácsosné karját és erősen megrázta, hogy öntudatra ébressze. Túrhetetlen látvány volt előtte egy ájulástól környezett nő, aztán fiához fordulva megszólalt:

– Elismerem, hogy valami igaz van abban, amit az imént

mondottál, kétségkívül van benne némi kis igazság, hanem ezzel az utolsó kijelentéssel egy kissé mégiscsak eldobtad a súlykot! Hiszen annyi szent igaz, hogy Adél roppant nagy ostobaságot követett el, de mindazonáltal nem szabad megfélemedkezned arról, amivel társadalmi állásának tartozol! A hasonlat azzal a nyomorban sínylődő szegény asszonnyal – már bocsáss meg – meglehetősen együgyű volt... Azt hiszem, hogy igen lényeges különbség van aközött, aki gazdátlan jószágot talál és magának tulajdonít, és a tolvaj közt, aki előre eltökélt szándékkal kenyeret lop... Hanem hát ez ismét egyike azoknak az utálatos modern eszméknek: párhuzamot vonni a közép- és a magasabb társadalmi állásúak között! Nagyon zokon esik, hogy a te ajkaidról is oly tévtanokat kell hallanom. Éppoly megbocsáthatatlan dolognak tartom részedről azt is, hogy egy Karolina fajtájú leányt összemersz hasonlítani egy előkelő állású úrnővel... azt a céda, erkölcstelen...

A tanár homlokán megdagadtak az erek a kebelében dühöngő vihar jeléül.

– Ma már délután volt alkalmam a kertben kinyilatkoztatni, hogy nem tűröm többé az illetén, minden alapot nélkülöző támadásokat a leány becsülete ellen! – szakítá félbe anyja szavait – Csak lassan a testtel, fiam! Légy szíves valamivel nagyobb önuralmat és tiszteletet tanúsítani anyáddal szemben! – kiáltott fel Hellwigné asszony parancsoló hangon és szürke, fagyos szemeinek lesújtó tekintetével mérte végig fiát. – Hiszen te nagyszerűen beleélted magad a jöttment hercegnő védőjének és hős lovagjának magasztos szerepébe! Már látom, hogy ilyen körülmények közt nem marad egyéb hátra, minthogy jómagam is hódoló tiszteletemnek adjak kifejezést a tündérkisasszony iránt!

– Eltaláltad, anyám... nem fog egyéb hátramaradni! – viszonzá a tanár feltűnően higgadt hangon Hellwigné asszonynak metsző gúnnyal telt kifakadására, miközben átható tekintetét szilárdan szögezte anyja arcára. – Kénytelen leszel őt megbecsülni és tisztelettel viseltetni iránta, mert ez a leány lesz az én feleségem!

E szavak hallatára iszonyú rémület fogta el Hellwigné asszonyt. Az első pillanatban szentül meg volt róla győződve, hogy a vén kalmárháznak menten össze kell roskadnia e hallatlan nyilatkozat súlya alatt. Éppúgy el vala arra is készülve, hogy a föld azonnal meg fog nyílni, hogy elnyelje a Hellwig családnak elkorcsosult fajzatát...

De bizony mindebből semmi sem következett be. A ház is állva maradt, a föld sem nyitotta meg száját, a Hellwig-ház „elkorcsosult fajzata” pedig komoly, rendületlen nyugalommal állt előtte: a szilárd elhatározásra jutott, erőteljes férfi mintaképe, akinek megingathatatlan erélyén minden asszonyi sírás és sopánkodás,

dühkitörés, ájuldozás és a többi ily nemű mesterfogás megtörik és nyomot sem hagy hátra, mint ahogy hajótörést szenvednek a dadogó, viharverte tenger felkorbácsolt hullámai a mart ezredéves kőszikla tömbjein.

Hellwigné asszonyt a meglepetés néhány pillanatra képtelenné tette a szólásra. A fiatal özvegy ellenben rögtön felocsúdott aléltságából és görcsös kacajban tört ki. Fejéről lecsúszott a lenge fátyol hófehér nyakára, és a kusza hajfürtök, amelyeknek közepette a néhány órával előbb még üdén viruló rózsa hervatagon konyult le, mint megannyi kígyók hullámoztak a sötét pírral borított homlok körül.

– Íme, néni, most módodban van gyönyörködhetni a te egekig magasztalt nagy bölcsességed következményeiben! – kiáltott fel szinte rikácsoló hangon.

– Most én diadalmaskodom!... Ugye összetett kezekkel rimáncodtam, hogy add férjhez a leányt, még mielőtt Johannes hazaérkezik?... Amikor először életemben megpillantottam ezt a teremtet, mindjárt megsúgta valami homályos sejtelem, hogy balszerencsét hoz mindnyájunkra... Most már csak viseljed szépen, megadással a szégyent és gyalázatot, amely családotat érte, és amelyet elvakultságodban minden kérésem dacára sem akartál meglátni akkor, amikor még idő lett volna megelőzni! Én részemről menten utazom Bonnba és elmesélem a tanárné asszonyoknak, hogy mi fán termett az ő új kis kollegájuk, aki nemsokára válogatós körükbe lép!

E szavakkal kirohant a szobából.

Időközben Hellwigné asszony magához tért iszonyú meglepetéséből. Méltóságteljes magatartással lépett fia elé.

– Az imént hihetőleg nem jól értettelek meg, Johannes! – szólítja őt meg külsőleg teljesen nyugodtan.

– Ha ettől tartasz, úgy szívesen ismétlem, amit az imént mondtam – viszonzá a tanár hidegen és a törhetetlen határozottság hangján. – Nőül fogom venni D’Orlowska Felicitas kisasszonyt.

– Hát valóban bírsz elég vakmerőséggel, hogy velem szemben ez örületes eszméhez továbbra is ragaszkodjál?

– Válasz helyett csak egy kérdést intézek hozzád: hajlandó volnál még most is áldásodat adni Adéllal való egybekelésemmre?

– Minden habozás nélkül. Adél teljesen hozzád illő pár volna. Nincs hőbb vágyam, mint hogy e frigy mielőbb megköttesék.

A tanár arcát sötét pír borította el, szemmel látható volt, amint fogait görcsösen egymásra szorítja, hogy az ajkaira tóduló keserű szavakat visszatartsa.

– Ezzel a nyilatkozatoddal végleg eljátszottad jogodat, hogy

életemnek egyik legfontosabb kérdésébe beleavatkozhasál – szólt fojtott hangon, csak nagy nehézen őrizhetvén meg önuralmát. – Hogy ez az erkölcsileg, testben-lélekben megmétélyezett teremtés, ez a nyomorult képmutató, akinek minden szava és mozdulata merő kiszámítás, szükségképp megrontaná egész életemnek boldogságát, az tehát a te nézeted szerint teljesen mellékes dolog, amellyel nem érdemes törődni... Te egész lelki nyugalommal ülnél itt a te büszke lakodban és teljesen kielégítene az a tudat, hogy a távolban élő fiadról elmondhatod: „Óh, ő rangjához méltóan nőszült!”... Szemben ezzel a határtalan rideg önérzéssel, ezennel kereken kijelentem, hogy én bármi áldozatok árán is boldogság után sóvárgok, és a boldogságot csak annak a szegény, lenézett árvának oldalán érhetem el, akit mi oly sokáig lelketlenül gyötörtünk és kínoztunk.

Hellwigné asszony ajkain durva gúnykacaj hangzott fel.

– Eddigelé még türtőztetem magamat, hogy kimondjam azt, ami már nyelvemen van! – kiáltott fel remegő ajakkal. – Ne feledd el, hogy: *az apa áldása hajlékot emel a gyermeknek, de az anya átka lerombolja a hajlékot.*

– Azt hiszed talán, hogy áldásod képes volna Adél erkölcsi romlottságát erénnyé varázsolni át? Bizonyára nem, és éppoly kevésbé volna átkodnak is foganatja, ha ártatlan lelkületű embert akarnál vele sújtani... Nem fogod kimondani az átkot, anyám! A Mindenható úgysem hallgatná meg és csak saját fejedre hullana vissza, magányossá és elhagyatottá téve öreg napjaidra!

– Mit törődöm én azzal?... Én csak két fogalmat ismerek, amelyek mérvadók minden cselekedetemenél: egyik a becsület, a másik a becstelenség!... Neked szent kötelességed, hogy tiszteletben tartsd akaratomat és meghajolj előtte, és e kötelességedre hivatkozva parancsolom, hogy nyomban mondj le esztelen szándékról!

– Soha, anyám, soha! Ebbe bele kell nyugodnod! – viszonzá a tanár rendületlenül.

Ezzel távozott, magára hagyva anyját, aki sóbálványhoz hasonlóan, kitárt karokkal, mozdulatlanul állva maradt a szoba közepén.

Vajon kimondották-e az eltorzult, színehagyott ajkak az anyai átok borzasztó szavait? A folyosóra egyetlenegy hang sem hatolt ki a tanár után – de ha megtörtént volna is, bizonyára nyomtalanul és határtalanul tűnt volna el a semmiségbe –, a szeretet istene nem bocsát ily iszonyú fegyvert a gonoszok és bosszúállók rendelkezésére.

Az előépület terjedelmes négyszöge fölött a közeledő estszürkület homályos árnyai suhantak el. A szélvész, a vihar már

elcsendesült, de az égbolton még egyes sötét, széttépett felhőfoszlányok mutatkoztak mint utolsó, cserbenhagyott maradványai az imént mégoly hatalmas fellegettábornak. Most már hasztalanul nyújtogatták óriási karjaikat egymás felé, hogy újra összeverődve, egyesült erővel ontsák le ismét ádáz haragjukat a földre...

Fenn, az első emeleten ajtók csattogása hangzott, bútorokat és málhákat toltak ide s tova, nehézkes és könnyed léptek zaja hallatszott felváltva, amint szorgos munkálkodásban futották egyik helyről a másikra. A tanácsosné asszony holmiját csomagolták össze, aki távozóban volt, hogy soha többé vissza ne térjen.

– Na, hála istennek! Ez volna hát a nefelejcsvirág históriájának siralmas vége! – dörmögött Henrik nagy lelki megelégedettséggel, amint egy terjedelmes bőrönddel végigcammogott a folyosón. A főépületben uralkodó zajnak, mozgalomnak és sietségnek megkapó ellentétét képezte a halvány arcú, méla leányalak az udvarra nyíló nagy íves ablaknál. Az asztalon kicsiny konyhamécses égett félhomályba burkolva a szobát, az asztal mellett állt Felicitas gyermekkori ládikója, benne a ruhákkal, amiket mint kisdud viselt volt. Hellwigné asszony alig egy órával ezelőtt adta ki a parancsot – büszkén trónolva az ablak melletti „emelvényen –, hogy a leánynak „adják ki az ő hitvány cókómókját, nehogy oka és kifogása legyen arra, hogy az éjet még a házban töltse”...

Felicitas épp a Hirschsprung család címerével ékesített kis pecsétnyomót vizsgálgatta a konyhamécses téveteg fényénél, amint a tanár halvány arca megjelent a csúcsíves ablak üvegtáblái előtt.

A tanár iszonyúan fel volt indulva.

– Jöjjön, Felicitas! Jöjjön rögtön! Nem akarom, hogy csak egyetlenegy percet is töltsön tovább e földél alatt, ahol a bűn és a feneketlen önzés ütött tanyát – szólítja meg a felindulástól remegő hangon a lányt. – Egyelőre hagyja csak itt azt a holmit, Henrik majd holnap ön után szállítja.

Felicitas szótlánul nyúlt nagykendője után, és elhagyta a szobát. Alighogy kilépett, a férfi megragadta a leányka kezét és kilépett vele az utcára. A Frank-féle házhoz érve a tanár megállt és megrántotta a csengettyűt. A ház úrnője a barátságos, tágas lakószobában fogadta őket, szívélyesen, de kissé bámulva a szokatlan látogatás fölött. A tanár megragadta a tisztességes nő kezét.

– Az ön védelme alá helyezem e leányt, néni. Drága kincset bízok önre – szólott nyomatékos hangon. – Védje és óvja őt, mintha saját gyermeke volna mindaddig, amíg eljövök, hogy visszaköveteljem a gondjaira bízott kincset.

XXVIII.

Mindössze is csak néhány rövid utcán haladt végig a leányka, mindössze is csak két ház küszöbét lépte át – de mily lényeges változást idézett elő ez a pár lépés mind külsőleg, mind benső-leg is viszonyaiban és lelkiállapotában!...

Végre-valahára bekövetkezett hát az a várva várt pillanat, amelyben hátat fordíthatott a vén kalmárház hatalmas épülettömbjének és egyszersmind lerázhatta magáról a méltatlan bánásmód lealázó bilincseit... Amerre az új hajlékban tekintett mindenütt derült, vidám látvány tárult eléje – sehol a legcsekélyebb nyoma sem ama sötét türelmetlenségnek, amely prédára éhes karvalyként keringett folytonosan a Hellwig-féle ház fölött, éles karmaival rögtön megragadni kész a gyanútlan emberi lelket, mely közelébe jut... A Frankék házában egészen más légkör volt uralkodó: bilincseket nem ismerő, elfogulatlan és egészséges világnézet, élénk érdeklődés minden iránt, amit az emberi szellem szépet és magasatosat alkotott. Vidám, kedélyes és bensőséggel teljes családi élet voltak itt a kellemes együttlét éltető rugói.

Nem csoda, ha Felicitas ilyenén körülmények között teljesen elemében és otthon érezte magát. Sajátságos vegyüléke a bánatos visszaemlékezésnek és az örömteljes elragadtatás érzetének támadt szívében, amikor újra mindazokkal a gyöngéd, kedveskedő szólításokkal halmozták el őt, amelyeket valaha Cordula néni ajkairól szokott volt hallani. Mindjárt kedvencévé vált a Frank házaspárnak.

Ezek valának a leányka külső viszonyaiban beállott változások – a bensejében mutatkozó, sokkal mélyebbre hatókra saját lelki szemei is édes, jóleső elfogódottságban tekintettek...

Azon az emlékezetes estén, amikor a Hellwig-féle házból távozott volt, a tanár egyszerű felszólítására minden habozás nélkül otthagya csekély holmiját, a folyosón a tanár erőteljes jobbjára tette kezecskéjét és bizalommal telten követte őt, anélkül, hogy kérdezte, sőt mi több, anélkül, hogy tudni óhajtott volna, vajon hová vezeti őt... És ha a tanár végigjárta volna az egész várost, kilépett volna a város kapuján és ment, ment volna messze-messze, ő ellentmondás és bizalmatlanság nélkül követte volna akár a világ végéig is.

Felicitas sajátságos lelkületű lény volt: dacára élénk képzelőtehetségének, dacára magas röptű, fogékony szellemének, cselekedeteinek rugói mindenkor kérlelhetetlen logikával

gyökereztek a szilárd, megdönthetetlen tények talajában. A tanár lángoló szavai, amelyekkel szerelmét ecsetelte, a belső aggodalomtól remegő, rábeszélő hang, amellyel célját elérni megkíséرتette, iszonyú fájdalommal marcangolták a leányka szívét, de arra mindazonáltal nem voltak képesek, hogy őt hajlandóvá tegyék saját meggyőződése ellenére elfogadni a tanár ajánlatát, éppoly kevéssé arra, hogy ezen meggyőződését megingassák. Egészen más szavak keltettek ahhoz, hogy vonakodását és ellenállását megtörjék! És íme – a tanár ajkairól elhangzottak e szavak is, habár neki bizonyára sejtelve sem volt róla, hogy azok milyen horderővel bírnak.

Akkor történt ez, amikor a tanár minden rimázkodásai dacára is megtagadta a könyvecske visszaadását. Akkor mondta e jelentőségteljes szavakat: „Nem cselekedhetem másként, és még ha az ön szíve és keze volna is kitűzve jutalmul, még akkor is kénytelen volnék nemmel válaszolni.” A leányka szíve, mindamellett, hogy a legnagyobb fokú aggodalommal volt akkoron eltelve, a végtelen öröm érzetével ujjongott fel diadalittasan e szavakra. A férfias elhatározás erélyes volta, a nyomatékoság, amellyel kész vala ezen elhatározását érvényre emelni, még a legnagyobb áldozatok árán is – ez volt az egyedüli megoldása a kérdésnek. E szavak keltették a leányka szívében ama rendületlen bizalmat a férfi iránt, amely bizalom hiányában eddigelé nem remélhette, hogy valaha közös, zavartalan boldogságban élhessenek egymással.

A tanár naponta ellátogatott Frankék házába. Még komorabb, még jobban magába zárkózott vala, mint azelőtt – igen nagy teher nyomta az ő vállait.

A szülői hajlékban való tartózkodás hovatovább tűrhetetlenné kezdett tenni rá nézve. Hellwigné asszony acélidegeit úgy látszik, mégiscsak megviselte a benső küzdelmek, az izgatottság és a kellemetlenségek szakadatlan láncolata. Betegeskedni kezdett és ágyban fekvő volt egy idő óta. Az asszonyság határozottan vonakodott ugyan attól, hogy fiát betegágyához bocsássa – Böhm orvost hívatta magához, hogy őt gyógykezelje –, a tanár azonban mindazonáltal készletve volt anyja betegsége által X-ben maradni.

Időközben beavatta volt Frank ügyvédet, mint a Hirschsprung családhoz tartozó örökösök jogi képviselőjét a vénkisasszony naplójából tudomására jutott családi titokba, kijelentvén egyúttal azt is, hogy eltökélt szándéka jóvátenni azt, amit annak idején nagyapja vétett a Hirschsprung család ellen. Hiába volt az ügyvédnek minden igyekezete, hogy jogi érvek segítségével rábírja barátját arra, miszerint legalább a visszatérítés mérvét megszorítsa, Franknak minden érvelésére a tanár egyszerűen csak annyit

kérdezett barátjától, vajon becsületes úton-módon szerzettnek tartja-e a kérdéses összeget? E kérdésre természetesen lehetetlen volt az ügyvédnek igenlő választ adni.

Egyébiránt az ügyvéd ugyanazon nézetben volt, mint Hellwigné asszony. Ő is azt mondta – habár egészen más okból, mint az asszonyság –, hogy kár az egész ügy fölött a szót vesztegetni, mert egyáltalában nem hiszi, hogy a Hirschsprung családnak még életben levő tagjai vannak. Azt is kijelentette azonban, hogy mindazonáltal semmi esetre sem fog a Rajna-vidéki istenfélő rokonnak, az éppoly tekintélyes, mint mocsoktalan hírnévnek örvendő Hellwig Pál úrnak ártani, ha egy kissé felfrissítik emlékezőtehetségét, minek következtében az igaz hit rendületlen bajnokához felszólítás küldetett az elidegenített húszezer tallér kiadása iránt. A válasz csakhamar megérkezett: az istenfélő férfiú az ő szokott higgadt, kenetteljes modorában kijelentette levelében, hogy ő igenis tényleg kapott annak idején húszezer tallérnyi összeget nagybátyjától egy régebbi követelés ki-egyenlítéséül, amennyiben az ő megboldogult apját az idősebb Hellwig-ág csúful megkárosította volt az osztásnál. Hogy a nagybácsi hogyan és miképpen jutott e pénz birtokába, azzal ő egyáltalán nem törődött, és éppoly kevésbé törődik vele mostan. Semmi köze hozzá. Egyébiránt a pénz a lehető legjobb kezekben van. Ő különben sem tekinti magát vagyona korlátlan hatalmú birtokosának, hanem egyszerű sáfárnak „az Úr szolgálatában”. Épp ez oknál fogva minden rendelkezésére álló eszközzel védeni fogja a követelt összegre való elvitázhatatlan igényeit, és teljes lelki nyugalommal hagyja a dolgot pörre kerülni.

Körülbelül ugyanily értelemben válaszolt Hellwig Nathanael is. Neki „kisebb gondja is nagyobb annál”, hogy mit követett el valamelyik elődje ennyi meg ennyi éveknek előtte. Legkevésbé sem érzi magát arra hivatva, hogy jóvátegye mások bűneit: ő bizony egy batkát sem hajlandó örökségéből feláldozni senki kedvéért, ő sem riad vissza attól, hogy az ügy a bíróság elé kerüljön, és szinte előre is örül már annak a lélekemelő jelenetnek, amikor az örökségre igényt tartók szépen ráfizetik majd a perköltséget, az ő „fellengző gondolkozású” bátyja pedig gúny és nevetség tárgyává teszi közbecsülésnek örvendett nevét.

– Eszerint hát nem marad más egyéb hátra, minthogy utolsó fillérig feláldozzam mindazt, ami örökség útján és saját keresményem után tulajdonomat képezi, ha egy piszkos, alávaló büntényben a bűnrészes és orgazda szerepét nem akarom játszani! – szolt a tanár keserű mosollyal, amint a levelet olvasta, és megvetéssel dobta az asztalra a Hellwig-féle becsületesség eme fényes tanúbizonyságait.

Időközben lejárt a tanár szabadságideje. Hellwigné asszony már fellábadt betegségéből, azonban határozottan kijelentette, hogy csak az esetben hajlandó fiát elutazta előtt még egyszer látni, ha ezt az egész „ostoba gyerekmesét” azzal a Hirschsprung-féle dologgal egyszer s mindenkorra befejezettnek tekinti és visszavonja ama nyilatkozatát, amely szerint Felicítást nőül szándékozik venni. Az asszonyság eme követelése természetesen áthághatatlan válaszfalat emeltek közte és fia közt.

Felicitás kedélyállapotát fölötte bajos volna ecsetelni. Mióta a Frankék házában tartózkodott, minden istenadta délután pontosan meghatározott órában helyet foglalt az ablaknál és szívdobogva, lopva tekingetett az utcára, amíg végre megpillantotta a tanár erőteljes alakját, amint befordult a sarkon és nyugodt magatartással mindig közelebb-közelebb jött. Mindannyiszor nagy megerőltetésébe került a leánykának, hogy nyomban föl ne pattanjon ültéből és elébe ne fusson a várva várt férfinak legalább az utcaajtóig... A tanár mindinkább közeledett, nem nézett se jobbra, se balra, nem köszönt senkinek. Tekintete merően arra az ablakra irányult, amelynek üvegtáblái mögött a halvány leányarc látható volt, látszólag nagy érdeklődéssel hajolva munkája fölé. Végre belépett, végre szabad volt a leánykának feltekintenie, a két szempár tekintete egymásba mélyedt: óh, mily végtelen boldogságot rejt magában egy-egy pillanata az emberi létnek, amiről eddigelé a leányka tapasztalatlan szívének sejtelve sem volt!

A tanár sohasem beszélt szerelemről, a leányka bízást azt hitte volna, hogy ez érzelmet teljesen háttérbe szorították szívében az utóbbi napok lesújtó eseményei, azonban csak a tanár szemeibe kellett tekintenie és ezek rögtön elárulták azt, amit az ajkak elhallgattak. Ezeknek az acélszürke szemeknek tekintete lépten-nyomon követte minden mozdulatát, mihelyt felkelt, hogy holmi csekély háziteendőket végezzen, vagy a szobából távozzék. E tekintet lánggra gyúlt, mihelyt ismét belépett a szobába, vagy ha munka közben fölemelte fejét és feléje fordítá arcát. E szemek minden kétséget kizárólag megértették a leánykával, hogy a tanár még mindig az ő „Tündérének” tekintette őt, aki „otthon várni fogja őt és reá gondol, ha hivatása távol tartja otthonától”.

A tanár elutazását megelőző napon a Frank család és Felicitás épp az ebédnél ültek, amint a szolgáló belépett és az ügyvédnek egy névjegyet adott át.

Az ifjú Frank arcán a meglepetés égető pírja tűnt fel, amint egy pillantást vetett a névjegyre, aztán az asztalra dobta és nyomban távozott. A kicsiny, fényes papírlapon e szavak álltak: „Hirschsprung Lucián nagybirtokos Kielben”.

A folyosóról néhány előkelő, higgadt hanghordozással kiejtett

szó hallatszott be, aztán távozó léptek zaja hangzott fel. Az ügyvéd és vendége az írószobába mentek fel.

Miközben Frank úr és neje élénk eszmecserébe bocsátkoztak az örökös váratlan megérkezte fölött, akinek létezését eddigelé határozottan kétségbe vonták, Felicitas felzaklatott kedéllyel, mozdulatlanul ült helyén... A szegény komédiásleány, aki mindeddig egyedül és elhagyatva, család és rokonok nélkül, idegenektől környezve állt a világban, íme most egy és ugyanazon földel alatt van családjának egyik tagjával... Vajon nagy-atyja-e az ismeretlen rokon vagy talán szegény jó anyjának fivére? Vajon azok az előkelően hideg hanghordozású ajkak, amelyeknek imént kiejtett néhány közömbös szava át meg átjárta a leányka egész valóját, vajon ugyanezek az ajkak mondták-e ki valaha az átok iszonyú szavait a Hirschsprung család „elfajzott” leánya fölött?

A jövevény ugyanazon nevet viselte, mint amaz előde, akiről a vénkisasszony naplójában szó volt. A régmúlt időkre emlékeztető Lucián név szinte büszke hivalkodással látszott ragyogni ott azon a fehér kis papírlapon. Az előkelő társadalom szereti a régi neveket a múltak lomtárából újra előkotorni – az illetén ódon hangzású név hallatára az ember szemei előtt önkéntelenül feltűnnek ama ragyogó vértezetű páncélos és sisakos daliák alakjai, akik valaha e névre hallgattak. Már magában véve e név is jelképezni akarja az arisztokratikus származást, habár a hadverő ősök feketefrakkos epigonjaira nem illik valami nagyon... A Hirschsprung család, úgy látszik, fölötte büszke az ő nemes őseire, márpedig ez esetben bizton előre látható, hogy a nagy-birtokos úr hallani sem akar a lenézett komédiássarjval való rokonságról.

Arra a gondolatra, hogy a büszke rokon ridegen visszautasíthatná őt, minden csepp vér föllázadt a leányka ereiben, ajkait egymásra szorította, mintha erővel vissza akarna minden meggondolatlan szót szorítani, amely felindulásában netán ki akarna törni lázasan izgatott kebeléből. Mindazonáltal élénk vágy vett rajta erőt, hogy az ismeretlen rokont legalább színről színre láthassa.

Ez az óhajtása csakhamar teljesítve lőn.

Röviddel Hirschsprung Lucián megérkezte után az ügyvéd magához kérte a tanárt. A három férfi együttes tanácskozása két óránál jóval hosszabb ideig tartott.

Felicitas feszült várakozása tetőpontjára hágott. Ismételten kivehette, amint az ebédlő fölött fekvő írószobában a tanár nyugodt, egyenletes léptekben sétált fel és alá. Lelki szemei látták a tudomány eme kiváló bajnokát, hogy mint simogatja finom, keskeny kezeivel hosszú szakállát és mint dobja oda nyugodtan a büszke arisztokratának egész vagyónát, csakhogy lemoshassa

családja nevéreől a szennyfoltot, amit mások ejtettek rajta...

Későbbben az ifjú Frank Leizent anyjához, kérve őt, hogy készíttessen uzsonnát, az üzleti ügyek elintézése után le fog jönni vendégével a lakószobába.

Felicitas rögtön hozzálátott a szükséges előkészületekhez: még a konyhában volt, hogy a kávésedényeket rendezgesse, amikor már hallotta a három férfi lépteinek neszt, amint a lépcsőn lefelé jöttek. Rendíthetetlen bátorsága majdnem cserben hagyta őt, amikor megpillantotta az idegent, aki a tanárral halk beszélgetésbe mélyedve, nyugodtan lépdelt végig a folyosón. Szikár, majdnem túl magas alakkal bírt, magatartása és minden mozdulata első tekintetre elárulta a világlátott, csiszolt modorú férfit, de egyszersmind a parancsosztogatáshoz szokott urat, a kiváltságos társadalmi állásának teljes tudatával bíró arisztokratát is... Nagyatyja semmi esetre sem lehetett az idegen. A finom metszésű, rendkívül kicsiny fej, melyet rövidre vágott barna haj borított, sokkal fiatalabbnak mutatta őt, semhogy ezt föltételezhette volna. A keskeny, vékony ajkak körül e pillanatban nyájas mosoly játszott, amellyel a tanárhoz intézett szavait kísérte, de azért az élesen körvonalazott, halvány, szép arc szemlátomást gyakorlottabb volt a parancsoló szigor kifejezésében, mint a jó-akarátú nyájasság visszatükrözésében Felicitas remegő kezekkel simítá végig hajfűrtjeit, aztán a szobába lépett, hová a szakácsnő már előbb bevitte volt a kávé. A bennlévők valamennyien az egyik ablakfülkénél állottak és háttal valának fordulva a belépőhöz.

Felicitas nesztelenül megtöltötte a csészéket, kezébe fogta a tálcat és néhány szóval megkínálta a vendéget – ez a leányka hangjának hallatára hirtelen megfordult és egyszerre megtántorodott, mintha elhalványult arcába erős ökölcsapást mért volna egy láthatatlan kéz, míg szemeknek rémült tekintete a leányka alakján suhant tévetegen végig.

– Meta! – tört ki belőle a felkiáltás.

– Hirschsprung Meta az anyám volt – szólta a leányka az ő mély, dallamos hangján. Látszólag teljesen nyugodt volt, mindazonáltal jónak látta a tálcat az asztalra tenni, mert a rajta levő edények fölötte gyanúsan verődtek egymáshoz.

– Anyja?... Mindeddig nem bírtam tudomással róla, hogy gyermeke is volt... – mormogá Hirschsprung Lucián még mindig hasztalanul igyekeztén leküzdeni a rajta erőt vett rémületet.

Felicitas ajkait keserű mosoly játszotta körül, telve mély megvetéssel. Ez utóbbi jórészben saját gyöngé voltának is szólott, amiért – dacára annak, hogy előre elhatározta volt a legszigorúbb tartózkodást – annyira elragadtatta magát érzelmei által, hogy ez emberrel szemben nyíltan bevallja származásának titkát.

A leányka figyelmét nem kerülhette el azon körülmény, hogy a vele szemközt álló férfi rémült meglepetésében a rokoni szeretetnek vagy a fájdalmas részvétnek egyetlenegy halvány szava vagy árnyalata sem vegyült. Rögtön tudatára ébredt annak, hogy elhamarkodottságával a lealázó helyzetek egész láncolatának tette ki magát, és érezte, hogy nyugodtan el kell a megaláztatást viselnie a Frank család és a tanár jelenlétében, akiket a bámulat és megütközés érzete szótlanokká tett, és akik mindannyian feszülten várták a rendkívül érdekes helyzet további fejleményeit.

Időközben Hirschsprung Lucián úrnak sikerült némileg erőt venni iszonyú felindulásán: rémületét szerencsésen leküzdötte ugyan, helyette azonban a legkínosabb zavar ejtette őt hatalmába.

Keskeny kezével nagy lomhán végigsimítva szeméit megszólalt halkán és akadozva:

– Persze, persze... most jut eszembe, hogy ez a városka volt színhelye ama jelenetnek, amikor a sors bosszút álló keze utolérte a szerencsétlen teremtést... itt sújtotta őt a kegyetlen, de – sajnos, hogy meg kell vallani – igazságos nemezis!

Úgy látszott, mintha e felkiáltással sikerült volna a varázst megtörnie, mely eddig elbűvölve tartotta. Egyszerre szemlátomást visszanyerte szokott hidegvérűségét és önuralmát.

Hosszú, szikár termete egész magasságában felegyenesedett és hangja már teljesen méltó volt a világlátott, ügyes szalonhőshöz, amint előkelő könnyedséggel fordult a jelenlevőkhöz és megszólalt:

– Bocsánatot kell kérnem, amiért a váratlan benyomások egy pillanatra elfeledtették velem, hogy társaságban vagyok!... A meglepetés némileg kihozott sodromból. Azt hívém, hogy e családi dráma eltemetve és elfeledve van örök időkre, és íme a drámának egy váratlan utójátékával állok e pillanatban szemben...

Majd a leánykához fordult:

– Ön tehát d'Orlowskynak, a bűvésznék leánya? – szólott hozzá, szemlátomást igyekezett hangját a nyájas jóakarát kifejezésébe burkolni.

– Igen – viszonzá Felicitas kurtán.

A leányka délceg termete kiegyenesedett, fejét büszkén hátraszegezte: úgy állt szemben a lovaggal. E pillanatban a családi hasonlatosság é két alak között annyira szembetűnő vala, hogy nem kerülhette volna el még a legfölületesebb szemlélő figyelmét sem. A büszkeség képezte mindkettőjük arcvonásainak s természetének kimagasló jellegét, habár e büszkeségnek rugói és indokai e két lénynél egészen eltérő, sőt egymással homlok-egyenesen ellenkező életnézetekben gyökereztek.

– Anyjának halála után atyja itt hagyta önt X városban? Ön itt nevelkedett fel, nemde? – folytató Hirschsprung úr a

kérdezősködést. A leányka büszke, délceg magatartása nem tévesztette el reá hatását, szemlátomást imponált neki.

– Igen!

– Egyébiránt nem is igen lett volna neki lehetséges az ön neveltetéséről gondoskodnia. Ha jól emlékszem, hát már körülbelül nyolc vagy kilenc éve, hogy Hamburgban meghalt ideglázban.

Felicitas ajkai körül görcsös vonaglásban nyilvánult meg a fájdalom, egész teste megremegett.

– Most, e pillanatban értesülök róla először, hogy atyám nem él többé – szólt reszkető hangon, és egy forró könnycsepp jelentkezett a megtört fényű szemekben.

Dacára a mély meghatottságnak, amellyel az imént hallott gyász hír szívet eltöltötte, érezte, hogy a fájdalmas elégtételnek egy bizonyos neme támadt kebelében e lesújtó hírre, hiszen Hellwigné asszony ajkairól nemegyszer kellett hallania, hogy apja mint munkátlan naplopó csavarog a nagyvilágban és kisebb gondja is nagyobb annál, hogy milyen méregdrága pénzébe kerül idegen embereknek az ő gyermekének a fölnevelése.

– Fölötte sajnálom, hogy épp nekem jutott a szomorú feladat, tudomására adni önnek e lesújtó hírt! – kiáltott fel Hirschsprung Lucián úr nagy sajnálkozva rázva meg kicsiny fejét. – E hír persze annál fájdalmasabban érinti önt, mivel az elhunytban az egyetlen élőlényt vesztette ön el, akit anyja halála után még rokonának nevezhetett... Volt egy idő, amikor érdeklődtem e férfi családi viszonyai iránt és arról értesültem, hogy kicsiny gyermekkorától kezdve egyes-egyedül állt a világban, sajnos, valóban nagyon sajnós, de az ön családjának egyetlenegy tagja sincs már életben.

Az udvari tanácsosné tisztességérzete fellázadt ama kíméletlen modor hallatára, amellyel Hirschsprung Lucián úr értésére igyekezett adni Felicitasnak, hogy az ő ősnemes családjának tagjait nem szabad rokonainak tekintenie. Hirtelen a lovag felé fordult és metsző hangon intézte hozzá a szót:

– És szabad tudnom, Hirschsprung úr, vajon mily rokonsági viszonyban állott e leányka megboldogult anyja az ön családjával?

A nemes lovag arcát halvány pír futotta el e kérdésre – és amilyen elragadó látványt nyújtanak az ártatlanságnak szendén piruló orcái, éppoly visszataszító benyomást gyakorol kedélyünkre a szégyenpír az olyan gögös arcon, amelynek tulajdonosa szemlátomást habozik, vajon eltagadja avagy őszintén bevallja-e azt, aminek napfényre hozatala arculcsapása az ő hiúságának?

Néhány percig habozott, amíg végre szóhoz tudott jutni.

– Valaha nővérem vala – viszonzá tompa hangon, de mindazonáltal erősen hangsúlyozva a „valaha” szót.

Ismét rövid szünetet tartott, aztán szilárdabb hangon folytató:

– Szándékosan kerültem azt, hogy e viszonyt szóba hozzam, de ha már mindazonáltal szóba került, kénytelen vagyok akaratom ellenére is oly fejtegetésekbe bocsátkozni, amelyek talán a kíméletlenség látszatát fogják szavaimnak adni... Oly felvilágosításokat kell adnom e fiatal hölgynek anyjára nézve, amelyeket sokkal jobban szerettem volna elhallgatni... D’Orlowska asszony abban a pillanatban, amelyben kezét nyújtotta a lengyelnek, örök időkre és visszavonhatatlanul megszűnt a Hirschsprung család tagja lenni... A családunkhoz tartozó női tagok nevei után a család anyakönyvében a férj neve szokott feljegyezve lenni: az ő neve után nincs írva semmi. Azon a napon, amelyen házunk küszöbét végleg átlépte volt, atyám saját kezével kitörülte nevét az anyakönyvből – és ez bizonyára százszorta keservesebb volt szegény atyámra nézve, mintha az elhalálozást jelképező keresztet kellett volna e név mellé jegyeznie... E pillanattól fogva a Hirschsprung Meta név teljesen megszűnt ránk nézve létezni. Sem a családtagoknak, sem a látogatóknak, sem a cselédségnek nem volt szabad e nevet többé ajkaikra venni. Gyermekeim mit sem tudnak arról, hogy létezett valaha egy nagynénjük is... a családi vagyontól kitagadva, a család kötelékéből száműzve, már rég meg volt halva ránk nézve, még mielőtt tényleg bekövetkezett volna iszonyú halála.

Hirschsprung Lucián lovag néhány másodpercnyi szünetet tartott.

Az udvari tanácsosné e valóban lesújtó módon adott „felvilágosítások” hallatára átölelte Felicitast és anyai szeretettel határos gyöngédséggel vonta kebelére...

A tanár közelükben állott – ajka néma volt, de szemeinek tekintete a legmélyebb bensőség kifejezésével irányult a leányka halovány arcára, akinek ismét – mint már oly sokszor életében – kimondhatatlan fájdalmakat kellett elviselnie az ő forrón szeretett „anyuskája” miatt.

Mély csend állott be. E kínos hallgatásban félreismerhetetlenül ki volt fejezve a határozott rosszallás érzete a lovag iránt. Ezt ő maga is igen jól érezte és képtelen volt annak hatása alól menekülni. Szinte akadozva, ingadozó hangon vette át ismét a szót Felicitashoz fordulva:

– Legyen felőle meggyőződve, hogy nagyon, de nagyon nehezemre esik a tudat, hogy ily módon kénytelenítve valék önnek fájdalmat okozni, önmagam előtt is oly... oly végtelenül lovagiatlannak tűnik fel eljárásom... de hát uramisten, miképp mondhattam volna el másként azt, amit elmondanom kellett?... Igen örvidenek azonban, ha módomban volna, hogy valamit tehessek érdekében... Milyen minőségben tartózkodik ön

tulajdonképpen ebben az igen tisztelt hajlékban?

– Mint e háznak kedves, szeretett leánya! – adta meg a választ Felicitas helyett az udvari tanácsosné, miközben átható éles tekintetet vetett a lovag arcába.

Utóbbi mélyen meghajolt a háziasszony előtt, aztán ismét Felicitashoz fordult:

– Eszerint hát fölötte kedvező viszonyok közt van ön!... Sajnos, én részemről nem vagyok azon kellemes helyzetben, hogy versenyezhetnék az ön nemes lelkű védangyalával. A család leány szülőtteit megillető jogokat már csak az oknál fogva sem volna módomban önnek felajánlani, mert szüleim még élnek, az ő szemükben pedig már magában véve az a körülmény is, hogy ön a D'Orlowska nevet viseli, teljesen elégséges volna arra nézve, hogy soha ne bocsássák közelükbe.

– Hogyan? Nagyapa és nagyanya képesek volnának arra, hogy értesülvén unokájuk létezéséről, elköltözzenek a világból anélkül, hogy ezen unokájukat megölelték volna?... Ej, ezt nem hiszem soha!

– Igen tisztelt tanácsosné asszonynak nem méltóztatik tekintetbe venni – viszonzá Hirschsprung Lucián lovag fagyosan mosolyogva –, hogy a Hirschsprung családban szinte vérré vált a fölötte kifejlett arisztokratikus gondolkozásmód és a legérzékenyebb féltése a család mocsoktalan becsületének és fényes hírnevének. Márpedig e tulajdonságok a Hirschsprung nemzetségnek annyira sajátjai, hogy én magam sem vagyok képes azokat megtagadni. A rokonai szeretet családomban csak második sorban játszik szerepet. Szüleimnek viselkedését e tekintetben teljes mérvben értem és méltányolom. Én magam is ugyanazon eljárást követném, ha leányom egyike valaha megfeledkezne arról, amivel családjának tartozik.

Az udvari tanácsosné még mindig nem volt hajlandó tágítani.

– Nos hát, jól van; mondjuk, hogy családjának férfi tagjai tényleg így fogják fel a helyzetet, azonban a nagyanya... annak a szíve csak nincs tán annyira megkövülve, hogy képes volna unokájának létezéséről értesülve...

– Éppen ő az, aki legkevésbé volna hajlandó megbocsátani – vágott szavába a lovag a szemmel látható fölény kifejezésével. – Anyám családfáján számos ősnemes grófi házak tagjainak nevei ragyognak. Nem csoda tehát, hogy a végletekig féltékeny családuknak büszke hírnevére és nem tűri meg rajta a legcsekélyebb foltot sem... Egyébiránt szabadságában áll önnek, nagyságos asszonyom, hogy kísérletet tegyen szüleimnél védence érdekében, ha jónak látja – tette hozzá a gúnynak félreismerhetetlen árnyalatával hangjában. – Előre is biztosítom róla, hogy én részemről nemcsak hogy akadályokat nem gördítek útjába, de ellenkezőleg, tőlem

kitelhetőleg támogatni fogom önt célja elérésében.

– Az istenre kérem, kedves néni, egy szót se többet! – kiáltott fel Felicitas végtelen keserűségtől megkapatva, miközben kibontakozott a Frankné asszony ölelő karjaiból és annak mindkét kezét szenvedélyes hévvel megragadta.

Néhány másodpercnyi szünet után kimért mozdulattal fordult a lovag felé és hidegen, habár a felindulástól remegő ajkakkal szólítja meg őt:

– Legyen felőle meggyőződve, hogy sohasem fog eszembe jutni ama jogokra, amelyekkel valaha megboldogult anyám bírt, a magam részére igényt támasztani. Anyám áldozatul hozta e jogokat szerelméért, és mindazok után, amiket imént az ön ajkairól hallottam, mit sem vesztett véle, sőt ellenkezőleg... Abban a hiszemben nőttem fel, hogy egyedül állok a világon, ugyanazt mondom most is: nincs se nagyapám, se nagyanyám.

– Elismerem, hogy szavai keserűen hangzanak és zokon esnek – viszonzá a lovag félig-meddig megzavarodva. Csakhamar azonban vállat vonva tette hozzá:

– A dolgok jelenlegi állása mellett és a fennforgó viszonyok között sajnos kénytelen vagyok önt a helyzet ily módon való felfogásában megerősíteni. Egyébként azonban megteendek érdekében mindent, ami hatalmamban áll. Egyáltalában nem kételkedem benne, hogy sikerülni fog anyámtól tisztességes évjáradékot kieszközölnöm részére.

– Köszönöm! – vágott szavába hevesen a leányka. – Épp az imént jelentettem ki, hogy nincs nagyanyám. Miként feltételezheti ön rólam, hogy alamizsnát fogok elfogadni idegenektől?

A lovag ismét elpirult: most azonban határozottan a megszegyenülés pírja volt, amely – talán először ez életben – a gőgös arisztokrata arcán jelentkezett.

Szembeszökő zavarral nyúlt kalapja után – nem tartóztatta őt senki. Az ügyvédhez fordulva néhány szinte susogva kiejtett szóval még egyszer megemlékezett a közöttük tárgyalt ügy anyagi oldaláról. Aztán mintegy ösztönének engedve, mely hirtelen erőt vett rajta, jobbját nyújtá Felicitasnak, a leányka azonban nem fogadta el a feléje nyújtott kezét. Mélyen és hidegen meghajtotta magát és mindkét karja mozdulatlanul simult testéhez...

Lesújtó elégtétel volt ez, amelyet a lenézett komédiássarj a büszke, gőgös Hirschsprung nemzetség képviselőjével szemben vett magának! A lovag meghökkenve lépett vissza, aztán vállat vonva és arisztokratikus felsőbbségének kifejezését teljesen elveszítve hajolt meg a többi jelenlévő előtt, és az ügyvéd kíséretében kilépett a szobából.

Amint az ajtó bezárult mögöttük, Felicitas kitörő

szenvedélyességgel rejté el arcát kezeibe.

– Tündér!– kiáltott fel a tanár és kitérte feléje karjait.

A leányka felpillantott és a kitért karokba menekült. Karjait a tanár nyaka köré fogva, lángoló arcával szorosán simult széles mellére...

Felicitas a tanárrá függeszté tekintetét, felemelve hosszú szempilláit, amelyeken még a gyermeki fájdalomnak könnycseppjei ragyogtak.

– Akarok, Johannes!

– Valahára! – tört ki a tanár kebeléből a megkönnyebbülés sóhajával. Aztán még gyöngédebben magához ölelte a karcsú leányalakot, hiszen e kijelentéssel az övé lett elválaszthatatlanul, örökre.

Rövid szünet után újra szót emelt:

– Percről percre epedve vártam e két jelentőségteljes szóra – mondá. – Istennek hála, hogy önként mondatott ki! Ellenkező esetben kényszerítve lettem volna, hogy magam idézzem elő még a mai est folyamán, és akkor bizonyára nem töltötte volna el szívemet a benső örömnél oly végtelen árával, mint most, amikor az én hozzájárulásom nélkül ejtetett ki... Te gonosz Tündér, mennyi keserű megpróbáltatáson kellett átesnem, amíg végre-valahára rászántad magadat, hogy enyém légy!

A leányka gyöngéden kibontakozott az ölelő karokból.

– Ne higgye, hogy e megpróbáltatások folytán lettem öné – szólt határozott hangon. – Nem az a tudat győzedelmeskedett az én ellenállásom fölött, hogy külső viszonyai változást szenvedtek, de abban a pillanatban, amikor láttam, hogy minden rimánkodásom dacára is erélyesen és határozottan megtagadta a könyvecske visszaadását, abban a percben támadt bennem a rendületlen bizalom...

A tanár hirtelen szavába vágott, miközben újra karjaiba zárta:

– És alig néhány perccel később, amint a könyvecske tartalma már nem vala többé titok előttem, akkor ébredtem én is arra a tudatra, hogy dacára rideg, visszautasító magaviseletnek és hajlíthatatlan büszkeségnek, szívedben mégis a valódi, hamisíthatlan szerelem szent lángja ég. Kész voltál inkább lemondani. semhogy ki tégy engemet ama fájdalomnak, amellyel

– jól tudad – a könyvecskében rejlő titok keblemet eltölteni fogja... Bizony, szegény jó Tündérekém. sok viszontagságon kellett átesnünk mindkettőnknek, és aziránt sem szabad magadat csalódásban ringatnod, még a jövőben is nehéz feladat vár reád. Anyámat elvesztettem, az emberekbe vetett bizalmam megrendült, és – ezt sem szabad hallgatással mellőznöm – e pillanatban alig bírok égen és földön egyéb vagyonnal, mint hivatásommal,

amellyel kenyeremet megkeresem.

– Óh, mily boldog vagyok, hogy mellette lehetek a küzdelemben! – szakítá félbe a leányka és kezecskéjével fődé el a férfi száját, hogy ne folytathassa. – Vakmerőség volna ugyan azt hinnem, hogy lehetséges lesz önnek kárpótlást nyújtanom mindazért, amit elvesztett, de arról biztosíthatom, hogy mindent meg fogok tenni, ami hű, odaadó és szófogadó asszonynak tehetségében áll arra nézve, hogy egy nemes férfi életét boldoggá tehesse.

– És vajon mikor fogják magukat e büszke ajkak rászánni, hogy engemet tenek szólítsanak? – szólt a tanár mosolyogva tekintve reá.

A leányka hófehér arcát sötét pír futotta el.

– Ne maradj tőlem sokáig távol, Johannes! – szólt halkán, esdő hangon.

A tanár ajkait jóízű mosoly játszotta körül.

– Óh, hát te valóban abban a hiszemben voltál, hogy én képes lettem volna nélküled elutazni?... Ha az imént olyan szépen meg nem értettük volna egymást és nem ment volna az egész dolog olyan simán, mint a karikacsapás, hát ma este arról értesültél volna, hogy holnap reggel nyolc órakor együtt utazunk Bonnba az udvari tanácsosné kíséretében. Úgy bizony, gyermekem, a mi kedves, aranyos jó nénikénk egy kissé komédiát játszott veled. Odafenn a nagy vendégszobában már tegnap óta útra készen állanak a nagy útibőröndök, és én magam már meg is vásároltam részedre – természetesen a néni szakértő utasításait pontosan követve – a csinos kis kalapot, amelyet útközben e dacos kis fejecskén látni akarok... Négy hetet Bergné asszonynak, a kegyetlen, szigorú igazgatónőnek házában töltesz mint menyasszonyom és aztán... aztán egy icipici kis asszonyka telepedik meg közvetlenül szomszédságában a mogorva tanár úr dolgozószobájának, aki homlokán valóságos felhőtáborral és rettenetesen mérges tekintettel jön majd esténként haza...

* * *

Hirschsprung Lucián lovag kétségbe nem vonható módon beigazolta, hogy ő, illetőleg még életben lévő apja az egyedüli, aki jogosan igényt tarthat az örökségre, minek következtében a vénkisasszony hagyatéka átadatott neki.

A Cordula néni által hagyományozott harmincezer tallérhoz a tanár saját vagyonából még harmincezret pótolta. A lovag birtokába jutván ily módon a teljes hatvanezer tallérnyi összegnek, nyilatkozatot állított ki, amely szerint a Hirschsprungok minden igényeit a Hellwig család által elsikkasztott összegre egyszer s mindenkorra kielégítettnek és ennél fogva megszűntnek jelentette ki.

Az elégetett Bach-féle kéziratért Hellwigné asszony kénytelen

volt teljes ezer tallér kárpótlást adni. Dühtől tájékozva engedett a kényszerhelyzetnek, miután mindazok, akiknek véleményét e tárgyban meghallgatta, teljesen egyetértettek abban, hogy még sokkal tetemesebb összeget kellene fizetnie, ha pörre kerülne a dolog.

– Miért tagadnám? – szólalt meg egyszerre az útrakelés napjának reggelén az ügyvéd mélyen elpirulva, amint az ablakfülkében a tanár mellett állt, ki már teljesen útra felkészülten várta útitársnőit.

– Megvallom őszintén, hogy irigylem téled Felicitast! Én találkozásunk első pillanatában rögtön felismertem e rendkívüli teremtetést, és bizony jó sok időbe fog telni, amíg feledni tudom...

Rövid szünetet tartott, aztán ismét átvette a szót.

– Csak egyetlenegy vigasztal: egészen más embert faragott belőled, egy új hívőt szerzett az emberiség erkölcsi jogai mellett küzdők táborának... Csattanósabb bizonyítékát a társadalmi szokásaink ferdeségeire vonatkozó nézeteim megdönthetetlenül helyes voltának keresve sem találhattam volna annál, amit ez esetben tapasztaltunk: a büszke Hellwig család – bocsásd meg őszinteségemet, amellyel e keserű igazságot kimondom – mint vezeklő bűnös a lenézett komédiásfajzat családjának egyik tagjával szemben... Büszke megvetéssel tekint le a halandó, a látszólag alatta álló embertársaira, és a vaksággal sújtott világ nem is sejti, hogy az ő égisz magasztalt társadalmi törvényei mily rozzantak és roskatagok, nem érzi, hogy be kell következnie az időnek, amikor a szabadság erőteljes lehelete alatt össze kell roskadniuk eme korhadtt intézményeknek, amelyek oly dúsan tenyésztek az emberek kebelében a gőgös nagyzást, a szívtelenséget és az undok bűnöknek minden válfaját.

– Igazad van, és én részemről készséggel elismerem, hogy jó ideig helytelen utakon bolyongtam – viszonzá a tanár komolyan. – Vajmi sok akadályt kellett azonban legyőznöm, amíg visszatérhettem a helyes ösvényre. Ne irigyeld hát tőlem a pályadíjat, amelynek elnyeréséért annyi küzdelmeken kellett átesnem.

A fiatal menyecske nemsokára belépett a tanár karjában mint új tag a bonni tanárnők „válogatós” körébe, és ezek, dacára a tanácsosné asszony minden rosszakarátú sugdosásainak, gyöngéd szeretettel és szívélyes barátsággal fogadták őt.

A tanár a vénkisasszony lakásának összes bútorait elszállíttatta Bonnba.

Henrik Bonnban éldegél a fiatal párnál. Fölösleges megjegyezni, hogy nagyban megbecsülik őt és viszont, ő is oly jól érzi magát, mint hal a vízben.

Á szép asszonyka egyébiránt már nem ékesítheti szép kerekded karjait az ismert karpereccel. Atyja „lelkiismeretesen” átszolgáltatta

azt a Hirschsprung családnak azzal a kijelentéssel, hogy „tévedésből és történetesen” jutott volt az ő birtokába. Leányával meglehetősen feszült viszonyban áll, meg nem tudja neki bocsátani azt a „határtalan ostobaságot”, hogy nyíltan bevallotta a sikkasztásban való bűnrészességét.

A tanácsosné asszony már rég elvesztette az istenfélő jámborság és ártatlan szendesség nimbuszát, de mindazonáltal még mindig nagy osztentációval vesz részt Istennek tetsző vallásos törekvések támogatásában, míg egyetlen gyermeke, a szegény kis Annácska, idegen kezek ápolására és gondozására bízva korai halálnak néz eléje...

Hát ő, a szigorúan igazhitű Rajna-vidéki rokon?... El sem képzelhető, hogy az isteni igazságszolgáltatás sújtó karja még ez életben elérje őt. Minden csapást, amely őt netán érni fogja, jámbor önmegadással „megpróbáltatásnak” fog nevezni...

Hellwigné asszony még mindig ott látható naponta megszokott helyén az ablaknál. Az utóbbi időben a szerencsétlenség bizony az ő sérthetetlennek látszó küszöbét is átlépte, elvesztette mindkét gyermekét: az idősebbiket ő maga számúzta közeléből és rövid idővel reá arról értesült, hogy Nathanael halva maradt egy végzetes párbajnál. Rengeteg adósság és bemocskolt hírnév volt az, amit hátrahagyott.

Az asszonyság rideg, kőkemény arcvonásai meglehetősen hervatagokká váltak, és néha-néha úgy látszik, hogy az azelőtt oly hajthatatlan fő fáradtan és kimerülten hanyatlik alá, és mintha az arcáról is eltűnt volna a gőgös csalhatatlanság kifejezése...

Nemrég levelet kapott a tanártól, amelyben ez elsőszülött gyermekének születéséről ad hírt. Ettől kezdve finom rózsaszínű pamut fekszik az asszonyság dolgozókosarában, amely annak előtte csak durva, szürke pamutot szokott volt tartalmazni. Hellwigné asszony csak loppal és gyakori megszakításokkal dolgozik rajta. Friderika mennyre-földre esküdjözik, hogy abból ugyan sohasem lesz a misszió szent céljaira szánt kötés, hanem egy icipici kis gyermekharisnya.

Hogy fogják-e valaha, és mikor fogják a harisnyák a Hellwig család legifjabb sarjának apró lábacskaít fődni, azt nem tudjuk, de dicséretére legyen mondva az emberi kedélynek: nincs az a megrögzött, az a konok lélek, hogy ne bírna legalább egy érzékeny ponttal, hogy ne rejlenék benne legalább egy nemes vonás, egy édes hangzású húr. Sok ízben persze – ha a külső behatás hiányzik, amely azt életre ébressze – önmaga sem jut tudatára az ember a bensejében szunnyadó szellemi kincsnek. De hátha a nagyanyai szeretet képezi a rideg kedélyű asszonyság lelkében azt a bizonyos érzékeny pontot, azt a szunnyadozó szikrát, amely hirtelen életre

keltve jótékony meleget fog árasztani az asszonyság kedélyére és felolvasztja az abban uralgott fagyos légment.
Higgyünk és reméljünk, nyájas olvasó!

VÉGE.